

JANET SKESLIEN CHARLES

BIBLIOTECA
DIN

PARIS



LITERA

blue
MOON

JANET SKESLIEN CHARLES

BIBLIOTECA
DIN

PARIS



LITERA

blue
MOON

Cuprins

[Capitolul 1. Odile](#)

[Capitolul 2. Lily](#)

[Capitolul 3. Odile](#)

[Capitolul 4. Lily](#)

[Capitolul 5. Odile](#)

[Capitolul 6. Odile](#)

[Capitolul 7. Margaret](#)

[Capitolul 8. Odile](#)

[Capitolul 9. Odile](#)

[Capitolul 10. Odile](#)

[Capitolul 11. Odile](#)

[Capitolul 12. Lily](#)

[Capitolul 13. Odile](#)

[Capitolul 14. Odile](#)

[Capitolul 15. Odile](#)

[Capitolul 16. Odile](#)

[Capitolul 17. Odile](#)

[Capitolul 18. Odile](#)

[Capitolul 19. Domnișoara Reeder](#)

[Capitolul 20. Odile](#)

[Capitolul 21. Lily](#)

[Capitolul 22. Odile](#)

[Capitolul 23. Odile](#)

[Capitolul 24. Odile](#)

[Capitolul 25. Odile](#)

[Capitolul 26. Lily](#)

[Capitolul 27. Odile](#)

[Capitolul 28. Margaret](#)

[Capitolul 29. Odile](#)

[Capitolul 30. Odile](#)

[Capitolul 31. Odile](#)

[Capitolul 32. Boris](#)

[Capitolul 33. Lily](#)

[Capitolul 34. Odile](#)

[Capitolul 35. Paul](#)

[Capitolul 36. Odile](#)

[Capitolul 37. Odile](#)

[Capitolul 38. Odile](#)

[Capitolul 39. Lily](#)

[Capitolul 40. Odile](#)

[Capitolul 41. Odile](#)

[Capitolul 42. Cvartetul de la frizerie](#)

[Capitolul 43. Odile](#)

[Capitolul 44. Lily](#)

[Capitolul 45. Odile](#)

[Capitolul 46. Lily](#)

[Capitolul 47. Odile](#)

[Capitolul 48. Lily](#)

[Nota autoarei](#)

[Mulțumiri](#)

blue
MOON

JANET SKESLIEN CHARLES

BIBLIOTECA
DIN
PARIS

Traducere din limba engleză și note
SIMONA SĂSĂRMAN

LITERA

București
2020

The Paris Library
Janet Skeslien Charles
Copyright © 2020 by Janet Skeslien Charles
Ediție publicată prin înțelegere cu Kaplan/DeFiore Rights
cu sprijinul Graal Literary Agency.



Editura Litera
O.P. 53; C.P. 212, sector 4, București, România
tel.: 021 319 63 93; 0752 101 777
e-mail: comenzi@litera.ro

Ne puteți vizita pe
www.litera.ro

Biblioteca din Paris
Janet Skeslien Charles
Copyright © 2020 Grup Media Litera
pentru versiunea în limba română
Toate drepturile rezervate
Editor: Vidrașcu și fiii
Redactor: Monica Nedelcu
Corector: Păunița Ana
Copertă: Flori Zahiu
Tehnoredactare și prepress: Ana Vârtosu

Seria de ficțiune a Editurii Litera este coordonată
de Cristina Vidrașcu Sturza.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CHARLES, JANET SKESLIEN
Biblioteca din Paris / Janet Skeslien Charles;
trad. din limba engleză: Simona Săsărman –
București: Litera, 2020

ISBN 978-606-33-5637-7

ISBN EPUB 978-606-33-6233-0

I. Săsărman, Simona (trad.)

821.111

Părinților mei

Capitolul 1. Odile

Paris, februarie 1939

Numerele îmi pluteau în jurul capului precum stelele. 823. Numerele erau cheia unei vieți noi. 822. Constelații ale speranței. 841. Seara târziu în dormitorul meu, dimineața, în drumul pe care-l străbăteam ca să cumpăr croasanți, serii, unele după altele – 810, 840, 890 – mi se formau în fața ochilor. Reprezentau libertatea, viitorul. Împreună cu numerele studiasem istoria bibliotecilor, începând cu anul 1500. În timp ce în Anglia Henric al VIII-lea era ocupat să-și decapiteze nevestele, regele Francisc al Franței își moderniza biblioteca, la care le-a dat acces învățaților din vremea lui. Această colecție regală a reprezentat începutul Bibliotecii Naționale. Acum, la biroul din camera mea, mă pregăteam pentru interviu, recapitulând pentru ultima oară notițele despre Biblioteca Americană: fondată în 1920; prima din Paris care a permis accesul direct al publicului la rafturile cu cărți; abonați din 30 de țări, un sfert dintre ei fiind francezi. Învățasem bine aceste date și informații, sperând că aveau să mă facă să par profesionistă în ochii directoarei.

Am plecat în pas întins din apartamentul familiei mele de pe întunecata stradă Roma, vizavi de gara Saint Lazare, unde locomotivele tușeau fum. Vântul îmi smulgea şuvițele de păr, iar eu îmi înghesuiam cârlionții la loc sub beretă. În depărtare, vedeam domul ca de abanos al bisericii Saint-Augustin. Religie, 200. Vechiul Testament, 221. Iar Noul Testament? Am așteptat, dar nu mi-am amintit numărul. M-am înfuriat pentru că uitasem lucruri simple. Mi-am scos carnetul de notițe din poșetă. A, da, 225. Știam.

Partea mea preferată din biblioteca școlară a fost clasificarea zecimală Dewey. Concepută în 1873 de către bibliotecarul american Melvil Dewey, folosea zece categorii de organizare a cărților pe rafturi, în funcție de subiect. Există un număr pentru orice, ceea ce îi permitea oricărui cititor să găsească orice carte în orice bibliotecă. De exemplu, *maman* se mândrea cu

648-ul ei (gospodărie). *Papa* n-ar fi recunoscut, dar chiar se bucura de 785 (muzica de cameră). Fratele meu geamăn era mai degrabă o persoană 636.8, în timp ce eu preferam 636.7 (pisici și câini).

Am ajuns pe *marele boulevard*, unde, pe locul unui cvartal, orașul își lepădase mantaua de clasă muncitoare și îmbrăcase o blană de nurcă. Mirosul aspru de cărbune se risipise, înlocuit de mirosul dulce, de iasomie, al parfumului Joy pe care-l răspândeau femeile care se delectau privind în vitrine rochiile Nina Ricci și mănușile de piele verde smarald marca Kiesler. Pe măsură ce mergeam, am depășit niște muzicieni care ieșeau dintr-un magazin care vindea partituri mototolite, am trecut de ușa albastră a unei clădiri baroce și am dat colțul, intrând pe o stradă îngustă. Știam drumul pe dinafară.

Iubeam Parisul, acest oraș al secretelor. Precum copertile cărților, unele de piele, altele de pânză, fiecare ușa pariziană ducea spre lumi nebănuite. Se putea ca în curți să dai peste un pâlc de biciclete sau peste un portar grasuț, cu o mătură în mână. În cazul Bibliotecii Americane, ușa masivă de lemn se deschidea spre o grădină secretă. Poteca încadrată pe o latură de petunii, iar pe cealaltă – de o peluză, era presărată cu un pietriș alb care-mi scrâșnea sub picioare în timp ce-mi conducea pașii către clădirea din cărămidă și piatră. Am trecut pragul pe sub steagurile francez și american ce fluturau unul lângă altul și mi-am agățat haina în cuierul șubred. Trăgând pe nări cel mai plăcut miros din lume – amestecul dintre izul putred al volumelor mucegăite și mirosul paginilor de ziar proaspăt ieșite de sub tipar, m-am simțit ca și cum m-aș fi întors acasă.

Ajunsă un pic cam prea devreme pentru interviu, am trecut pe lângă recepție, unde veșnic binedispusul bibliotecar îi asculta pe abonați. („Unde pot să găsesc o friptură bună?” a întrebat un nou-venit încălțat cu cizme de cowboy. „De ce să plătesc amenda când eu nici măcar n-am terminat cartea?” s-a stropșit certăreața *madame* Simon). Am intrat în tăcerea confortabilei camere de lectură.

La o masă de lângă fereastra în stil franțuzesc, profesoara Cohen, cu o elegantă pană de păun înfiptă în coc, era absorbită de lectura unui ziar; domnul Pryce-Jones medita la articolele din *Time* în timp ce pufăia din pipă. În mod normal aș fi salutat, dar, emoționată din pricina interviului, mi-am căutat refugiul în rafturile mele preferate de cărți. Îmi plăcea să fiu

înconjurată de povești, și de cele străvechi, și de cele publicate abia cu o lună în urmă.

M-am gândit să caut o carte pentru fratele meu. Din ce în ce mai des, la orice oră din noapte, auzeam zgomotul mașinii de scris a lui Rémy. Dacă nu scria articole despre felul în care Franța ar fi trebuit să-i ajute pe refugiații izgoniți din Spania de războiul civil, scria despre convingerea lui că Hitler avea să ocupe Europa, așa cum ocupase o parte din Cehoslovacia. Singurele momente în care Rémy uita de griji – adică de grija pentru alții – erau atunci când citea o carte bună.

Mi-am trecut degetele peste cotoare. După ce am ales un volum, l-am deschis la întâmplare. N-am judecat niciodată o carte în funcție de începutul ei, moment în care mă simțeam ca la prima și ultima întâlnire pe care o avusesem vreodată, atunci când amândoi zâmbiserăm prea larg. Nu, am deschis cartea pe la mijloc, unde știam că autorul nu încerca să mă impresioneze. „În viață există întuneric și lumină“, am citit. „Tu ești una dintre lumini, lumina tuturor luminilor.“ *Oui. Merci*, domnule Stoker. Asta i-aș fi spus lui Rémy, dacă aș fi putut.

Începusem să fiu în întârziere, așa că m-am grăbit către recepție, unde am semnat fișa și am strecurat romanul *Dracula* în poșetă. Directoarea aștepta. Ca de obicei, părul castaniu îi era ridicat într-un coc, iar în mână ținea un stilou de argint.

Toată lumea o cunoștea pe domnișoara Reeder. Scria articole pentru ziare și impresiona la radio, invitând pe toată lumea la bibliotecă – studenți, profesori, soldați, străini și francezi. Ea dădea asigurări ferme că toți cititorii erau bine-veniți și că era loc pentru fiecare.

– Sunt Odile Souchet. Îmi pare rău că am întârziat. Am ajuns mai devreme, dar am deschis o carte...

– Cititul e periculos, a spus domnișoara Reeder, cu un zâmbet complice pe față. Să mergem la mine în birou.

Am urmat-o prin camera de lectură, unde abonații îmbrăcați în costume elegante și-au coborât ziarele ca s-o vadă mai bine pe directoare; am urcat pe o scară în spirală, am intrat pe un coridor din aripa sacră destinată exclusiv angajaților și am ajuns în biroul ei, care mirosea a cafea. Pe perete era atârnată o fotografie de mari dimensiuni care înfățișa perspectiva aeriană a unui oraș, având cartierele organizate ca o tablă de șah, atât de diferite de străzile cotite ale Parisului.

Văzându-mi interesul, ea mi-a spus:

– E Washington, D.C. Am lucrat la Biblioteca Congresului.

Mi-a făcut semn să iau loc, iar ea s-a așezat la birou, care era acoperit de hârtii; unele încercau, parcă, să se furișeze afară din tăvi pe la colțuri, iar altele erau imobilizate de un capsator pus deasupra lor. Un telefon negru, strălucitor, cu firul atârând până în podea, atrăgea atenția. Lângă domnișoara Reeder se afla un scaun pe care erau grămădite cărți. Am văzut romane de Isak Dinesen¹ și Edith Wharton². Câte un semn de carte – de fapt, câte o fundă strălucitoare – ieșea din fiecare, ca o mână întinsă invitând-o pe directoare să se întoarcă.

Ce fel de cititoare să fi fost domnișoara Reeder? Spre deosebire de mine, n-ar fi lăsat niciodată o carte cu fața în jos, din lipsa unui semn de carte. N-ar fi lăsat niciodată cărțile îngrămădite sub pat. Citea patru sau cinci în același timp. Iar în poșetă avea înghesuită o carte pe care s-o citească în timp ce călătorea cu autobuzul prin oraș. Una despre care un prieten drag îi ceruse părerea. Încă una despre care nimeni nu avea să știe, o plăcere secretă pentru o după-amiază ploioasă de duminică...

– Care e autorul tău preferat? m-a întrebat domnișoara Reeder.

Care e autorul tău preferat? O întrebare imposibilă. Cum ai fi putut să alegi un singur autor? De fapt, eu și mătușa Caro creaserăm categorii – autori morți, autori în viață, străini, francezi etc. – ca să evităm situația în care să trebuiască să alegem. M-am gândit la cărțile din camera de lectură pe care tocmai le atinsesem, la cele care, în decursul timpului, mă atinseseră pe mine. Am admirat felul de a gândi al lui Ralph Waldo Emerson: „Nu sunt singur atât timp cât citesc și scriu, deși nu e nimeni cu mine“, precum și opera fără vârstă a lui Jane Austin. Deși autoarea scrisese în secolul al XIX-lea, situația multor femei rămânea neschimbată până în prezent: viitor determinat de bărbatul cu care te măriți. Cu trei luni în urmă, atunci când le-am spus părinților mei că nu aveam nevoie de un soț, *papa* a pufnit și a început, în fiecare duminică, să aducă la prânz câte un subaltern. La fel precum curcanul lui *maman*, legat și presărat cu pătrunjel, *papa* îmi prezenta bărbații pe o tavă de argint: „Marc n-a lipsit nici o zi de la serviciu, nici măcar atunci când a avut gripă!“

– Citești, nu-i așa?

Papa se plângea adesea că vorbeam înainte să gândesc. Într-o străfulgerare de frustrare, am răspuns primei întrebări a domnișoarei

Reeder:

– Dintre autorii decedați, Dostoievski e preferatul meu, pentru că-mi place personajul Raskolnikov. El nu-i singurul care ar vrea să lovească pe cineva în cap.

S-a lăsat tăcerea.

De ce nu dădusem un răspuns normal – spre exemplu, Zora Neale Hurston³, autorul meu contemporan favorit?

– A fost o onoare să vă cunosc, am spus îndreptându-mă spre ușă, știind că interviul se terminase.

În timp ce degetele mele căutau mânerul de porțelan al ușii, am auzit-o pe domnișoara Reeder spunând:

– „Aruncați-vă direct în viață, fără deliberări; să nu vă fie frică – torentul o să vă poarte până la mal și o să vă așeze din nou în picioare, fără să vă vatăme.“

Replica mea preferată din *Crimă și pedeapsă*. 891.73. M-am întors.

– Cei mai mulți candidați spun că autorul lor favorit e Shakespeare, a spus ea.

– Singurul autor cu propriul lui număr zecimal Dewey.

– Alții spun că preferata lor e *Jane Eyre*.

Acela ar fi fost un răspuns normal, de asemenea. Oare de ce nu spusese Charlotte Brontë sau oricare dintre surorile Brontë, de altfel?

– Îmi place și Jane. Surorile Brontë împart același număr – 823.8.

– Dar mi-a plăcut răspunsul tău.

– Chiar așa?

– Ai spus ce simțai, nu ce ai crezut că voiam să aud.

Era adevărat.

– Să nu-ți fie frică să fii diferită, mi-a spus domnișoara Reeder.

S-a aplecat în față. Privirea ei inteligentă și fermă a întâlnit-o pe a mea.

– De ce vrei să lucrezi aici?

Nu puteam să-i spun adevăratul motiv. Ar fi sunat înfiorător.

– Am memorat sistemul zecimal Dewey și am avut numai note de 10 la școală.

S-a uitat pe cererea mea.

– Ai rezultate școlare impresionante. Dar nu mi-ai răspuns la întrebare.

– Sunt abonată aici. Iubesc engleza...

– Văd asta, a spus ea, cu o umbră de dezamăgire în glas. Îți mulțumesc pentru timpul acordat. O să-ți comunicăm hotărârea noastră, oricare ar fi ea, în câteva săptămâni. Te conduc.

Singură în curte, m-am încruntat, frustrată. Poate că ar fi trebuit să spun cinstit de ce îmi doream slujba.

– Ce s-a întâmplat, Odile? m-a întrebat profesoara Cohen.

Îmi plăceau cursurile ei de literatură engleză de la Biblioteca Americană, atât de frecventate încât o parte a asistenței era obligată să stea în picioare. Învăluită în șalul ei purpuriu, inconfundabil, profesoara Cohen transforma cărți greoaie precum *Beowulf* în lecturi accesibile, iar prelegerile pe care le ținea erau pline de vervă și presărate cu umor. Nori ai unui trecut scandalos pluteau în urmă-i, precum mireasma de liliac a parfumului pe care-l folosea. Se spunea că *madame la professeure* era originară din Milano. Inițial prim-balerină, renunțase la statutul ei (și la un soț plicticos) ca să-și urmeze un iubit la Brazaville. Când se întorsese – singură – studiase la Sorbona, unde, precum făcuse și Simone de Beauvoir înaintea ei, trecuse de *l'agrégation*, un examen de stat aproape imposibil de luat și care-i permitea să predea la cel mai înalt nivel.

– Odile?

– M-am făcut de râs la interviu.

– O tânără inteligentă ca tine? I-ai spus domnișoarei Reeder că n-ai lipsit la nici unul dintre cursurile mele? Mi-aș dori ca studenții mei să fie la fel de consecvenți!

– Nu m-am gândit să menționez asta.

– Scrie-i un bilet de mulțumire, în care să așterni pe hârtie tot ceea ce vrei să-i mai spui.

– N-are să mă aleagă pe mine.

– Viața e o luptă. Trebuie să lupți pentru ceea ce-ți dorești.

– Nu sunt sigură...

– Ei bine, eu sunt, a spus profesoara Cohen. Crezi că bătrânii de modă veche de la Sorbona m-au angajat așa, pur și simplu? Am muncit din greu ca să-i conving de faptul că o femeie poate să predea cursuri universitare.

Mi-am ridicat privirea. Înainte nu observasem decât șalul purpuriu al profesoarei. Acum îi vedeam ochii străpungători, ca de oțel.

– Să fii insistent nu-i un lucru rău, a continuat ea, deși tatăl meu se plângea că întotdeauna trebuia să am eu ultimul cuvânt.

- Și al meu – la fel. Spune că sunt cu neputință de oprit.
- Folosește-te de calitatea asta.

Avea dreptate. Eroinele cărților mele preferate nu renunțau niciodată. Profesoara Cohen îmi dăduse un sfat bun atunci când îmi sugerase să-mi aștern gândurile într-o scrisoare. Scrisul e mai ușor decât confruntarea față în față. Ai posibilitatea să ștergi și s-o iei de la capăt ori de câte ori e nevoie.

- Aveți dreptate, i-am spus.

– Bineînțeles că am dreptate! O să-i spun domnișoarei directoare că mi-ai pus cele mai bune întrebări la cursuri, iar tu să faci negreșit ceea ce-am stabilit.

- Apoi, cu o foșnitură de șal, a pășit în bibliotecă.

Nu conta cât de deprimată m-aș fi simțit, cineva de acolo reușea întotdeauna să mă ridice la suprafață. Biblioteca însemna mai mult decât cărămizi și cărți; mortarul era reprezentat de oamenii cărora le păsa. Petrecusem timp și în alte biblioteci, cu ale lor politicoase „Bună ziua, domnișoară. La revedere, domnișoară“. Nu era nimic în neregulă cu acele biblioteci, doar că pur și simplu le lipsea spiritul de camaraderie al unei comunități reale. Aici, la bibliotecă, mă simțeam ca acasă.

- Odile, așteaptă!

Era domnul Pryce-Jones, un diplomat englez pensionat, care purta un papion cu imprimeu bogat, urmat de doamna Turnbull, de la inventar, cu al ei breton strâmb, albastru-cenușiu. Probabil că profesoara Cohen le spusese că mă simțeam demoralizată.

– Nimic nu se pierde cu adevărat, mi-a spus el, bătându-mă stângaci pe spate. O s-o cucerești pe directoare. Scrie o listă de argumente, așa cum ar face orice diplomat uns cu toate alifiile.

- N-o mai dădăci pe față! i-a spus doamna Turnbull.

Întorcându-se către mine, a adăugat:

– Acasă, în Winnipeg, suntem obișnuiți cu adversitățile. Asta ne călește, ne face ceea ce suntem. Iarna temperaturile ajung la minus patruzeci de grade Celsius. Și nu ne auzi plângându-ne, spre deosebire de americani... Amintindu-și de motivul pentru care ieșise în frig – ocazia de a face pe șefa cu cineva, mi-a băgat un deget osos în față: Ține-te bine și nu accepta un refuz!

Zâmbind, mi-am dat seama că a fi acasă înseamnă și a nu avea secrete. Însă zâmbeam. Acesta deja era un câștig.

Când m-am văzut din nou în dormitorul meu, fiind mai liniștită, am scris:

Dragă domnișoară Reeder,

Vă mulțumesc pentru că ați discutat cu mine despre slujba pe care v-am solicitat-o. Interviuul mi-a făcut o deosebită plăcere. Această bibliotecă înseamnă pentru mine mai mult decât oricare alt loc din Paris. Pe când eram mică, mătușa mea, Caroline, m-a dus la Ora de Povești. Mătușii mele trebuia să-i mulțumesc pentru faptul că am studiat limba engleză și că m-am îndrăgostit de bibliotecă. Deși ea nu mai e printre noi, eu continui să-o caut în bibliotecă. Deschid cărți și scotocesc prin buzunarele coperților, sperând să-i găsesc numele pe vreuna dintre fișe. Citind romanele pe care le-a citit și ea, am senzația că suntem în continuare aproape una de cealaltă.

Biblioteca e raiul meu. Întotdeauna pot găsi un colțișor printre rafturi pe care să-l numesc al meu, în care pot să citesc și să visez. Vreau să mă asigur că toată lumea are această șansă, în special oamenii care se simt diferiți și au nevoie de un loc pe care să-l numească „acasă”.

M-am semnat, încheind interviul.

Scriitoare daneză (1885–1962)

Scriitoare americană (1862–1937)

Autoare, antropolog și realizatoare de film americană (1891–1960)

Capitolul 2. Lily

Froid, Montana, 1983

Numele ei era doamna Gustafson și locuia în casa vecină. Pe la spate, oamenii îi spuneau „mireasă de război“, dar mie nu mi se părea că ar fi arătat ca o mireasă. În primul rând, nu purta niciodată alimba. Și era în vârstă. Mult mai în vârstă decât părinții mei. Toată lumea știe că o mireasă are nevoie de un mire, dar soțul ei murise de mult timp. Deși vorbea fluent două limbi, în cea mai mare parte a timpului nu vorbea cu nimeni. Trăia aici din 1945, dar avea să fie considerată întotdeauna femeia care venise din altă parte.

Era singura mireasă de război din Froid, tot așa cum doctorul Stanchfield era singurul medic. Uneori trăgeam cu ochiul în sufrageria ei, unde până și masa și scaunele erau din străinătate – grațioase precum mobila de jucărie, având picioare din lemn de nuc sculptat și tapițerie brodată. Îmi băgam nasul în cutia ei poștală, unde corespondența venită din locuri îndepărtate, cum ar fi Chicago, o avea ca destinatar pe *madame* Odile Gustafson. În comparație cu numele pe care le știam eu, ca Tricia și Tiffany, „Odile“ părea exotic. Oamenii spuneau că venea din Franța. Pentru că voiam să știu mai multe despre ea, am cules informații despre Paris din enciclopedia. Am descoperit garguiile cenușii ale catedralei Notre-Dame și Arcul de Triumf al lui Napoleon. Cu toate astea, nimic din ceea ce aflasem nu putea să răspundă la întrebarea mea: ce o făcea pe doamna Gustafson să fie așa de diferită?

Odile Gustafson nu era precum celelalte doamne din Froid. Ele erau grăsuțe ca niște pitulici, îmbrăcate cu pulovere lălâi și pantofi ieftini în diferite tonuri de gri. Se duceau la magazin cu bigudiurile pe cap, dar ea arbora cea mai bună ținută de duminică – fustă plisată și pantofi cu toc – doar ca să arunce gunoiul. O curea roșie îi puneă în evidență talia. Întotdeauna. Folosea un ruj în nuanțe aprinse, chiar și la biserică. „Asta cu

siguranță are o părere bună despre ea“, comentau celelalte doamne în timp ce ea se îndrepta, cu ochii ascunși de pălărie, spre strana din față, unde își avea locul. Nimeni nu mai purta pălărie. Și cei mai mulți enoriași stăteau în spate, nevrând să-i atragă atenția Domnului. Sau preotului.

În acea dimineață, Maloney Guler-de-fier ne spusese să ne rugăm pentru cei două sute șaiszeci și nouă de pasageri ai unui Boeing 747 care fusese doborât de proiectilele sovietice K-8. La televizor, președintele Reagan ne povestise despre atacurile asupra avionului care zbura din Anchorage spre Seul. În timp ce clopotele bisericii băteau, cuvintele lui îmi răsunau în urechi:

– Durere, șoc, furie... Uniunea Sovietică a violat orice definiție a drepturilor omului... n-ar trebui să ne surprindă o asemenea brutalitate inumană...

Părea să spună că rușii ar fi ucis pe oricine, chiar și pe copii.

Până și în Montana, Războiul Rece ne dădea fiori. Unchiul Walt, care lucra la Baza Forțelor Aeriene de la Malmstrom, spunea că pe câmpuri fuseseră amplasate, precum cartofii, o mie de rachete. Sub cripte rotunde de piatră, ele așteptau răbdătoare împărăția cerurilor. Unchiul se lăuda că acele rachete erau mai puternice decât bombele care distruseseră Hiroshima. Mai spunea că rachetele atrăgeau rachete, așa că armele sovietice aveau să treacă de Washington, țintindu-ne pe noi. Drept răspuns, rachetele noastre aveau să se înalțe, lovind Moscova în mai puțin timp decât îmi trebuia mie să mă pregătesc pentru școală.

După slujbă, enoriașii s-au îngrămădit spre sala de mese de peste drum, pentru gogoși, cafea și frăția bârfelor. Eu și mama stăteam la coadă la pateuri; lângă bufetul pe care era așezat filtrul de cafea, tata se afla împreună cu ceilalți bărbați, adunați cu toții în jurul domnului Ivers, directorul băncii. Tata lucra șase zile pe săptămână, în speranța de a deveni vicepreședintele băncii.

– Sovieticii nu lasă pe nimeni să caute cadavre. Nenorociți fără Dumnezeu.

– Când era președinte Kennedy, cheltuielile pentru apărare erau cu 70% mai mari decât azi.

– Suntem ținte fixe.

Am auzit fără să ascult – în îngrijorarea nesfârșită a Războiului Rece, aceste conversații solemne reprezentau coloana sonoră a duminicilor

noastre. Ocupată cu aranjarea gogoșilor în turnuri ordonate, a durat ceva până să aud șuieratul respirației mamei mele. De obicei exista un motiv pentru crizele ei: „Fermierii culeg recolta și praful din aer îmi declanșează astmul.“ sau „Părintele Maloney scutură tămâia aia de parcă ar vrea să ne afume“. Dar de data asta m-a apucat de braț fără să dea nici o explicație. Am însoțit-o până la cea mai apropiată masă, lângă doamna Gustafson. Mama s-a scufundat în scaunul de metal, trăgându-mă lângă ea.

Am încercat să-i atrag atenția tatei.

– Sunt bine. Nu te agita, a spus mama pe un ton serios.

– E tragic ce s-a întâmplat cu oamenii ăia din avion, a spus doamna Ivers din capătul celălalt al mesei.

– Din cauza asta nu plec nicăieri, a spus doamna Murdoch. Plimbatul aiurea te bagă în belele.

– Au murit o mulțime de oameni nevinovați, am zis eu. Președintele Reagan a spus că a fost omorât un congresman.

– Un trântor mai puțin, a declarat doamna Murdoch, înghesuindu-și ultima bucată de gogoasă între dinții maronii.

– E o răutate să spui așa ceva. Oamenii au dreptul să se urce în avion fără să fie doborâți, am răspuns.

Privirea mea a întâlnit-o pe cea a doamnei Gustafson. A dat din cap, ca și cum ceea ce gândeam eu ar fi avut importanță. Deși îmi făcusem un obicei din a o urmări, asta era prima oară când mă observa ea.

– Ai curaj să iei atitudine, a spus.

Am ridicat din umeri.

– Oamenii n-ar trebui să fie răi.

– Sunt perfect de acord.

Înainte să apuc să răspund, domnul Ivers a adăugat:

– Războiul Rece durează de mai bine de patruzeci de ani. N-o să câștigăm niciodată.

Heads a dat din cap, aprobator. Apoi, domnul Ivers a continuat:

– Sunt ucigași cu sânge-rece.

– Ai cunoscut sau ai lucrat vreodată cu un rus? a întrebat doamna Gustafson. Ei bine, eu am avut parte de o asemenea experiență și pot să-ți spun că nu sunt cu nimic diferiți de noi.

Întreaga sală a amuțit. Unde îl întâlnise pe inamic și cum „lucrase“ cu el?

În Froid știam totul despre toată lumea. Știam cine bea prea mult și de ce, știam cine nu-și plătea taxele și cine își înșela nevasta, știam cine trăia în păcat cu un ins oarecare din Minot. Singurul secret era doamna Gustafson. Nimeni nu-i cunoștea numele de fată sau meseria din care își câștigase existența tatăl ei. Nimeni nu știa cum îl cunoscuse pe Buck Gustafson în timpul războiului, sau ce făcuse ca să-l determine s-o lase baltă, pentru ea, pe iubita lui din liceu. Zvonurile se învârteau în jurul ei, dar nimic nu prindea. Avea tristețe în ochi, dar oare asta-i venea din pierdere, sau din regret? Și, după ce trăise în cel mai interesant oraș din lume, oare cum putuse să se consoleze cu acest orașel plictisitor de la câmpie?

Eram unul dintre acei elevi care se așază din principiu în banca întâi, cu mâna veșnic ridicată. Mary Louise stătea în spatele meu și mângălea caricaturi pe bancă. La tablă, domnișoara Hanson făcea tot ce-i stătea în putință ca să ne trezească interesul pentru *Ivanhoe*. Mary Louise mormăia:

– Ivan-huu...

De partea cealaltă a culoarului, degetele bronzate ale lui Robby se înfășurau în jurul pixului. Părul lui – șaten, ca și al meu – era bogat. Deja avea carnet de conducere, căci trebuia să-i ajute pe ai lui să transporte grânele. A dus creionul în dreptul gurii, atingându-și guma de șters de buza de jos. Aș fi putut să mă holbez întruna la colțul gurii lui.

Sărut franțuzesc. Pâine prăjită în stil franțuzesc. Cartofi prăjiți franțuzești. Toate lucrurile bune veneau din Franța. Din câte știam eu, fasolea verde franțuzească avea gust mai bun decât cea de la noi. Muzica franțuzească era, cu siguranță, mai bună decât cântecele country care se difuzau la singurul post de radio din oraș: „Viața mi s-a dus de râpă când nenor’cita aia de vacă m-o lăsat pen’ un taur tinerel“. Probabil că francezii știau mai multe și despre iubire.

Voiam să rulez pe pista unui aeroport, să pășesc pe scena unei prezentări de modă. Voiam să joc pe Broadway, să mă uit în spatele Cortinei de Fier. Voiam să știu cum ar fi sunat în gura mea cuvintele franțuzești. Dintre toate persoanele pe care le cunoșteam, una singură experimentase lumea de dincolo de Froid: doamna Gustafson.

Deși eram vecine, părea că ne aflam la ani-lumină distanță. De Halloween, în fiecare an, mama ne avertiza:

– Luminile de pe veranda casei miresei de război sunt stinse. Asta înseamnă că nu vrea să vă duceți să-i bateți la ușă.

Atunci când, cercetașe fiind, eu și Mary Louise vânduserăm prăjiturile, mama ei ne spusese:

– Bătrâna e strâmtorată, așa că să nu vă duceți la ea.

Scurtul dialog pe care îl avusesem cu doamna Gustafson îmi dăduse curaj. Ca să mă pot duce să stau de vorbă cu ea, n-aveam nevoie decât de o temă potrivită de la școală.

După cum ne așteptam, domnișoara H ne-a cerut un rezumat al cărții *Ivanhoe*. La sfârșitul orei m-am dus la catedră și i-am cerut voie să fac un rezumat despre o țară în locul temei pe care ne-o dăduse ea.

– Doar de data asta, mi-a spus. Sunt nerăbdătoare să văd ce o să ne spui despre Franța.

Eram așa distrasă de acest plan, încât atunci când am mers la toaletă am uitat să verific sub cabină și am uitat să încui ușa. După cum era de așteptat, atunci când am terminat, Tiffany Ivers, împreună cu gașca ei, stătea sprijinită de o chiuvetă și-și flutura părul auriu în oglindă.

– N-a funcționat closetul. Uite că vine un rahat.

Capcana nu era deloc sofisticată, dar atunci când m-am uitat în oglindă, tot ce am văzut a fost părul meu șaten de culoarea rahatului. Am rămas lângă cabine, știind că, dacă m-aș fi spălat pe mâini, Tiffany m-ar fi împins în robinet și m-aș fi făcut flească. Dacă nu m-aș fi spălat pe mâini, ar fi umplut toată școala cu asta. Îi făcuseră o farsă asemănătoare lui Maisie, și nimeni nu se mai așezase lângă „Mâini-cu-pipi” timp de o lună. Cvartetul din baie aștepta, cu mâinile încrucișate. Balamalele ușii au scârțâit, iar domnișoara H a aruncat o privire înăuntru.

– Iar ești aici, Tiffany? Probabil că ai probleme cu vezica.

Fetele au ieșit privindu-mă cu subînțeles: „N-am terminat cu tine”. Atât lucru știam și eu.

Mama, care era o optimistă convinsă, m-ar fi sfătuit să privesc partea plină a paharului. Măcar bătrânul Ivers avea o singură odraslă. Și măcar era vineri.

De obicei, ai mei găzduiau vinerea un dineu (mama prăjea niște costițe, Kay aducea salata, iar Sue Bob pregătea o plăcintă cu ananas), așa că petreceam noaptea la Mary Louise. Totuși, în seara aceea am rămas în camera mea și mi-am pregătit întrebările pentru doamna Gustafson. În timp

ce adulții mâncau, râsetele lor umpleau sufrageria și holul. Când s-a făcut liniște am știut că, așa cum se întâmpla în Anglia cu domnii și doamnele, femeile se retrăseseră ca să le permită bărbaților să se așeze în fotolii și să vorbească despre lucrurile pe care n-ar fi putut să le spună de față cu soțiile lor.

În timp ce femeile spălau vase, ascultam vocea mamei, care avea un ton deosebit, acela pe care-l folosea atunci când stătea de vorbă cu prietenii. Cu ei părea mai fericită. E ciudat cum aceeași persoană poate să aibă mai multe personalități distincte. Asta m-a făcut să mă gândesc la faptul că erau lucruri pe care nu le cunoșteam despre mama mea, chiar dacă nu era misterioasă precum doamna Gustafson.

Așezată la birou, îmi notam întrebările pe măsură ce îmi veneau în minte. „Când fusese ultima dată la care avusese loc o execuție cu ghilotina? Existau Martorii lui Iehova și în Franța? De ce se spunea că *l-ai furat* pe soțul dumneavoastră? Acum, că el nu mai era, de ce nu ai plecat?” Eram așa de concentrată încât n-am știut că mama stătea în spatele meu până când nu i-am simțit mâna încălzindu-mi umărul.

– Nu voiai să-ți petreci noaptea la Mary Louise?

– Îmi fac temele.

– Într-o zi de vineri? m-a întrebat ea, bănuitoare. Ai avut cumva o zi grea la școală?

Cele mai multe zile erau grele. Dar n-aveam chef să vorbesc despre Tiffany Ivers. Mama a scos de la spate un cadou de dimensiunea unei cutii de pantofi.

– Ți-am făcut ceva.

– Mulțumesc!

Am rupt hârtia de ambalaj și am găsit un pulover croșetat de mână.

L-am îmbrăcat peste tricou, iar mama mi l-a aranjat la mijloc, încântată că nimerise măsura.

– Ești frumoasă. Nuanța asta scoate în evidență irizațiile verzi din ochii tăi.

O privire în oglindă mi-a confirmat faptul că arătam ca o fraieră. Dacă aș fi purtat puloverul la școală, Tiffany Ivers m-ar fi mâncat de vie.

– E... drăguț, i-am spus mamei, cu întârziere.

A zâmbit ca să-și ascundă dezamăgirea.

– Și la ce lucrezi?

I-am explicat că aveam de făcut un referat despre Franța și că aveam nevoie să-i pun niște întrebări doamnei Gustafson.

– O, nu, nu sunt sigură că e bine s-o deranjăm...

– Am doar câteva întrebări. Nu putem s-o invităm la noi?

– Cred că am putea. Ce ai vrea s-o întrebi?

Am făcut semn spre hârtiile de pe masă.

Mama a privit lista și mi-a spus, suspinând:

– Știi, s-ar putea să existe un motiv pentru faptul că nu s-a întors acasă niciodată.

Sâmbătă după-amiază am trecut, grăbită, pe lângă Chevy-ul vechi al doamnei Gustafson, am urcat treptele șubrede ale verandei și am sunat la ușă. *Ding-dang-dong*. Nici un răspuns. Am sunat din nou. Pentru că n-am primit nici un răspuns, am încercat intrarea din față. Ușa s-a deschis.

– Bună ziua, am spus, iar apoi am intrat.

Tăcere.

– E cineva acasă? am întrebat.

În liniștea camerei de zi, am observat pereții acoperiți de rafturi înțesate de cărți și ferigile aliniate pe un suport de sub fereastră. Stația de muzică avea dimensiunile unui frigider mai mare, în care ar fi încăput un om. M-am uitat prin colecția de discuri: Ceaikovski, Bach, iarăși Ceaikovski.

Doamna Gustafson a venit pe hol cu pași târșâiți, ca și cum s-ar fi trezit dintr-o picoteală. Chiar și singură acasă fiind, purta o rochie încinsă cu acea curea roșie. Fără papuci în picioare, părea vulnerabilă. Mi-am dat seama că niciodată nu văzusem mașina vreunui prieten în fața casei ei, nu auzisem vreodată să-și fi invitat familia în vizită. Era definiția solitudinii.

Oprindu-se la câțiva pași de mine, mi-a aruncat o privire feroce, ca și cum aș fi fost un hoț venit să-i fure înregistrarea cu *Lacul lebedelor*.

– Ce vrei?

Știți lucruri pe care vreau și eu să le știu.

Și-a încrucișat mâinile.

– Ei bine?

– Scriu un referat despre dumneavoastră. Adică, despre țara dumneavoastră. Aș vrea să vă invit să ne faceți o vizită, ca să vă pun câteva întrebări.

Colțurile gurii i-au căzut. N-a răspuns.

Tăcerea ei îmi provoca nerăbdare.

– Aici, la dumneavoastră, e ca într-o bibliotecă, i-am spus, făcând semn către rafturi, care erau pline de nume de care nu mai auzisem: doamna de Staël, *Doamna Bovary*, Simone de Beauvoir.

Poate că vizita asta nu fusese o idee bună. M-am întors ca să plec.

– Când? m-a întrebat.

M-am întors.

– Chiar acum, dacă vrei.

– Eram ocupată.

A vorbit grăbit, ca și cum ar fi fost președinte și ar fi trebuit să se întoarcă să conducă mica țară a dormitorului ei.

– Scriu un referat, i-am amintit, căci, pentru noi, școala venea imediat după Dumnezeu, patriotism și fotbal.

Doamna Gustafson și-a pus pantofii cu toc și și-a luat cheile. Am urmat-o pe verandă, unde a încuiat ușa. Era singura persoană din Froid care făcea asta.

– Întotdeauna dai buzna în casele oamenilor? m-a întrebat în timp ce traversam gazonul.

I-am răspuns, ridicând din umeri:

– De obicei mi se deschide ușa.

Odată ajunsă în sufrageria noastră și-a strâns mâinile la piept, apoi le-a lăsat să atârne pe lângă corp. Și-a plimbat privirea peste covor, bancheta de la geam, pozele de familie de pe pereți. Gura i s-a mișcat ca să spună ceva, poate „Vai, ce drăguț!“, așa cum ar fi făcut celelalte doamne, însă gura i-a rămas, până la urmă, înclștată.

– Bine ați venit, i-a zis mama, în timp ce așeza pe masă o farfurie de fursecuri cu fulgi de ciocolată.

I-am făcut semn musafirei noastre să se așeze. Mama a pus câte o cană în dreptul farfuriilor noastre, iar propria ei ceașcă de ceai a pus-o în fața farfuriei doamnei Gustafson. Îi știam povestea pe dinafară. Cu ani în urmă, atunci când doamna Ivers a plecat într-un „tur al castelelor“ Angliei, tata i-a dat bani să cumpere un set de cești de ceai de lux pentru mama. Dar porțelanul era scump, așa că doamna Ivers se întorsese doar cu o ceșcuță și o farfurie. De teamă că porțelanul fin s-ar fi putut sparge, le ținuse în brațe în timpul întregului drum peste Atlantic. Pentru mine, ceșcuța delicată, acoperită cu flori albastre, grațioase, venea dintr-un loc mai bun. Mai fin. La fel ca doamna Gustafson.

Mama a servit ceaiul; am întrerupt tăcerea:

– Care e cea mai mare calitate a Parisului? E, într-adevăr, cel mai frumos oraș din lume? Cum e să crești acolo?

Doamna Gustafson nu mi-a răspuns pe loc.

– Sper că nu vă plictisim, i-a spus mama.

– Ultima oară când mi s-au pus întrebări în felul ăsta a fost la un interviu pentru obținerea unei slujbe, în Franța.

– Ați avut emoții? am întrebat-o.

– Da, dar mă pregătisem memorând volume întregi.

– A ajutat?

A zâmbit cu tristețe.

– Întotdeauna există întrebări la care nu ești pregătit să răspunzi.

– Lily nu vă va pune astfel de întrebări, i-a spus mama doamnei Gustafson, dar, de fapt, observația îmi era adresată mie.

– Calitatea cea mai mare a Parisului? E un oraș de cititori, a spus vecina noastră.

Ne-a zis că în casele prietenilor ei cărțile erau la fel de importante ca mobila. Își petrecuse verile citind în parcurile amenajate elegant ale orașului, apoi, precum palmierii puși în ghiveci din Grădinile Tuileries, care erau mutați în seră la primul semn de îngheț, petrecuse ierni întregi în bibliotecă, ghemuită lângă fereastră, cu o carte în brațe.

– Vă place să citiți?

Mie clasicii pe care-i studiam la engleză mi se păreau o corvoadă.

– Trăiesc pentru a citi. Mai ales cărți de istorie și cărți despre evenimentele actuale.

Asta părea la fel de amuzant cum ar fi fost să urmărești zăpada topindu-se.

– Și ce vă plăcea să citiți pe când erați de vârsta mea?

– Îmi plăceau romanele în genul *Grădinii Secrete*⁴. Pe fratele meu geamăn îl interesau știrile.

Un frate geamăn. Am vrut s-o întreb cum îl chema, însă ea trecuse la alt subiect.

– Parizienii se delectează mâncând aproape la fel de mult cum se delectează citind, ne-a spus.

Trecuseră patruzeci de ani, însă tot își amintea de foitajele pe care i le adusese tatăl ei după prima zi de lucru, o prăjitură numită *Financier*. Cu

ochii închiși, ne-a spus că pudra de alune cu iz de unt îi adusese în gură un gust paradiziac. Mama ei adora prăjiturile *Opera*, valuri de ciocolată neagră, groasă, învelite în straturi de pandișpan mustind de sirop de cafea... mmm... ooo. Am gustat cuvintele și m-am delectat cu senzația pe care ele mi-o dădeau pe limbă.

– Parisul îți vorbește, a continuat ea. E un oraș care își fredonează propriul cântec. Vara, parizienii țin ferestrele deschise și poți să auzi acordurile unui pian din vecini, plesnitura cărților de joc amestecate, zgomotul energiei statice atunci când cineva schimbă posturile de radio. Întotdeauna auzi un copil plângând, vocile unora care se ceartă și pe clarinetistul care cântă în piață.

– Sună minunat, a spus mama, visătoare.

În mod obișnuit duminica, după slujbă, umerii doamnei Gustafson erau lăsați, iar ochii îi erau stinși precum firma de neon de la barul Oasis în zilele de luni. Dar acum avea ochii strălucitori. În timp ce vorbea despre Paris, liniile dure ale feței ei se înmuiaseră, la fel și vocea. Mă întrebam de ce-l părăsise.

Mama m-a surprins punând o întrebare:

– Cum era viața în timpul războiului?

– Grea, a răspuns doamna Gustafson încleștându-și degetele pe ceșcuță. Când sunau sirenele care anunțau raidurile aeriene, familia mea se ascundea în pivniță. Din cauză că mâncarea fusese raționalizată, fiecare persoană primea doar câte un ou pe lună. Cu toții slăbiseră atât de mult încât îți dădeau impresia că aveau să dispară. Pe străzi, naziștii îi mânuau pe parizieni spre puncte de control amplasate aleatoriu. Stăteau adunați în haite, ca lupii. Oamenii erau arestați fără motiv. Sau din motive nesemnificative, cum ar fi depășirea orei de stingere.

Stingerea nu era, oare, pentru adolescenți? Sora lui Mary Louise, Angel, avea oră de stingere.

– Ce vă lipsește cel mai mult din Paris? am întrebat.

– Familia și prietenii, a spus doamna Gustafson, iar ochii i-au devenit nostalgici. Mi-e dor de oameni care mă înțeleg. Mi-e dor să vorbesc limba franceză. Mi-e dor de sentimentul că sunt acasă.

Nu știam ce să spun. Tăcerea s-a strecurat în cameră. Ne-a făcut pe mine și pe mama să fim agitate, însă n-a părut s-o deranjeze pe doamna Gustafson, care și-a sorbit ceaiul până la ultima picătură.

Observând ceșcuța goală a doamnei Gustafson, mama a sărit:

– Mai pun de ceai.

La jumătatea drumului, s-a oprit brusc. S-a clătinat, cu mâna întinsă, ca să se prindă de dulap. Înainte ca măcar să-mi dau seama ce se întâmpla, doamna Gustafson a sărit în picioare și i-a strecurat brațul în jurul taliei, ca s-o ghideze înapoi spre scaun. M-am ghemuit lângă mama. Era îmbujorată și respira încet și superficial, ca și cum aerul n-ar fi vrut să-i intre în plămâni.

– O să fiu bine, a spus. M-am ridicat prea repede, e vina mea.

– S-a mai întâmplat? a întrebat-o doamna Gustafson.

Mama s-a uitat la mine, așa că m-am întors la scaunul meu, prefăcându-mă că strâng niște firimituri.

– De câteva ori, a recunoscut ea.

Doamna Gustafson l-a sunat pe doctorul Stanchfield. În Froid, toți adulții spuneau același lucru: „La oraș chemi un doctor și nu vine, oricât de rău ți-ar fi. Aici secretara răspunde la al doilea țâraț al telefonului, iar Stanch e în fața casei tale în fix zece minute.”

Doctorul Stanchfield adusese pe lume copii în trei state, fiind cea dintâi persoană care să-i țină pe mulți dintre noi în mâinile lui calde și pistruiate.

A bătut la ușă și a pășit în casă ținându-și în mână geanta de piele neagră.

– Nu trebuia să vii, i-a spus mama.

Mă ducea la Stanch și pentru un strănut, dar nu și-a făcut niciodată programare pentru astm.

– Lasă-mă pe mine să stabilesc asta.

Cu multă blândețe, i-a dat la o parte părul și i-a lipit stetoscopul de spate.

– Respiră adânc.

Mama a inspirat.

– Dacă asta înseamnă să respiri adânc...

În timp ce îi măsura tensiunea, Stanch s-a încruntat. A spus că tensiunea era cam mare și i-a prescris niște pastile.

Poate că mama se înșelase presupunând că avea astm.

După cină, eu și Mary Louise ne-am întins pe covorul din camera mea ca să ne scriem referatele.

– Ce-a spus doamna Gustafson? m-a întrebat ea.

– Că războiul e periculos.

– Periculos? În ce fel?

– Dușmanul e peste tot.

Mi-am imaginat-o pe doamna Gustafson în drum spre muncă, mergând pe strada plină de lupi soioși. Unii mârâiau, alții o agățau de călcâie. Iar ea continua să meargă. Poate că nu mersese niciodată de două ori pe același drum.

– Deci trebuia să se ascundă?

– Așa cred.

– N-ar fi tare să fi fost agent secret?

– Clar.

Mi-am imaginat-o transmițând mesaje prin intermediul unor cărți mucegăite.

– Apropo de secrete..., mi-a spus Mary Louise, punând pixul jos. Am fumat una dintre țigările lui Angel.

– Nu-mi spune că ai fumat singură!

N-a răspuns.

– Nu-mi spune, am repetat.

– Cu Tiffany.

Vorbele ei m-au zguduit.

– Dacă fumezi, n-o să mai vorbesc niciodată cu tine, i-am spus.

Și mi-am ținut respirația.

Amândouă aveam doisprezece ani, dar Mary Louise afla totul înaintea mea. Din cauza lui Angel, Mary Louise auzise de prezervative și de chefuri. Părinții nu mă lăsau să mă fardez, așa că Mary Louise îmi împrumuta fardurile ei. Era mai puternică și mai agilă decât mine, și o simțeam îndepărtându-se.

– Oricum nu mi-a plăcut așa de tare, mi-a zis ea.

În săptămânile care au urmat, mama și-a pierdut pofta de mâncare, iar hainele au început să atârne pe ea. Medicamentele nu-și făceau efectul. Tata a dus-o la un specialist, care a spus că nu era vorba decât despre stres. Era prea obosită ca să gătească, așa că tata făcea sendvișuri. De Ziua Recunoștinței, noi doi ne-am mâncat brânza la grătar pe bufetul din bucătărie. Ne-am uitat spre ușă, sperând ca mama să se simtă suficient de bine ca să ni se alăture.

Tata și-a dres vocea și m-a întrebat:

– Cum merge școala?

Aveam zece pe linie, nu aveam prieten, iar Tiffany încerca să mi-o fure pe Mary Louise.

– Bine.

– Bine?

– Toate fetele se fardează. Eu de ce nu pot?

– O fată frumoasă ca tine n-are nevoie de toată mizeria aia pe față.

Nu auzeam aproape nimic din ce spunea tata. Nu-l auzeam exprimându-și îngrijorarea, nu-l auzeam spunându-mi că eram frumoasă. Tot ce auzeam era refuzul fără echivoc.

– Dar, tată...

– Sper că n-o bați așa la cap și pe mama ta.

Pentru a mia oară, ne-am uitat amândoi la ușa.

Cu rucsacurile atârinate pe un umăr, eu și Mary Louise ne târam înapoi de la școală. Ne-am oprit la prima stradă ca să-l mângâiem pe Smokey, ciobănescul german, am trecut de curtea familiei Flesch, care avea 47 de elfi din ceramică răspândiți prin curte, câte unul pentru fiecare an de când erau căsătoriți. În curtea din colț, bătrâna Murdoch își netezea draperiile de dantelă. Dacă i-am fi traversat gazonul în loc să mergem pe trotuar, i-ar fi sunat pe părinții noștri.

În Froid ne făceam cu toții cumpărăturile la același magazin, beam apă din același puț. Aveam același trecut, repetam aceleași istorii. Doamna Murdoch nu fusese așa de rea înainte ca soțul ei să se prăbușească în timp ce curăța zăpada. Buck Gustafson nu mai fusese același după război. Citeam același ziar, depindeam de același doctor. În drumurile noastre, mergeam pe șosele murdare, urmăream combinele care străbăteau ogoarele și retezau grâul. Aerul mirosea a proaspăt, a curat. Gurile și nările noastre erau pline de gustul blând al fânului, iar praful recoltei ne curgea prin vine.

– Hai să ne mutăm într-un oraș mare, mi-a zis Mary Louise, încruntându-se în direcția doamnei Murdoch, unde să nu ne știe și să nu ne bată nimeni la cap.

– Unde putem face orice, am adăugat eu, cum ar fi să țipăm în biserică.

– Sau nici măcar să nu mergem la biserică.

Am tăcut apoi, având nevoie de timp ca să pricepem o idee așa de îndrăzneță, și am parcurs în liniște ultimul cvartal până la mine acasă. Din stradă, am văzut-o pe mama la geam. Reflexia ei în geam o făcea să pară palidă ca o stafie.

Mary Louise s-a dus acasă; am înaintat până la cutia de scrisori și am zăbovit o vreme lângă stâlpul ros de intemperii, nefiind pregătită să intru în casă. Mama obișnuia să facă prăjituri și să stea la o șuetă, în bucătărie, cu prietenele ei. Uneori mă lua de la școală și mergeam la refugiul Medicine Lake, locul ei preferat, în care ne uitam la păsări. În camionetă, eu și mama priveam în aceeași direcție; drumul se întindea în fața noastră plin de posibilități. Era ușor să mă confesez despre o dispută cu Tiffany Ivers sau despre o notă proastă la un test. Puteam să-i spun și despre lucrurile bune, ca, de pildă, despre ora de sport, la care Robby era căpitan de echipă și mă alesese pe mine prima, chiar înaintea băieților. De fiecare dată când ratam, ei se plâneau amarnic, dar Robby îmi lua apărarea și-mi spunea:

– O să reușești data viitoare.

Mama știa totul despre mine.

La refugiul Medicine Lake erau 270 de specii de păsări. Mergeam prin iarba înaltă până la genunchi. Binoclul atârna de o curea la gâtul mamei.

– Poate că uliii sunt mai maiestuoși, iar fluierarii au cel mai frumos nume, dar mie tot măcălendrii îmi plac cel mai mult.

O tachinam spunându-i că se chinuia să conducă pe o distanță așa de lungă doar ca să ne uităm la niște păsări pe care le puteam vedea și în fața casei.

– Măcălendrii sunt eleganți, îmi spunea, sunt de bun augur. Ceva care să ne amintească despre lucrurile deosebite pe care le avem chiar sub ochii noștri, continua ea, îmbrățișându-mă strâns.

Dar acum stătea acasă și nu avea energie să vorbească, nici măcar cu mine.

Chiar atunci doamna Gustafson s-a dus la cutia poștală, iar eu am traversat fâșia maronie de iarbă care ne separa. Ținea o scrisoare la piept.

– De la cine e?

– De la prietena mea Lucienne, din Chicago. Corespondăm de zeci de ani. Am venit împreună pe vapor – trei săptămâni de neuitat, din Normandia până la New York. M-a privit. E totul bine?

– Sunt bine.

Toată lumea știa regulile: nu atrage atenția asupra ta, nimănui nu-i place să te dai în spectacol. Nu te întoarce cu spatele în biserică, nici măcar dacă auzi o bombă explodând. Când cineva te întreabă ce faci, spui „bine“, chiar dacă ești trist și speriat.

– Nu vrei să vii pe la mine? m-a întrebat doamna Gustafson.

Mi-am azvârlit ghiozdanul în fața rafturilor cu cărți. Acestea erau înțesate de cărți de sus până jos, însă în încăpere existau numai trei fotografii, mici precum cele făcute cu polaroidul. Acasă aveam mai multe poze decât cărți (acestea din urmă fiind Biblia, ghidurile despre floră și faună ale mamei și un set de enciclopedii pe care îl găsiserăm la un târg.)

Una dintre fotografii era cea a unui marinar tânăr. Avea ochii domnului Gustafson.

Ea a venit lângă mine.

– Fiul meu, Marc. A murit în Vietnam.

Într-o zi, pe când împărțeam buletine informative la biserică, un cârd de cucoane aterizase în apropierea agheasmatarului. Chiar în clipa în care intrase doamna Gustafson, doamna Ivers șoptise:

– Mâine e comemorarea morții lui Marc.

Dând din cap, bătrâna doamnă Murdoch comentase:

– Nimic nu-i mai rău decât să-ți pierzi un copil. Ar trebui să trimitem flori, sau...

– Ar trebui să vă opriți din bârfă, izbucnise doamna Gustafson, măcar la slujbă.

Cucoanele își strecuraseră degetele tremurânde în agheasmă, își făcuseră la repezeală semnul crucii și se fofilaseră către stranele lor.

Trecându-mi mâna peste marginea de sus a ramei, i-am spus:

– Îmi pare rău.

– Și mie.

Tristețea din vocea ei m-a făcut să mă simt stânjenită. Pe doamna Gustafson n-o vizita nimeni. Nici socrii, nici rudele din Franța. Dacă toți cei pe care îi iubise vreodată erau morți? Probabil că nu-și dorea prezența mea, ca să-și aducă aminte de tot ceea ce pierduse. M-am dus să-mi iau ghiozdanul.

– Vrei o prăjitură? m-a întrebat.

În bucătărie, le-am apucat pe două dintre cele mai mari și le-am înfulecat înainte ca ea măcar să le atingă pe ale ei. Subțiri și crocante, prăjiturelele de

zahăr aveau forma unui binoclu miniatural.

De abia terminase prima tranșă, așa că în următoarea oră am ajutat-o să le modeleze pe celelalte. M-a bucurat faptul că n-a pomenit nimic despre mama. Nu tu „Ne e dor de mama ta la PTA⁵, spune-i că fiecare trebuie să-și facă datoria“ sau „N-are nimic care să nu poată fi vindecat cu o friptură de porc.“ Tăcerea nu fusese niciodată mai plăcută.

– Cum se numesc prăjiturile astea? am întrebat-o, în timp ce mâncam încă una.

– *Cigarettes russes*. Țigări rusești.

Prăjituri comuniste? Am pus-o înapoi pe farfurie.

– Cine v-a învățat să le faceți?

– Am rețeta de la o prietenă care mă servea cu ele atunci când îi livram cărțile.

– De ce nu putea să-și ia singură cărțile?

– În perioada războiului, n-avea voie să intre în bibliotecă.

Înainte să apuc să întreb de ce, s-a auzit o bătaie în ușă.

– Doamnă Gustafson?

Era tata, ceea ce însemna că era ora șase după-amiaza – ora mesei, adică dădusem de bucluc. Ștergându-mi firimiturile de la gură, mi-am pregătit apărarea. Timpul zboară, trebuise s-o ajut pe doamna Gustafson să termine...

Ea a deschis ușa, iar eu mă așteptam ca uraganul Tata să se abată asupra mea.

Avea ochii mari, iar cravata îi stătea strâmb.

– O duc pe Brenda la spital, i-a spus el doamnei Gustafson. Puteți, vă rog, să aveți grijă de Lily?

Aș fi vrut să-i spun că-mi părea rău, însă el a dispărut fără să aștepte răspuns.

Carte pentru copii a scriitoarei Frances Hodgson Burnett (1849–1924)

Parent-Teacher Association – Asociația de părinți și profesori dintr-o școală

Capitolul 3. Odile

Paris, februarie 1939

Umbra bisericii Saint-Eustache ne învăluia pe *maman*, pe Rémy și pe mine în timp ce plecam de la încă o slujbă plictisitoare de duminică. Eliberați din strânsoarea opresivă a mirosului de tămâie, am tras în piept aerul înghețat, ușurată de a fi scăpat de preot și de predica lui sumbră. *Maman* ne-a îmboldit pe Rémy și pe mine pe lângă librăria favorită a fratelui meu, dincolo de *boulangerie*⁶ al cărei brutar cu inima frântă ardea pâinea, și peste pragul clădirii în care locuiam.

– Care e azi, Pierre sau Paul? s-a întrebat ea îngrijorată. Oricine ar fi, o să ajungă din clipă în clipă. Odile, să nu îndrăznești să te încrunți așa. Sigur că *papa* vrea să ajungi să-i cunoști pe bărbații ăștia... Nu lucrează toți la secția lui. Unul dintre ei ar putea fi un pretendent foarte potrivit pentru tine.

Alt prânz la care era invitat un polițist care nu știa ce i se întâmplă. Era jenant atunci când un bărbat se arăta interesat de mine și umilitor atunci când n-o făcea.

– Și schimbă-te în bluza albă! Nu pot să cred că ai purtat sarafanul ăla decolorat la biserică. Ce-o să creadă lumea? mi-a spus *maman*, înainte să se grăbească spre bucătărie ca să verifice friptura.

În holul de la intrare, mi-am refăcut codițele castanii în fața oglinzii cu ornamentele ciupite; Rémy și-a tamponat cu spumă de ras cărlionții dezordonați. În familiile din Franța prânzul de duminică era un ritual la fel de important ca slujba de la biserică, iar *maman* insista să arătăm cât puteam de bine.

– Cum ar clasifica Dewey prânzul ăsta? m-a întrebat Rémy.

– Asta-i ușor– 841. *Un anotimp în infern*.

El a râs.

– Pe câți subalterni i-a obligat *papa* să vină până acum? l-am întrebat eu.

– Paisprezece, mi-a răspuns el. Pun pariu că le e frică să-l refuze.

– Tu de ce nu ești supus acestei torturi?

– Pentru că sunt bărbat și nimănui nu-i pasă dacă mă însor.

Cu un rânjet răutăcios, mi-a smuls eșarfa, și-a pus fâșia aspră de stofă de lână pe cap și și-a înnodat-o sub bărbie, așa cum făcea mama.

– *Ma fille*, femeile au o perioadă scurtă în care stau în vitrină.

Am chicotit. Întotdeauna știa cum să mă înveselească.

– Dacă o ții tot așa, a continuat el în stilul zgomotos al lui *maman*, o să rămâi pentru totdeauna în vitrină!

– Într-un raft de bibliotecă, dacă iau interviul.

– *Atunci când* ai să-l iei.

– Nu sunt sigură...

Rémy și-a scos eșarfa.

– Ai o diplomă de bibliotecar, vorbești fluent engleza și ai avut note mari la stagiatură. Am încredere în tine; trebuie să ai și tu.

S-a auzit o bătaie în ușă. Am deschis-o. Un polițist blond, îmbrăcat într-o jachetă bleumarin. Mi-am făcut curaj. Protejatul de săptămâna trecută al lui *papa* mă salutase frecându-și fălcile unsuroase de obrajii mei.

– Sunt Paul, s-a prezentat el.

Abia dacă și-a atins fața de a mea.

– E o plăcere să vă cunosc pe amândoi, ne-a spus el, în timp ce-i strângea mâna lui Rémy. Am auzit lucruri bune despre tine.

Părea sincer, dar îmi era greu să cred că *papa* spusese ceva măcar vag pozitiv despre oricare dintre noi. Tot ce auzeam erau comentarii despre notele jalnice ale lui Rémy (deși era cel mai bun din clasă la dezbattere) și despre curățenia mediocră pe care o făceam eu (cum poți dormi într-un pat plin de cărți?)

– Toată săptămâna am așteptat cu nerăbdare întâlnirea de azi! i-a spus musafirul lui *maman*.

– O mâncare gătită în casă o să-ți facă bine, i-a răspuns ea. Suntem încântați să te cunoaștem.

Papa și-a împins oaspetele în fotoliul de lângă șemineu, după care a servit băutura-aperitiv (vermut pentru bărbați, sherry pentru femei). În timp ce *maman* s-a ridicat din scaunul așezat lângă iubitele ei ferigi și s-a făcut nevăzută înspre bucătărie, voind să se asigure că bucătăreasa îi urma instrucțiunile, *papa* prezida adunarea așezat în scaunul lui stil Ludovic al XV-lea, emițând norme de sub mustața bogată.

– Cine are nevoie de acești *chômeurs intellectuels*? Eu zic așa: mai lasă-i pe cei care „șomează intelectual“ să-și scrie povestea în timp ce lucrează în mină. Care altă țară face diferența între trântorii deștepți și cei săraci cu duhul? Banii din taxele pe care le plătesc eu trebuie să fie folosiți cu cap!

În fiecare duminică se schimba pretendentul; însă predica nesfârșită a tatei nu se schimba niciodată.

I-am explicat din nou:

– Nu te obligă nimeni să-i susții pe artiști și pe scriitori. Poți alege timbre obișnuite sau pe cele cu o mică suprataxă.

Așezat pe divan, lângă mine, Rémy și-a încrucișat mâinile pe piept. Puteam să-i citesc gândurile: „De ce te obosești?“

– N-am auzit niciodată despre program de care vorbiți, a spus protejatul tatei. Când o să mai trimit o scrisoare acasă, o să cer acele timbre.

Probabil că asta nu era la fel de rău ca ceilalți.

Papa s-a întors către Paul.

– Colegii noștri au mari probleme cu lagărele de detenție de la graniță. Toți refugiații ăștia care dau buzna... În curând vom avea mai mulți spanioli decât Spania.

– E război civil, a spus Rémy, au nevoie de ajutor.

– Se servesc din țara noastră!

– Ce ar putea să facă civilii nevinovați? l-a întrebat Paul pe *papa*, să rămână la ei în țară ca să fie măcelăriți?

Era prima oară când tatăl meu nu avea replică. L-am analizat pe oaspetele nostru. Nu părul scurt, care-i stătea ridicat în vârful capului, nici ochii albaștri, care se asortau cu uniforma, ci tăria de caracter și curajul senin cu care își apăra convingerile.

– Cu toate tulburările astea politice, un lucru e sigur, a spus Rémy. Vine războiul.

– Prostii! i-a răspuns *papa*. S-au investit milioane în securitate. Având Linia Maginot² drept apărare, Franța e total în siguranță.

Mi-am imaginat linia asta ca pe un mare șanț la granițele Franței cu Italia, Elveția și Germania, ce ar fi înghițit cu totul armatele care ar fi încercat să ne atace.

– Chiar trebuie să vorbim despre război? a întrebat *maman*. Ce discuție sumbră pentru o zi de duminică! Rémy, de ce nu ne povestești despre orele de la școală?

– Fiul meu vrea să renunțe la Drept, i-a spus *papa* lui Paul. Știu sigur că lipsește de la cursuri.

Mi-am forțat mintea ca să găsesc ceva de spus. Paul a vorbit înainte să apuc să deschid gura. S-a întors spre Rémy și l-a întrebat:

– Ce altceva ai vrea să faci?

Era o întrebare pe care mi-aș fi dorit s-o fi pus *papa*.

– Mi-ar plăcea să candidez, a răspuns Rémy, să încerc să schimb lucrurile.

Papa și-a dat ochii peste cap.

– Sau să devin pădurar și să evadez din lumea asta coruptă, a adăugat Rémy.

– Noi doi facem ca lumea asta și afacerile ei să fie în siguranță, i-a spus *papa* lui Paul. El o să protejeze conurile de pin și rahatul de urs.

– Pădurile noastre sunt la fel de importante ca și Luvrul, a spus Paul.

Un alt răspuns la care *papa* n-a avut replică. M-am uitat la Rémy ca să văd ce părere avea despre Paul, dar el privea pe fereastră și evadase într-un loc îndepărtat, așa cum făceam deseori în timpul meselor interminabile de duminică. De data asta, m-am hotărât să rămân acolo și să văd ce avea Paul de spus.

– Mâncarea miroase delicios, i-am zis, sperând să-i mut lui *papa* atenția de la Rémy.

– Da, a spus Paul, vesel. De luni întregi n-am mai gustat o mâncare gătită în casă.

– Cum o să-i ajuți pe refugiați dacă renunți la școală? a continuat *papa*. Trebuie să te stabilești la ceva.

– Cred că e gata supa... a spus *maman* în timp ce smulgea, nervoasă, frunzele uscate ale ferigii.

Fără cuvinte, Rémy a trecut pe lângă ea și s-a îndreptat către sufragerie.

– Nu vrei să muncești! a strigat *papa* după el, dar ești întotdeauna primul când vine vorba de mâncare!

Nu putea să se abțină, nici măcar atunci când aveam oaspeți.

Ca de obicei, am avut supă-cremă de cartofi și praz.

Paul a complimentat supa, iar *maman* a murmurat ceva despre o rețetă bună. Sunetul lingurii tatei pe porțelan a vestit încheierea primului fel. *Maman* a deschis puțin gura, ca și cum ar fi vrut să-i spună să fie blând. Dar nu i-ar fi reproșat niciodată nimic.

Menajera a adus piureul de cartofi cu rozmarin și friptura de porc. M-am uitat pe furiș la ceasul de pe șemineu. De obicei prânzul părea nesfârșit, însă am fost surprinsă constatând că era deja ora două după-amiază.

– Și tu ești studentă? m-a întrebat Paul.

– Nu, am terminat școala. Și tocmai am dat un interviu pentru o slujbă la Biblioteca Americană.

Un zâmbet i-a apărut pe buze.

– Nu m-ar deranja să lucrez într-un loc frumos și liniștit ca acela.

Ochii negri ai lui *papa* au lucit cu interes.

– Paul, dacă nu ești mulțumit în Districtul 8, de ce nu te transferi în circumscripția mea? Avem aici un post de sergent pentru omul potrivit.

– Vă mulțumesc, domnule, dar sunt fericit acolo unde sunt acum, i-a răspuns Paul, uitându-se, în tot acest timp, la mine. Extrem de fericit.

Dintr-odată m-am simțit ca și cum am fi fost doar noi doi acolo. „Cum se sprijinea acum în scaun fixându-și, la rândul ei, privirea adâncă asupra ei, se poate să fi văzut în ea o ezitare și nevoia pe care ea o simțea să i se arunce la piept și să-i ofere încrederea înăbușită a inimii ei.“

– Fete care muncesc, a bufnit *papa*. N-ai putut măcar să ceri o slujbă la o bibliotecă franceză?

Din păcate, am fost nevoită să dau la o parte scena sentimentală cu Paul și cu Dickens.

– *Papa*, americanii nu așază cărțile doar în ordine alfabetică, folosesc numere. Se numește clasificarea zecimală Dewey.

– Numere ca să clasifici litere? Pot să pariez că un capitalist a venit cu ideea – le pasă mai mult de numere decât de litere! Ce e greșit la felul în care facem noi lucrurile?

– Domnișoara Reeder spune că e bine să fii diferit.

– Străinii! Dumnezeu știe cu ce specimene o să ai de-a face!

– Dă-le oamenilor o șansă, s-ar putea să fii surprins.

– Tu ești cea care va fi surprinsă, mi-a răspuns el, îndreptându-și furculița către mine. E foarte greu să lucrezi cu publicul. Ieri am fost chemat fiindcă un senator fusese arestat pentru intrare prin efracție. O bătrânică l-a găsit leșinat pe podeaua ei. Când și-a revenit, nemernicul înjura de mama focului, până când a început să vomite. A trebuit să-l spălăm cu furtunul înainte să scoatem povestea de la el. Credea că era în clădirea amantei, dar cheia nu funcționase, așa că s-a urcat pe grătarul de la fereastră și a intrat în

casă. Crede-mă, nu vrei să ai de-a face cu oamenii, și nu mă face să vorbesc despre nenorociții care fac praf țara asta.

Apoi i-a desființat din nou pe străini, pe politicieni, pe femeile snoabe. Am mârâit, iar Rémy și-a pus piciorul desculț peste al meu. Consolată cu mica lui atingere, am simțit relaxarea tensiunii din umeri. Pe când eram copii, inventaserăm această modalitate secretă de a ne manifesta susținerea. Confrunțați cu mânia tatei – „*De două ori trebuia să porți tâmpenia de bască la școală, Rémy! Ar trebui să-ți lipesc nenorocirea aia de cap!*” – știam că nu trebuia să încerc să-l consolez pe fratele meu cu o vorbă bună. Ultima oară când făcusem asta, *papa* îmi strigase:

– Îi iei partea? Ar trebui să vă ciomăgesc pe amândoi!

Acum a concluzionat:

– O să angajeze un american, nu pe tine.

Aș fi vrut să-i demonstrez atâteaștiutorului comisar că se înșela. Aș fi vrut să-mi respecte alegerile în loc să-mi spună ce ar fi trebuit să vreau.

– Un sfert dintre abonații bibliotecii sunt francezi, am contracarat. Au nevoie de angajați care vorbesc franceza.

– Ce-o să creadă lumea? s-a neliniștit *maman*. O să spună că *papa* nu te întreține.

– Multe fete muncesc în zilele noastre, a spus Rémy.

– Odile n-are nevoie să muncească, a declarat *papa*.

– Dar vreau, am spus eu încetișor.

– Hai să nu ne certăm, ne-a rugat *maman*, punând cupele de spumă de ciocolată în bolurile mici de cristal.

Desertul, bogat și încântător, ne cerea toată atenția și ne-a permis să fim de acord într-o privință: *maman* făcea cel mai bun *mousse*.

La ora trei după-amiază, Paul s-a ridicat.

– Mulțumesc pentru masă. Îmi pare rău că trebuie să plec, dar tura mea începe în curând.

L-am urmat la ușa. *Papa* i-a strâns mâna și i-a spus:

– Gândește-te la oferta mea.

Am vrut să-i mulțumesc lui Paul fiindcă ne luase apărarea lui Rémy și mie, dar, cu *papa* de față, am tăcut. Paul s-a apropiat până când a ajuns chiar în fața mea. Mi-am ținut respirația.

– Sper să obții slujba, mi-a șoptit.

Atunci când m-a sărutat i-am simțit buzele moi pe obraji, ceea ce m-a făcut să mă întreb, curioasă, ce aş fi simțit dacă gura lui ar fi fost peste a mea. Imaginându-mi sărutul nostru, inima a început să mi-o ia la goană, așa cum s-a întâmplat prima oară când citisem *Cameră cu vedere*⁸. Treceam prin scene așteptând ca George și Lucy – care se potriveau foarte bine – să-și mărturisească iubirea nestăpânită și să se îmbrățișeze într-o piață pustie. Aș fi vrut să răsfoiesc paginile vieții mele și să aflu dacă aveam să-l mai întâlnesc pe Paul.

M-am dus la fereastră și l-am urmărit mergând în pas grăbit.

În spatele meu am auzit gâlgâitul digestivului pe care și-l turna *papa*. Prânzul de duminică era momentul din săptămână în care el și *maman* își îngăduiau să se scufunde în amintirile întunecate legate de Marele Război. După ce sorbea de câteva ori din băutură, *maman* recita reverențios numele vecinilor care fuseseră omorâți, de parcă fiecare ar fi fost o mărgică din rozariul ei. Pentru *papa*, bătăliile pe care le câștigase regimentul lui reprezentau înfrângeri, din cauza nenumăraților camarazi de arme care își pierduseră viața.

Rémy a venit lângă mine la fereastră, unde a curățat ferigile mamei.

– Am mai alungat un pețitor, mi-a spus Rémy.

– Vrei să spui că *papa* l-a alungat.

– Mă înnebunește. E îngust la minte. De asemenea, n-are nici cea mai vagă idee despre ceea ce se întâmplă.

Întotdeauna eram de partea lui Rémy, dar de data asta speram ca *papa* să aibă dreptate.

– Ai vorbit serios în legătură cu războiul? am întrebat.

– Mi-e teamă că da. Vin vremuri grele.

Vremuri grele. 823. Literatură britanică.

– Mor civili în Spania. Evreii sunt persecutați în Germania, a continuat el, încruntându-se la frunza pe care o ținea între degete, și eu sunt blocat în sala de clasă.

– Scrii articole care sensibilizează opinia publică în legătură cu starea dificilă a refugiaților. Ai organizat un transport de haine pentru ei și ai implicat întreaga familie. Sunt mândră de tine.

– Nu e suficient.

– Acum trebuie să te concentrezi asupra orelor de la școală. Erai primul, acum ai noroc dacă reușești să absolvești.

– Mi-e silă să studiez cazuri teoretice de tribunal. Oamenii au nevoie de ajutor *acum*. Politicienii nu acționează. Nu mai pot să stau acasă. Cineva trebuie să facă ceva.

– Trebuie să termini școala.

– Diploma nu va face nici o diferență.

– *Papa* nu se înșală în totalitate, i-am spus eu blând. Ar trebui să termini ce-ai început.

– Încerc să-ți spun...

– Te rog, spune-mi că n-ai acționat impulsiv.

Își donase economiile unui fond pentru refugiați. Fără să-i spună mamei, donase alimentele din cămara noastră săracilor, până la ultimul strop de făină. Eu și mama fugiserăm la piață ca să putem pregăti masa înainte ca *papa* să se întoarcă de la serviciu și să-l certe pe Rémy.

– Înainte înțelegeai.

S-a dus la el în cameră și a trântit ușa.

Am tresărit auzind acuzația. Am vrut să-i spun că nu fusese niciodată așa de impetuos, dar știam că cearta n-avea să ducă nicăieri. Aveam de gând să încerc din nou după ce se calma. Pentru moment voiam să uit de *papa*, de Paul și chiar de Rémy. *Vremuri grele*. Am luat cartea de pe raft.

Brutărie (în limba franceză în original)

Șir de fortificații permanente construite de Franța de-a lungul granițelor cu Germania, Belgia, Luxemburg, Elveția și Italia

Roman de E.M. Forster (1879–1970)

Capitolul 4. Lily

Froid, Montana, ianuarie 1984

Eu și tata vegheam lângă patul de spital al mamei. Încerca să zâmbească, dar gura ei doar tremura. Buzele îi erau decolorate și clipea lent. Mașinăriile funcționau în jurul ei. De ce nu mă dusesem direct acasă, după școală? Poate că dacă m-aș fi dus, mama n-ar fi ajuns aici.

Am închis ochii și am purtat-o departe de bolul de cereale mâncat pe jumătate, de mirosul steril de spital, până lângă lac. Inhalând mirosul mlaștinii, pășeam împreună, iar fața ei era îmbujorată de căldura soarelui. A observat ceva în iarbă. Ducându-ne mai aproape, am găsit un mănunchi de doze de suc. A scos o pungă de plastic din buzunarul hainei și le-a ridicat de pe jos. Pentru că voiam să mă bucur de moment, i-am spus:

– Haide, mamă, lasă gunoiul, dar ea m-a ignorat.

Era important să lăsăm locul într-o stare mai bună decât cea în care-l găsiserăm.

Doctorul Stanchfield m-a readus la realitate. Venise să ne traducă diagnosticul specialistului: EKG-ul arăta că mama avusese o serie de infarcte asimptomatice, care provocaseră stricăciuni masive. Nu știam cum de se ajunsese de la insistența cu care ea susținea că doar nu avea aer – la infarcte. Părea că se parcursese o distanță lungă fără nici o avertizare, nimic de genul „Cad pietre“ sau „Curenți periculoși“. Cum ajunseserăm aici? Și cât trebuia să rămână mama în spital?

Pentru cină, tata a încălzit caserola de friptură Salisbury și a pregătit tăvile cu gustări pe care le luam în fața televizorului. A susținut că făcuse asta ca să putem urmări știrile, însă noi înțelegeam prea bine c-o făcuse pentru ca Graham Brewster, prezentatorul cu aer de bunic, să vorbească în locul nostru. În seara asta îi lua interviu unui membru al Uniunii Oamenilor de Știință în Alertă, despre ce s-ar fi întâmplat în eventualitatea unui război nuclear.

– Mama se face bine? l-am întrebat pe tata.

– Nu știu. Pare mai puțin obosită.

Unul dintre specialiștii de la UOSA tocmai afirma, la știri, că în cazul unei explozii nucleare mai mult de 225 de tone de fum s-ar fi răspândit în aer.

– Când o să vină acasă?

– Aș vrea să știu, iubito, dar Stanch n-a spus. Sper că în curând.

Fumul ar fi blocat soarele, ceea ce ar fi declanșat o epocă de gheață.

– Mi-e frică.

– Mănâncă ceva, mi-a spus tata.

Oricât de gravă ar fi fost situația acum, au concluzionat oamenii de știință, lucrurile puteau întotdeauna să se înrăutățească.

Am plimbat carnea prin farfurie cu furculița. Stomacul mi se întărise ca un bolovan și tresărea lung și lent, ca o inimă confuză.

După masă, tata a dispărut în camera lui. Am răsucit firul de la telefon în jurul degetului și am sunat-o pe Mary Louise. Era ocupat. Dacă sora ei, Angel, nu era la o întâlnire, era la telefon. M-am uitat în jur ca să mă asigur că tata nu era în zonă, înainte să formez 5896. Dă, Doamne, să fie acasă Robby.

– Alo, a răspuns el. Alo, e cineva acolo?

Îmi doream să pot vorbi cu el, dar nu știam cum. Am dus receptorul spre furcă, dar nu l-am așezat imediat. Vocea lui joasă și catifelată m-a făcut să mă simt mai puțin singură.

De la fereastra dormitorului meu, m-am uitat în sus către luna plină. S-a uitat și ea la mine. Vântul smulgea crengile firave. Când eram copil și mi-era frică de furtuni, mama îmi spunea că patul meu era o barcă, iar palele de vânt erau valurile mării care se agitau încoace și încolo pe peluza din fața casei noastre, ducându-ne spre un tărâm îndepărtat. Fără ea, vântul era doar vânt, șuierând pe lângă noi în drumul către un loc mai bun.

Zece zile mai târziu, atunci când mama s-a întors acasă, s-a prăbușit pe pat. Tata i-a făcut o cană de ceai de mușețel. Stăteam întinsă lângă ea, sub pătura de lână galbenă verzuie. Mama mirosea a săpun Ivory. Țurțuri atârnav de acoperiș. Zăpada înghețase cablurile de telefon. Întinderea cerului era albastră, iar lumea noastră era albă.

– Suntem norocoși azi, mi-a spus mama, arătând spre fereastră. Sunt mulți șoimi.

Uneori pluteau sus, deasupra pășunii de peste drum. Alteori zburau jos, căutând șoareci. Mama spunea că era mai plăcut să te uiți la păsări decât la televizor.

– Când eram însărcinată, eu și tatăl tău ne cuibăream la geamul de la fereastră și urmăream măcălendrii. Îmi plăceau piepturile lor strălucitoare, semn că primăvara nu era departe, dar lui nu-i plăcea felul în care se năpusteau asupra viermilor. „Gândește-te că sunt spaghetti“, îi spuneam.

– Bleah!

– După ce te-ai născut, i-am spus asistentei că te chema Robin, deși știam că tatăl tău prefera numele de Lily, căci crinii din vale erau înfloriți atunci când am cumpărat casa. Pe urmă v-am văzut împreună, am văzut cum l-ai apucat de degetul mic. Asta mi-a amintit de florile mărunte. S-a aplecat și te-a sărutat pe burtică. Felul în care s-a uitat la tine... cu atâta dragoste, m-a făcut să mă răzgândesc.

Îmi spusese deseori povestea, dar, nu știu din ce motiv, astăzi a adăugat:

– Atunci când tata muncește, n-o face pentru el. Vrea ca noi să ne simțim în siguranță. A fost sărac în copilărie. În adâncul sufletului, îi e frică să nu piardă totul. Înțelegi?

– Într-un fel.

– Oamenii pot fi ciudați, nu știu întotdeauna ce să facă sau să spună. Nu le-o lua în nume de rău. N-ai de unde să știi ce-i în sufletul lor.

Oamenii pot fi ciudați. Nu le-o lua în nume de rău. N-ai de unde să știi ce-i în sufletul lor. Ce voia să spună? Ceva despre ea? Sau despre tata? Mama lui Mary Louise zicea că tata se credea broker pe Wall Street și că-i plăceau banii mai mult decât îi plăceau oamenii.

– Tata e plecat foarte mult timp de acasă.

– O, iubito, ce păcat că oamenii nu-și aduc aminte cât au fost de iubiți atunci când erau bebeluși, pentru că bebelușii dorm mai tot timpul. Tata te ținea în brațe toată noaptea. Era ca un vultur, mi-a spus ea, cu glas calm și curajos.

Învățasem despre vulturi – femela și masculul clocesc ouăle pe rând.

– Oamenii au familii, a continuat, dar găștele?

Am dat din umeri.

– Spunem „un cârd de găște“.

– Și vrăbiile?

– Un stol.

– Șoimii?

– Pâlc.

Parcă eram la un spectacol de televiziune al păsărilor. Am chicotit.

– Știi cum i se mai zice unui grup de corbi? Un ciopor de corbi.

Suna prea stupid ca să fie adevărat. I-am studiat fața ca să aflu adevărul, dar părea serioasă.

– Și ciorile?

– O crilă de ciori.

– O crilă de ciori, am repetat.

Mă simțeam ca în vremurile bune, pe când totul era bine. Am îmbrățișat-o strâns, nespus de strâns, dorindu-mi ca lucrurile să rămână așa pentru totdeauna. Noi, împreună pe patul mare de alamă, simțind căldura dinăuntru.

Dimineața, eu și tata am stat mai mult la masă, în bucătărie, împreună cu mama. Tata a spus că n-ar fi stricat să lipsesc o zi de la școală.

– N-am nevoie de bonă, i-a spus mama.

– Stanch a zis că ar fi trebuit să fii încă la spital, i-a răspuns tata.

Ne-am mâncat ouăle cu șuncă în liniște. În clipa în care am terminat, mama ne-a scos pe ușă afară. La școală, n-am putut să mă gândesc decât la ea. Cel puțin la spital nu era singură. La jumătatea orei de matematică, Tiffany Ivers mi-a lovit scaunul.

– Domnul Goodan ți-a pus o întrebare!

Mi-am ridicat capul, dar el trecuse mai departe. Când s-a sunat de ieșire după ultima oră, am alergat spre casă. De afară, am putut să-i văd pe părinții mei stând pe locurile de lângă fereastră. M-am dus în spatele casei și am intrat încetișor pe ușa de la bucătărie.

– Stanch a sugerat să apelăm la ajutorul unei infirmiere, a spus tata.

– Pentru numele lui Dumnezeu, sunt bine.

– Ce-ar strica să avem niște ajutor la treburile casei? Cred ca Lily ar fi ușurată.

Avea dreptate, aș fi fost.

– Pe cine ai ruga? l-a întrebat mama.

– Sue Bob?

Mi-am ciulit și mai mult urechile atunci când am auzit numele mamei lui Mary Louise.

– Nu vreau să mă vadă prietenii în halul ăsta, a spus mama.

– Era doar o idee, a bătut tata în retragere.

Poate că ne-ar fi prins bine ajutorul doamnei Gustafson. Am bătut la ușa ei. De data asta am așteptat să răspundă.

– Mama e tot bolnavă, i-am spus.

– Îmi pare rău.

– Și avem nevoie de niște ajutor la treburile casei, ca să nu se extenueze. Ați putea...?

– Lil? I-am auzit pe tata în spatele meu. Ce faci? Ar trebui să ne întoarcem la mama ta.

– Cred că aș putea să dau o mână de ajutor, a spus doamna Gustafson.

– Nu-i nevoie, ne descurcăm.

Ea s-a uitat când la mine, când la tata.

– Cel puțin, haideți să vă gătesc cina. O să iau câteva ingrediente.

S-a dus înăuntru și s-a întors cu un braț de legume și cu o cutie de smântână.

La noi în bucătărie, ea a curățat atât de fin cartofii încât cojile erau transparente.

– Ce pregătiți?

– Supă de cartofi cu praz.

– Ce e prazul?

– În Montana de est, o legumă neglijată.

Până și ceea ce mânca ea era diferit.

A tăiat rădăcinile cărlionțate înainte să creșteze leguma subțire și albă. Mirosea ca o ceapă mai blândă. A feliat prazul și a împrăștiat bucățile în tigaie, unde înotau în untul înfierbântat în timp ce cartofii fierbeau. Apoi a dat la blender cartofii și prazul, înainte să adauge puțină smântână și să toarne supă albă în boluri.

– E gata masa! am strigat.

Tata mergea lângă mama, cu abia atingându-i talia cu mâinile, ca unul dintre asistenții de la spital. Înainte îmi dădeam ochii peste cap atunci când se sărutau, dar acum aș fi dat orice să fie afectuoși unul cu celălalt, așa cum obișnuiau.

După ce am spus rugăciunea, m-am aplecat asupra bolului și am înfulecat o lingură de supă. Avea un gust bun, mătăsos. Voiam să mănânc repede, dar era fierbinte.

– Supa te învață răbdarea, mi-a spus doamna Gustafson.

Ea avea spatele drept în timp ce ducea lingura la gură. Mi-am îndreptat spinarea.

– Delicios, a spus mama.

– Era supa favorită a fiului meu.

În acea clipă, lumina din ochii doamnei Gustafson s-a micșorat.

– Sunt suficiente doar câteva ingrediente ca să pregătești o mâncare sănătoasă. Cu toate astea, marile companii alimentare i-au convins pe americani că ei n-au timp să gătească. Mâncăți o supă insipidă din conservă, deși prazul călit în unt are un gust divin. Din cauză că am trăit în lipsuri, acum apreciez mai bine ceea ce am. În timpul războiului, mamei mele îi lipsea zahărul mai mult decât orice altceva, dar mie îmi era dor de unt.

– Deci mâncarea era greu de procurat? a întrebat-o tata.

– Mâncarea bună era greu de găsit. Nu sunt sigură care „delicatesă de război“ era mai rea – baghetele făcute cu talaș fiindcă nu aveam făină, sau o supă insipidă gătită din apă și napi. Erau cozi nesfârșite la carne, lactate, fructe și la cele mai multe legume, dar comercianții nu reușeau să scape de napi. Iar când am venit în Montana, știți ce pune soacra mea în fiecare tocană pe care o făcea? Napi!

Am râs. Ne făcea să râdem în timp ce ne povestea vrute și nevrute, oferindu-ne un răgaz de la tăcerea artificială care se pogorâse asupra familiei noastre. Atunci când s-a ridicat să plece, mama i-a spus:

– Mulțumesc, Odile.

Vecina noastră a părut surprinsă. Mă întrebam dacă avea acel sentiment datorită faptului că nu era obișnuită să-și audă rostit prenumele. După o vreme, a răspuns:

– Cu plăcere.

Când eu și Mary Louise ne-am întors de la școală, am auzit râsete venind din dormitorul părinților mei. Odile își scosese pantofii cu toc și mutase balansoarul mai aproape de pat. Părul mamei era proaspăt spălat și ondulat, iar ea avea buzele date cu același ruj roșu aprins ca și Odile. Era frumoasă.

- Ce-i așa de amuzant? a întrebat-o Mary Louise pe mama.
 - Odile îmi povestea cum socrilor ei le era greu să-i pronunțe numele.
 - Îmi spuneau „Debil“.
 - Căsătoria: la bine și la greu, oricât de nebuni ar fi socrii, a spus mama.
- Au râs amândouă.

În timp ce mă duceam împreună cu Mary Louise spre camera mea ca să învățăm, am auzit-o pe mama întrebând:

- Dacă nu sunt indiscretă, poți să-mi spui unde l-ai cunoscut pe soțul tău?
- La un spital din Paris. În vremurile acelea, un bărbat înrolat trebuia să-i ceară permisiunea comandantului lui ca să se însoare. Atunci când comandantul lui a refuzat, Buck l-a provocat pe sergent la un joc de cărți. În cazul în care ar fi câștigat, puteam să ne căsătorim, în cazul în care ar fi pierdut, urma să curețe plosca pentru toți soldații timp de o lună.

– Era hotărât!

Cuvintele lor s-au transformat în șoapte, așa că eu și Mary Louise ne-am apropiat de ușă.

– Buck nu mi-a spus, a continuat Odile, și, când am ajuns, era scandal. Am vrut să plec acasă, dar n-aveam bani pentru biletul de întoarcere. Am crezut că oamenii aveau să fie iertători... nu că aș fi avut nevoie de iertarea lor!

– Ce scandal? mi-a șoptit Mary Louise. Să fi fost una dintre dansatoarele alea de cancan? Oare din cauza asta oamenii nu vorbesc cu ea?

– *Ea* e cea care nu vorbește cu ei! m-am rățoit eu.

Mama a hibernat toată iarna. Odată ajunsă acasă, mă așezam lângă patul ei și-i povesteam despre școală. Dădea din cap, dar ținea ochii închiși. Tata stătea aproape, cu ceaiul de mușețel pregătit în cana ei preferată. Doctorul Stanchfield a prescris și mai multe medicamente, dar mama nu s-a simțit mai bine.

– De ce nu poate să se ridice? l-a întrebat tata.

Am zăbovit toți trei lângă ușă.

– Până și cel mai mic efort o obosește.

– Inima e prea afectată, a spus Stanch. Nu mai are mult timp de trăit.

– Luni? a întrebat tata.

– Săptămâni, a răspuns Stanch.

Tata m-a luat în brațe, în timp ce adevărul ăsta ne copleșea.

Părinții mei insistau că școala era prea importantă ca să lipsesc, dar tata și-a luat concediu și a vegheat-o pe mama, fără să plece de lângă ea nici măcar preț de-o secundă.

– Mă sufoci! am auzit-o spunând.

Nu se certaseră niciodată, dar acum părea că tata nu mai putea face nimic bine. Când mama se enerva, respira cu greutate. Speriat că ar fi putut înrăutăți lucrurile, tata s-a întors la muncă. Se furișa afară la răsărit și se întorcea după ce se întuneca. Pentru că nu voia s-o deranjeze, dormea pe canapea. Noaptea, în liniștea casei, o auzeam pe mama gemând. Fiecare respirație gâjăită, fiecare tuse, fiecare oftat mă speria. Chircită în pat, mi-era frică să mă duc să văd dacă era bine.

După ce i-am spus lui Odile despre respirația cea grea a mamei, m-am simțit mai bine. Odile știa ce să facă. Și-a mutat chiar și un pătuț lângă patul ei, ca să poată să rămână peste noapte. Când mama a protestat, Odile a asigurat-o că nu era nici o problemă:

– M-am culcat cu zeci de soldați.

– Odile! a exclamat mama, cu privirea întoarsă către mine.

– Lângă ei, în salonul de spital, în timpul războiului.

La ora nouă seara s-a auzit deschizându-se ușa din spate. Era tata, care se întorcea acasă. Odile s-a furișat din pătuț în bucătărie. În spatele ei, în vârful picioarelor, m-am lipit de peretele din hol.

– Soția ta are nevoie de tine, iar fiica ta – de asemenea, i-a spus Odile.

– Brenda zice că dacă mă vede așa de trist se simte ca și cum ar fi murit deja.

– Din cauza asta nu-i lasă pe prietenii ei s-o viziteze?

– Nu suportă lacrimile, nici măcar dacă sunt pentru ea. Nu vrea milă. Am vrut să fiu alături de ea, dar acum cred că e bine să-i ofer distanța pe care și-o dorește.

– Nu vrei să rămâi cu regrete.

Tonul doamnei Gustafson s-a transformat din dur în blând. Precum cel al unei mame.

– Măcar de-ar fi după mine, a zis tata.

La capătul holului, mama a tușit. Oare era trează? Oare avea nevoie de mine? M-am grăbit către camera ei. Speriată, m-am oprit brusc la picioarele patului. Din spatele meu, tata a spus:

– Brenda, iubito?

Odile m-a împins către mama, dar am opus rezistență, împingând cu omoplații în palmele ei. Mama s-a întins spre mine. Îmi era frică s-o apuc de mână, îmi era frică să n-o apuc. M-a îmbrățișat, dar am rămas țeapănă în brațele ei.

– Mai e atât de puțin timp, mi-a șoptit mama, prea puțin. Fii curajoasă...

Am încercat să spun că așa aveam să fiu, dar frica mă făcuse să amuțesc. După multe clipe, mi-a împins corpul departe de al ei și s-a uitat la mine. Captivă în privirea plină de suferință a mamei, mi-am amintit lucruri pe care le spusese. „Ce păcat că oamenii nu-și aduc aminte cât au fost de iubiți atunci când erau bebeluși, pentru că bebelușii dorm mai tot timpul. Un cârd de găște, un ciopor de corbi. Oamenii pot fi ciudați, nu știu întotdeauna ce să facă sau să spună. Nu le-o lua în nume de rău. N-ai de unde să știi ce-i în sufletul lor. Am vrut să fii Robin, dar ești Lily. O, Lily.“

Capitolul 5. Odile

Paris, martie 1939

– A sunat domnișoara Reeder, mi-a spus *maman* atunci când eu și Rémy am intrat în casă. Vrea să te vadă.

Întoarsă către Rémy, am putut să văd reflectată în ochii lui vârtoarea speranței și a ușurării mele.

– Ești sigură că e o idee bună să te angajezi? m-a întrebat *maman*.

– Sigură, i-am răspuns, îmbrățișând-o.

Rémy mi-a dat geanta lui de umăr, de culoare verde.

– Pentru noroc. Și ca să cari cu ea cărțile pe care o să le aduci acasă.

Grăbită să ajung la bibliotecă înainte ca domnișoara Reeder să se poată răzgândi, am alergat prin curte, în sus pe scara în spirală, iar apoi mi-am frânat alunecarea în pragul biroului ei, unde verifica niște documente, cu stiloul de argint în mână. Cu ochii obosiți și rujul șters, arăta extenuată. Era trecut de ora șapte seara. Mi-a făcut semn să mă așez.

– Finalizez bugetul.

În calitate de instituție privată, mi-a explicat ea, Biblioteca nu primea finanțări guvernamentale, ci se baza pe garanți și administratori fiducieri pentru toate plățile, de la achiziționarea cărților până la costul încălzirii.

– Dar nu va trebui să-ți faci griji pentru asta, mi-a spus, închizând dosarul. Profesoara Cohen are numai vorbe de laudă la adresa ta, și mă impresionezi și pe mine. Hai să vorbim despre slujbă. Adevărul e că am tot angajat oameni care, dintr-un motiv sau altul, n-au fost consecvenți, așa că acum îi rugăm pe angajați să semneze un contract pe doi ani.

– De ce au plecat?

– Unii erau străini, iar Franța era pur și simplu prea departe de casă. Altor le-a fost greu să aibă de-a face cu publicul. După cum ai scris în scrisoarea ta, biblioteca e un rai; personalul muncește din greu ca s-o mențină astfel.

– Cred că am să mă descurc.
– Salariul e modest. E o problemă?
– Deloc.
– Încă un lucru. Personalul lucrează cu rândul în weekend.
Scăpam, în felul ăsta, de slujba de duminică și de претенденти?
– Vreau să lucrez duminică!
– Postul e al tău, mi-a declarat solemn directoarea.
Am sărit în picioare.
– Adevărat?
– Adevărat.
– Mulțumesc, n-o să vă dezamănesc!
A clipit poznaș.
– Nu-i lovim pe abonați în cap!
Am râs.
– Nu fac promisiuni pe care nu le pot ține.
– Începi mâine, mi-a spus, apoi s-a întors la buget.
Am fugit, în speranța de a-l prinde pe Rémy înainte să plece la mitingul politic la care se ducea, și m-am lovit de el pe trotuar.
– Ai venit!
– Care-i verdictul? m-a întrebat. Ai stat o groază de timp înăuntru.
– Douăzeci de minute.
– Același lucru, a mormăit el.
– Am primit postul.
– Ți-am spus!
– Am crezut că vei fi la miting, i-am zis.
– Unele lucruri sunt mai importante.
– Ești președinte. Au nevoie de tine.
Mi-a acoperit piciorul cu al lui.
– Și eu am nevoie de tine. Fără *toi*, nu există *moi*.
Ajunsă acasă, am intrat în camera de zi, unde *maman* îmi croșeta o eșarfă.
– Ei bine?
Și-a pus andrelele deoparte.
– Sunt bibliotecară!
Am ridicat-o în picioare și am valsat în jurul camerei. Un-doi-trei.
Cărți-independență-fericire.

– Felicitări, *ma fille*! mi-a spus. O să-l convingem pe *papa*, îți promit.

Din dorința de a mă pregăti, m-am dus la mine în cameră ca să repet notițele de la clasificarea Dewey. În Grădinile Luxemburg văzusem mai multe 598-uri (păsări). Într-o bună zi aveam să învăț 469 (portugheza)... exista, oare, un număr pentru iubire? Dacă aș fi avut propriul număr, care ar fi fost acela?

M-am gândit la mătușa Caro. Ea îmi prezentase pentru prima oară sistemul zecimal Dewey. Cât de mult îmi plăcuse, în copilărie, să stau la ea în brațe în timpul Orei de Poveste! Mai târziu, pe când aveam nouă ani, îmi prezentase catalogul de fișe, un obiect de mobilier neobișnuit, făcut din mici sertare de lemn, fiecare – inscripționat cu câte o literă.

– Înăuntru o să găsești secretele universului.

mătușa Caro deschisese sertarul corespunzător literei „N“, de unde își făcuseră apariția zeci de fișe.

– Fiecare fișă are informații care-ți vor deschide lumi întregi. De ce nu alegi una? Sunt sigură că o să găsești o delicatesă.

Uitându-mă înăuntru și răsfoind fișele, dădusem peste o bomboană.

– Nuga!

Apoi mătușa mă învățase cum să găsesc următorul indiciu, un număr de ordine care avea să ne ducă la secțiunea, raftul și exact la cartea pe care o căutam. O vânătoare de comori în toată regula!

mătușa Caro avea cea mai mică talie și cel mai mare creier. Ochii ei, ca și cei ai mamei, aveau culoarea lavandei, însă în timp ce ochii mamei păliseră precum cămășile albastru ultramarin ale tatei, cei ai mătușii Caro erau plini de viață. În calitate de cititoare era omnivoră, devorând știință, matematică, istorie, teatru, poezie. I se terminaseră rafturile, așa că măsuța ei de toaletă era o combinație de fard de obraz și Dorothy Parker⁹, rimel și Montaigne¹⁰. Dulapul de haine îi găzduia pe Horațiu și pe Steinbeck, alături de pantofi cu toc și de dresuri. Iubirea ei pentru cărți și pentru mine îmi umplea ființa, la fel ca mirosul de chihlimbar al parfumului Shalimar cu care ne tampona în spatele urechii.

Gândindu-mă la mătușa Caro, mi-am amintit de ce *aveam nevoie* de slujbă.

În prima zi am fost mai emoționată decât la interviu. Dacă urma să o dezamăgesc pe domnișoara Reeder? Dacă cineva avea să-mi pună o

întrebare la care nu știam să răspund? Ce bine ar fi fost ca mătușa Caro să fie încă printre noi. I-aș fi spus să nu mă însoțească în prima zi, dar ea ar fi făcut-o oricum. Cu brațele pline de Shelley și Blake, mi-ar fi făcut cu ochiul, iar emoțiile mi s-ar fi topit la amintirea vorbelor ei: răspunsurile sunt aici, trebuie doar să le cauți.

– Prezentările! a spus veselă directoarea și mi-a făcut cunoștință cu librarul-șef Boris Netchaeff, manieratul franco-rus, impecabil, ca întotdeauna, în costum albastru și cravată.

La recepție, abonații stăteau la coadă și se perindau prin fața lui în același fel în care enoriașii trec prin fața preotului pentru comuniune și pentru o vorbă în particular. Licărirea din ochii lui verzi nu se stingea niciodată, nici măcar atunci când asculta povești care nu se mai terminau. Știa de unde să achiziționezi hainele cele mai fine („domnul meu, la buticul hotelului Ville nu te vor îndruma greșit“) precum și la ce să te uiți atunci când cumperi un cal. Severa doamnă Turnbull spunea că era un aristocrat care deținuse o herghelie de cai pursânge. Domnul Pryce-Jones credea că Boris făcuse parte din armata rusă. Existau tot atâtea zvonuri despre el câte cărți se găseau în bibliotecă.

Boris era faimos pentru biblioterapia pe care o făcea. Știa ce cărți alinau o inimă frântă, ce să citești într-o zi de vară, precum și ce roman să alegi pentru o escapadă aventuroasă. Prima oară când mă întorsesem la bibliotecă fără mătușa Caro, cu zece ani în urmă, avusesem impresia că rafturile înalte aveau să se prăbușească peste mine. Titlurile ștanțate pe cotoarele cărților nu-mi mai vorbeau, așa cum o făceau de obicei. Mă trezisem scrutând, înlăcrimată, imaginea unor cărți încetoșate.

Cu un aer îngrijorat, Boris venise lângă mine.

– Nu te-a adus mătușa ta? mă întrebuse. N-am mai văzut-o de o bucată de vreme.

– N-o să mai vină.

El scosese o carte din raft.

– E despre familie și despre pierdere. Și despre felul în care putem avea momente de bucurie chiar și atunci când suntem triști.

Nu mă tem de furtuni, pentru că învăț să-mi conduc corabia.

Fiicele doctorului March era și astăzi una dintre cărțile mele preferate.

– Boris a început aici ca paj – un fel de librar ucenic – și știe absolut totul despre BAP¹¹, mi-a spus domnișoara Reeder.

El mi-a strâns mâna.

– Te cunosc, ești abonată aici.

Am dat din cap, plăcut impresionată de faptul că fusesem recunoscută. Înainte să pot răspunde, domnișoara Reeder m-a îndrumat către sala de lectură, unde am abordat o femeie care scria la o masă de lângă geam. Părul grizonant îi încadra chipul, iar rama neagră a ochelarilor îi stătea în echilibru pe vârful nasului. Avea în fața ei cărți despre istoria Angliei elizabetane. Domnișoara Reeder mi-a făcut cunoștință cu administratoarea bibliotecii, contesa Clara de Chambrun. Numele îmi suna familiar. Terminasem recent *Playing with Souls*¹², unul dintre romanele ei. Contesă și scriitoare adevărată!

– Faci cercetări în legătură cu o nouă carte a bardului? a întrebat-o directoarea. De ce nu folosești biroul meu?

– N-am nevoie de tratament special! Sunt un abonat ca toți ceilalți.

Cu siguranță că accentul contesei nu era francez și nici britanic. Oare existau contese americane? Trebuia să las rezolvarea misterului pentru altă zi. Directoarea m-a condus către sala cu periodice, care urma să fie postul meu. Pe drum mi-a făcut cunoștință cu secretara ei, *mademoiselle* Frikart (jumătate franțuzoaică, jumătate elvețiancă), cu domnișoara Wedd, contabilă (engleză) și cu responsabilul cu rafturile, Peter Oustinoff (american).

M-am uitat la rafturile care conțineau cincisprezece cotidiane și trei sute de periodice din America, Anglia, Franța, Germania, precum și din țări îndepărtate cum ar fi Japonia. Atunci când domnișoara Reeder mi-a spus că eram responsabilă și cu avizierul, și cu buletinul informativ, și cu articolul de noutăți ale bibliotecii din ziarul *Herald*, am intrat în panică la gândul că n-aveam cum să fac față tuturor responsabilităților.

– Știi, mi-a spus, eu am început în secțiunea asta. Și iată unde am ajuns azi.

Ne-am bucurat de un moment de complicitate, în care i-am urmărit pe abonați citind cu capetele plecate din cărțile ținute cu respect în mâini.

Domnul Pryce-Jones s-a apropiat de noi. Îmi amintea de un cocor vioi care ar fi purtat la gât un papion. Alături de el se afla un abonat ce semăna cu o morsă cu mustăți dese, albe.

– Bună ziua, domnilor, vă rog să-i urați bun venit celei mai noi angajate ale noastre, le-a spus domnișoara Reeder, iar apoi s-a întors în biroul ei.

– Vă mulțumesc pentru sfaturile legate de expunerea unor argumente, i-am spus domnului Pryce-Jones.

– Mă bucur că ai primit postul, mi-a răspuns el, zgâlțâindu-și papionul. A arătat către prietenul lui și a adăugat: Jurnalistul ăsta intrigant e Geoffrey de Nerciat. Are impresia că exemplarul din ziarul *Herald* al bibliotecii îi aparține.

– Iar împrăștii minciuni, bătrâne? l-a întrebat domnul de Nerciat. ăsta e singurul lucru la care voi, diplomații, vă pricepeți.

– Sunt Odile Souchet, librar și arbitru, am glumit.

– Unde ți-e fluierul? m-a întrebat domnul Pryce-Jones. O să ai nevoie de unul dacă ne arbitrezi pe noi.

– Disputele noastre zgomotoase sunt legendare, s-a lăudat de Nerciat.

– Singura persoană care poate să ragă mai tare decât noi e Contesa.

– Lucru pe care l-am aflat atunci când a reușit să se bage între noi insistând să ne ținem conflictele departe de bibliotecă, a spus francezul, privind-o pe Clara de Chambrun.

– Am tras o sperietură! Am crezut că avea să mă apuce de urechi.

Domnul de Nerciat a zâmbit:

– Această doamnă faină poate să mă apuce de ce vrea ea.

– Nu sunt sigur că soțul ei ar fi de acord.

– Și e general! Ar fi bine să am grijă ce fac.

Cei doi au continuat să se ciondănească; am pus deoparte cotidienele și m-am familiarizat cu revistele. Am fost imediat absorbită de paginile de cuprins, cu mintea plină de istorie, modă și evenimente de zi cu zi.

– Domnișoară? Odile?

Adâncită în muncă, aproape că nici n-am auzit.

– Scuzați-mă. Domnișoară?

Am simțit o mână pe braț. Mi-am ridicat privirea și l-am văzut pe Paul.

Arăta foarte chipeș în uniformă de *hirondelle*, rândunică, a polițiștilor care patrulau pe biciclete. Pelerina bleumarin îi puneă în valoare pieptul lat. Venea, probabil, direct de la muncă.

Într-o după-amiază furtunoasă în care stătusem în parc, citind, vântul luase în stăpânire foile cărții și mă făcuse să-mi pierd șirul. Acum, Paul îmi făcuse inima să mi se agite întocmai cum fluturaseră acele pagini grăbite.

Un gând terifiant mi-a trecut prin cap: dacă *papa* îl trimisese să mă spioneze?

– Ce cauți aici? l-am întrebat.
– Nu sunt aici pentru tine.
– Nici nu credeam asta, l-am mințit eu.
– Mulți turiști cer indicații de la polițiști. Am nevoie de o carte ca să-mi îmbunătățesc engleza.

– Ți-a spus tata că am primit postul?
– L-am auzit mormăind ceva despre femeile arogante.
– Urmărești un indiciu, i-am răspuns, acră. În curând te va face detectiv-șef. Exact ceea ce-ți doreai.

– Tu nu știi ce-mi doresc.

A scos un buchet de floricele din geantă.

– Ca să-ți urez noroc în prima zi.

Ar fi trebuit să-i mulțumesc sărutându-l pe obraji, însă am fost timidă și mi-am îngropat nasul în flori. Preferatele mele, narcisele, veneau cu promisiunea primăverii.

– Să te ajut să găsești niște cărți?

– Ar fi un bun exercițiu să le găsesc singur.

A ridicat o legitimație de bibliotecă.

– Mi-am propus să petrec ceva timp aici.

Paul s-a îndreptat către arhivă, lăsându-mă singură pe culoar. Legitimația pe care mi-o arătase era proaspăt emisă, ceea ce-mi dădea speranța că el venise pentru mine.

În cursul dimineții, cei mai mulți dintre abonați au așteptat răbdători în timp ce-i ajutam să găsească periodicele; unul singur s-a plâns:

– De ce nimeni de aici nu poate să dea de urma ziarului *Herald*? a mormăit el.

Mai târziu am găsit ziarul mototolit ascuns sub servieta domnului de Nerciat.

Zgomotul unei încăierări m-a adus din sala periodicelor la recepție, unde o femeie cu fața roșie de furie flutura o carte în fața lui Boris, în timp ce spunea, pe un ton de ceartă, că Biblioteca ar fi trebuit să nu mai împrumute romane „imorale”. Când Boris a refuzat cenzura, femeia a ieșit.

– Nu fi atât de șocată, mi-a spus el. Se întâmplă cel puțin o dată pe săptămână. Întotdeauna există cineva care crede că noi trebuie să fim protectorii moralei.

– De curiozitate, la ce carte se referea?

– *Studs Lonigan*.¹³

– Îmi fac o notă ca s-o citesc.

A râs. Urmărindu-l, n-am putut să nu mă gândesc la cât de ciudat – și de minunat – era să fim colegi.

– Am ceva pentru tine, mi-a spus.

– Chiar așa? l-am întrebat, în speranța că selectase un roman pentru mine.

În loc de asta, mi-a întins o listă cu șaptezeci de cărți pe care trebuia să le adun și să le ambalez pentru abonații din afara orașului. M-am uitat la ceas. Era deja ora două după-amiază. Fusesem atât de ocupată, încât uitasem de prânz. Era prea târziu. De la *Vară*, 813, până la *Alcooluri*, 841, vânătoria de comori mă purtase prin cele trei etaje cu rafturi. La ora șase seara deja mă dureau atât picioarele, cât și capul. Nu mai fusesem niciodată așa de obosită, nici măcar în săptămânile cu examene. Întâlnisem cel puțin douăzeci de oameni, ale căror nume nu le reținusem. Vorbisem englezește toată ziua, răspunzând la zeci de întrebări: *E adevărat că francezii mănâncă picioare de broască? Dacă da, ce se întâmplă cu restul broaștei? Pot să accesez arhiva? Unde e toaleta? Ce-ai spus, dragă? Vorbește mai tare!* La sfârșitul turei, cuvintele mă părăsiseră. Era ca și cum aș fi deschis o carte și aș fi găsit doar pagini albe.

Apucându-mi narcisele ofilite, am ieșit în aerul rece al nopții. Pietricelele de pe potecă fuseseră cuprinse de îngheț, iar acum erau alunecoase. Bătăturile de la picioare îmi pulsau. Aveam senzația că drumul spre casă urma să dureze cincisprezece ani, nu cincisprezece minute. În timp ce șchiopătam am observat peste drum, în lumina scăzută a lampadarului, un automobil negru care pufăia. Tata a coborât și a deschis ușa pasagerului.

– O, *papa*, *merci*!

Ușurată să revin la franceză, am alunecat pe scaun și m-am așezat pentru prima oară de la micul dejun.

– Ți-e foame?

Mi-a întins o cutie cu produse de patiserie Honoré. În timp ce o deschideam, am savurat aroma bogată de unt a prăjiturii *financier* înainte să mușc din ea. Prăjitura s-a dezintegrat în gura mea; am închis ochii și am mestecat încet.

– *Ça va?* m-a întrebat. E doar prima zi și deja ești epuizată. Nu cumva te-a apucat una dintre durerile tale de cap?

– Sunt bine, *papa*.

– La anii tăi, a spus el pe un ton mai blând, eu și mama ta tocmai ieșiserăm din război și plângeam pierderea prietenilor și a rudelor. Ai doar douăzeci de ani. Vrem să te bucuri de tinerețea ta, să-ți găsești un iubit, să te duci la petreceri, nu să slugărești într-o fabrică de cărți.

– *Papa*, te rog, nu în seara asta...

Toată viața, discuțiile despre război ale părinților mei îmi roiseră în auz: tancuri și tranșee, iperită și trupuri mutilate.

– Bine, o să vorbim despre altceva. Acum știu că lucrezi duminică, așa că am invitat un tânăr la cină miercuri. Țasta spune că citește!

Poetă și scriitoare americană (1893–1967)

Filosof francez (1533–1592)

Biblioteca Americană din Paris

„Jocul cu sufletele“

Trilogie a scriitorului american James T. Farrell (1904–1979)

Capitolul 6. Odile

În fiecare dimineață, înainte să se deschidă Biblioteca, vizitam celelalte departamente. Luni m-am dus la contabilitate, unde domnișoara Wedd, contabilă, era recunoscută pentru mintea ageră și biscuiții delicioși. Când s-a aplecat peste registre, i-am observat cele trei stilouri înfipite în cocul castaniu. După ce mi-a explicat cheltuielile – totul, de la cărbune și lemn pentru foc, la cărți și adeziv pentru legarea lor, am întrebat-o dacă era de acord să-i iau un interviu. Aveam o idee pentru buletinul informativ lunar, sarcină primită de la domnișoara Reeder. Pe lângă obișnuitele recenzii academice și lista cărților celor mai împrumutate, voiam să includ ceva mai personal despre abonați și angajați.

– Ce fel de cititor sunteți? am întrebat-o, având carnetelul în mână.

– La școală mi-a plăcut matematica. Cifrele au fost întotdeauna mai logice decât oamenii. Din cauza asta cărțile mele preferate sunt cele scrise de grecii antici: Pitagora și Heraclit. Și în zilele noastre le folosim munca, ideile. Eu nu sunt ca Boris și domnișoara Reeder. Nu interacționez bine cu publicul, a conchis ea, strecurându-și în coc un al patrulea stilou. Însă sper că, într-un fel oarecare, contribuția mea contează. Mai bine de un deceniu am umplut pagini întregi cu poveștile generoșilor donatori și cu cele ale personalului instruit, care muncește îndelung. Atât, doar, că în loc să scriu rânduri orizontale – scriu coloane verticale.

Să-i iau un interviu a fost ca și cum aș fi privit o floare deschizându-se încetul cu încetul, cu obrajii petalelor roșii de pasiune.

– Mulțumesc, i-am spus, bucuroasă că o alesesem pe ea. Cititorilor o să le placă răspunsurile dumneavoastră, iar eu sunt nerăbdătoare să-l descopăr pe Heraclit.

Mi-a făcut plăcere, de asemenea, să-i cunosc pe colegii mei. Marți am petrecut ceva timp cu Peter-de-la-rafturi, singurul suficient de înalt ca să ajungă la rafturile de sus. Mulțumită faptului că aranja cărțile în căruț după numărul de cod, reușea să așeze pe raft zece cărți în timpul în care eu

puneam două. Avea statura athletică a unui boxer, dar se refugia în vestiar atunci când vocea stridentă a amorezatei *madame* Frot răsuna printre rafturi:

– Peter, dragule, unde ești?

Miercuri m-am dus în sala copiilor. De-a lungul pereților se înșirau rafturi scunde, iar în fața șemineului erau adunate măsuțe și scăunele. Deși n-o întâlnisem niciodată pe bibliotecara ce răspundea de cărțile pentru copii, Muriel Joubert, aveam senzația că o cunoșteam, pentru că semnătura ei îngrijită apărea pe toate fișele cărților pe care le împrumutasem. Numai în ultima săptămână mi-o luase înainte cu *Antonia mea*¹⁴, *Belinda*¹⁵ și *The Interesting Narrative of the Life of Olaudah Equiano*¹⁶. Având în vedere tot ceea ce citise, îmi imaginam o doamnă cu păr alimba. În loc de asta, am descoperit o tânără de vârsta mea, care mă studia cu ochi ageri, de culoarea violetelor. Nu măsură mai mult de un metru cincizeci, chiar și cu coada neagră, împletită, prinsă în creștetul capului.

– Sunteți domnișoara Joubert? am întrebat-o.

Mi-a zis să-i spun Bitsi, căci toată lumea îi spunea așa de când un abonat din Texas se uitase la ea și proclamase:

– Uau, ești doar o chestie itsi-bitsi!

Mi-a spus că voise să mă cunoască încă de când îmi văzuse numele mâzgălit pe fișele romanelor ei preferate.

– Suntem colege de cărți, a concluzionat, pe același ton ferm pe care cineva ar afirma: „Cerul e albastru“ sau „Parisul e cel mai frumos oraș din lume!“

Eram sceptică în privința ideii că am fi fost suflete pereche, dar puteam să cred că eram colege de cărți, două ființe pe care le unea pasiunea pentru citit.

Mi-a vorbit despre *Frații Karamazov*:

– Am plâns când am terminat-o, mi-a zis, cu vocea gătită de emoție. În primul rând, de bucurie c-o citisem. În al doilea rând, pentru că povestea este emoționantă. În al treilea rând, pentru că n-o să mai am niciodată experiența descoperirii ei.

– Dintre autorii defuncți, preferatul meu e Dostoievski, i-am spus.

– Și al meu. Dar dintre autorii în viață?

– Zora Neale Hurston. Prima oară când am împrumutat cartea *Ochii lor îl urmăreau pe Dumnezeu* am devorat capitolele, mistuind cuvintele. Trebuia

să aflu ce avea să se întâmple – se mărita, oare, Janie cu bărbatul nepotrivit? Se ridica Tea Cake la înălțimea așteptărilor pe care le aveam pentru Janie? Apoi, pe când îmi rămăseseră doar câteva pagini, m-a apucat groaza că acea lume pe care o iubeam se apropia de sfârșit, iar eu nu eram pregătită să mă despart de ea. Am început să citesc pe îndelete, savurând fiecare scenă.

Ea a aprobat cu o clătinare a capului.

– Și eu la fel, mă asigur că fiecare pagină durează cât mai mult posibil.

– Am terminat cartea în patru zile, dar am ținut-o la mine două săptămâni. În ziua în care trebuia s-o returnez, am așezat-o pe biroul de la recepție, însă mâna mi-a rămas pe copertă, incapabilă să se desprindă. Boris mi-a găsit încă trei cărți ale domnișoarei Hurston. Le-am înfulecat și pe acelea, ca pe niște prăjituri de ciocolată, ca pe iubire. Țineam așa de mult la personaje încât deveniseră reale. Simțeam că o cunoșteam pe Janie și că ar fi putut veni într-o zi la bibliotecă, să mă invite să bem o cafea.

– Am aceleași sentimente pentru personajele mele preferate, a spus Bitsi.

O mamă ne-a abordat:

– Fiul meu a ales aceste două cărți – a ridicat două cărți de povești –, dar par să fie... foarte uzate.

– Sunt foarte iubite, a spus Bitsi. Dacă preferați, avem cărți nou-nouțe pe raftul cu noutăți.

Când Bitsi mi-a spus pe mutește „Înapoi la treabă“ și a condus-o pe doamnă la vitrină, am aruncat o privire în arhivă, în speranța de a-l vedea pe Paul, dar nu era acolo.

Dezamăgită, m-am îndreptat spre biroul meu, unde o abonată bătea din picior cerând *Harper's Bazaar*.

– Unde ai fost? m-a muștrat *madame* Simon.

Când i-am întins cel mai recent număr, ambalat încă în hârtia maro, ea s-a înmuiat și mi-a mărturisit că acasă era ultima la coadă. Cu placa dentară zgâlțâindu-se în timp ce vorbea, mi-a explicat că tot ce avea – blana de nură de la o mătușă moartă, dinții falși care fuseseră ai soacrei ei – fusese folosit de altcineva. Dar aici era prima care să se bucure de modă, deși nu găsea nimic din ceea ce și-ar fi putut permite să-și cumpere.

– Sau în care să încap, s-a lamentat, trecându-și mâna grăsuță peste corpul solid, după care s-a așezat lângă profesoara Cohen.

Uitându-se la Boris, *madame* Simon a comentat:

– Se spune că averea familiei lui s-a pierdut în timpul Revoluției Ruse. A trebuit s-o ia de la capăt aici, în Franța. Sărac precum un cerșetor.

– Oricare ar fi situația lui, e un prinț, a spus profesoara Cohen.

– Soția lui e prințesă. Mă rog, a fost. Acum e casierică. Cum au decăzut cei mari!

– Spune cineva care n-a trebuit niciodată să-și câștige existența.

Clara de Chambrun a trecut pe lângă noi, cu ziarele în brațe.

– Că tot vorbeam de nobile, uite-o pe contesa din Ohio, a chicotit *madame* Simon.

– Azi bâzâi ca o albină cu un ac otrăvit. Clara e un administrator excelent, știe cum să strângă fonduri. Fără ea, n-am fi aici. Fiindcă tot ești îndrăgostită de modă, o să spun așa: sarcasmul nu-i stă bine nimănui.

Roman al scriitoarei americane Willa Cather (1873–1947)

Roman al scriitoarei irlandeze Maria Edgeworth (1768-1849)

„Nemaipomenitele peripeții ale vieții lui Olaudah Equiano“, autobiografia povestitorului originar din Benin Olaudah Equiano (1734–1797)

Capitolul 7. Margaret

Paris, Mai 1939

Mângâindu-și nervos perlele pe care obișnuia să le poarte dimineața, Margaret ezita pe pragul Bibliotecii Americane. Era liniște ca într-o catedrală și nu știa dacă era bine să intre. Ea nu era americană, și cu siguranță nu era interesată de cărți. Dar după patru luni petrecute la Paris era disperată să audă limba engleză, în orice formă ar fi venit ea. Franceza era o mlaștină nazală prin care trebuia să se bălăcească în magazine, saloane de coafură, patiserii. Nimeni din aceste locuri nu vorbea engleza. Redusă la limbajul semnelor, ridica un deget ca să arate că voia un croasant, dădea din cap ca să comunice că înțelesese ceva, ridica din umeri ca să spună că nu înțelesese.

Acasă, soțul ei Lawrence era cel care vorbea cel mai mult. Bona avea grijă de Christina, iar Jameson avea grijă de apartament cu aceeași eficiență aici ca și la Londra. Nimeni n-avea nevoie de ea. Margaret abia dacă vorbea.

Crezuse că avea să-i placă Parisul. Moda de lux, lenjeria, parfumurile. Dar nu era amuzant să faci cumpărături de una singură. Când proba rochii nu era nimeni care să-i admire silueta. Mai mult decât orice, Margaret își dorea opinia mamei ei – rochia avea culoarea potrivită, era cazul să aibă o discuție sinceră cu Lawrence sau era mai bine să-l lase în pace? Ceea ce o surprinsese cel mai mult pe Margaret la Paris nu fuseseră rochiile fabuloase ale lui Jeanne Lanvin sau pălăriile șic pe care le purtau femeile, era faptul că-i era atât de dor de mama ei.

Margaret nu înțelegea valoarea banilor franțuzești, cu care nu era familiarizată. Iar fetele de la magazine o înșelau! Când cumpăraseră șosete, îi spusese, în limba lor alambicată, că fiecare ciorap costa șaptezeci și cinci de franci, nu perechea! Cu toate astea, atunci când o pariziancă din spatele ei, de la coadă, cumpăraseră aceeași pereche, plătise jumătate de preț.

Margaret nu putuse să riposteze, nici să insiste. Nu putuse decât să bată din picior, ceea ce le făcuse pe vânzătoare să chicotească. Gumele pe seama ei o costau foarte mulți bani.

Renunțase să mai iasă din casă, renunțase să mai încerce. Nu făcea altceva decât să se învârtă prin apartament, sau să se ghemuiască și să plângă, în *le dressing*, îmbrăcată în hainele de după-amiază, deși era absolut ridicol să te simți nefericit în cel mai fabulos oraș din lume. Cum se lăudase în fața prietenilor ei! „O să fiu în capitala mondială a iubirii! O là là! Francezii vor flirta cu mine! O là là! Șampanie! Ciocolată! Trebuie să mă vizitați!“ Cât de jenată era de adevăr! Ar fi preferat să moară înainte să le spună prietenelor ei adevărul. Nu că ele ar fi sunat-o sau i-ar fi scris. Când plecase din Londra pur și simplu fusese ca și cum dispăruse de pe fața pământului.

În acea dimineață, venise în vizită soția consulului, o femeie drăguță, chiar dacă puțin șleampătă. Când Jameson îi anunțase sosirea, Margaret dăduse fuga la oglindă. Nu-și amintea când își spălase părul ultima dată. Avea ochii roșii. Îi era rușine de halul în care decăzuse și ar fi vrut să-i spună majordomului să n-o primească pe doamna Davies, dar era disperată să aibă prieteni, iar asta era prima persoană care o căuta. Se schimbase din neglijența pătat într-o rochie elegantă, ivoar. După ce-i aruncase doar o privire, soția consulului insistase ca ea să facă o vizită la Biblioteca Americană, chiar în acea după-amiază. Iar acum, venise.

În Franța exista un soi de camaraderie lejeră, pe care Margaret n-o mai întâlnise. Femeile nu întrebau „Cu ce se ocupă soțul tău?“, ci mai degrabă voiau să știe „Ce citești?“ Asta o făcea să suspine. Alte frânturi de conversație din care ea nu făcea parte.

– Bine ați venit la bibliotecă.

Deși purta o rochie într-o culoare ternă, bibliotecara, cu părul prins sub o bentiță neagră, era destul de drăguță. Ochii îi străluceau precum nestematele pe care cel de-al doilea soț i le dăruise lui Marjorie Simpson cu ocazia aniversării lor de trei ani. Lawrence nu-i mai dădea lui Margaret astfel de bijuterii.

– Pot să vă ajut să găsiți ceva?

Margaret și-a mușcat buza de sus, dorindu-și ca măcar de data asta să poată să spună ce-și dorea. În schimb, a întrebat:

– Aveți cărți pentru fiica mea? Are patru ani.

Bibliotecara și-a înclinat capul.

– Ce spuneți de *Capra Bella*?

– Nici n-aveți idee de cât de ușurată mă simt să mă aflu într-un loc în care se vorbește engleza. Parisul îmi e foarte străin.

Margaret a făcut o pauză. Nu sunase bine. Toate spusele ei de până atunci sunaseră prost.

– Sigur, îmi dau seama că la Paris eu sunt cea străină.

– O să vă integrați aici, a liniștit-o bibliotecara. Avem mulți abonați din Anglia și Canada.

– Minunat. Se întâmplă să aveți ceva pentru mine?

– O carte de Dorothy Whipple? *Abația*¹⁷ e una dintre preferatele mele.

De fapt, Margaret se referise la reviste. Nu mai deschisese o carte de când studiasse, la pension, cumplit de plictisitoare literatură a lui George Eliot.

– Sau *Domnișoara Pettigrew*,¹⁸ un fel de poveste a Cenușăresei pentru oameni mari.

Margaret putea să facă față unui basm.

– Dacă vă e greu să înțelegeți franceza, avem câteva cărți minunate de gramatică. Să vedem...

Margaret era impresionată de această atenție. La ambasadă, atunci când vorbeau cu ea, oamenii stăteau cu un ochi la ea și cu celălalt la restul încăperii. În clipa în care vedeau pe cineva mai important, plecau în mijlocul conversației.

– Dacă preferați, avem și revista *Vogue*, a adăugat bibliotecara.

Părea dezamăgită, așa că Margaret a spus:

– O să iau cărțile.

Bibliotecara a strălucit de entuziasm.

– Haideți să mergem să le luăm. Apropo, numele meu este Odile.

– Eu sunt Margaret.

Dar în loc să se îndrepte spre rafturi, Odile a urcat scările. Margaret a urmat-o și, în timp ce au trecut de ușa pe care scria „Accesul este permis numai personalului“, a întrebat:

– Unde mergem?

– O să vedeți.

În cămăruța destinată recreerii, Odile a aranjat pe masă două cești de ceai diferite și o tavă cu biscuiți simpli. Când bibliotecara s-a întors ca să așeze ceainicul pe reșou, Margaret și-a trecut degetele peste suprafața aspră a

biscuiților, atât de asemănători celor pe care îi făcea mama ei. Da, Parisul era plin de plăceri culinare, și se înfruptase din patiseria decadentă. Cu toate astea, tânjea după ceva familiar.

Odile s-a așezat și a făcut un gest către scaunul de lângă ea.

– *Raconte*. Înseamnă „Povestește“.

Pentru prima oară de când era la Paris, Margaret s-a simțit fericită, s-a simțit ca acasă.

Roman al scriitoarei britanice Dorothy Whipple (1893–1966)

Roman al scriitoarei britanice Winifred Eileen Watson (1906–2002)

Capitolul 8. Odile

*L'heure bleue*¹⁹ acel moment magic dintre zi și noapte, venise. Pe măsură ce abonații împrumutau cărți și plecau spre casă, nemișcarea își țesea pânza peste mese și scaune. Îmi plăcea biblioteca așa, învăluită în liniște. Aveam senzația că-mi aparținea.

L-am ajutat pe Boris să treacă pe răboj, în registrul gros îmbrăcat în piele, numărul abonaților care ne vizitaseră în acea zi (287), al cărților care fuseseră împrumutate (936) și alte detalii din viața bibliotecii (din nou leșinase o femeie însărcinată – citise pagina 43 a cărții *Viitoarea mamă*).

– E târziu, mi-a spus el. Nu-i nevoie să mai stai.

– Dar vreau.

Boris a arătat spre sala de lectură goală cu un gest larg, făcut cu mâna lui elegantă, plină de tăieturi de hârtie.

– Raiul, nu-i așa?

Așa a început baletul nostru nocturn, a cărei coregrafie fusese perfecționată în decursul ultimei luni. Boris a verificat ferestrele și a tras draperiile; eu am scăzut lumina, pentru ca cititorii întârziați din arhivă să știe că Biblioteca avea să se închidă în scurt timp. Amândoi aranjam, în tăcere, scaunele. Erau probleme de discutat, sarcini de atribuit, însă toate puteau să aștepte. După o zi întreagă petrecută răspunzând la întrebări, liniștea era recompensa noastră. Mă întrebam dacă *madame* Simon avea dreptate și Boris era într-adevăr aristocrat. Mă întrebam dacă avea să ajungă vreodată să aibă atâta încredere în mine încât să-mi spună ceva despre viața lui.

Îmi venise rândul să-i alung pe abonați, așa că mi-am început rondul. Mergând de-a lungul rafturilor cu cărți de nonficțiune, am văzut titluri pe care nu le observasem în timpul zilei. (În seara asta era vorba despre *Cum să fierbi apă într-o pungă de hârtie*). În arhivă, uitându-mă printre rândurile de rafturi, am făcut cea mai plăcută descoperire: Paul. Căuta o carte de gramatică a limbii engleze.

Am încercat să-i simt mirosul în timp ce mă săruta pe obraz. Pielea îi mirosea a tutun, cu un iz precum cel al ceaiului meu preferat, Lapsang Souchong. M-am gândit că se cădea să mă îndepărtez, dar cărțile erau un supraveghetor indulgent.

– E ora închiderii? m-a întrebat. Îmi pare rău că te rețin.

– E în regulă.

Reține-mă. Reține-mă numai pentru tine.

– Am venit de mai multe ori...

– Da?

– Dar erai ocupată cu alți abonați.

Ne despărțeau câțiva centimetri, și totuși, distanța părea prea mare. Când m-am apropiat, buzele lui le-au atins pe ale mele. L-am mângâiat ușor pe obraji. Dacă mi-ar fi spus cineva cu o zi în urmă că aveam să ne sărutăm printre rafturi, i-aș fi spus că se intoxicase cu vapori de vopsea. Cu toate astea, interacțiunea noastră tandră părea perfectă și chiar potrivită.

Citisem despre pasiune – Anna și Vronski, Jane și domnul Rochester – și am simțit fiorul, sau așa am crezut. Dar nici un pasaj din vreo carte nu putea descrie plăcerea sărutului nostru.

Auzind sunet de tocuri pe parchet, am făcut amândoi un pas în spate. Deși abia dacă ne atinseserăm, fiecare părticică din mine – pielea, sângele, oasele – încă îl simțea pe Paul.

– Aici erai, a spus domnișoara Reeder, uitându-se când la mine, când la el.

– Mulțumesc... ăăă, domnișoară Souchet, a spus Paul. Acum știu unde să găsesc informații despre participiul trecut.

A ridicat cartea de gramatică și a plecat în grabă din încăpere.

Pe buzele directoarei a apărut o expresie de amuzament.

– Te așteaptă domnișoara Wedd.

– Domnișoara Wedd?

– E zi de salariu.

Desigur! Zi de salariu. Cum de putusem să uit?

– Ce o să faci cu primul salariu?

– Ce o să fac?

Mintea îmi era încețoșată...

– Sigur că o să vrei să economisești cea mai mare parte, pentru că e important să-ți faci niște rezerve. Însă la fel de important e să marchezi evenimentul, să le faci un dar celor care te-au încurajat pe drumul ăsta.

– Asta e foarte frumos, am răspuns, dorindu-mi ca ideea să-mi fi venit mie, de la bun început. Dumneavoastră cui i-ați mulțumit?

– Mamei mele și celei mai bune prietene. Le-am făcut cadou niște cărți. N-o face pe domnișoara Wedd să aștepte, mi-a mai spus ea.

M-am dus în biroul contabilei. De data asta nu avea decât două stilouri înfipite în coc.

– Ați avut dreptate în legătură cu Heraclit, filosoful grec. Mi-a plăcut afirmația lui cum că „Nici un om nu poate să intre în apa aceluiași râu de două ori“.

– Singurul lucru pe care putem să ne bazăm e schimbarea, a aprobat ea.

Mi-a numărat banii. Fiecare franc reprezenta victoria unui răspuns corect, stinghereala unei încurcături, zilele vorbite într-o limbă străină, nopțile petrecute citind ca să pot recomanda cărți. Știusese că avea să-mi placă munca mea, dar m-am mirat să constat cât de provocatoare putea să fie.

Am băgat bancnotele în portofel. Țasta era adevăratul motiv din care îmi dorisem un loc de muncă: banii însemnau stabilitate. Refuzam să ajung săracă și singură, precum mătușa Caroline.

În după-amiaza următoare m-am dus la bancă să-mi depun salariul și am păstrat câțiva franci de cheltuială. Apoi m-am dus la gară ca să cumpăr două bilete pentru Fontainebleau, un mod prin care îi mulțumeam lui Rémy pentru ajutorul pe care mi-l dăduse constant. Mai mult decât muzica și cărțile, îi plăcea să cutreiere prin păduri. Voiam să-i dau cadoul la masă, dar, după ce a luat câteva îmbucături, s-a dus în camera lui.

– Nu mai mănâncă nimic, a mormăit *maman*. Oare nu-i place cum gătesc? *Papa* i-a luat mâna plinuță.

– Mâncarea a fost bună.

– Zilele astea preferi să ieși masa în oraș, i-a spus ea, tăios.

– Ei, și tu acum, Hortense...

– De ce nu te duci să vezi ce face fratele tău? m-a îndemnat *maman*.

Rémy lucra la birou, cu ziarele împrăștiate în fața lui. I-am dat biletele, crezând că avea să insiste să plecăm imediat. Dar el doar m-a sărutat pe obraji, absent. Era din ce în ce mai departe. Chiar și atunci când era cu noi, de fapt – nu era. Mi-era dor de el. N-a spus nimic, cu toate că nu s-a întors la scris.

– Te-ai dus azi la cursuri?

– Ce sens are să studiezi legea când nimeni n-o respectă? Germania invadează Austria... Soldații japonezi fac prăpăd în China... Lumea a luat-o razna și nimănui nu-i pasă.

Într-un fel, avea dreptate. Fricțiunile dintre abonați păreau mai reale decât conflictele îndepărtate.

Amintindu-mi de ultima disensiune, am strâns o foaie de hârtie la mijloc, mi-am pus-o în dreptul gâtului și am zis:

– Iată-l pe domnul Pryce-Jones, cu papionul lui cel pestriț.

Am mutat hârtia în dreptul gurii.

– Și iată-l și pe domnul de Nerciat, cu mustața lui lănoasă, ca de morskă.

Papionul: Reînarmarea e calea pe care trebuie s-o urmăm. Trebuie să ne pregătim de război.

Mustața: Avem nevoie de pace, nu de mai multe arme.

Papionul: Struțule! Nu-ți mai îngropa capul în nisip.

Mustața: Mai bine struț decât tâmpit. În Marele Război...

Papionul: Nu știi de ce-i dai înainte cu războiul! Singurul lucru care nu s-a schimbat e tunsoarea aia groaznică a ta!

Rémy a râs.

– Dacă ți se pare că sunt amuzantă, ar trebui să vezi un spectacol în direct, la bibliotecă.

– Am un termen de predare strâns la articolul ăsta.

– Haide, am încercat să-l îmbunez. O să vezi că oamenilor chiar le pasă.

Joi era Ora de Poveste, evenimentul meu săptămânal preferat. Îmi plăcea să-i urmăresc pe cei mici cum se cufundau în povești, la fel cum făceam și eu pe când mă aducea mătușa Caro la bibliotecă. În drum spre Ora de Poveste m-am uitat în sala arhivei, sperând să-l găsesc pe Paul. Nu era acolo. *Moartea inimii*²⁰, 823. Mi-am spus că nu putea să vină în fiecare zi. Amintindu-mi sărutul, mi-am atins buzele cu degetele. Dar poate că avea să vină în curând?

Ajunsă în sala copiilor, m-am dus lângă șemineu, unde se strânseseră câteva mame. Cele mai multe vorbeau între ele, doar una stătea deoparte.

– Bună ziua, m-a salutat ea, jucându-se cu perlele de la gât. Mă bucur să vă revăd.

Era englezoaica singuratică. Margot? Nu, Margaret.

– *The Priory* a fost minunată, a continuat. Mi-a plăcut așa de mult, încât am împrumutat încă trei cărți ale doamnei Whipple. Nu prea citeam înainte, dar acum sunt hotărâtă ca eu și fiica mea să citim împreună în fiecare zi.

– Care dintre copiii de aici e fiica ta? am întrebat-o.

Margaret a arătat spre fetița blondă de lângă Hélène, fiica lui Boris. Fetele vorbeau cu însuflețire în timp ce așteptau ca, din clipă în clipă, Bitsi să înceapă să citească. Am mijit ochii și am privit ceasul de deasupra ușii de la intrare. Am fost surprinsă să-l văd intrând pe Rémy. I-a ocolit pe copii și a venit lângă mine.

– Mă bucur că ai venit, i-am spus.

– Cum aș fi putut rezista, după reprezentația ta? Am vrut să fim împreună în locul tău preferat. Am fost amândoi așa de ocupați...

– Acum ești aici, asta contează.

Cocoțată pe un scaun, Bitsi a răsfoit paginile unei cărți. Și-a dres vocea, iar camera s-a cufundat în liniște. Douăzeci de copilași s-au tras mai aproape de ea. Citind *Miss Maisy*, tonul i-a devenit mai grav, iar privirea ei a hipnotizat audiența. Captivat, unul dintre băieții i-a atins fusta, care s-a învolburat peste balerinii ei.

Uitându-mă la Rémy, am observat că Bitsi avea încă un admirator, iar acesta se uita fără încetare la fața ei. Când a terminat, el a început s-o aplaude, susținut de micii spectatori.

– Deci asta-i sora ta de carte. E, într-adevăr, la fel de citită ca tine?

– Probabil că mai citită decât mine.

– E talentată, a spus el.

– A dat viață personajelor.

– Nu, s-a transformat în personaje.

S-a dus lângă ea. L-am urmat.

– *Vous êtes magnifique*²¹, i-a spus.

– *Merci*, a șoptit ea, cu privirea ațintită în podea.

Voiam să li-l prezint pe Rémy domnului Pryce-Jones și domnului de Nerciat, așa că m-am agățat de mâneca lui, însă el n-a băgat de seamă.

– Probabil că ești însetată, i-a spus el lui Bitsi. Ai vrea să mergem la un *citron pressé*?²²

Era prima oară când îl vedeam interesat de o femeie. Cel puțin șase colege ale mele se împrieteniseră cu mine doar ca să-l cunoască. Atunci

când îi făceam cunoștință cu una dintre ele, asculta întotdeauna politicos, însă niciodată nu iniția o conversație.

Speram ca Bitsi să-i accepte invitația. N-ar fi stricat ca, de data asta, să plece mai devreme de la serviciu.

L-a luat de braț, iar Rémy a închis ochii pentru mai mult decât un clipit, un mulțumesc tăcut, înainte s-o conducă afară. Cu sentimentul că fusesem uitată, am încercat să mă conving de naturalețea faptului că Rémy o plăcuse. Nu intenționaseră să mă abandoneze.

Boris m-a bătut pe spate.

– Vestea bună e că donăm cărți, a spus el.

– Care e vestea proastă?

– Că sunt mai bine de trei sute și că e treaba ta să le sortezi.

Mi-a înmănat o listă. În timp ce mă uitam peste titluri, am renunțat să-mi mai plâng de milă. Deci vizita lui Rémy nu se încheiase așa cum mă așteptam. Aveau să fie și alte ocazii.

– Când am aflat că Biblioteca donează mii de cărți universităților, m-am gândit că era un gest admirabil. Desigur, asta era înainte să aflu că eu trebuie să fiu care care să le împacheteze, am glumit.

Boris a râs:

– Mai bine tu decât eu.

Magazia era plină de lăzi goale și de mormane de cărți.

– Călătorie plăcută! i-am spus unei cărți cartonate în timp ce o așezam în lada cu destinația „Colegiul American din Teheran, Persia“.

Alta se ducea la „Institutul Seaman din Italia“; a treia, a patra și a cincea plecau împreună în Turcia. Mi s-a părut că lucrasem ore în șir, dar, uitându-mă la ceas, mi-am dat seama că abia trecuseră zece minute. Avea să fie o după-amiază lungă și petrecută în singurătate.

Cineva a bătut la ușă.

– L-am întrebat pe bărbatul de la recepție unde ai dispărut. M-a trimis aici, mi-a spus Margaret.

– Mi-ar plăcea să am companie. Te deranjează să-mi dai o mână de ajutor?

După ce am întrebat-o, i-am observat rochia de mătase roz. S-ar fi acoperit de praf dacă ar fi rămas. Și, oricum, o femeie îmbrăcată în haine de lux nu era din categoria celor care munceau.

– De ce nu? N-am altceva mai bun de făcut.

M-am oferit s-o aduc pe fiica ei, dar mi-a spus că părea fericită să stea cu Hélène și cu tatăl acesteia. I-am arătat cum să găsească destinația fiecărui volum. Se mișca grațios printre lăzi și împacheta cu grijă.

– *Bon voyage!* îi șoptea ea fiecărei cărți.

M-am uitat la ea.

– Probabil că te gândești că-s nebună, mi-a spus.

– Deloc.

– *Bon voyage* e singura expresie în franceză pe care mi-o amintesc de la școală. Mama avea dreptate, ar fi trebuit să studiez mai mult.

– Nu e prea târziu. O să te învăț eu câteva expresii. *Bon vent!* înseamnă „Vânt din pupa!” și spunem asta ca să-i urăm cuiva noroc. Spunem *Bon courage!* ca să încurajăm pe cineva.

– *Bon courage!* i-a urat ea unui manual de chimie.

– *Bon vent!* i-am spus eu unui manual de matematică.

Am chicotit în timp ce le uram de bine cărților.

– Ce te-a adus la Paris?

– Soțul meu e atașat la Ambasada Marii Britanii.

– Lume bună.

– Mai degrabă viciată, s-a strâmbat ea. O, te rog să nu spui nimănui c-am zis asta. Îți dai seama de ce nu sunt în diplomatie.

Brusc intimidată, Margaret s-a dus în spate, ca să sorteze cărți.

– Probabil că ieși parte la niște evenimente interesante, am spus, în speranța că avea să-mi povestească și mie câte ceva despre petrecerile strălucitoare la care participa.

– Ieri am fost la un ceai la Ambasada Danemarcei și pot spune că mă distrez mai bine acum.

– Cum se poate? Cred că întâlnești oameni din toată lumea.

– Sunt interesați de soțul meu, nu de mine.

Lacrimile i s-au scurs pe obrazii roșii.

– Mi-e dor de mama mea, mi-e dor să iau ceaiul cu prietenii mei.

Nu știam cum să răspund. Domnișoara Reeder îmi spusese că deseori străinilor din Paris le era dor de casă și că angajații bibliotecii puteau să aline aceste sentimente de singurătate.

– N-am vrut să reacționez așa, a spus Margaret, ștergându-și lacrimile. Mama m-a poreclit „Ceainicul Crăpat”.

– În curând o să-ți spună „Parizianca”.

Am pus capacul pe ultima lădiță.

– Mi-ai fost de mare ajutor.

– Serios?

– Ar trebui să vii și să faci voluntariat aici.

– N-am nici o pregătire. Dacă fac vreo greșeală?

– E o bibliotecă, nu-i sală de operații! N-o să moară nimeni dacă pui o carte în cutia greșită.

– Nu sunt sigură...

– O să-ți faci prieteni, iar eu pot să te învăț franceza.

Am condus-o pe Margaret afară, unde fiica ei se juca împreună cu Hélène. Un amurg întunecos învăluisese orașul, se furișase peste zid, peste peluză, dincolo de iedera pe jumătate uscată din ghiveci, spre bibliotecă. Umbra nu putea să se apropie mai mult, căci lămpile din sala de lectură străluceau puternic. Prin geam, eu și Margaret am văzut-o pe *madame* Simon în timp ce scotea un pudel din poșetă, după ce se uitase de jur împrejur ca să se asigure că n-o vedea nimeni. L-a luat în brațe, iar apoi a început să-l gâdile pe burtă, împreună cu profesoara Cohen. Preocupate de propria bucurie, n-au observat cum Boris, împreună cu soția lui Anna, le priveau din umbră. Aveau capetele apropiate și, deși nu se atingeau, postura lor radia o iubire blândă. Cu degetul scheletic dus la gură, doamna Turnbull le-a atras răutăcios atenția unor studenți să facă liniște. Bietul Peter-de-la-rafturi s-a ascuns printre cărți ca s-o evite pe matroana care-l urmărea ca pe o pradă. Observându-l, contabilă noastră și-a acoperit gura ca să-și înăbușe râsul.

Exista un dor în privirea lui Margaret în timp ce privea cum se desfășurau scenele, un dor care-mi spunea că avea nevoie de bibliotecă. Ceva îmi spunea că și Biblioteca avea nevoie de ea. Peste rafturile prăfuite, conversația dintre noi fusese cursivă ca Sena. Speram din tot sufletul ca Margaret să se alăture distribuției noastre.

Ora albastră – în limba franceză în original

Roman al scriitoarei irlandeze Elizabeth Bowen (1899–1973)

Sunteți magnifică – în limba franceză în original

Citronadă – în limba franceză în original

Capitolul 9. Odile

Paris, iunie–iulie 1939

Era săptămâna examenelor și toate locurile, cu excepția unuia singur, erau ocupate. *Monsieur* Grosjean, purtându-și apărătorile lui portocalii de urechi, se postase în mijlocul sălii. Observându-l, eu și Boris ne-am pregătit.

– Ce-o să mai facă acum neobișnuitul nostru abonat fidel? s-a întrebat Boris.

– „Spune-mi Ishmael“, a început să citească *monsieur*, „Cu niște ani în urmă – nu contează exact cu câți – având bani puțini sau deloc în pungă, și nimic pe uscat care să mă intereseze în mod deosebit, m-am gândit să navighez puțin, ca să văd partea cu udă a lumii...”

Atunci când Boris i-a arătat scaunul gol și l-a invitat să citească în liniște, numai pentru el, *monsieur* a răspuns:

– Să fiu al naibii dacă o să stau lângă evreicele alea parfumate.

Domnișoara Reeder s-a apropiat, cu buzele strânse într-o grimasă. Era prima oară când o vedeam furioasă. Domnul Grosjean a făcut un pas în spate.

– Ajung și la dumneavoastră imediat, i-a spus ea, încordată.

Directoarea le-a adunat pe tinerele femei – studente la Sorbona – și și-a cerut scuze, promițându-le că aveau să poată învăța în liniște, apoi l-a admonestat pe bărbat, spunându-i:

– În bibliotecă nu e permis un astfel de limbaj.

– Eu doar spun ceea ce gândesc și alții, a șoptit el.

– Mai gândiți-vă, i-a răspuns ea.

– Nu-mi spune mie ce să fac, i-a răspuns domnul Grosjean, și aproape c-a lovit-o fluturându-și brațele.

Boris l-a apucat de braț și l-a dus la ușă. Cu vestă și cravată, Boris era surprinzător de eficient în rol de gardă de corp.

– Voiam să recit cu voce tare pasajul despre „toamna rece și jilavă din sufletul meu“!

– Care suflet? a întrebat Boris.

– Dă-mi drumul...

– Nu ești o victimă, i-a spus Boris în timp ce-l dădea afară. Ești o persoană nesuferită, care a jignit foarte mulți oameni. Mai scoate un sunet – și o să mă asigur că n-ai să te mai întorci niciodată aici.

Domnișoara Reeder i-a calmat pe abonații deranjați de ieșirea la care asistaseră; m-am hotărât să văd ce făcea Boris. L-am găsit în colțul îndepărtat al curții, lângă trandafirii roșii cărora grădinarul le vorbea ca și cum ar fi fost copiii lui. Boris se sprijinea de zid, cu o țigară Gitane între degete.

– *Ça va?*

N-a răspuns. M-am sprijinit și eu de zid. Am urmărit împreună fumul răsucindu-se și înălțându-se în aer.

– După Revoluție, am fost obligat să-mi iau adio de la țara mea, mi-a spus el. A fost dureros să plec, dar eu și fratele meu am crezut că, venind aici, aveam să fim într-un loc mai bun și mai așezat. Oare nu e Franța patria Iluminismului? În Rusia, mulți oameni au fost omorâți în pogrom. Vecinul nostru a fost omorât numai pentru că era evreu. Așa că atunci când aud astfel de vorbe...

– Îmi pare rău.

– Presupun că ură există peste tot.

A tras un fum; când l-a dat afară, a fost ca un suspin.

– Chiar și în Biblioteca noastră.

Papa avusese dreptate. Putea fi demoralizator să lucrezi cu publicul. În autobuz, în drum spre casă, m-am cufundat în paginile prietenului meu credincios, 813: Ochii lor îl urmăreau pe Dumnezeu, întoarsă către fereastră ca să mă folosesc de lumina slabă. „Știa lucruri pe care nu i le spusese nimeni niciodată. De exemplu, cuvintele copacilor și ale vântului. Deseori le vorbea semințelor care cădeau și le spunea: sper să cădeți pe pământ moale, fiindcă le auzise cum își vorbeau în timp ce pluteau prin aer. Știa că lumea era un armăsar care străbătea pășunea albastră a eterului. Știa că Dumnezeu dărâma vechea lume în fiecare seară și construia o alta nouă înainte de răsărit. Era minunat s-o vezi cum prindea formă odată cu

soarele și se ivea din pulberea gri din care era făcută. Lucrurile și oamenii familiari o dezamăgiseră, așa că stătea cocoțată pe poartă și se uita în depărtare.“

Unde eram? Am căutat un reper și am zărit comisariatul în care lucra tatăl meu, o clădire imensă și deprimantă. Eram departe de casă și speram să mă ducă *papa*, dacă era încă la muncă. Am cercetat strada, în căutarea mașinii lui; în schimb l-am găsit pe el, cu pălăria de fetru coborâtă pe sprâncene și cu o femeie la braț. Poate că era victima unei agresiuni, vânzătoarea unui magazin care fusese jefuit, o femeie pe care el încerca s-o consoleze. Am observat numele clădirii din spatele lor, Hotel Normandia. Nu, era recepționeră sau femeie de serviciu. *Papa* a zâmbit la ceva ce spusese ea și a sărutat-o. Nu pe obraji, ci direct pe gură.

Cum putea să-i facă asta lui *maman*? Târfa nici măcar nu era drăguță, cu părul rar și obraji ca două mânere de ușă. Din fericire, lumina verde a semaforului s-a aprins și autobuzul a pornit, hurducăit, pe caldarâm, ducându-mă departe de locul acela.

Fiindcă nu mă simțeam bine, m-am dat jos la următoarea stație. Pe drum spre casă am încercat să înțeleg ceea ce văzusem. Oare de când se întâmpla asta? Ce făcuse *maman* ca să merite așa ceva? Ce nu făcuse? Am răsfoit paginile amintirilor mele. Într-o seară, la cină, *maman* spusese că *papa* prefera „să ia masa în oraș“. Oare se referise la faptul că el avea o aventură?

În vestibul, mi-am aruncat geanta jos și l-am strigat pe Rémy. Citea *Oameni și soareci*.

– Steinbeck poate să aștepte, i-am spus.

Ne-am vârat în locul nostru secret, departe de părinți, departe de lume, sub patul meu, unde lumina nu prea ajungea. Mai întâi Rémy, apoi eu, am alunecat pe parchet. Era plăcut să ne întoarcem în copilărie, în ultimul loc în care ne-ar fi căutat cineva.

Fiindcă nu reușeam să-mi trag sufletul, m-am bâlbâit:

– *Papa*. Cu o femeie. Nu cu *maman*.

– De ce te miri?

Indiferența lui m-a durut la fel de mult cum mă duruse să-l văd pe *papa* cu târfa aia.

– Știi? De ce nu mi-ai spus?

– Nu trebuie să ne spunem totul.

De când?

– Oamenii importanți au amante, a continuat el. E un simbol al statutului. Ca un ceas de aur.

Oare chiar așa gândea Rémy? Sau Paul? Aventura tatei părea ca o trădare, nu doar față de mama, ci față de întreaga noastră familie. Cum putea Rémy să nu vadă asta? M-am uitat la el, dar n-am putut să-i deslușesc expresia. Nu știam ce gândea. Nu știam ce să cred. Degetele mi s-au agățat de arcurile patului.

– Bitsi mi-a spus că o parte a maturizării presupune să-ți dai seama că părinții au propriile vieți, propriile dorințe, a încheiat Rémy.

Bitsi spusese.

Mi-am amintit de cealaltă situație în care eu și Rémy avuseserăm o neînțelegere. În vara în care împliniserăm nouă ani, el stătuse în pat din cauza unei afecțiuni la plămâni, iar *maman* îi acoperise pieptul cu plasturi cu muștar ca să ajute la decongestionare. Am stat cu el, citindu-i cu voce tare și urmărind cum dormea – în fiecare zi cu excepția duminicii, căci atunci *maman* ne duceam la slujbă cu unchiul Lionel și cu mătușa Caro. Îmi plăcea de unchiul Lionel fiindcă întotdeauna spunea că și-ar fi dorit o fată ca mine. Asta o făcea pe mătușa Caro să plângă, iar *maman* insista că aveau să fie binecuvântați cu un copil în scurt timp. Însă *maman*, care spunea că avea întotdeauna dreptate, urma să descopere că de data asta avusese dreptate doar pe jumătate.

Atunci când unchiul meu n-a mai venit la slujbă, mătușa Caro ne-a dat explicații cu atâta naturalețe (cum că unchiul avea gripă sau că trebuia să ducă niște clienți la Calais) încât nimeni nu s-a gândit că ceva ar fi fost în neregulă. Ultima oară, pe când ieșeam din biserică, *maman* chiar spusese:

– Mă bucur că suntem doar noi, fetele.

Eu am luat-o înainte, visând la desertul care mă aștepta acasă.

– Sunt ușurată că simți așa, a spus mătușa Caro. Am niște vești.

Inflexiunea vocii ei m-a făcut să mă opresc. Nu m-am uitat în spate. Nu voiam ca *maman* să mă acuze din nou că trăgeam cu urechea.

– Lionel s-a depărtat, a continuat mătușa Caro.

– Depărtat?

– Am simțit că avea pe cineva. Când l-am întrebat, a recunoscut că are o amantă.

– Așa e lumea noastră, a zis *maman*. Mă mir că ți-a spus adevărul.

A părut așa de înverșunată, încât m-am întors. Nici una dintre ele nu m-a observat.

– Trebuia să-mi spună.

Ochii mătușii s-au umplut de lacrimi.

– A lăsat-o însărcinată. Am început procedura de divorț.

– Divorț?

Maman s-a făcut albă ca varul.

– Ce o să le spunem oamenilor?

Mintea mamei mele întotdeauna se ducea direct la *Ce o să spună lumea?* S-a uitat cu nervozitate la monseniorul Clement, care era pe treptele bisericii.

– Asta e tot ce ai de spus? a întrebat-o mătușa Caro.

– N-o să mai poți să vii la slujbă.

– Păcat, dar pot să citesc Scriptura de una singură. Hai să mergem.

Maman nu s-a mișcat.

– Trebuie să te duci la tine acasă, să-ți rezolvi problemele acolo.

– Speram să pot sta la voi.

– Trebuie să te duci la tine.

– Nu pot. Lionel o mută în apartamentul nostru.

– Asta nu e treaba mea.

Cât de șocant a fost s-o văd pe *maman*, care ura confruntările, certându-se în fața bisericii, în fața lui Dumnezeu și a întregii lumi. Cum putea fi așa crudă cu sora ei?

– Te rog, i-a spus mătușa Caro, nu suport să fiu de una singură.

Privirea lui *maman* a întâlnit-o pe a mea. Mă așteptam să-și îmbrățișeze sora, așa cum mă îmbrățișa pe mine atunci când cădeam și mă loveam, dar *maman* nu s-a mișcat, ci doar a spus:

– Nu vreau să fie influențați copiii.

O femeie divorțată era mai rău decât una decăzută. *Maman* credea ceea ce biserica îi spusese să creadă, dar te-ai fi așteptat să faci o excepție pentru sora ei.

– N-am unde să mă duc, a spus mătușa Caro. N-am nici un ban.

– Te rog, *maman*, am spus și eu.

Însă expresia i-a devenit și mai dură.

– Divorțul e un păcat.

– Putem cere iertare pentru un păcat la confesiune, am pledat.

Când *maman* nu putea să câștige prin argumente logice, folosea forța. M-a apucat de braț și m-a târât pe stradă, spre casă. M-am uitat în spate, la mătușa Caro, care ne privea îndepărtându-ne, cu mâna tremurândă dusă la piept.

Când am ajuns acasă, m-am îndreptat direct spre camera lui Rémy, dar, în timp ce răsuceam mânerul, *maman* s-a așezat în dreptul ușii:

– Nu-l supăra pe fratele tău.

În zilele care au urmat am întrebat-o pe *maman* despre mătușa Caro, fiind sigură că avea să da înapoi. Mi-a spus:

– Mai vorbește de ea o singură dată și te dau afară din casă.

Am crezut-o.

Timp de două săptămâni mi-am ținut gura, sau gura m-a ținut pe mine. Incapabilă să mai ascund ceva de Rémy, m-am cocoțat în pat, lângă el. Avea fața roșie și transpirată și am știut că era extenuat de la tusea continuă care îi scutura corpul.

– Plasturii ăștia cu muștar te fac să miroși ca friptura de duminică, l-am tachinat.

– Foarte amuzant.

– Scuză-mă.

M-am apropiat ca să-i răvășesc părul. Dacă avea să-mi dea voie, însemna că mă iertase. Dacă nu, însemna că era încă supărat.

M-a lăsat.

– Te simți mai bine?

– Nu prea.

– Of.

N-am îndrăznit să spun nimic. *Maman* mă avertizase să nu-l supăr. Ne era frică tuturor de o recidivă. Vorbeam în șoaptă atunci când credeam că Rémy dormea și mergeam în vârful picioarelor în dreptul camerei lui.

– *Ce-i?* l-am simțit întrebând.

– *Nimic*, am răspuns.

– *Spune*, a insistat.

Uneori comunicam în felul ăsta.

A ascultat cum durerea mea a dat pe dinafară: credeam că iubirea mamei noastre era necondiționată, și totuși, a oprit-o la fel cum oprești apa la robinet. Și ce urma să se întâmple cu mătușa noastră?

– *Maman* mi-a zis că mătușa Caro a vrut să se mute înapoi la Mâcon, a spus el cu glas scăzut.

Mi-am dat capul pe spate spate. Cum adică?

– Și atunci de ce nu și-a luat la revedere mătușa Caro? am argumentat eu. De ce n-a scris?

Pentru prima oară, fratele meu cel vorbăreț n-avea răspuns.

– Preferi să crezi ce-i convenabil în loc să crezi adevărul, l-am acuzat.

– Probabil c-ai înțeles greșit. *Maman* n-ar putea fi atât de crudă.

Refuzul lui de a mă crede era la fel de devastator ca felul în care *maman* o abandonase pe sora ei.

– N-ai fost acolo. Făceai pe bolnavul, ca de obicei.

Fața i s-a înroșit. S-a ridicat și a deschis gura. M-am pregătit să-mi facă un mare scandal. În schimb, a tușit și a tușit, o tuse profundă care a dat la iveală un cheag negru de sânge. Neputincioasă, i-am întins batista mea și l-am mângâiat pe spate, uitându-mi complet dorința de a avea câștig de cauză.

Două luni mai târziu, Rémy revenise la slujba de duminică. Ca și *maman*, îngenunchea plin de iubire în fața crucifixului, convins că fusese readus la viață de credință. L-am lăsat să creadă ceea ce avea nevoie să creadă. Învățasem că iubirea nu era răbdătoare, nici bună. Iubirea era condiționată. Oamenii cei mai apropiați puteau să-ți întoarcă spatele, să-ți spună adio, pentru motive lipsite de importanță. Nu puteai să te bazezi decât pe tine.

Pasiunea mea pentru citit a crescut. Cărțile nu aveau să mă trădeze. În timp ce Rémy își cheltuia banii de buzunar pe dulciuri, eu îi economiseam pe ai mei. El era clovnul clasei, eu eram prima la învățătură. Când prietenii lui voiau să mă scoată în oraș, îi refuzam. Urma să învăț o meserie, să mă angajez, să economisesc niște bani, pentru ca atunci când inevitabilul s-ar fi întâmplat, să mă pot salva singură.

Cu ochii împăienjeniți după o noapte agitată, am încercat să-i ajut pe abonați cât am putut de bine. Era greu să nu mă frământ. *Papa* avea o amantă, Rémy își petrecea tot timpul cu Betsi, iar Paul nu mai venise în vizită. M-am oprit la recepție, în speranța că Boris avea o carte pentru mine.

– Ai fost tristă azi. Mi-a înmănat 891.73. Du-te la Viața de Apoi. Nimeni n-o să te deranjeze acolo.

Cu Cehov strâns la piept, m-am strecurat în sus pe scări, pe lângă studenții de la etajul al doilea, care nu observaseră sosirea primăverii, până la liniștitul etaj trei, unde țineam cărțile care erau rareori împrumutate, și care fusese poreclit „Viața de Apoi”.

În timp ce pluteam printre rafturi, liniștea de acolo m-a umplut de pace. Ascunsă printre cărți, am citit: „El avea două vieți: una deschisă, vizibilă pentru toți cei care voiau să ia act de ea, ...și o altă viață trăită în secret.” Nu puteam niciodată să-i cunoaștem pe cei pe care-i iubeam, și ei nu puteau niciodată să ne cunoască. Era sfâșietor, era adevărat. Exista totuși o consolare: citind poveștile altor oameni, cel puțin știam că nu eram singură.

– Aici erai! m-a întâmpinat Margaret.

Fața ei – care de obicei era pudrată perfect – strălucea din pricina efortului manipulării unor volume grele, precum și din pricina mulțumirii. Hoinara ezitantă pe care o cunoscusem la prima noastră întâlnire fusese înlocuită de o femeie plină de încredere și capabilă.

– Care a fost sarcina de azi?

– Să-l ajut pe Boris să mute seturile de enciclopedii. În timp ce-și freca brațele, mi-a spus: Trebuie să fii foarte puternic ca să lucrezi aici.

– E un gest de bunătate să dai așa de mult din timpul tău.

– Îți vine ușor s-o faci atunci când crezi în ceva. Iar eu cred în bibliotecă.

Mă gândeam la faptul că-i dădusem lui Paul inima mea.

– Ce se întâmplă dacă dai și nu primești nimic în schimb? am chestionat-o.

M-a privit întrebător.

– Nu sunt sigură că ar trebui să aștepti ceva atunci când dai.

Mi-a aruncat o căutătură curioasă.

– Ce faci aici de una singură?

– Inventarul.

– Pari gânditoare.

– Sunt bine.

– Da, văd, a murmurat ea. E sufocant aici. Ai nevoie de aer curat.

Odată ajunsă afară, cu volumul *Doamna cu câinele și alte povestiri* la subsuoară, am condus-o pe Margaret pe străzi lăturalnice.

– Unde mergem? m-a întrebat.

M-am încruntat. Oare secția era pe strada Washington?

Văzusem cum iubirea poate să dispară. Acum voiam să văd iubirea rezistând. Trebuia să știu dacă și el se simțea ca mine: plin de speranță, precaut. Aveam un loc de muncă și deveneam din ce în ce mai independentă. Poate că-mi permiteam să-mi asum un risc.

– E totul în regulă? m-a întrebat Margaret.

– Eu...

Nu știam cum să spun tot ce simțeam, și în orice caz, ea era atât de rafinată și de umblată prin lume încât n-aveau cum s-o intereseze problemele mele.

– Ai vrea să vii la ambasadă, la petrecerea de Ziua Națională?

M-am întors către ea.

– Vorbești serios?

– Bineînțeles! Vreau să te înveselesc. Vino la mine, o să ne pregătim împreună. Poți să împrumuți o rochie de la mine. Ăăă, nu că n-ai avea rochiile tale...

Abia dacă am auzit-o. Acolo era secția. Uraaa! M-am oprit brusc. Margaret a privit gratiile de la geam cu îngrijorare. Atunci când câțiva polițiști arătoși au ieșit din secție, o expresie de iluminare i-a traversat fața.

– E vreo șansă ca aici să fie un anumit abonat pe care sperî să-l întâlnești? Sper că e polițist și nu hoț!

– E polițist.

– Du-te să-l saluți.

– *Papa* n-ar fi de acord. Spune că secțiile sunt pline de criminali.

– Tatăl tău e aici?

– Nu.

– Atunci nu văd de ce nu poți intra.

A deschis ușa de lemn și m-a împins înăuntru. Lumina slabă abia pătrundea prin norul de fum de țigară. De pe banca de lângă mine, un bărbat îmbrăcat cu o cămașă ponosită m-a privit cu ochi lacomi. Am strâns cartea la piept. El s-a apropiat. Eu m-am îndepărtat. Poate că Paul acceptase slujba oferită de *papa* și nu mai lucra aici. Poate că nu lucrase niciodată aici. Eram o idioată. N-ar fi trebuit să vin. În drum spre ieșire, am simțit o mână pe cot. M-am smucit, pregătită să-l pocnesc cu cartea de Cehov pe vagabond, dar în locul lui am văzut doi ochi albaștri, îngrijorați.

– Nu aici îmi doream să te revăd, mi-a spus Paul.

Am lăsat cartea jos.

- Voiai să mă mai vezi?
- Sigur că da. Dar după ce te-am făcut de râs în fața șefei tale...
- Nu m-ai făcut de râs. Oricum, ne-a fost dor de tine... la bibliotecă.
- Și mie mi-a fost dor... de bibliotecă.

Am așteptat să mai spună ceva, dar pentru că n-a făcut-o, am zis:

- Ar trebui să plec. Mă așteaptă o prietenă afară...
- Tocmai am terminat tura. Pot să vă fac cinste cu prânzul?

În bistrou, chelnerul, care arăta foarte dichisit în sacoul negru și papion, ne-a condus spre o masă din spate, departe de polițiștii care se uita la noi. Deși nici unul nu părea cunoscut, mă întrebam dacă vreunul dintre ei fusese la prânzul de duminică.

Un miros apetisant de mere caramelizate venea din bucătărie.

- De la ce vine mirosul ăsta minunat? a întrebat Margaret.
- Tartă cu mere, am răspuns.

Era pe locul trei în preferințele mele, după profiterol și spuma de ciocolată a mamei.

- E pe locul patru între deserturile mele preferate, a spus Paul.
- N-am gustat niciodată așa ceva, dar sunt convinsă că va deveni preferata mea, a spus Margaret.

Simțindu-mă timidă dintr-odată, am strâns firimiturile de pe fața de masă în carouri. Margaret mi-a spus pe muțește: „Vorbește cu el“. Tăcerea devenea tot mai apăsătoare, în timp ce-mi frământam mintea gândindu-mă la ce-aș fi putut să zic. Poate să-l întreb despre munca lui. Mi-am amintit de *papa*, care venea acasă într-o stare proastă și se plângea de nenorociții cu care avea de-a face. Eu și Rémy n-am știut niciodată dacă se referea la infractori sau la colegii lui.

- De ce, Doamne iartă-mă, ai vrut să te faci polițist? am izbucnit.
- Vrea să spună că asta-i o muncă așa de periculoasă, a sărit Margaret. Odile tocmai îmi spunea cât de mult vă admiră pe voi, bărbații care purtați acele uniforme albastre și apărați legea.
- Asta am vrut să fac dintotdeauna, a replicat Paul, să ajut oamenii, să-i apăr.
- Ce meserie plină de satisfacții, a spus ea.
- De ce, Doamne iartă-mă, ai vrut să fii bibliotecară? m-a întrebat el, scurt, cu o sclipire în ochi.
- Uneori îmi plac mai mult cărțile decât oamenii.

- Cărțile nu mint și nu fură, a recunoscut Paul. Putem să ne bazăm pe ele. Eram surprinsă și încurajată să aud un ecou al sentimentelor mele.
- Ce fel de cititor ești? l-am întrebat.
- Întrebi pentru tine sau pentru buletinul informativ al bibliotecii? Am simțit cum fața mi s-a înroșit de mândrie.
- Îmi citești buletinul informativ?
- Mi-a plăcut răspunsul domnișoarei Wedd și l-am căutat pe bătrânul Heraclit.
- Nu intrăm niciodată în același râu de două ori, am recitat amândoi, în cor.
- Întreb pentru mine, am spus, sfioasă.
- Îmi plac în primul rând cărțile de nonficțiune. Mai ales geografia. Mi-a plăcut să studiez din nou gramatica limbii engleze, ceva cu reguli. Ceva spre care să pot să arăt și să spun da, exact așa e! Cred că asta-i din cauză că am nevoie ca lucrurile să fie adevărate.
- Eram pregătită să argumentez că poveștile puteau fi mai adevărate decât viața, dar el a continuat:
- Probabil fiindcă îmi petrec timpul cu delincvenții, cu acei oameni care nu respectă regulile. Infractorilor nu le pasă pe cine rănesc. Spun povești plauzibile, iar tu vrei să crezi că au avut un motiv ca să facă ceea ce au făcut. E greu atunci când afli că cineva în care ai avut încredere te-a mințit în față.
- E dureros, am spus, gândindu-mă la *papa* și la târfa lui.
- Chelnerul și-a dres vocea. Uitasem că eram într-un restaurant aglomerat, uitasem că draga de Margaret era lângă mine. După ce *le serveur* ne-a luat comanda, Paul i-a spus lui Margaret într-o engleză poticnită:
- Nu sunt sigur că aș putea trăi așa de departe de casă. Te admir.
- E drăguț din partea ta, i-a răspuns ea. Îmi era foarte dor de casă, dar apoi am întâlnit-o pe Odile.
- Margaret a fost de mare ajutor la bibliotecă.
- Roșind, ea l-a întrebat:
- Ai planuri de vacanță?
- În fiecare vară o ajut pe mătușa mea la fermă, i-a răspuns el.
- În apropiere de Paris? a vrut să știe Margaret.
- În Bretania.
- Pleci? l-am întrebat, posomorâtă.

Chelnerul ne-a adus friptura cu cartofi prăjiți, dar nu-mi mai era foame, așa că am început să ciugulesc din cartofi.

După prânz, Margaret i-a mulțumit lui Paul și s-a urcat într-un taxi. Noi doi am pornit spre casă, învăluiți în lumina discretă a lămpilor de stradă. Nu știam dacă ar fi trebuit să mă grăbesc, așa cum făceam de obicei, sau să-mi potrivesc pasul cu al lui. Nu știam dacă ar fi trebuit să-mi îndes mâna în buzunar, sau s-o las să atârne ca el să o poată lua, dacă ar fi vrut. Urcând pe scări, mă întrebam dacă avea să se aplece până când buzele lui le-ar fi atins pe ale mele, până când l-aș fi putut respira întocmai așa cum făceam cu aerul. Când am ajuns în fața ușii, nu s-a apropiat de mine. Mi-am ascuns dezamăgirea plecându-mi capul ca să caut cheile, care erau pierdute pe fundul poșetei.

În timp ce încercam să bag cheia în ușă, Paul mi-a atins încheietura. Am înțepenit locului.

– Aveam de gând să te invit undeva, mi-a spus.

– Aveai?

– Apoi tatăl tău mi-a oferit o slujbă.

Am scăpat cheia.

Paul mă plăcea din cauza lui *papa*. O, în ce hal mă făcusem de râs căutându-l la secție. Mi s-a făcut rău. Voiam să trec de partea cealaltă a pragului și să închid ușa dintre noi. M-am aplecat și mi-am trecut degetele peste chei, dar Paul a fost mai rapid și le-a apucat cu o mână, iar cu cealaltă m-a prins de cot.

– Sunt perfect potrivit pentru postul acela, mi-a spus, și, sincer vorbind, am nevoie de o mărire de salariu ca să-mi permit să închiriez ceva decent.

Mă uitam la nasturele mic, albastru, al cămășii lui.

– Felicitări! Când începi?

– L-am refuzat.

– L-ai refuzat?

– Nu vreau să te îndoiești vreodată de sentimentele mele.

Inima a început să-mi înflorească. Mi-a acoperit gura cu a lui. La început aveam buzele țuguiate, la fel ca îndrăgostiții din filme, apoi gura mi s-a deschis și limba lui a mângâiat-o pe a mea. Când Paul și-a ridicat capul, l-am privit plină de încântare, simțindu-mă purtată în al nouălea cer de sărutul nostru languros.

De Ziua Bastiliei, atunci când am ajuns la apartamentul lui Margaret, mi-a deschis ușa un majordom, care m-a condus în camera de așteptare, unde portretele unor bărbați îngâmfați mă priveau cu condescendență. Intimidată, am plecat din fața lor și m-am așezat lângă pianul mare din colț. Era la fel de mare ca mașina lui *papa*. Degetele mele neliniștite au atins câteva clape. Nimeni dintre cunoscuții mei nu avea majordom sau un pian atât de mare – elemente dintr-o carte, nu din viața reală. De la fereastră, am privit cupola aurie a capelei în care era înmormântat Napoleon. Într-adevăr, vecinii erau de rang înalt. Acasă deschideam rareori geamurile, din cauza prafului de cărbune pe care palele de vânt îl aducea de la gară. Tavanul jos făcea ca apartamentul nostru să pară confortabil în zilele bune și sufocant în cele proaste. Din camera mea vedeam înăuntrul clădirii așezate în fața celei ale noastre – la trei metri distanță– unde rufele stăteau la uscat atârinate deasupra căzii doamnei Feldman. Lumina soarelui și perspectivele splendide erau un lux. Margaret nu era chiar biata neglijată care îmi imaginasem la început că era.

– Te-am făcut să aștepți? Christina nu voia să iasă din cadă, mi-a spus Margaret, cu fiica ei în brațe.

Fetița și-a ascuns fața în gulerul mamei ei. Tot ce-am putut să văd erau niște bucle umede.

– Ne-am cunoscut la Ora de Poveste, i-am amintit. E partea preferată a săptămânii mele.

Și-a ridicat capul.

– Și a mea.

O bonă a venit s-o ia pe Christina, iar eu am urmat-o pe Margaret prin dormitorul de un albastru prăfuit, până în dressingul de dimensiunea biroului domnișoarei Reeder. Un perete era acoperit cu rochii de firmă pentru zi, altul – cu ținute de seară, fiecare costând mai mult decât salariul meu anual. Era greu de crezut că o femeie putea să aibă atât de multe și era imposibil să nu te holbezi. Culorile! Roșu aprins, caramel, verde-mentă, negru în nuanța lemnului dulce. Nu mă puteam opri din a le atinge.

– Ai vrea să probezi una?

– Dac-aș vrea?

Nu mă puteam hotărî, așa că Margaret mi-a întins-o pe cea neagră. Am ținut-o în fața pieptului și m-am învârtit prin cameră.

– Haide, ce aștepți? i-am spus.

A luat o rochie de pe umeraș, după care m-a urmat într-un dans în jurul camerei. Am început să fredonez „La vie en rose“, iar Margaret mi s-a alăturat, până când am rămas fără suflare de la cântat, dansat și râs. Am căzut grămadă sub rochiile mătăsoase.

– Vă întrerup?

Bărbatul vorbea engleza cu un puternic accent franțuzesc. Mustața lui lungă și subțire rivaliza cu cea a lui Salvador Dalí.

Ne-am ridicat în picioare, iar Margaret ne-a făcut cunoștință.

– *Enchanté*, mi-a spus el.

Din cauza clientelei lui de lux, revistele de specialitate îl numeau „Stilistul Moștenitor“²³. Nu le întreba pe cliențe ce-și doreau, pur și simplu știa ce trebuia făcut. Eu îi oferisem lui Margaret zile plictisitoare de reparat cărți, iar ea îmi oferise o programare la cel mai căutat stilist din Paris.

Margaret mi-a dat să probez ținuta neagră și apoi i-a cerut cameristei s-o retușeze. După aceea, m-a așezat la măsuța de toaletă în stil Art Deco.

– Paul e un tip simpatic, mi-a spus ea, în timp ce *monsieur Z* mă pieptăna.

– Crezi că avem suficiente lucruri în comun? El e polițist, iar eu sunt, ei bine, sunt eu.

– Lawrence și colegii lui de la Cambridge pot recita sonete. Ceea ce nu înseamnă că știu ceva despre iubire. E clar că te place. Asta-i mai important decât slujba lui sau cărțile pe care le citește.

Ar fi trebuit să-i spun lui Margaret cât de mult îi apreciam vorbele, dar *monsieur Z* îmi masa capul, așa că m-am lăsat copleșită de plăcere. Nu mi-am dat seama cât de neliniștită eram – în legătură cu sentimentele din ce în ce mai puternice pe care le aveam pentru Paul, cu distanța dureroasă dintre Rémy și mine, cu *papa* care își neglija familia pentru amanta lui – până când tensiunea nu s-a topit. Când mă tundeă *maman*, pieptenul ei îmi rupea șuvițele. Pieptănul lui *monsieur* trecea prin buclele mele așa cum trece cuțitul prin unt.

Era prima oară când aveam parte de un tratament profesionist la salon și eram absorbită de felul în care *Monsieur* înfășura șuvițele de păr pe ondulatorul fierbinte, ca să creeze un fluviu de bucle unduitoare.

Când a încheiat și m-a prezentat, cu un gest teatral al mâinii și un „Voilà!“ hotărât, Margaret mi-a declarat:

– Ești exact ca Bette Davis. Poți să fii o adevărată femeie fatală.

În timp ce *monsieur Z* îi prindea părul într-un coc elaborat, Margaret m-a întrebat:

– Crezi că domnișoara Reeder are un iubit?

– Ambasadorul a escortat-o la Gala Bibliotecii.

– Se spune că Bill Bullitt e un negociator priceput, dar și că are ochi alunecoși. Cunosc un consul norvegian care ar fi perfect pentru ea. O să-l sfătuiesc să devină abonat.

– Va trebui să stea la rând.

Când *monsieur* i-a terminat de aranjat părul, ea nu s-a uitat în oglindă; s-a uitat la mine.

– Cum ți se pare?

– Splendid, am exclamat, din toată inima. Pe dinăuntru și pe dinafară.

S-a înroșit și m-am întrebat cât timp trecuse de la ultimul compliment pe care-l primise.

– Lawrence o să se îndrăgostească de tine din nou, i-am spus.

– Nu prea cred, e foarte ocupat.

– Prea ocupat ca să-ți spună că ești frumoasă?

– Nu toată lumea mă vede așa cum mă vezi tu.

S-a ridicat fără să se uite în oglindă.

Ea a îmbrăcat rochia verde, fără bretele, iar mie mi-a dat-o pe cea neagră. Mătasea a alunecat pe lângă trupul meu într-o manieră total diferită de lâna aspră pe care o purtam iarna și de pânza țepănă pe care o purtam vara. Mi-a închis fermoarul și, pentru o clipă în care mi-am privit reflexia în oglindă, am rămas fără suflare. Rochiile mele stăteau pe piept ca niște fețe de masă. Rochia asta îmi încingea mijlocul și-mi puneă în evidență un piept pe care nici măcar nu știam că-l aveam. Deși îmi spuneam că mă strângea corsetul, eram conștientă că senzația rece care-mi încingea coastele era, pur și simplu, invidia. Margaret avea așa de multe lucruri, iar eu așa de puține.

– Asta e prima oară când îmi face plăcere să mă pregătesc pentru o petrecere în Paris, mi-a spus ea. Sper să vii și altă dată.

Rochii și vizite la domiciliu din partea stiliștilor – puteam să mă obișnuiesc cu luxul. Invitația de a mă întoarce mi-a împrăștiat norul geloziei.

Când am plutit pe hol ca să ne întâlnim cu Lawrence în sufragerie, mătasea rochiei mele șoptea un *da, da, da* senzual în timp ce-mi mângâia gambele. Mi-aș fi dorit ca Paul să mă vadă.

Așezat confortabil într-un fotoliu, Lawrence era pe jumătate ascuns în spatele ziarului *Herald*. Lângă mine, Margaret și-a dres vocea. El a pus ziarul jos. Genele dese îi învăluiau ochii de culoare turcoaz. *Mon Dieu*, arăta fermecător în smoching!

– Sunteți încântătoare!

S-a ridicat și mi-a sărutat mâna. Mă așteptam s-o sărute pe Margaret, dar s-a concentrat pe mine, fără să dea drumul mâinii mele.

– Dacă n-aș fi fost deja căsătorit...

A ridicat din sprâncene, iar eu am chicotit, complet fermecat.

– Se întâmplă să-l cunoști pe domnul Pryce-Jones? l-am întrebat, dorind să arăt că și eu cunoșteam pe cineva din înalte cercuri diplomatice.

– Omul e o legendă! A scris protocolul pentru relațiile franco-britanice și n-a pierdut o dezbatere din 1926. De unde îl cunoști?

– E unul dintre obișnuiții noștri, i-a spus Margaret, cu mândrie.

Lawrence s-a uitat în continuare la mine.

– E drăguț din partea ta că o lași să se joace de-a bibliotecara.

Lângă mine, Margaret s-a încordat. M-a făcut să-mi amintesc un citat din *Ochii lor îl urmăreau pe Dumnezeu*: „Și-a netezit și și-a împietrit fața, transformând-o exact în ceea ce oamenii voiau să vadă...”

– Nu se joacă de-a nimic, am răspuns, smulgându-mi mâna dintr-a lui și așezând-o în jurul taliei ei. Margaret e extraordinar de competentă.

Plutea ceva ciudat în atmosferă. El trecuse de la a fi fermecător la a fi condescendent, ea înlemnise. Mi-am amintit de sfatul pe care i-l dăduse *maman* verișoarei Clotilde: „Fă în așa fel încât curtarea să dureze cât mai mult. Odată ce te măriți, totul se schimbă”. La asta se referise *maman*?

– Arăți bine, i-a spus, automat, Margaret, de parcă vorbele ei ar fi fost o replică dintr-o piesă cotidiană pe care ea nu mai avea chef s-o joace.

– Și tu la fel, i-a răspuns el cu gândul aiurea, în timp ce se uita la ceasul de buzunar. Plecăm? Șoferul ne așteaptă.

La reședința ambasadorului Marii Britanii, femeile împodobite cu bijuterii străluceau în lumina puternică a candelabrelor. La fel ca Lawrence, și ceilalți bărbați erau îmbrăcați în smoching. Era genul de petrecere la care visasem. Mă simțeam nerăbdătoare să aud despre locurile pe care ceilalți invitați le văzuseră, despre cărțile pe care le citiseră.

Lawrence ne-a părăsit ca să i se alăture unei brunete planturoase.

– Dacă n-ai avea o căsnicie fericită, te-aș răpi, i-a spus el.

– Dragule, nu lăsa asta să te oprească!

Ea i-a mângâiat pieptul de parcă Margaret n-ar fi fost acolo.

„Era un mediu viciat.“ Remarca lui Margaret despre cercurile diplomatice căpăta, în sfârșit, sens. M-am încruntat la Lawrence, furioasă pentru c-o umilea pe Margaret în felul ăsta, furioasă pe mine pentru că mă lăsasem păcălită de complimentele pe care mi le făcuse.

– Nu lăsa asta să-ți strice seara, mi-a spus ea. Mi-a făcut semn spre o matroană corpulentă. Aceea e soția consulului. Ea e cea care se ocupă de sufletele pierdute.

– Doamnă Davies! a strigat Margaret. Mă bucur să vă văd. Vă mulțumesc pentru sfatul de a vizita Biblioteca.

– Arăți mai bine, i-a spus ea cu voce blândă.

– O cunoașteți pe prietena mea cea nouă și dragă?

– Un prieten poate să schimbe totul în bine, a spus doamna Davies. Da, ni s-au intersectat drumurile pe la conferințele doamnei profesoare Cohen.

Nu știusese că doamna Davies era un delegat neoficial, dar esențial al corpului diplomatic. Am urmărit-o în timp ce saluta personal fiecare oaspete.

– Ce drăguță ești, i-a spus ea unei doamne palide, care a înflorit auzind complimentul.

– Cum te adaptezi? a întrebat-o pe o italiancă singuratică, ce privea nervoasă de jur împrejur. Franța e visul oricărei femei, dar poate să-ți ia ceva timp să te obișnuiești cu realitățile de zi cu zi.

– Nu putem să-i dăm voie lui Hitler să-și croiască drum cu forța prin Europa! a tunat vocea domnului Pryce-Jones în sala de bal, părerea lui răsunând în același fel în care opiniile i se făceau auzite la bibliotecă, atunci când se certa cu domnul de Nerciati. Trebuie să ne unim și să luptăm!

– Nu-și dă seama că se află la o petrecere? am întrebat.

– Zilele astea nu vorbește decât despre război, mi-a răspuns Margaret.

– Ați văzut *Otello* săptămâna trecută? a întrebat doamna Davies.

Câțiva oaspeți au răspuns în cor, ușurați să vorbească despre altceva decât despre război.

– Ce ciudat e să-l auzi pe Shakespeare jucat în franceză!

– *Trés bizarre!*

– Biata Desdemona.

– Armata Franței n-a fost niciodată mai puternică, așa spune generalul Weygand.

– Generalul Weiss spune că Forțele Aeriene Franceze sunt cele mai bune din Europa. N-avem de ce să ne facem griji!

– Trebuie să încheiem alianțe, a insistat Lawrence. Italia ne era aliată, însă Mussolini a semnat un tratat cu Hitler.

– Știe cineva vreun croitor renumit?

– Trebuie doar să mergi la Chez Geneviève. Emma Jane Kirby s-a dus acolo, iar ținuta pe care i-au lucrat-o e de-a dreptul somptuoasă!

– Îți vine să crezi că Emma flirtează cu un bărbat care are de trei ori vârsta ei? mi-a șoptit Margaret, uitându-se la frumoasa blondă. Probabil că-i nemaipomenit de bogat!

– Găina bătrână face zeama bună, i-am răspuns.

– Tânărul Lawrence are dreptate! a spus domnul Pryce-Jones. Trebuie să ținem seama de ceea ce se petrece în jurul nostru.

– Prostii. Trebuie să-l domolim pe Hitler, a răspuns ambasadorul.

– Fraier bătrân, mi-a șoptit Margaret.

– Prost incompetent, a mârâit Lawrence.

– Șampanie! a strigat soția consulului. Mai multă șampanie!

Fantastique! Ultima oară când băusem un pahar de șampanie fusese de Revelion. Dopurile care săreau – semnul petrecerii, sunetul meu favorit dintre toate sunetele – îi anunțau pe servitorii care se învârtteau prin cameră, împărțind pahare de șampanie. Totul îmi era oferit pe o tavă de argint. Bulele îmi străluceau în pahar, pârlăiașe reci îmi alunecau pe gât. Eram așa de amețită încât uitasem de comportamentul grosolan al lui Lawrence și de diplomații care se certau.

Am admirat peisajele cenușii ale lui Turner atârinate pe pereți, am gustat caviarul pe care mi-l ofereau bărbați purtând mănuși albe. Margaret avea toate astea la dispoziție, tot timpul; mulțumită ei, eu le aveam pentru o noapte. Intenționez să mă bucur de ele. Pe cer au explodat focuri de artificii. În dorința de a le vedea, am tras-o pe Margaret afară, unde ne-am alăturat, pe gazon, celorlalți petrecăreți. Adieri de parfum de trandafir ne înconjurau. Ziduri înalte de piatră ascundeau orașul. Clădirea impozantă, cu geamurile luminate, strălucea. Raze de lumină se înălțau deasupra noastră, pentru ca apoi să se stingă. Cuprinsă de o fericire vagă, am uitat de grijile războiului, de Rémy, de *papa*, de Paul.

Heir Dresser în engleză, în textul original. Joc de cuvinte bazat pe asemănarea fonetică dintre *heir* = moștenitor și *hair*= păr

Capitolul 10. Odile

Paul venea atât de des la bibliotecă, încât domnișoara Reeder începuse să vorbească despre el ca despre „abonatul nostru cel mai fidel“. În după-amiezile în care era în patrulare, își parca bicicleta în curte și mă ajuta la unele sarcini, ca, de pildă, să rupă hârtia groasă în care fuseseră împachetate revistele care veneau de peste ocean. Din păcate, sub privirile indiscrete ale lui *madame* Simon era imposibil să furăm un sărut.

Acasă nu era mai bine. Așezați la o distanță de treizeci de centimetri unul de altul, eu și Paul ne lăsam ceaiurile neatînse.

– Crezi că o să se oprească ploaia? l-am întrebat eu, conștientă de faptul că *maman* asculta de după colț.

– Se limpezește cerul.

Urma să plece în Bretania a doua zi, însă noi discutam despre ploaie, ca doi străini în stația de autobuz.

– Hai să mergem să ne plimbăm, mi-a spus Paul. Vreau să te duc în locul meu preferat din Paris.

– Nu sunt sigură, i-a răspuns mama, din hol.

– Te rog, *maman*!

Dorința mi-a sugrumat glasul.

– O să fie plecat cea mai mare parte din august.

– Doar de data asta. Dar să nu vii prea târziu.

Mâna lui îmi încălzea spatele în timp ce mă conducea, pe bulevard, înspre Gara de Nord, prin simfonia claxoanelor care sunau, prin fața unui vânzător care-și fuma țigara în fața magazinului. Sub acoperișul imens de sticlă, hamali în salopete albastre încărcau valize. Călătorii țipau și se împingeau în timp ce-și croiau drum spre vagoane.

Paul a arătat spre platformă, unde un bărbat cu ochelari săruta o femeie care coborâse dintr-o trăsură.

– Vin aici ca să fiu în prezența iubirii. Probabil că mă crezi nebun, să spionez oamenii în felul ăsta...

Am dat din cap în semn că nu, pentru că exact din acel motiv citeam: voiam să arunc o privire în viețile altora.

Un muzician care ducea cu el un toc de trompetă a trecut grăbit pe lângă noi. Un grup de cercetași se uita la o locomotivă. O mamă le dăduse drumul copiilor ei, care alergau spre un bărbat în pardesiu. Acesta i-a ridicat și s-a învârtit cu ei în brațe.

– Ce drăguț, am spus.

Paul era fascinat de felul în care se regăseau oamenii.

– Ce-i? l-am întrebat.

– Nimic.

– Nimic?

A urmărit familia aceea în timp ce părăsea gara.

– Eu și părinții mei locuiam la o stradă distanță de aici.

– Serios?

– Până când tatăl meu a plecat... Aveam șapte ani. Mama mi-a spus că făcea o călătorie lungă cu trenul. Convins că avea să se întoarcă, veneam aici. S-a întors către mine. Încă vin.

L-am tras mai aproape și și-a îngropat fața în părul meu. I-am simțit inima tremurândă lipită de a mea. Poate că nu era periculos să ai încredere.

– N-am mai spus asta nimănui, mi-a mărturisit el.

În drum spre casă, am tăcut amândoi. La sosire, pe când ne apropiam de scări, l-am întrebat:

– Poți să rămâi la cină?

Mi-a sărutat tâmpilele, obrații, buzele.

– Și să pretind că nu-s nefericit pentru că plec mâine-dimineață? Nu pot.

În timp ce-l urmăream cum dispărea în jos pe scări, ușa s-a deschis în spatele meu.

– Mi s-a părut că aud pe cineva, mi-a spus Rémy. Vorbeai singură?

– Cu Paul.

Voiam să-i spun lui Rémy că erau momente în care mă simțeam bucuroasă și ușoară ca un licurici, și altele ce mă umpleau de nefericire, precum era cel de față, în care mă despărțisem de Paul.

– Nu pot să mă gândesc decât la el.

Încercam să-l țin pe Paul la periferia minții mele, dar el își făcea loc spre mijlocul paginii, spre centrul poveștii mele.

– Ești îndrăgostită, mi-a spus Rémy. Mă bucur pentru tine.

- Sper că și tu ești la fel de fericit.
- Venisem să-ți spun asta. Sunt îndrăgostit de Bitsi.

Se potriveau perfect și eram mândră că jucasem un mic rol în faptul că se cunoscuseră.

– Am încercat să-ți fac lipeala cu domnul Pryce-Jones sau cu de Nerciat, dar poate că Bitsi era alegerea mai bună.

– Poate?

– I-ai spus?

– Am vrut să-ți spun ție prima oară.

Împărtășeam atât de multe lucruri. El era primul cititor al buletinului meu informativ, iar eu eram singura persoană căreia îi dădea voie să-i editeze articolele pentru revista juridică la care scria. Stând la ceai în bucătărie, discutam până la ore târzii. Ne cunoșteam reciproc secretele. Rémy era refugiul meu.

Cu toate astea, lucrurile se schimbau. Eu eram cu Paul; el era cu Bitsi. Eu aveam serviciu. El termina facultatea. Era posibil să fie ultimul an în care locuiam sub același acoperiș. Eram împreună dinainte să ne naștem, dar până la urmă viețile noastre aveau să se despartă. Mă întrebam cât timp ne mai rămăsese.

După ce ne-am terminat munca, am testat-o pe Margaret din lecția de franceză a zilei precedente.

– Verbele se împart în trei familii. Din ce categorie fac parte a iubi, a vorbi și a mânca?

– *Aimer, parler, și manger* fac parte din familia „-er“, a răspuns ea. Familii – ce mod frumos de a vedea cuvintele.

– Cât timp ai să fii la Londra, să nu uiți franceza pe care ai învățat-o.

– O să fiu plecată doar două săptămâni.

Am ieșit în grădină, unde bicicleta lui Rémy aștepta lângă perete.

– Îți mulțumesc pentru sugestia de a lucra în voluntariat. În sfârșit simt că fac parte din ceva.

– Eu îți mulțumesc. Fără tine n-aș fi terminat nici acum de umplut lăzile alea. Sau aș fi continuat să stau în fața secției de poliție.

– Prostii!

S-a rumenit în obraji, cu o expresie de mulțumire pe față.

– Nu știu ce m-aș face fără tine, i-am zis.

Aș fi putut să-i spun mai multe lucruri, dar în familia noastră nu se vorbea despre sentimente. *Fără tine, nu mi-aș fi adunat niciodată curajul de a-l căuta pe Paul. Meditându-te pe tine, mi-am amintit de frumusețea limbii franceze, o frumusețe care, pentru mine, se banalizase. Cele mai plictisitoare sarcini – livrarea cărților, repararea paginilor rupte din reviste, mutarea ziarelor vechi în arhivă – trec pe nesimțite, fiindcă ești alături de mine.*

Ea mi-a spus:

– Draga mea prietenă, nici eu nu știu ce m-aș fi făcut fără tine.

Auzind-o, aș fi vrut s-o sărut pe amândoi obraji. În schimb, cu mintea la cină, m-am săltat pe șaua bicicletei lui Rémy.

– Știi să mergi? m-a întrebat.

– Tu nu știi? Mi-am scos piciorul din pedală și i-am zis: Pot să te învăț!

– N-o să fiu în stare, iar când o să cad, o să mă fac de râs.

– Cum poate să-ți pese dacă o mână de parizieni o să te vadă julindu-ți genunchii? Nu-i ăsta cel mai bun lucru atunci când ești în străinătate? Poți să faci ce vrei și nimeni de acasă n-o să știe.

Am ținut bicicleta fix. Margaret și-a trecut piciorul peste cadrul ei. Bicicleta s-a clătinat o vreme, iar ea s-a apucat de ghidon cu o mână și de brațul meu cu cealaltă.

– Nu pot s-o fac.

– Deja o faci. Ține-te de ghidon.

– Nu sunt sigură că-i o idee bună.

– Înveți franceza și locuiești într-o țară străină. Să mergi pe bicicletă e nimic pe lângă asta, i-am spus, apoi am împins-o ușor. *Bon vent!*

Pe măsură ce a prins viteză, fusta i s-a ridicat deasupra genunchilor.

– Dacă o să cad, mă urc la loc.

– Așa te vreau!

Pedala încet.

– Mi-e frică.

– Ai încredere în mine.

Fugeam în paralel cu ea.

– N-am să las să ți se întâmple nimic.

– Am încredere în tine! mi-a strigat ea.

Euforia îi compensa nesiguranța.

Brațele mele erau întinse, pregătite s-o prindă.

Parisul era canicular și umed în august, așa că mulți abonați au plecat să se bronzeze la Nisa și Biarritz sau au mers acasă, în vizită la rude, la New York și Cincinnati. Stând la biroul meu, mă bucuram, împreună cu domnișoara Reeder, de un rar moment de calm. Arăta veselă în rochia ei cu buline. Părul îi era prins într-un coc și-și ținea stiloul de argint în mână, pregătit să scrie un discurs ori un bilet de mulțumire.

Cei mai mulți oameni din viața mea, începând cu tata și cu profesorii mei, și sfârșind cu funcționarii și cu chelnerii, îmi spusese „nu“.

Îmi dorisem să iau lecții de balet.

– Nu, n-ai corpul potrivit.

Îmi dorisem să urmez cursuri de pictură.

– Nu, n-ai experiența care se cere.

Voiam să beau un pahar de vin roșu.

– Nu, vinul alb se potrivește mai bine cu mâncarea pe care ați comandat-o.

Domnișoara Reeder era diferită. Când o întrebasem dacă puteam să fac niște schimbări în sala rezervată periodicelor, fusesem șocată s-o aud spunându-mi „da“.

Aveam atâtea întrebări pe care eram nerăbdătoare să i le pun. Ce părere au părinții dumneavoastră despre faptul că locuiți aici? Cum ați găsit curajul să trăiți într-o țară străină? O să fiu vreodată la fel de curajoasă? Deși puteam să aud vocea mamei spunând: *Să nu fii indiscretă. Vezi-ți de treaba ta!*, întrebările îmi mocneau în minte, până când una a dat pe dinafară:

– Ce v-a adus în Franța?

– O poveste de dragoste.

Ochii căprui i-au strălucit.

M-am aplecat spre ea.

– Serios?

– M-am îndrăgostit de madame de Staël.

– Scriitoarea?

– Pe vremea ei, se spunea că existau trei mari puteri în Europa: Marea Britanie, Rusia și madame de Staël. L-a insultat pe Napoleon spunând că „Pur și simplu, vorbirea nu e limba lui“. Drept răspuns, el a interzis-o. Pe ea și cărțile ei.

– Nu-i era frică de nimeni.

– Îți vine să crezi că m-am furișat în vila în care a locuit? Aveam doar intenția de a intra în curte, dar atunci când un servitor mi-a spus „bonjour” ca și cum ar fi fost normal să mă aflu acolo, am intrat și am urcat scările, ținându-mă de balustradă și contemplând pereții pe care fuseseră cândva atârinate portretele ei de familie. Probabil că sună ciudat.

– Sună ca și cum ar fi vorba de iubire. Chiar ați venit pentru un scriitor?

– Deja eram în Spania, ca să organizez standul Bibliotecii Congresului la Târgul Iberic. Am găsit o ofertă de slujbă aici și am profitat de ea. Dar tu? Îți dorești să călătorești? Ți-ai dorit întotdeauna să devii bibliotecară?

– Mereu mi-am dorit să lucrez aici. În scrisoarea pe care v-am scris-o, am explicat că voiam să lucrez la bibliotecă datorită amintirii vizitelor pe care le făcusem împreună cu mătușa mea. De fapt, îmi amintiți de ea. Nu doar pentru că aveți același coc șic pe care-l avea și ea, ci și datorită bunătății cu care îi tratați pe oameni și a faptului că iubiți cărțile la fel de mult cum le-a iubit și ea.

Cu niște dosare la subsuoară, contesa s-a apropiat de noi. Părul ei îmi amintea de felul în care arăta marea într-o zi noroasă: fire albe se răsuceau, precum valurile, deasupra unor curenți puternici, cenușii. Cu ochelarii de citit sprijiniți pe vârful nasului, avea aerul că urma să ne facă morală.

– Trebuie să vorbim, i-a spus ea domnișoarei Reeder.

– Putem să ne continuăm discuția mai târziu, dacă vrei, mi-a spus domnișoara Reeder înainte să plece împreună cu administratoarea în biroul ei.

În timp ce aranjam ziarele, Boris îmi citea din *Le Figaro*. „Monsieur Neville Chamberlain a îndemnat la amânarea ședinței Parlamentului de pe 4 august pe 3 octombrie, în afara cazului în care niște evenimente extraordinare ar necesita convocarea lui.”

– Vreau să plec în vacanță, am spus, dorindu-mi să fiu cu Paul.

– Fă în așa fel ca să fii aleasă în Parlament, a glumit Boris.

Măcar puteam, în sfârșit, să aștept cu nerăbdare prânzul de duminică. Rémy o invitase pe Bitsi, ceea ce echivala cu anunțarea logodnei. Eram doar îngrijorată că *papa* avea să strice totul, umilindu-l.

Am adunat ziarele săptămânii care se încheiase și le-am dus în arhivă, trecând pe lângă biroul domnișoarei Reeder. Ușa era întredeschisă, așa că am aruncat o privire înăuntru. Directoarea avea o expresie sumbră.

– Am primit o scrisoare de la biblioteca Universității din Strasbourg. *Monsieur* Wickersham mi-a scris că, împreună cu *madame* Kulhmann, a împachetat și evacuat două sute cincizeci de lăzi de cărți.

– Vine războiul.

Era ceva în vocea Contesei. Strasbourg era periculos de aproape de Germania. Bibliotecarii puseseră cărțile la adăpost, deși politicienii nu spusese nimic despre evacuarea oamenilor?

– Lăzile au fost trimise în regiunea Puy-de-Dôme, a spus domnișoara Reeder. Trebuie să ne facem și noi planuri.

Regiunea de sud-vest era, oare, mai sigură decât Strasbourg? Mai sigură decât Parisul?

– O să duc lucrurile cele mai bune în casa mea de la țară. Lucrările lui Young Seeger, primele ediții. O să fie la adăpost.

– O să facem provizii de conserve, de apă îmbuteliată și cărbuni. Și de nisip, ca să stingem incendiile.

Contesa a oftat.

– Și măști de gaze, dacă războiul ăsta o să semene cu cel precedent. Zece milioane de morți și încă pe atâția răniți și mutilați. Nu pot să cred că o luăm de la capăt.

Morți... răniți... mutilați... Evitasem să vorbesc despre război, schimbasem subiectul atunci când Rémy adusesese vorba. Mă refugiasem în camera copiilor atunci când domnul Pryce-Jones îi dădea înainte despre asta. Dar acum colecția bibliotecii părea în pericol. Părea că noi eram în pericol. Trebuia să accept faptul că războiul era aproape.

Capitolul 11. Odile

La ora douăsprezece fără cinci, în ziua prânzului logodnei lui Rémy și Bitsi, logodnicul, eu și părinții mei ne-am așezat pe divan. Purtam o bluză de mătase roz, pe care mi-o împrumutase Margaret pentru fericitul eveniment. Obrajii fardați ai mamei arătau ca niște prune apetisante. Purta broșa pe care o scotea numai la ocaziile cele mai speciale. Costumul lui *papa* era prea strâmt, iar el se trăgea de cravată. Când s-a auzit soneria, Rémy, trăgând de pulover, s-a grăbit s-o primească pe Bitsi. Ca de obicei, avea părul strâns într-o coroniță împletită, dar purta o rochie în nuanța lămâilor verzi în locul obișnuitei ei rochii cafenii. Ea și Rémy se uitau unul la celălalt. M-am simțit fără suflare, o senzație asemănătoare durerii, și mi-am dorit ca Paul să fi fost acolo.

Atunci când, în sfârșit, Bitsi ne-a observat, nu s-a uitat în ochii mei. Era sfioasă ori era supărată din cine știe ce motiv? Uneori îmi lăsam cana de ceai în chiuvetă, iar ea îmi spusese de mai multe ori că nimeni nu voia să strângă după mine.

Maman s-a concentrat pe Bitsi.

– Odile și Rémy mi-au spus multe lucruri frumoase despre tine.

Papa s-a ridicat.

– Am auzit că și tu ești o fată de carieră.

– Îmi ajut familia, domnule.

Bitsi s-a uitat imediat în ochii lui.

– Un lucru bun, a spus el.

Maman a expirat zgomotos. Poate că *papa* avea de gând să se poarte frumos.

– Lucrezi cu copii, a spus el. Asta ar trebui să însemne că-ți dorești câțiva.

Bitsi a roșit, iar Rémy și-a pus brațul în jurul ei, protector.

– Ignoră-l pe comisar, i-a spus el.

M-am uitat la *papa*. Incapabil să îndoiaie vinul cu apă, întotdeauna trebuia să spună exact ceea ce gândea.

– Croșetezi? a întrebat-o *maman* pe Bitsi, îndreptând discuția spre un teritoriu sigur.

– E activitatea mea favorită după citit. Îmi mai place și să pescuiesc.

Papa a făcut un gest spre sufragerie, unde așezase decantoarele pentru aperitive, dar *maman* a arătat spre locul de luat masa. Nu putea să-l oprească pe *papa* din a o cicăli pe Bitsi, așa cum ar fi făcut cu orice nou recrut, dar putea să scurteze interogatoriul.

Papa stătea în capul mesei. Eu mă așezasem lângă *maman*, iar fericitul cuplu era în fața noastră, cu Bitsi lângă *papa*. Când menajera a adus friptura cu cartofi, *papa* ne-a servit pe Bitsi, pe *maman* și pe mine, apoi pe Rémy și, în cele din urmă, pe el. În timpul mesei Bitsi a continuat să-mi evite privirea. Puteam să simt cum *maman* cerceta mental cutia cu bijuterii, căutând inelul cu opal al bunicii pentru ca Rémy să poată să i-l ofere lui Bitsi. Urma să fie o petrecere de nuntă, o lună de miere. Mă întrebam dacă tinerii însurăței aveau să locuiască, cel puțin pentru început, cu noi.

Rémy s-a uitat la Bitsi, care îl ținea de mână. Având-o lângă el, se simțea mai încrezător.

– Vreau să vă dau o veste, a spus el.

Asta era. Erau logodiți. Lui Bitsi îi era greu să se uite în ochii mei fiindcă avea un secret. Ei bine, nu era nici un secret! Mi-am ridicat paharul de vin ca să-i felicit.

– Da? a rânjit *papa*, privind către Bitsi.

– M-am înrolat, a spus Rémy.

Maman și-a dus mâna la gură. Lui *papa* i-a căzut fața. Brațul mi-a rămas înghețat în aer. Sfidarea rece, tonul definitiv al lui Rémy m-au rănit. M-am simțit ca și cum el ar fi golit o canistră de gloanțe pe masă, în paharele de apă și peste ceea ce mai rămăsese din sos. Nu mi-am dat seama că tremuram până când n-am văzut vinul vâlvurind în pahar. Numai Bitsi a rămas impasibilă. Rémy își discutase planurile cu ea. În mod evident, ea fusese de acord. Poate că-l încurajase, chiar.

– Ce? a spus *maman*. Dar de ce?

„Nu pot să stau acasă și-atât“, spusese cândva Rémy. „Cineva trebuie să facă ceva.“ Iar acum a zis cu glas tare:

– Vreau să-mi aduc și eu contribuția.

– Fă ceva aici. Intră în poliție.

Puteam să-i citesc gândurile lui Rémy: *Ultimul lucru pe care mi-l doresc e să fiu ca el.*

Papa s-a ridicat de la masă. Scaunul a zgâriat podeaua și s-a răsturnat.

M-am așteptat să atace cu arsenalul pe care-l avea la dispoziție. Batjocură – cum ai putea să fii soldat? Abia dacă poți sta drept. Dispreț – dacă refuzi să mă ajuți să tai un brad de Crăciun, mă îndoiesc că ești capabil să dobori un om. Vină – ce o să-i facă asta bieteii tale mame? *Macho* – crezi că armata o să accepte un slăbănog ca tine? Ei nu primesc decât bărbați adevărați, așa ca mine. Furie – eu sunt capul familiei ăsteia. Cum îndrăznești să te înrolezi și să nu-mi spui?

Fără să rostească un cuvânt, a plecat din cameră. O secundă mai târziu s-a auzit ușa de la intrare trântindu-se. Eu și mama am schimbat priviri nedumerite. Bitsi i-a șoptit ceva lui Rémy. El m-a privit.

– Ei bine? l-am auzit spunând.

Aștepta să-i dau binecuvântarea mea, dar tot ce-am putut să spun a fost:

– Nu...

Avea durere în ochi. Avusese încredere în susținerea mea.

Nu voiam să se instaleze răceala între noi. Nu atunci.

– Nu știi ce dor o să-mi fie de tine? i-am spus, cu o veselie forțată. Va trebui să folosim la maximum timpul pe care-l mai avem împreună.

– Plec în trei zile, mi-a răspuns el.

– Ce? l-am întrebat.

– *Papa* are contacte peste tot. N-am vrut să aibă timp să găsească pe cineva care să mă dea afară din armată chiar înainte să ajung la bază.

Maman s-a ridicat și a pus la loc scaunul tatei.

Capitolul 12. Lily

Froid, Montana, martie 1984

Înmormântarea mamei a fost în prima zi de primăvară. În fața altarului, trandafiri roșii inundau sicriul. Era greu de crezut că mama era acolo, înăuntru, și nu acasă, așezată în scaunul de la fereastră. Eu și tata stăteam aplecați în prima strană, Odile și Mary-Louise – lângă noi. Buza de jos nu mi se oprea din tremurat, așa că îmi acopeream gura cu mâna. Odile mă ținea de cealaltă mână. Nu voiam să-i mai dau drumul.

Tata se uita oriunde, numai la sicriu, nu. Privea pictura estompată care-l înfățișa pe Iisus, ușa cu vitraliu care nu ne lăsa să vedem afară. Semăna cu cineva care se urcase în trenul greșit și ajunsese într-un loc total neașteptat. În spatele nostru l-am văzut pe doctorul Stanchfield cu geanta alături, de parcă i-ar fi fost o soție fidelă. Robby ședea între părinții lui. Tatăl lui Mary-Louise avea fire de tutun prinse de obraz. Sue Bob bombănea în barbă. Până și Angel venise. La fel ca toți profesorii pe care-i avusesem vreodată.

Cu voci tremurate, femeile citeau din textele sfinte. Apoi au vorbit prietenele mamei, rînd pe rînd. Sue Bob a spus despre ea că avusese un mare simț al umorului. Kay a spus că fusese cea mai blândă persoană, care știa să asculte. Îmi curgea nasul, saliva îmi umplea gura, suferința îmi făcea de cap în măruntaiele mele. Încercând să mă abțin, m-am înecat și am început să tușesc. Mary-Louise m-a lovit în spate. Tare. Durerea mi-a făcut bine.

Răsunătoarea orgă a semnalat încheierea slujbei; gemetele funebre ale orgii ne-au condus afară. Enoriașii au traversat strada către sală. De obicei, bărbații se plîngeau de taxe; doamnele se plîngeau una de cealaltă; eliberați de cătușele slujbei, copiii strigau și făceau tărăboi. De data asta, s-a mers în liniște. Angel mi-a strecurat o casetă cu muzică în buzunar. Șeful tatei și-a cuprins cu brațul soția cea corpulentă, parcă îngrijorat că ar fi

putut și el s-o piardă. Robby s-a apropiat. Purta pantaloni Wranglers negri în loc de blugi albaștri. Ținea în mână o batistă. Am luat-o. Cu pumnii înfipti în buzunare, s-a întors la părinții lui, care i-au aprobat gestul. Bănuiam că-l învățau cum să fie bărbat.

O masă lungă era încărcată cu mâncare. Una dintre doamne ne-a așezat pe mine și pe tata; alta a pregătit farfurii pentru noi. Felii de friptură, piure de cartofi și sos. Tata nu participase în nici un fel la organizare. La înmormântări, doamnele în vârstă făceau cele necesare, calm și eficient. Găteau, serveau, curățau. În spatele bufetului sau în bucătărie, făceau tot posibilul pentru ca cea mai groaznică zi a vieții noastre să treacă pe cât se putea de ușor.

În jurul nostru oamenii vorbeau, încercând să se poarte ca și cum viața ar fi mers înainte.

– Frumoasă slujbă.

– Așa de tânără...

– Ce-o să facă, oare, cu Lily?

Apoi părintele Maloney, eu și tata am urmat dricul până la cimitir. La locul de veci, în timp ce părintele rostea rugăciunea, eram mulțumită că numai noi ne aflam acolo, pentru acest moment liniștit cu mama. Câțiva pași mai departe, un măcăleandru ciugulea în iarbă. Când tata l-a observat, și-a pus brațul pe umărul meu. Lacrimile au început să-mi curgă pe obraji.

Ne-am trezit în întuneric. Mama fusese întotdeauna cea care dădea draperiile la o parte, așa că mă trezeam din somn cu un sărut pe frunte și cu lumina inundând camera. De la înmormântare încoace, tata dădea pe gât cafeaua, iar eu îmi mâncam cerealele învăluită într-un soi de ceață mohorâtă. Pur și simplu nu ne trecuse prin cap să lăsăm lumina să intre în casă.

Odinioară casa noastră fusese plină și zgomotoasă. Invitați la cină. Mama și prietenele ei discutând, vesele, în după-amiezile de sâmbătă. Întotdeauna o găseam acasă atunci când mă întorceam de la școală. Acum mă întâmpina o casă cufundată în liniște. Pe când străbăteam holul ca să merg la culcare, nimeni nu-mi mai striga „Vise plăcute!“ La școală, în fața șirului de dulapuri în care ne țineam lucrurile, copiii se dădeau în lături atunci când mă vedeau. Erau speriați că ceea ce mi se întâmplase mie li s-ar fi putut întâmpla și lor. Profesorii nu mă întrebau niciodată de teme. Duminica, pe

când eu și tata ne îndreptam către strana noastră, Dumnezeu nu spunea nici un cuvânt.

În fiecare zi mă întorceam acasă cu o groază de povești pe care să i le spun mamei. Îmi era dor de întrebările ei despre cum fusese ziua mea, îmi era dor de ea. Acum îmi treceam degetele peste marginea căinii ei așezate în dulapul din bucătărie. De frică să nu-i sparg cel mai valoros obiect, n-o folosisem niciodată. Îmi doream să mă pot întoarce la ultimul moment. I-aș fi spus: „Ai fost cea mai bună mamă din lume. Am nevoie de tine. Noi avem nevoie de tine. Îmi plăcea felul în care urmăream măcălendrii și speram să vedem o privighetoare. Îmi doresc să mai avem încă o dimineață. Încă o îmbrățișare. Încă o șansă de a-ți spune că te iubesc.“

Mi-am petrecut weekenduri întregi adâncită în fotoliile-puf de la Mary Louise de acasă. Ca de obicei, ne plângeam despre singurele lucruri pe care le știam, școala și familia.

– Tata abia dacă poate să deschidă conservele de supă Campbell, am spus, dându-mi ochii peste cap.

– Nici tu nu poți, caraghioaso! m-a certat Angel, în timp ce-și punea jacheta de satin.

– Dacă ești așa un geniu, de ce ai rămas corigentă la mate? a întrebat-o Mary Louise.

– Măcar eu, spre deosebire de tine, am o viață.

Apoi a ieșit.

Certurile lor erau de preferat liniștii de acasă. Doar mama lui Mary Louise mă trata în același fel în care o făcuse întotdeauna. Simțeam o mulțumire stranie să mi se spună:

– La naiba, nu mai fi așa de insolentă!

Tot orașul contribuia ca să ne hrănească pe tata și pe mine. Tata cumpăraseră un congelator ca să păstreze caserolele de mâncare. La cină abia dacă scoteam un cuvânt. Prezentatorul știrilor, companionul nostru constant, era cel care vorbea. Conversațiile noastre erau greoaie, iar pauzele durau la fel de mult ca reclamele.

Când a început vacanța de vară, Angel ne-a făcut cunoștință, lui Mary Louise și mie, cu Bo și Hope din serialul *Days of our Lives*. Povestea lor de iubire mă făcea să uit de pierderea mea pentru o oră, timp în care

absorbeam lecțiile serialului: iubirea e dorință, iubirea e agonie, iubirea e sex. Mă imaginam împreună cu Robby, cu trupurile și sufletele îngemănate.

Cheful de a mă uita la telenovele a durat o lună. Într-o zi în care termometrul ajunsese la 38 de grade Celsius, tata a plecat mai devreme de la muncă și a venit să mă ia de la Mary Louise. S-a uitat, dincolo de noi, la televizor, unde iubiții erau prinși în îmbrățișarea lor tipică și se sărutau franțuzește.

Sprâncenele i s-au ridicat, după care au încremenit, încruntate.

– Am venit să te scot la o înghețată, mi-a spus. Intenționase ca invitația s-o includă și pe Mary Louise, dar acum era supărat, acuzând-o pe ea pentru alegerea mea. Ea a observat și s-a ținut tare. Am mers în spatele lui până la mașină și am stat îmbufnată tot drumul până la Tastee Freez. Milkshake-ul de căpșuni nu m-a calmat.

– De ce nu pot să mă uit la ce vreau?

– Mamei tale nu i-ar plăcea, mi-a răspuns el, în cel mai bun mod de a mă reduce la tăcere.

Când am ajuns acasă, tata s-a dus la Odile. Sprijinită de aripa mașinii noastre, l-am ascultat cum se plângea de primejdiile pe care le presupuneau programele de televiziune. Îl deranja foarte tare și îngăduința exagerată a părinților lui Mary Louise. Așezat pe verandă în fața lui Odile, și-a deschis portofelul și i-a întins niște bancnote. Credea că toată lumea era la fel de interesată de bani ca și el. Odile i-a dat mâna la o parte.

– Am nevoie de cineva care să aibă grijă de ea, i-a spus. Apoi a precizat: Fără telenovele.

– N-am nevoie de bonă! i-am strigat.

În dimineața următoare mă aflam exact în locul în care îmi dorisem întotdeauna să fiu, la Odile, dar motivul din care eram acolo mă umplea de resentimente. Ea înțelegea asta, așa că-și făcea de lucru în grădină. La prânz am încercat să rămân posacă, dar sendvișurile cu șuncă și cașcaval pe care le pregătise mi-au învins rezistența. Am mâncat *croque monsieur*²⁴ cu furculița și cuțitul, căci deasupra era un strat de șvaițer topit. Totul în legătură cu Odile era elegant, până și felul în care își mânca sendvișul. În Freud, ea ieșea în evidență precum un arătător inflammat, dar poate că în Paris ar fi fost privită doar ca un deget obișnuit. Îmi doream să-i cunosc lumea. Oare avea să se întoarcă vreodată la Paris? Oare m-ar fi luat cu ea?

În timp ce spălam vasele, m-a rugat s-o învăț să-mi facă desertul preferat – fursecuri cu fulgi de ciocolată. În mod surprinzător, nu știa lucruri elementare, cum ar fi faptul că trebuia, neapărat, ca paletele mixerului să fie linse. Țasta era tot scopul facerii prăjiturilor.

Mama mă lăsa să mănânc atâtea prăjituri câte voiam, însă Odile nu-mi dădea voie să iau decât două. Când am încercat să mai iau, mi-a spus:

– Două îți hrănesc stomacul, mai multe îți hrănesc sufletul. O să găsim alte modalități să-ți alini inima.

Mi-a întins o carte.

– Literatură, nu dulciuri.

Am gemut și m-am trântit pe canapeaua îmbrăcată în brocart. Ea s-a așezat în ceea ce numea „scaunul Ludovic al XV-lea”. Picioarele de lemn sculptat îl făceau să pară un obiect costisitor. Poate că fusese bogată, iar, pe când era de vârsta mea, guvernanta o obliga să meargă în jurul castelului cu Biblia mușegăită a familiei pe cap. Trăisem lângă Odile dintotdeauna, ei bine, de când mă știam, și nu cunoșteam aproape nimic despre viața ei. M-am uitat la sertarele bufetului și m-am întrebat ce era înăuntru. Cine știe, puteam să arunc o privire...

– Citește, mi-a ordonat.

Micul prinț începea cu un băiețel care făcea desene simple. Când le arăta adulților, ei nu pricepeau ce reprezentau. Știam cum se simțea; nimeni nu înțelegea cât de dor îmi era de mama. „Iisus are nevoie de ea acolo sus, în Rai, iubito”, îmi spuneau doamnele, de parcă eu n-aș fi avut nevoie de ea aici, jos. Am continuat să citesc. „Tărâmul lacrimilor e un loc atât de misterios” – cuvintele unui aviator mort m-au consolat mai mult decât vorbele banale ale oamenilor pe care-i cunoșteam. „Doar cu inima poți vedea adevărul; esențialul e ascuns privirii.” Cartea mă purta spre altă lume, către un loc în care puteam să uit.

Odile mi-a spus că *Micul prinț* fusese scris în franceză și că ceea ce citeam eu era o traducere. Voiam să citesc originalul, să înțeleg povestea în același fel în care ea mă înțelesese pe mine. Voiam să fiu elocventă precum Micul Prinț, elegantă precum Odile. I-am zis că voiam să învăț franceza.

– Mi-ar plăcea să te învăț! mi-a spus.

Mi-a scris într-un caiet: *le mariage, la rose, la bible, la table*.²⁵ Când am întrebat de ce erau „le” și „la”, mi-a spus că în franceză substantivele erau fie de genul feminin, fie de genul masculin.

- Poftim?
- Să-ți explic altfel. Sunt fie... fete, fie băieți.
- În Franța mesele sunt fete?
- A răs, cu un sunet drăguț, ca de clopoțel.
- Ceva de genul ăsta.

La table? Mi-am imaginat mesele purtând rochii. O fustă scurtă de blugi sau o rochie înflorată, care atingea podeaua. Părea caraghios, dar apoi mi-am amintit-o pe mama cum își pieptăna părul la măsuța de toaletă, cu genunchii lipiți de învelitoarea cadrilată. Ideea că o masă putea să fie femeie avea sens.

Erau patru luni de când murise mama și, pentru prima oară, nu mi-am mai simțit inima frântă atunci când m-am gândit la ea.

Serile, eram singură: tata se închidea în camera lui. La biroul meu, îmi recapitulam fiecare lecție de franceză, repetând cuvintele până când nu mai simțeam că erau străine. Odile mi-a dat un dicționar francez-englez. O portocală e *une orange*, dar o lămâie e *un citron*. *Je voyage en France. Je préfère Robby. Odile est belle. Paris est magnifique.*²⁶ Propoziții elementare, plăceri simple, câte un cuvânt pe rând, fiecare propoziție la timpul prezent, fără tristețea trecutului, fără îngrijorarea legată de *le futur*.²⁷ Îmi plăcea *le français*, un pod spre *la France*, o lume pe care doar eu și Odile o cunoșteam, un loc al deserturilor savuroase și al grădinilor secrete, un loc în care puteam să mă ascund. Nu puteam să-mi birui suferința – prea intensă, prea copleșitoare – dar puteam să conjug verbe. Încep – *je commence*; tu termini – *tu finis*. În această limbă secretă a pierderii, vorbeam despre mama mea: *j'aime maman*.

În prima zi de școală, eu și Mary Louise căscam în camerele zugrăvite galben-muștar ale bucătăriei. Clasa noastră era sala de gospodărie, obligatorie pentru cei de-a VIII-a. M-am rugat ca Robby să fie cu noi în clasă și am suspinat ușurată atunci când l-am văzut intrând.

Consultându-și tabelul, doamna Adams a făcut grupe de câte doi elevi.

– Lily și Robby.

I-am dat un cot lui Mary Louise, incapabilă să cred că fusesem atât de norocoasă. Apropiindu-mă de el, nu puteam să găsesc nici măcar un lucru pe care să i-l spun. Nu „Cum a fost recolta?“, nici măcar „Salut“. El mi-a zâmbit, să zicem. Era suficient.

Când doamna Adams a ridicat o foaie pe care era scrisă o rețetă, nici eu, nici Robby nu ne-am dus s-o luăm, așa că ea a pus foaia pe bufet, lângă borcanele cu făină, zahăr și sare. Unul lângă altul, am citit instrucțiunile, iar eu i-am simțit lui Robby căldura corpului. Am măsurat ingredientele. El le-a amestecat cu o spatulă. A așezat aluatul în forme, apoi, ca niște părinți mândri, le-am băgat în cuptor și am urmărit brișele crescând.

Când au ajuns de un maro auriu, le-am scos. Deși erau fierbinți, Robby a mușcat dintr-una. A mestecat de două ori și a spus:

– Scârbos!

– Nu vă mai prostiți!

Am băgat o bucată în gură. Avea gust de burete mucegăit, îmbibat în sare. Am scuipat în coșul de gunoi.

– Probabil că am confundat zahărul cu sarea.

– Nu-i nici o problemă, mi-a zis Robby.

– Glumești? i-am răspuns, practic plângând, în principal din cauza senzației de arsură provocate de sare, dar și din cauză că nu voiam să picăm cursul.

– Ești îngrijorată pentru notă.

Robby a înfulecat o brișă aproape pe nemestecate. Ochii i se umeziseră, dar a mai luat una. Mi-am îndesat și eu o brișă în gură, înecându-mă cu aluatul gălbui. Doamna Adams le-a felicitat pe Tiffany și pe Mary Louise pentru opera lor de artă, înainte să vină la noi. A ridicat tava goală.

– Cum pot să vă dau notă?

Cu fețele schimonosite din pricina gustului înțepător al sării, eu și Robby am ridicat din umeri.

– Ei bine, nu stați așa, apucați-vă să faceți curat.

La chiuvetă, ne-am cufundat mâinile în apa caldă și parfumată, ca să spălăm tava și ustensilele. Am urmărit împreună o mică bulă de săpun care plutea prin aer. Nu fusesem niciodată mai fericită.

La ora de studii sociale, domnișoara Davies ne-a vorbit despre felul în care Uniunea Sovietică boicotase Olimpiada din L.A.

– Probabil că le era frică să nu ceară azil sportivii lor! Cum am putea câștiga Războiul Rece dacă ei nu intră în competiție?

Cu monologul amar al profesoarei trecându-ne pe lângă urechi, eu și Mary Louise schimbam bilețele. „Mor de foame. Cartofi prăjiți cu brânză la prânz?” mi-a scris ea.

În fața dulapului meu, m-am rujat înainte să traversăm strada spre Casa Husky. Am deschis ușa murdară și am văzut-o pe Tiffany Ivers așezată pe genunchii lui Robby. Cizmele turcoaz, de cowboy, îi atârnavă la un centimetru deasupra podelei. Am căscat ochii în timp ce m-am oprit, brusc, în loc. Mary Louise s-a lovit de mine.

– Hei! a strigat ea.

Apoi a văzut aceeași imagine ca și mine: Robby foindu-se; rânjetul triumfător al lui Tiffany.

– De ce el? am întrebat. Tiffany poate să aibă pe oricine.

– Nu alegi pe cine iubești, mi-a răspuns Mary Louise.

– De ce îi iei întotdeauna apărarea?

– De ce te oftești din cauza ei?

Sarea îmi dădea arsuri. Sau poate că-mi dădea arsuri imaginea lui Tiffany Ivers în brațele lui Robby.

– Merg acasă.

– N-o lăsa să câștige.

Am fugit până la Odile și am intrat în casă.

– De ce nu ești la școală? m-a întrebat ea. S-a întâmplat ceva?

Eram transpirată.

– Am văzut ceva... și acum mi-e rău.

Până mi-a adus un pahar cu apă, am răsfoit dicționarul francez-englez. Am luat o înghițitură, după care am întrebat:

– Care sunt cele mai urâte cuvinte franțuzești ca să descrii pe cineva?

– *Odieux, cruel*. Odios, crud.

Voiam să aud cuvinte ca „târfa” și „cățea”, dar m-am mulțumit cu ceea ce promisem.

– De ce să te concentrezi pe părțile negative, *ma grande*? Are vreo legătură cu băiatul pentru care suspini după ce ieși de la biserică?

Doamne, știa toată parohia?

– Ei bine?

Când i-am povestit, ea mi-a spus:

– Uneori interpretăm greșit unele semne. Eu am presupus multe despre Paul, primul meu... prieten, dar m-am înșelat. Probabil că Robby se foia pentru că se simțea stânjenit.

– Nu contează. Mi-am încrucișat brațele. Am terminat-o cu el.

– Nu-ți fereca inima.

M-am gândit la oamenii dragi pe care îi pierduse ea și m-am simțit prost fiindcă mă plângeam.

– Tu ai trecut prin război. Eu nu pot să trec nici măcar de gimnaziu.

– Avem mai multe lucruri în comun decât crezi. Dă-mi voie să-ți spun ce cuvinte te descriu pe tine. *Belle, intelligente, pétillante*.

M-am simțit mai bine.

– Ce înseamnă ultimul cuvânt?

– Strălucitoare.

– Crezi că strălucesc?

A zâmbit, amuzată.

– Ai apărut în viața mea precum Luceafărul.

Dacă Robby voia să fie cu Tiffany, foarte bine. În clasă, îl urmăream pe profesor tot timpul. Nu mă uitam deloc la Robby. Nu puteam. Mary Louise mi-a dat un bilețel, șoptindu-mi:

– E de la Robby.

Probabil, invitația la nuntă. L-am aruncat în *la poubelle*²⁸. *Je déteste l'amour. Je déteste* Tiffany Ivers. *Je déteste* pe toată lumea.

Eram îngrozită la gândul de a-i vedea pe Robby și Tiffany la o întâlnire – el, cuprinzând-o cu brațul la concertul corului sau împărțind o gogoasă cu ea după slujba de la biserică, dar ziua asta n-a venit. În preajma Halloweenului, mi-am dat seama că Odile avusese dreptate în legătură cu interpretarea greșită a semnelor. Am încercat să-i surprind privirea, dar el nu se mai uita în direcția mea.

Însă altcineva avea întâlniri. Doamnele din Froid le împingeau pe toate femeile, până la ultima, în direcția tatei. La biserică, i-au făcut cunoștință cu o blondă veselă, care de curând devenise casieră la bancă.

– E piele și os, spunea bătrâna doamnă Murdoch despre tata.

– Și-a pierdut pofta de mâncare, îl căina doamna Ivers. Dar contul de economii e gras.

În timp ce orchestra cânta la concertul de toamnă, l-au așezat lângă o floristă cu păr slinos.

– El știe cum să aibă grijă de familie, a șoptit doamna Ivers în timp ce se cânta *Danse Macabre*²⁹.

La strângerea de fonduri organizată de pompieri, l-au așezat alături de profesoara mea de engleză. Ascultând-o cum trăncănea despre *Macbeth*,

tata nu părea fericit, dar, în timpul mesei, nici nu s-a grăbit ca să poată pleca mai repede. Eu și Mary Louise am plecat primele.

– Revoltător, am spus, lovind frunzele moarte de pe asfalt.

– Așa-i, mi-a răspuns ea.

– Tatăl tău are mai multe întâlniri decât tine, mi-a aruncat Tiffany Ivers pe când ne depășea.

În camera lui Mary Louise, am cântat „You May Be Right“ din toți rărunchii, folosind un spray de păr de-al lui Angel drept microfon. Ceva din spasmul furios al vocii lui Billy Joel îmi vorbea pe limba mea. La miezul nopții, Sue Bob a bubuit în ușa și ne-a spus să tăcem din gură.

Dimineața, împreună cu Mary Louise, am luat-o la trap pe alee – drumul cel mai scurt până la mine acasă, la două curți distanță. Am înghețat, speriate, văzându-l pe tata la intrarea din spate. Era împreună cu casiera de la bancă; ea roșea în timp ce-i mângâia tatei mâneca de la cămașă. Aveau degetele împletite.

– Scârbos, a șuiert Mary Louise. Fac sex cu mâna.

– Și-a petrecut noaptea cu el.

– Crezi c-o să se însoare cu ea?

Nu trecuseră decât opt luni de la moartea mamei.

Suferința e o mare făcută chiar din lacrimile tale. Curenți sărați străbat adâncurile întunecate, prin care trebuie să înoți în ritmul de care ești capabil. E nevoie de timp ca să-ți sporești puterea. În unele zile, brațele mele tăiau valurile și simțeam că lucrurile aveau se așeze, malul nu era departe. Apoi o amintire, un moment, aproape că mă făceau să mă prăvălesc în adânc. Trebuia s-o iau de la capăt, să rămân la suprafața apei, epuizată, sufocată de propria-mi tristețe.

O săptămână mai târziu, tata, eu și Mary Louise ne alegeam prăjituri în holul bisericii. Chiar atunci, blonda s-a apropiat și l-a privit, în expectativă. Tata se uita când la mine, când la ea.

– Fetelor, ne-a spus el în cele din urmă, aș vrea să faceți cunoștință cu Eleanor. Ea este... ele sunt Lily și Mary Louise, complicea ei.

– Îmi pare bine să te cunosc, am auzit atâtea lucruri despre tine, a scârțâit Eleanor precum un papagal nebun.

– Lily? l-am auzit pe tata întrebând, ești în regulă?

Am dat din cap. El putea să-și vadă de drum. Eu voiam să rămân cu mama. Mi-am amintit mâna ei, acoperită de făină în timp ce-mi întindea paletele mixerului pline de aluat de prăjituri; râsul ei în timp ce-mi răsuca limba în jurul metalului, ca să ling tot ce puteam. Mi-am amintit costumul de clown pe care mi-l făcuse pentru Halloween, piciorul ei pe pedala mașinii de cusut, capul aplecat în concentrare. Îmi aminteam lucruri pe care, rațional, n-aveam cum să mi le amintesc. Mama privindu-mă în timp ce dormeam. Mama, cu o expresie tandră, în timp ce-și mângâia abdomenul imens care mă găzduia. Mi-am amintit cum nu voiam să port puloverul pe care mi-l împletise fiindcă nu era cumpărat din magazin, ca al lui Tiffany Ivers. Mi-am amintit cum mama zâmbise ca să-și ascundă supărarea. Dacă l-aș fi găsit, l-aș fi purtat în fiecare zi.

Când am împlinit 14 ani, tata m-a dus la magazinul Jeans 'n Things, proprietatea doamnei Taylor, care, la biserică, stătea cu trei strane în fața noastră și care își aranja părul șaten într-o coafură rotundă, tapată. Angel și prietenii ei își făcuseră propriile tricouri, cu numele lor imprimate pe spate. Asta hotărâse tata să-mi dea pe post de cadou. Eram impresionată că lui îi venise ideea.

Erau cinci culori de tricouri; pentru numărul meu nu exista decât portocaliu. Apoi, abțibildul. Erau desene cu iepurași, păsări sau trupe rock. Înainte, tata s-ar fi uitat la ceas de douăzeci de ori, îngrijorat să nu întârzie la serviciu, dar acum a stat și s-a uitat la fiecare model împreună cu mine.

– Mama ta ar fi ales vulturul, mi-a spus el, așa de șoptit încât abia l-am auzit.

Asta am ales. Doamna Taylor a adus literele de catifea – mari, medii și mici, roșii, negre și albastre. Am pus amândoi mâna pe ele.

– Mama ta se ocupa de cadouri. N-am realizat cât de multe lucruri făcea.

– Mulțumesc tată, i-am spus și l-am îmbrățișat strâns, așa cum mi-aș fi dorit s-o fi îmbrățișat pe mama în acea ultimă zi.

Am purtat tricoul în drum spre casă.

Odile a adus o prăjitură – *chocolat!* –, iar Mary Louise, împreună cu încă niște fete de la școală, m-au privit în timp ce suflam în lumânări. Fumul nu se risipise atunci când Eleanor Carlson a dat buzna fără să bată la ușă.

Încruntată, Mary Louise a întrebat:

– Ea ce caută aici?

- Ce surpriză plăcută! a spus tata, sărutând-o pe obraji.
- La mulți ani! a ciripit ea.
- Mă bucur să vă văd, a zis Odile, înghiontindu-mă.
- Mă bucur, am murmurat.

Mary Louise și-a încrucișat brațele și n-a scos nici un cuvânt.

Tata și Eleanor Carlson erau atenți să nu se atingă, să stea la o distanță suficientă unul față de celălalt. Însă el îi zâmbea ei mai mult decât îmi zâmbea mie, deși era petrecerea mea. În dorința de a încheia ziua, mi-am înfulecat tortul și am rupt ambalajele cadourilor.

Apoi, în timp ce înghesuiau farfuriile de carton în gunoi împreună cu Mary Louise, tata a pus un ibric de cafea la făcut. Prietena lui a deschis chiar dulapul în care erau ceștile. Dintre toate, a ales-o pe favorita mamei, cea care avea pictate florile albastre, delicate. Era de așteptat. Tata n-a părut surprins.

Mary Louise observa totul, iar durerea îi crispa fața plină de pistrui. Știa că nu foloseam niciodată acea cană. Cu o voce joasă și aprigă, a dat glas furiei și durerii care-mi frământau inima.

- Cățeaua asta crede că poate să vină aici și să ia tot ce are chef?

Eleanor a așezat cana și farfurioara pe bufet, apoi s-a întins după ibric. Mary Louise le-a răsturnat pe jos, iar sunetul porțelanului spart a fost în același timp dureros și satisfăcător. Fulgi albi și albaștri erau împrăștiați pe linoleum. Nimeni nu s-a mișcat. Am urmărit ultima bucată învârtindu-se până când s-a oprit sub frigider.

– Ai făcut-o intenționat! a țipat tata la Mary Louise. De ce-ai făcut ceva așa de îngrozitor?

I-a tot dat înainte, însă prietena mea era obișnuită să se urle la ea. Cu ochii pe jumătate închiși ca să se protejeze de picăturile de salivă ale tatei, a îndurat cu stoicism.

Eleanor a urmărit scena, probabil întrebându-se de ce era așa furios.

- Pentru numele lui Dumnezeu, e doar o cană! a spus Eleanor.

Cu mătura și fărâșul în mână, a adunat ultimele rămășițe ale mamei.

Sendviș fierbinte făcut cu șuncă și brânză

Căsătoria, trandafirul, Biblia, masa (în limba franceză în original)

Călătoresc în Franța. Îmi place Robby. Odile e frumoasă. Parisul e magnific. (în limba franceză în original)

Viitor (în limba franceză în original)

Coș de gunoi – în limba franceză în text

Poem simfonic de Camille Saint-Saëns (1835–1921)

Capitolul 13. Odile

Paris, august 1939

Rémy se pregătea pentru înrolare în același fel în care se pregătea să plece la școală. Și-a aruncat apă rece pe față și câteva cărți în geanta de umăr. M-am cocoțat, posomorâtă, la el în pat. Între noi pluteau resentimente: eu simțeam că mă abandona și se arunca în mijlocul pericolului cu capul înainte; el era dezamăgit de lipsa mea de entuziasm vizavi de planul lui. Eu consideram că n-ar fi trebuit să plece; el abia aștepta s-o facă.

– Ia-ți un pulover, i-am spus. Nu vrei să răcești.

– O să-mi dea acolo tot ce-mi trebuie.

Mai devreme, mă dusesem la bancă și retrăsesem banii pe care-i adunam precum pe niște semințe menite să-mi dea siguranță.

– Uite, am spus, împingând francii în mână.

– N-am nevoie de banii tăi.

– Dar ai să-i iei.

– O să întârzii.

A pus bancnotele pe pat.

L-am urmat până la intrare, unde ne așteptau părinții noștri. Mama era agitată. Îndreptându-i gulerul, l-a întrebat:

– Ai o batistă curată?

Papa i-a dat o busolă de alamă.

– Din zilele mele de armată, i-a spus el cu voce răgușită.

– Mulțumesc, *papa*.

A aruncat busola în aer și a prins-o înainte s-o strecoare în buzunar.

– O să le arăt eu nemților.

– Promite-mi c-o să ne scrii, i-am spus.

M-a sărutat pe obraji.

– Promit.

Cu sacul în spate, a apucat-o în jos pe scări de parcă s-ar fi dus să cumpere pâine.

Ca o măsură de precauție împotriva raidurilor aeriene, Orașul Luminilor rămânea întunecat noaptea. Fără lumini pe stradă, fără lumini de neon la cabarete, fără lămpi aprinse în camerele de citit. Parizienii fuseseră sfătuiți să aibă la ei măști de gaze. Mulți oameni, cum erau verii mei, și-au înghesuit lucrurile în mașini și au plecat. Domnișoara Reeder și-a ajutat compatrioții îndurerați să-și cumpere bilete de întoarcere în America. Profesorii și-au scurtat vacanța de vară ca să ajute la evacuarea elevilor în provincie. La bibliotecă, liniștea din sala destinată copiilor îți dădea fiori.

Și acasă era liniște. Asta era prima oară când eu și Rémy eram despărțiți mai mult de patru zile. La fel ca răsăritul, ca pâinea de pe masa noastră, el fusese întotdeauna prezent, sorbind cafeaua cu lapte, făcând gargară după ce se spăla pe dinți, fredonând în timp ce citeam împreună. Rémy asigura coloana sonoră a zilelor mele. Acum viața era tăcută.

Fusese liniștit în hotărârea de a se înrola în armată, iar asta ar fi trebuit să-mi ofere un pic de alinare. În schimb, îmi luam consolarea din prezența mamei și a tatei. Înainte, eu și Rémy fuseserăm întotdeauna de aceeași parte, iar părinții de partea cealaltă, la fel cum eram așezați la masă. Acum noi trei eram uniți prin îngrijorare, prin căutăturile neliniștite pe care le aruncam către scaunul lui, rămas gol. Rémy nu scrisese.

– Când se întoarce Paul din Bretania? m-a întrebat *maman*.

Făcea tot posibilul ca să aplaneze tăcerile stânjenitoare.

Am băgat mâna în buzunar și am atins ultima scrisoare pe care o promisem de la el. Îmi scria zilnic, povestindu-mi ce dor îi era de mine și câte hectare mai avea de recoltat. Am suspinat.

– Nu suficient de repede.

În vestiar, măști de gaze maro, purtând inscripția „Biblioteca Americană din Paris“, erau agățate de perete. În timp ce am pus-o pe a mea pe podea, a apărut Bitsi și a ciripit un „bună ziua“ prietenos. Nu i-am răspuns.

– Ce citești zilele astea? m-a întrebat. Eu tocmai am terminat *Emma*³⁰.

– Sunt prea tulburată ca să citesc, cu Rémy plecat!

– Asta nu-i o competiție ca să demonstrăm cui îi e mai dor de el, mi-a spus ea, în timp ce ieșea din cameră.

Nu știam ce să spun. Sau, mai degrabă, aveam prea multe de spus. Cum ai îndrăznit să-l încurajezi să se înroleze? Dacă e în pericol?

Margaret a intrat și și-a agățat pălăria de paie în cuier.

– Ce-i în neregulă? m-a întrebat.

– Bitsi e în neregulă.

Margaret a promis să pregătească o tavă cu ceai și mi-a dat întâlnire la biroul meu.

– Ei, despre ce e vorba? m-a întrebat în timp ce turna ceaiul în căni.

– Rémy a fost întotdeauna fragil – primul care a răcit, ultimul care a fost ales într-o echipă la ora de sport. Cu toate astea, Bitsi l-a încurajat să se pună în calea pericolului. Iar el nici măcar nu mi-a spus că avea de gând să se înroleze.

– A existat vreun motiv din care să nu-ți fi spus?

Ochii lui Margaret erau atât de sinceri, încât m-am trezit rostind un adevăr pe care abia acum îl înțelegeam.

– A încercat să-mi spună.

Cana mi-a tremurat în mână.

Aș vrea să-l fi ascultat. Întotdeauna mi-a fost alături, și singura dată când a avut nevoie de mine...

– Nu te judeca atât de aspru.

– Aș fi putut să-l fac să se răzgândească.

– Poate că simțea că asta era ceva ce trebuia făcut, pur și simplu.

– Poate...

Margaret a făcut un gest către scena care se desfășura înaintea noastră. Peter-de-la-rafturi o orienta pe Helen, cel mai proaspăt membru al personalului, o bibliotecară din Rhode Island, cu părul creț și ochii visători. Alunecând printre cărți, cei doi depăneau amintiri despre New England, 917.4, acel colț magic de lume; citisem destule cărți despre povești de dragoste ca să recunosc una care era la început.

Boris s-a apropiat, aducându-ne o rolă de hârtie. Ne-a spus că trebuia să acoperim geamurile, ca să ne protejăm de sticla spartă în caz de bombardament.

– Cum e fratele tău? m-a întrebat în timp ce așeza rola de hârtie pe masă.

Am tăiat o fâșie lungă.

– Încă nu ne-a scris.

– Cât timp a trecut?

– Două săptămâni.

– Când m-am înrolat, a spus Boris, întinzând lipici pe hârtie cu ajutorul unei pensule vechi, noi, cadeții, eram așa de obosiți încât seara ne prăbușeam pe priciuri și adormeam. N-aveam timp pentru corespondență. Așa voia sergentul, să ne lăsăm în urmă fostele vieți.

– Probabil că ai dreptate...

– Dar e greu să fii tu cel părăsit.

Boris înțelegea. Am vorbit puțin, însă ne-am spus multe în timp ce învăluiam biblioteca în întuneric. Cu așa de multe ferestre, ne-a luat două zile.

La 1 septembrie, armata a convocat bărbații cu vârste între optsprezece și treizeci și cinci de ani. Boris, băieții din vecini împreună cu care crescusem, palizii studenți doctoranzi care, practic, trăiau în bibliotecă, brutarul care ardea baghetele – cu toții erau mobilizați. *Papa* a cerut să-și țină ofițerii de poliție în Paris; Paul a primit dispensă ca să lucreze la ferma mătușii lui. Deocamdată.

Peste tot vedeam dovezi că războiul era aproape: în armata care își mărise efectivele; în titlurile amenințătoare ale ziarului *Herald*; în avizierul bibliotecii, pe care, alături de lista celor mai bine vândute cărți, fusese lipit un afiș ștanțat cu sigiliul Ambasadei Americii, ce anunța: „În lumina situației actuale din Europa, li se recomandă cetățenilor americani să se întoarcă în Statele Unite“.

Avea domnișoara Reeder de gând să urmeze directivele ambasadei? Dacă, oare, ambasadorul Marii Britanii urma să emită o recomandare similară, în urma căreia s-o pierd pe Margaret?

Am alergat pe lângă catalogul cu fișe, unde mătușa Caro îmi făcuse cunoștință cu sistemul Dewey și cu o întreagă constelație; dincolo de rafturile printre care eu și Paul ne sărutaserăm pentru prima oară; dincolo de magazia în care eu și Margaret ne împrieteniserăm, până în biroul domnișoarei Reeder.

Directoarea se rotea ușor în fotoliu, cu stiloul în mână și cu atenția concentrată asupra documentelor împrăștiate pe masă. Aroma cafelei umplea camera. Nu erau cutii sau alte semne că ar fi împachetat. Era aici. Atât timp cât era aici, totul era bine. Panica mi-a scăzut și am inspirat încet și adânc.

– Nu vă duceți acasă? am întrebat-o.

– Acasă?

– Nu plecați?

Sprâncenele i s-au împreunat și m-a privit amuzată, ca și cum nici nu i-ar fi trecut prin cap așa ceva. Mi-a răspuns:

– Sunt acasă.

1 septembrie 1939

Dragă Paul,

Mi-e foarte dor de tine, vreau să-ți simt brațele în jurul mijlocului meu, șoapta liniștitoare lângă tâmplă. Mă doare sufletul de când s-a înrolat Rémy. Urăsc felul în care ne-am despărțit. Totul va fi mai bine când o să te întorci.

Având în vedere că cei mai mulți bărbați din zonă au fost mobilizați, cu siguranță că mătușa ta are acum mai multă nevoie de tine decât înainte, dar și eu am nevoie de tine și număr zilele care au rămas până când ne vom revedea.

Cu toată dragostea,

Biblioteca ta țepoasă

Nu puteam să scap de gândul că Rémy avea o nouă confidentă, dar puteam să scap *de ea* stând în sala periodicelor cât de mult puteam. Astăzi, ca de obicei, mă bucuram să-mi văd apropiații. Înfășurată într-un șal mov, profesoara Cohen suspina deasupra unui pasaj frumos din *Călătorie în întuneric*³¹. Lângă ea, proteza lui *madame* Simon pocnea în timp ce posesoarea ei trăia clipe de extaz citind revista de modă *Harper's Bazaar*. În fața lor, domnul de Nerciat și domnul Pryce-Jones schimbau obișnuitele ironii.

– Cel mai bun whisky din Scoția, a spus englezul. Sunt și eu pe jumătate scoțian.

– Da, știu, a murmurat francezul. Și cealaltă jumătate e apă minerală.

– Cel mai bun e Glendronach!

Pentru că nu voia să recunoască niciodată că Marea Britanie ar fi produs vreun lucru de valoare, francezul a spus:

– George Dickel din Tennessee e cel mai fin.

– Un test de gust e modalitatea de a afla cine are dreptate, le-am spus.

– Odile, ești de-a dreptul ingenioasă!

Bitsi s-a strecurat lângă mine.

– Fratele meu a fost convocat. A plecat ieri.
– Al meu a plecat cu săptămâni în urmă, i-am spus. Dar tu știai totul despre asta, nu-i așa?

– Rémy ar fi fost mobilizat oricum.

– Asta ar trebui să mă facă să mă simt mai bine? am mârâit.

Abonații au rămas cu gurile căscate de uimire.

– Suntem cu toții îngrijorați, a alinat-o profesoara Cohen.

Plecând de lângă Bitsi, am deschis ziarul *Herald* și am citit editorialul: „Cu toată neliniștea din zilele noastre, s-ar putea ca războiul să nu înceapă niciodată. Cu siguranță că nimeni, cu excepția lui *Herr* Hitler, nu poate să spună că va începe“. Nu mi-am dat seama că citisem cu voce tare până când n-am văzut grimasa lui *madame* Simon.

– Ce război? a întrebat ea. Europa e obosită, nimeni nu vrea să se lupte.

– Aberezi, i-a spus profesoara Cohen. Copiii se ceartă pe jucării, bărbații – pe teritorii.

– Hai să nu ne gândim la asta acum, a spus de Nerciat, uitându-se la mine cu îngrijorare.

A apucat ziarul *Herald* și l-a deschis la paginile mondene, unde, în două articole, erau anunțate știrile despre colonia americană din Paris: „Domnul Eli Grombecker, din New York, a zburat în Europa la bordul unui Clipper³². Doamna și domnul E. Bromund, din Chicago, dintre cei care au vizitat Berlinul recent, stau la Le Bristol. Doamna Minnie K. Oppenheimer și domnișoara Ruth Oppenheimer sunt la Continental“.

– Războiul nu-i va opri pe cei din înalta societate să meargă la cumpărături, a spus domnul Pryce-Jones.

– Iar acum, veștile din colonia britanică, a continuat de Nerciat: „Maharaja din Tripuria și Yuvaranee din Baria sunt la George V. Contesa de Abingdon i s-a alăturat contelui la prințul de Wales“.

Eu și prietenii mei am râs. Mondenii se luau prea în serios, dar ne ajutau să uităm, pe moment, situația politică tensionată.

După ce am terminat serviciul am plecat acasă, unde speram să găsesc o scrisoare de la Rémy, dar tava de pe masa de la intrare era goală. Am auzit voci în camera de zi și m-am uitat înăuntru. Paul! Văzându-mă, a sărit în picioare. Pentru că părinții mei erau în încăpere, mi-am ținut câteva clipe mâna pe brațul lui, în timp ce el m-a sărutat pe obraz.

– Pe canapea, la douăzeci de centimetri distanță, i-am șoptit. Mi-a fost dor de tine.

– Mie mi-a fost mai dor. Tu ai beneficiat de compania apropiaților noștri. Pe lângă mătușa mea, eu am avut vacile, găinile și caprele.

– S-ar putea spune că domnul Pryce-Jones e un țap bătrân și încăpățânat.

– Da, dar nu te-a mușcat niciodată!

Tata ne privea cu o bunăvoință satisfăcută.

– Am știu că Paul e bun pentru tine.

– Da, *papa*, al paisprezecelea pretendent pe care l-ai adus acasă a fost cu noroc.

– În curând o să aveți mai mult timp împreună, ne-a spus. Cu discuțiile astea despre război, colegii tăi o să plece din Paris, iar biblioteca se va închide.

– Domnișoara Reeder spune că rămâne deschisă, i-am răspuns. Nimeni nu pleacă nicăieri.

– O să te poți odihni. Mi-a făcut cu ochiul și a adăugat: Poate chiar ajungi la timp la masă.

Când *papa* vorbea despre munca lui, vorbea despre datorie. Nu putea înțelege că iubeam biblioteca. Pentru mine, orele suplimentare pe care le petreceam cu Helen ca să învăț cum să găsesc răspunsuri pentru abonați nu erau o corvoadă, ci o vânătoare de comori.

– E important să-ți amintești cât de greu e să ceri ajutor, îmi amintea ea. Nu fi niciodată nerăbdătoare, toate întrebările sunt valoroase.

Împreună, săpam prin bibliografii și enciclopedii specializate ca să găsim tot felul de informații, de la populația Cubei până la valoarea estimativă a unui vas chinezesc. Fiecare zi aducea întrebări care își cereau răspunsul. După ce scrisese zeci de lucrări academice, profesoara Cohen s-a hotărât să-și încerce mâna scriind un roman al cărui acțiune se petrecea în Italia secolului al XVI-lea. Ce purtau venețienii? Ce beau? Ce țineau în buzunare? se întreba ea.

– Ești sigură că aveau buzunare? o întrebase Helen.

– Nicidecum! i-a răspuns profesoara Cohen, și toate trei am ridicat ancora spre Veneția, navigând printre rafturi.

Aveau nevoie de mine la bibliotecă. Eram fericită acolo.

– Nu pot să mă odihnesc, i-am zis tatălui meu. Domnișoara Reeder spune despre cărți că promovează înțelegerea, care e mai necesară acum decât a

fost vreodată.

Atunci când a deschis gura ca să răspundă, *maman* l-a gonit din cameră și a închis ușa în urma lor. M-am apropiat de Paul.

– E imposibil!

– Își face griji pentru tine.

– Probabil...

Paul mi-a sărutat mâinile, obrații, buzele. Voiam mai mult. Pielea lui lipită de a mea, corpurile noastre unite. Sărutul era prologul unei cărți minunate, una pe care voiam s-o citesc până la sfârșit.

Mânerul ușii s-a zgâlțâit; ne-am îndepărtat. *Maman* s-a dus la plante și și-a udat ferigile.

Când eram mică, îmi plăcea să citesc în pat. În fiecare seară, după ce *maman* striga „Stingerea!“, o rugam să mă lase să termin capitolul, dar degeaba. *Maman*, atunci ca și acum, hotăra când era timpul să ne oprim.

În timp ce aranjam edițiile de după-amiază ale ziarelor, am văzut-o pe domnișoara Reeder, albă ca varul, intrând cu pași împleticiți în sala de lectură. Am știut cu toții, imediat, că se întâmplase ceva. Domnul Pryce-Jones și de Nerciat s-au oprit din ceartă. Profesoara Cohen a ridicat capul din carte. Așezată în fața geamurilor întunecate, directoarea ne-a spus:

– Au sunat de la ambasadă. Vocea îi tremura. Anglia și Franța au declarat război Germaniei.

Când *papa* vorbea despre anii petrecuți în tranșee, nu-mi puteam imagina luptele decât ca pe niște fotografii estompate, luate de la distanță. Acum, pozele cu tancuri și soldați răniți erau în tehnicolor. Oare Rémy se afla în mijlocul luptei? Oare era rănit?

– Au spus unde se dau luptele? a întrebat Bitsi înaintea mea.

– Aș vrea să știu mai multe, a spus domnișoara Reeder. Ambasadorul Bullitt o să continue să ne informeze.

După ce i-a liniștit pe abonați, a adunat personalul la ea în birou.

– Ar trebui să plecați acasă ori la țară, unde veți fi în siguranță, ne-a spus ea cu o voce atât de autoritară încât m-am și văzut aruncându-mi rochia galbenă și eșarfa albastră într-un geamantan.

– Dumneavoastră ce o să faceți? a vrut să știe severa doamnă Turnbull.

– O să rămân, i-a răspuns fără ezitare domnișoara Reeder.

– Eu am să mă ocup de recepție, a spus Bitsi.

– Vreau să rămân, a spus contabilă, domnișoara Wedd.

– Rămân și eu, le-am zis.

În mintea mea, mi-am pus înapoi lucrurile în dulap. Locul meu era aici. Voiam să fac tot ce-mi stătea în putință ca să mă asigur că biblioteca avea să rămână deschisă.

– Nu mă pot întoarce așa de repede în Rhode Island, a spus Helen.

Peter-de-la-rafturi s-a uitat la ea și a zis:

– Nu vreau să plec.

Domnișoara Reeder ne-a privit cu recunoștință.

– Orice ar fi, trebuie să facem tot posibilul să păstrăm siguranța abonaților.

Peter-de-la-rafturi a depozitat saci de nisip la ultimul etaj, pentru situația în care raidurile aeriene ar fi provocat vreun incendiu. Domnișoara Reeder a afișat pe pereți instrucțiuni de îndrumare până la cel mai apropiat adăpost – stația de metrou. În timpul simulărilor, directoarea a eliberat sala de lectură, îmbrățișându-i pe studenții speriați. I-am dat afară pe prietenii mei din sala periodicelor. Apucând *Bună dimineața, miez de noapte*³³ de pe rafturi, ca și cum și-ar fi salvat cel mai bun prieten dintr-o clădire în flăcări, profesoara Cohen a proclamat:

– N-am s-o părăsesc pe Jean Rhys!

Helen a cărat sticle cu apă de băut; paznicul a oprit curentul. La intrare, Bitsi a făcut semne cu lanterna. Un cortegiu de iubitori de carte amețiți s-a târât cale de două străzi până la siguranța pe care o oferea adăpostul. În lumina slabă a tunelului de metrou, ne-am întrebat ce avea să se întâmple și când.

Roman al scriitoarei britanice Jane Austen (1775–1817)

Roman al scriitoarei britanice de origine dominicană Jean Rhys (1890–1979)

Hidroavion produs de Boeing în perioada 1938–1941

Roman al scriitoarei britanice Jean Rhys

Capitolul 14. Odile

Boris a intrat în sala de lectură ca și cum s-ar fi întors de la prânz, nu după șase zile în armată. Abonații s-au înghesuit, luptându-se să-i ureze bun venit. Domnul de Nerciat și domnul Pryce-Jones au fost primii care i-au strâns mâna, viguros. A urmat profesoara Cohen.

– Suntem bucuroși că te-ai întors cu bine. Cred că soția și fiica ta se simt ușurate, i-a spus ea.

Am încercat să ajung la el, însă era înconjurat de o mulțime de șoareci de bibliotecă. M-am retras și am apucat o carte pe care voiam s-o pun înapoi pe raft. Numărul de clasificare era 223. Asta era religie sau filosofie? Lucrurile pe care eram sigură că le știam deveneau încețoșate. De la plecarea lui Rémy, deseori mă trezeam stând în mijlocul camerei, incapabilă să-mi dau seama unde mi-era locul.

Boris m-a găsit adâncită în 200.

– Cum ești? m-a întrebat.

– Speriată pentru Rémy.

Mi-a pus cartea pe raft.

– Cunosc sentimentul. Fratele meu, Oleg, s-a înscris în Legiunea Străină.

– Sper că n-o să i se întâmple nimic. Tu, cel puțin, ai putut să te întorci.

– Mulțumită domnișoarei Reeder, care a trimis o scrisoare armatei. Se pare că sunt indispensabil aici.

– Indispensabil. Sună frumos.

Directoarea reușise să-l păstreze și pe paznic. Din fericire, *papa* izbutise și el să-și păstreze ofițerii de poliție în Paris. Voia să-și protejeze oamenii, chiar dacă nu fusese capabil să facă asta pentru fiul lui. Eram foarte îngrijorată pentru Rémy, dar recunoscătoare, atât de recunoscătoare, că nu aveam să-l pierd pe Paul.

Boris a mai pus o carte la loc.

– Mi-aș fi făcut datoria în armata franceză. Până la urmă, deja am luptat într-un război.

– Da?

– Eram în instrucție de cadeți când a izbucnit Revoluția Rusă. Unii dintre noi abia dacă aveam cincisprezece ani, dar am fugit și ne-am înrolat în armată.

– Cincisprezece...

Mi-a povestit cum băieții credeau că „uciderea“ unei căpșuni de la o distanță de zece pași îi făcea bărbați. Atunci când, împreună cu cel mai bun prieten, plănuise să fugă în armată, preocuparea lor principală fusese ce uniformă să aleagă ca să arate cât mai cuceritori.

– Ne întrebam dacă ar fi trebuit să plecăm pe jos, ori să luăm un cal. Să murim de foame sau să dăm un raid pe la debara și să riscăm să-l trezim pe bucătarul ursuz. Era ușor să te înrolezi, a concluzionat el. La fel ca majoritatea copiilor, nu puteam să vizualizăm mai mult de o săptămână în viitor.

Așa plecase și Rémy de acasă, dornic de aventură, nerăbdător să-i demonstreze lui *papa* că era un bărbat adevărat.

– Căpitanul meu nu era cu mult mai în vârstă decât mine. Ne dăduse ordin să omorâm, dar e greu să-ți omori compatrioții.

Boris a înghițit în sec.

– E greu să omori pe oricine.

Rafturile erau înalte și sacre precum un confesional. Boris a început să povestească, stând lângă șiruri de cărți aranjate ca niște soldați.

– Peste râu era un punct de observație, unul de-al lor, a continuat el. Un rus, inamicul. Am apăsat pe trăgaci și i-am retezat lobul urechii.

– Lobul urechii?

Boris a ridicat din umeri.

– Eram un trăgător destul de bun. Nu voiam să-l omor, doar să-l sperii.

– Ai făcut ce trebuia.

A luat încă o carte și și-a trecut mâna peste copertă, cu un aer sumbru.

– Mai târziu, regimentele noastre au ajuns față în față. Acel soldat mi-a omorât cel mai bun prieten.

– Îmi pare rău.

– Eu am fost împușcat de două ori.

Mi-a arătat cu degetul o cicatrice de pe obraz. Era așa de estompată, încât crezusem că era un rid de expresie.

– Dar tifosul aproape că m-a terminat. Infirmeria era mai rea decât frontul. Am crescut într-o familie zgomotoasă și am trecut de la școala militară direct în armată. N-am avut nici o clipă de solitudine, n-a trebuit niciodată să mă confrunt cu propriile gânduri. Cel mai deprimant moment al vieții mele a fost singurătatea din spital. Doar gândul că surorile mele erau împreună m-a ajutat să rezist.

A făcut un gest spre camera copiilor, unde era Bitsi.

– Noi două nu suntem surori, i-am spus.

M-a privit cu multă tristețe.

– Înapoi la birou, m-a îndemnat el pe un ton resemnat, și m-a lăsat singură cu resentimentele și cu marile mele regrete.

Capitolul 15. Odile

La trei zile după ce fusese declarat războiul, domnișoara Reeder a creat Serviciul Soldaților. Din dorința de a le oferi trupelor britanice și franceze un sprijin și o cale de evaziune din tensiunea în care trăiau, și pentru a le da de știre că prietenilor de la bibliotecă le păsa, am pregătit colecții de cărți pentru cantine și spitale de front. Eu și Paul am dus lăzile la poștă. Parisul era straniu de calm, ca un mare hotel cu foarte puțini oaspeți, însă biblioteca era aglomerată și abonații erau convinși că urma să rămână deschisă. Continuau să frunzărească ziarele în căutarea știrilor și să împrumute cărți.

– Război sau nu, oamenii citesc, a spus directoarea.

A lansat un apel pentru donații, adresându-le scrisori protectorilor fideli, precum contesa Clara de Chambrun. Când m-a chemat la ea în birou, mi-a explicat că invitase la bibliotecă jurnaliști, pe care voia ca eu să-i informez în legătură cu programul. Așteptau în sala de lectură.

– De ce m-ați ales pe mine? am întrebat-o. Ziariștii sunt obraznici. Când am livrat primul meu articol despre noutățile Bibliotecii Americane din Paris ziarului *Herald*, unul dintre ei a observat o greșeală de tipar – „relații publice“, în loc de „relații publice“. De fiecare dată când mă duceam să las un nou articol, unul dintre ei mă întreba despre relațiile mele „speciale“.

– Pot să fie nechibzuiți, a recunoscut domnișoara Reeder. Străbat întreaga Franță ca să descrie eforturile de război. Dar dacă vreunul dintre ei e mitocan, pune-l la punct.

Amintindu-mi de interviul în care amenințasem să fac exact asta, mi-am simțit fața înroșindu-se.

– O, nu... eu...

– Știu. Nu mai ești acea fată. Te-ai maturizat și faci o treabă excelentă. Tuturor le place articolul tău din *Herald*, iar buletinul informativ e încântător, mai ales interviurile „Ce fel de cititor sunteți?“ E minunat să ajungi să cunoști pe cineva după cărțile care-i plac.

În drum spre sala de lectură, mi-am dat voie să mă desfăt cu laudele pe care mi le adusese domnișoara Reeder. M-am frământat de zor ca să-mi găsesc îndrăzneala de a vorbi cu ziariștii cinici, îmbrăcați în trenciuri. Dar, înainte de a le adresa vreun cuvânt, au început ei să mi se adreseze.

– Sunt francezii așa de interesați de cărțile americane? a întrebat un jurnalist cu păr fin, grizonant.

Avea aerul obosit; nu, blazat.

– Și chiar au soldații timp să citească?

– Un general a trimis camioane de pe Linia Maginot ca să colecteze material pentru lectură, i-am răspuns eu, vioaie. Soldații au timp, iar scopul nostru e să-i susținem pe cei care sunt bolnavi, răniți sau singuri. Trebuie să servim pe frontul moralei.

– Morală? Atunci – de ce cărți? De ce nu vin? a glumit un roșcat. Eu asta mi-aș dori.

– Cine spune că una o exclude pe cealaltă? am întrebat.

Au râs.

– Dar, serios acum, de ce cărți? Fiindcă nici un alt lucru nu posedă calitatea magică de a-i face pe oameni să vadă prin ochii altcuiva. Biblioteca e o punte între culturi, construită din cărți.

Unul câte unul, și-au scos hainele și s-au așezat pe scaune în timp ce le explicam în ce fel puteau donațiile să ajungă la noi. Unii jurnaliști au notat informațiile, alții aveau aerul că și-ar fi amintit despre cărți pe care le citiseră. Blazatul a contemplat rafturile, amintindu-și, poate, cartea care îi adusese alinare după o zi dificilă.

– Cu toții avem o carte care ne-a schimbat pentru totdeauna, le-am spus. Una care ne-a făcut să știm că nu suntem singuri. Care e a dumneavoastră?

– *Nimic nou pe frontul de vest*³⁴, mi-a răspuns ziaristul cel blazat.

833.

– Ajutați la răspândirea veștii. Ajutați cărțile pe care le-ați iubit să ajungă la soldați.

În clipa în care informația a fost făcută publică, donațiile au început să curgă. Personalul a alcătuit biblioteci formate din cincizeci de reviste și o sută de cărți pentru fiecare regiment. La ora nouă seara, eu, Margaret și domnișoara Reeder ne-am încheiat ziua de muncă. Directoarea a scris

etichete cu adrese, Margaret a scris cataloage pentru fiecare colecție, iar eu am așezat cărți în lăzi.

Bitsi a dat buzna în cameră, fluturând o scrisoare.

– Era acasă atunci când am ajuns.

Rémy îi scrisese ei mai întâi?

– O, ce minunat să auzim vești de la el, a spus Margaret.

– Și nu e drăguț din partea lui Bitsi că a venit să ne dea și nouă vestea? a spus domnișoara Reeder, uitându-se fix la mine.

Avea dreptate, nu era o competiție ca să vedem care dintre noi primea prima o scrisoare. Și totuși...

– E staționat lângă Lille, a spus Bitsi. E departe de pericol.

– Pentru moment, am spus tăios.

– A vrut să se înroleze.

– Tu l-ai încurajat.

– Să-și urmeze convingerile.

– Și dacă asta o să-l omoare?

Am împins într-o ladă ediția completă a operelor lui Victor Hugo, unde a aterizat cu o bubuitură parcă indignată.

– Te rog.

Mâinile ei de culoarea alabastrului, atât de delicate, le-au apucat pe ale mele, care erau pătate cu cerneală albastră.

– Trebuie să fiu cu cineva care îl iubește.

– Ar trebui să le spun părinților mei.

Mi-am desprins mâinile din strânsoare.

– O să fie ușurați.

– Odile, dragă... a pledat domnișoara Reeder, cu capul înclinat a compasiune.

Bunătatea m-ar fi făcut să plâng, așa că am spus un „Ne vedem mâine“ repezit și am pornit-o în jos pe scări. Când le-am spus părinților despre scrisoare, probabil că au sesizat o tresărire amară în tonul meu, ceea ce a făcut-o pe *maman* să precizeze că Bitsi nu era de vină pentru înrolarea lui Rémy. Având în vedere toate articolele pe teme politice pe care le scrisese, alegerea lui n-ar fi trebuit să fie o surpriză. *Papa* mi-a spus că ar fi fost bine să mă port frumos cu Bitsi, de dragul lui Rémy.

Peste două zile a sosit o scrisoare.

Regimentul meu e cantonat la o fermă. O pisică de hambar se ține după noi ca un câțel, chiar și în timpul exercițiilor de pe câmp. N-am văzut nici un fel de lupte, cu excepția certurilor noastre legate de desemnarea celui care trebuie să spele vasele.

Am respirat ușurată.

Cererile curgeau din toate colțurile Franței, precum și din Algeria, Siria și de la Comandamentul Britanic din Londra. Personalul și voluntarii de la Crucea Roșie, YMCA³⁵ și Quackeri³⁶ s-au înghesuit în magazia noastră ca să ne ajute să le trimitem cărți soldaților. Notând cu atenție preferințele fiecăruia (nonficțiune, ficțiune, mistere sau memorii), precum și limbile vorbite (engleză, franceză sau amândouă), ne asiguram că fiecare bărbat care se afla pe front și își dorea acest lucru, urma să primească de două ori pe lună pachete pregătite cu grijă.

Domnișoara Reeder a surprins instantanee cu voluntari împachetând cărți, Bitsi le-a scris bilețele de încurajare soldaților, iar eu și Margaret am studiat cererile. Am citit una de la un profesor de engleză, care era acum caporal în armata franceză și care voia manuale după care să-i învețe pe soldații din regimentul lui.

– Pe care să le trimitem? m-a întrebat Bitsi.

M-am prefăcut că nu auzisem. Uitându-se nervoasă la Bitsi și la mine, Margaret a citit cu voce tare:

– „Suntem în estul Franței, iar printre noi se află unii care citesc în engleză, putem să primim niște cărți și niște reviste? De asemenea, dacă se poate, ar vrea niște fete (nu prea bătrâne) să corespundă cu noi?”

Complet fermecată de cererea pe care o promisem, am mai citit cu voce tare încă una:

– „Suntem câțiva camarazi în Franța, la țară, între Saal și Moselle. Și, după cum puteți să vă imaginați, plăcerile noastre sunt limitate. Dacă e posibil, puteți să ne trimiteți niște numere vechi din *National Geographic*? Această revistă o să ne facă plăcere, pentru că o prețuim mult”.

– Cred că e greu pentru soldați să fie departe de casă, a spus Margaret. Ce ușurare că putem să-i ajutăm!

– Vă mulțumesc pentru dăruirea cu care lucrați, ne-a spus domnișoara Reeder, cu vocea la fel de reconfortantă precum o ceașcă de ciocolată caldă. Suntem norocoși să vă avem.

– Ce m-aș face fără voi, a izbucnit în plâns Margaret. O, fir-ar să fie, Ceainicul Crăpat s-a întors!

– Cu toții am fost sentimentali în ultima vreme, a spus domnișoara Reeder, privindu-mă fix.

În Franța au fost trase doar câteva focuri, deși situația rămânea tensionată de-a lungul Liniei Maginot, unde generalii erau siguri că inamicul urma să atace. Le-am expediat sute de cărți soldaților de acolo. Câțiva ne-au scris înapoi și au fost drăguți să ne trimită semne de apreciere: o pictură în acuarelă care înfățișa bucătăria de pe front, schițe ale unui avion inamic pe care îl doborâseră, un pachet de țigări. Eu și Margaret am citit o scrisoare de la un căpitan englez:

A fost foarte frumos din partea dumneavoastră să-mi oferiți acel pachet minunat de cărți. Apreciez foarte mult ceea ce faceți pentru noi și consider că e de o importanță majoră să le oferim oamenilor cât se poate de multă recreere.

Vrem să ne exprimăm recunoștința față de voi toți cei de acolo – legat de ceea ce faceți pentru noi, soldații. Vă mulțumim foarte mult pentru ceea ce ați făcut în războiul trecut și pentru ceea ce faceți acum.

Operațiunile Serviciului Soldaților au luat o asemenea amploare – mii de cărți donate, zeci de voluntari – încât oamenii de afaceri din clădirea alăturată ne-au închiriat un etaj întreg. Grămezile de romane și reviste ajungeau până la tavan, un Turn din Pisa literar. Domnișoara Wedd ne-a copt biscuiți și a înregistrat statisticile despre cărțile pe care le expediaserăm. În toamna aceea am trimis douăzeci de mii de volume trupelor din Franța, Anglia și Cehoslovacia, precum și Legiunii Străine. La fel ca și domnișoara Reeder, mă simțeam foarte mândră de serviciile pe care le adusesem fiecărui soldat în parte. Mă simțeam mai puțin mândră de faptul că abia vorbeam cu Bitsi.

Maman bombănea că nu mai eram acasă aproape niciodată, iar Paul a glumit că ar fi trebuit să lucreze voluntar dacă voia să petreacă timp cu mine, dar am descoperit că, exact ca Rémy, „trebuia să fac ceva“. Pe cât de abandonată mă simțeam fără el, știam cu siguranță că era mai greu pentru soldații care erau departe de casă. Am strecurat bilețele de încurajare în cărțile pentru ei.

Cu un sentiment de nesiguranță în ceea ce privea viitorul, deseori verificam ultima pagină a unui roman, sperând la un final fericit. În *Villette*, 823. „Aici oprește-te: oprește-te imediat. S-au spus destule. Nu tulbura o inimă liniștită și tăcută; lasă-le speranța celor cu imaginația luminoasă. A lor să fie puțința de a concepe plăcerea bucuriei proaspăt renăscute din marea teroare, extazul salvării din pieire, minunata grație din ghearele groazei, împlinirea întoarcerii.“ Războiul avea să se termine. Rémy avea să se întoarcă acasă. Eu și Paul aveam să ne căsătorim.

Obosită din nou în acea seară, m-am aruncat pe pat, cu o carte în mână.

A traversat camera, mi-a prins brațul și mi-a cuprins mijlocul. Părea să mă devoreze cu privirea lui înflăcărată.

– Niciodată, a spus, în timp ce scrâșnea din dinți, n-a existat ceva atât de fragil și de invincibil în același timp. O simt doar ca pe o trestie în mână (și m-a scuturat cu toată forța). Aș putea s-o îndoi... frumoasă creatură sălbatică!

– O, tu, vino în zbor lin să mi te cuibărești în inimă, dacă ai putea: sechestrată împotriva voinței, o să eviți strânsoarea ca o mireasmă – o să dispari dacă nu-ți inhalez aroma. Vino, Odile, o, vino!

– Odile! a strigat *maman*, bătând la ușă. E trecut de miezul nopții!

Am luat un creion și o hârtie. Am scris:

Dragă Rémy,

Aș putea să citesc toată noaptea, dar maman o să mă piseze la cap până sting lumina. Astăzi a fost din nou o zi nebună. Biblioteca e la fel de aglomerată cum a fost întotdeauna – abonații care au plecat la sfârșitul lui august s-au întors. Facem tot posibilul să vă trimitem tuturor cărți. Paul duce lăzile la gară. Margaret spune că el vine pentru mine, dar nu sunt sigură. Nu știu ce simte. Nu ne-am spus niciodată „Te iubesc“. Nu suntem niciodată singuri. Poate că eu îl țin la distanță. Speranța e dureroasă. Sunt îngrijorată că sentimentele lui pentru mine vor dispărea.

Mi-am amintit cum și *papa*, și unchiul Lionel își găsiseră pe altcineva. Vreau să spun, scânteile mor!

– Stinge lumina, Odile!

1 decembrie 1939

Dragă Odile,

Mulțumesc pentru carte! Jane Eyre e la fel de bățăioasă ca tine. Ce idee bună să-ți scrii impresiile pe marginea textului! Când citesc, am impresia că suntem împreună. De ce, Doamne, ești de partea domnului Rochester? E un bătăran! Încep să mă îndoiesc de gusturile tale la bărbați.

Margaret are dreptate – Paul face voluntariat ca să fie aproape de tine. N-ar strica să speri. Ți-ar da fiori, ca o tavă plină de stele așezată în fața ta, strălucind de posibilități.

N-am cerut permisie de Crăciun. Mulți soldați din unitatea mea au copii, iar eu vreau ca ei să-și poată petrece sărbătorile cu familia. O să încerc să vin la Paris primăvara.

N-ai spus nimic despre Bitsi. Scrisorile ei au o tentă sumbră. Am impresia că nu-și petrece timpul cu prietenii, că nu râde niciodată. Se duce la serviciu și se întoarce acasă. Din cauză că fratele ei a fost mobilizat, e de două ori mai tristă. Mă doare mult să știu că e nefericită. Nu vreau să fie singură. Te rog ca în locul meu să ai grijă de ea.

Cu dragoste,

Rémy

Roman al scriitorului german Erich Maria Remarque (1898–1970)

Young Men's Christian Association – Asociația Tinerilor Bărbați Creștini

Sectă protestantă numită și Societatea Religioasă a Prietenilor

Capitolul 16. Odile

Pentru prima oară, familia mea a întâmpinat Anul Nou fără fratele meu geamăn. Ne-am mâncat în liniște friptura înăbușită de rață. În acele zile, metronomul meu interior a ticăit înainte și înapoi – plângeam, eram liniștită, derutată, apoi bine din nou. La bibliotecă, am continuat să le trimitem pachete soldaților. Faptul că eram ocupată – împachetând cărți, servind abonații – mă ajuta să-mi stăpânesc temerile.

Paul ajuta la transportarea lăzilor la gară, unde urma să fie încărcate în trenuri. Astăzi, văzându-mă, i s-a luminat toată fața. Mi s-a oprit respirația. Conștienți de faptul că bârfitoarea *madame* Simon ne urmărea (și asta făcea tot timpul), eu și Paul ne-am salutat la fel cum am făcut-o prima oară când ne întâlniserăm, cu sărutări fugare pe obraji.

De pe pragul camerei pentru copii, Bitsi ne urmărea în timp ce manevram un cărucior spre ușă. M-am prefăcut că n-o văzusem. Primisem scrisoarea de la Rémy de două săptămâni și încă nu-i îndeplinisem fratelui meu dorința.

De la intrarea în bibliotecă, domnișoara Reeder a observat scena.

– N-ai salutat-o pe Bitsi, a spus.

– Am salutat-o de dimineață.

– Erați prietene înainte.

– Trenul pleacă în curând, a intervenit Paul, ar fi bine să ducem cărțile la gară.

– Vorbim atunci când te întorci, a subliniat domnișoara Reeder.

Nu m-am îngrijorat. În clipa în care avea să intre în biroul ei, urma să fie asaltată de cereri din partea abonaților și a finanțatorilor, așa că avea să uite de mine. Paul a împins căruciorul pe caldarâm.

– Ai observat că Boris își folosește masca de gaz drept cutie pentru prânz? Poate că asta-i un semn că, în ciuda războiului, viața s-a întors la normal.

– Adevăratul semn e că s-a reapucat să scrie *Pasiunea lui Boris*.

– Ce-i aia?

– Istoria bibliotecii. Povești amuzante și statistici. Ar putea să dedice un capitol întreg diferitelor nume sub care oamenii cer cartea *Fructele mâniei*: Fructele mândrei de Steinbaum, Fructele frunzelor, Fructoza mâniei, Mâinile mâniei, Mânia lui Marian, ca să nu mai spun: Fricile mâniei.

Paul a chicotit.

– Nu știu cum de poate să rămână serios.

În fața gării, m-am împiedicat de bordură. Paul mi-a pus mâna pe umeri ca să mă echilibrez. Am uitat de cărți. Îl vedeam numai pe el. Îl voiam numai pe el. Îmi doream să-i spun *Te iubesc*, dar eram speriată. Speriată că s-ar fi putut să nu simtă la fel.

M-a mângâiat pe spate.

– *Ça va?*

– *Oui.*

– *Je t'aime*, mi-a șoptit.

– Și eu te iubesc.

Mă așteptam la un tunet sau la o eclipsă de soare, mă așteptam ca ceva magic să marcheze momentul. În schimb, un bătrân s-a lovit de noi și a țipat:

– Uitați-vă pe unde mergeți!

Eu și Paul am râs de absurditatea situației, de ușurarea de a fi spus, în sfârșit, ceea ce simțeam.

– Ei bine, am zis eu.

– Ei bine, a spus el.

Am intrat în gară.

După ce am lăsat cărțile, ne-am întors la bibliotecă. Precum aroma pâinii care se coace, iubirea plutea în aer. Am observat feronerie de la ferestre, care era în formă de inimă. O romanță cântată la radio, în depărtare. Cafenele cu mese de două persoane. Paul – iubitul meu – m-a sărutat la intrarea în curte. Visătoare, mergeam pe poteca pietruită.

Domnișoara Reeder era singură la recepție. Avea o expresie tristă.

– E totul în regulă? am întrebat-o. Unde e Boris?

– I-am spus că trebuie să vorbim.

– Noi două?

– Certurile meschine nu sunt bune pentru moralul personalului, iar abonații merită mai mult.

Aveam probleme din cauza lui Bitsi? Ea începuse!

– Spitalul American are nevoie de voluntari, mi-a spus directoarea. Vreau să te duci tu.

Vreau să te duci tu.

– Dar avem așa mult de lucru aici, am pledat eu.

– Adevărat.

– Nu i-am spus nici un cuvânt lui Bitsi!

– Asta e problema. Nu i-ai spus nici un cuvânt.

M-a fixat cu privirea în timp ce căuta o fărâmă de înțelepciune care nu era acolo.

– Trebuie să te maturizezi. O săptămână de muncă la spital are să facă lucrurile să se așeze.

– Când vreți să plec?

– Acum, te rog. O să-ți primești salariul ca de obicei. La spital, du-te la asistenta Letson. Te așteaptă.

M-am simțit neînsemnată, ca un fir de praf pe care domnișoara Reeder l-ar fi șters de pe raft. Prea șocată ca să vorbesc, am dat din cap și am trecut pe sub steagurile francez și american, spre curte, pe lângă șirul de panseluțe ofilite, până în stradă. La stația de metrou Monceau, m-am târât în jos pe treptele abrupte, unde m-am întâlnit cu Margaret. Când i-am spus că fusesem izgonită, și-a înclinat capul, plină de compasiune.

– O respecti așa de mult pe domnișoara Reeder. Crezi că-i posibil să aibă dreptate?

– De ce crede toată lumea că ea are toate răspunsurile?

– Totuși, ai putea vorbi cu Bitsi, a continuat Margaret. Nu asta și-ar dori Rémy?

Cum rămânea cu ceea ce-mi doream eu? Cum de era atât de incorectă domnișoara Reeder? Nu meritam să fiu interzisă, precum Jean Moreau, care își sufla nasul în cărțile pe care nu le aproba. Nu făcusem nimic greșit.

– Trebuie să plec.

În eleganta suburbie Neuilly, pe sub castanii dezgoliți de pe bulevardul Victor Hugo, am deschis poarta de fier a spitalului și am luat-o în grabă pe alee. O asistentă cu bonetă și șorț albe le ținea o lecție de prim ajutor voluntarilor înainte de a face un tur de prezentare.

– Dacă am fi fost ca francezii, a spus, am fi avut plăcuțe peste tot: „Josephine Baker a cântat exact aici“, „Acesta e locul în care Hemingway a

început să scrie *Fiesta*, după ce i-am scos apendicele“.

L-a prezentat pe doctorul Jackson, care a explicat:

– Lucrurile sunt calme acum pe front, dar trebuie să fim pregătiți.

Ferestrele fuseseră acoperite cu hârtie, dar doctorul a hotărât că nu era suficient pentru a ascunde luminile. Responsabilă cu etajul patru, am vopsit geamurile în albastru și am pus mai multă vopsea pe rochia mea decât pe ferestre. Deși îmi era dor de prietenii mei și tânjeam să fiu înconjurată de cărți, m-am dedicat sarcinii pe care o aveam, încercând să uit de golul din inimă, pe care singură mi-l făcusem.

Unitatea, compusă din o sută cincizeci de paturi, găzduia doisprezece soldați care fuseseră răniți în bombardamente pe Linia Maginot. Aveau dureri. Nu se bucurau de nici o intimitate. Nici un prieten sau rudă nu putea să-i viziteze. Aveau moralul căzut. Eu mă asiguram că soldații aveau cărți și reviste pe noptiere. Cititul îți oferă evadare, altceva la care să te gândești, o intimitate a minții.

Un breton cu păr cârlionțat a devenit repede favoritul meu, fiindcă era obraznic, așa ca Rémy. În timp ce luam tăvile cu prânzul, m-a întrebat:

– Domnișoară, îmi citești?

– Ai un autor preferat?

– Zane Grey³⁷. Îmi plac poveștile cu cowboy.

Apucând un exemplar jerpelit al cărții *Nevada* din biblioteca aflată în colț, m-am așezat lângă el și am început să citesc. După ce am terminat primul capitol, l-am întrebat:

– Cum ți se pare?

A rânjit.

– Cred c-aș fi putut să citesc singur – am piciorul zdrobit, nu creierul –, dar vocea ta e atât de drăguță, tu ești atât de drăguță...

– Ticălosule! i-am spus, ciufulindu-i părul, așa cum i-aș fi făcut fratelui meu.

Mâna mi-a rămas suspendată în aer. Dacă lui Rémy avea să i se întâmple ceva și ar fi ajuns într-un spital, rănit sau chiar mai grav? Mă rugase un singur lucru. Trebuia să pun lucrurile la punct cu Bitsi.

Mi-am dorit să dau vina pe război pentru felul în care mă purtasem cu ea, dar adevărul era că eu fusesem imatură. Dacă îmi doream o relație mai bună cu fratele meu și cu Bitsi, trebuia să mă schimb. Voiam să mă schimb. Dar eram, oare, capabilă s-o fac?

– Ești bine, domnișoară?

– Mai bine decât tine, am glumit. Piciorul meu e întreg.

După ce mi s-a terminat tura, m-am grăbit spre bibliotecă, unde am inspirat mirosul divin al cărților. Am găsit-o pe Bitsi așezând pe rafturi povești pentru copii.

– Hai să bem un ceai.

Ochii ei violeți au strălucit de speranță.

– Și munca?

– Domnișoara Reeder n-o să se supere.

– Mi-e dor de el, a șoptit Bitsi.

Mi-am pus laba piciorului peste a ei, la fel cum aș fi făcut cu Rémy.

Scriitor american (1872–1939)

Capitolul 17. Odile

Paris, mai 1940

În curte înfloriseră trandafirii, iar mireasma lor dulce plutea până în bibliotecă. În ciuda zilelor blânde, toată lumea era tensionată. Eram neliniștiți pentru cei dragi care erau departe de casă, căci comunicatele de război anunțau bătălii sângeroase în Finlanda. Și mai eram neliniștiți din cauză că se putea ca Franța să fie cea care urma.

Domnul Pryce-Jones îi spusese domnului de Nerciat „să se care“. Boris o complimentase pe profesoara Cohen pentru noua ei servietă, însă *madame* Simon murmurase:

– Când văd ce lucruri aveți voi, în timp ce *francezi cumsecade*, ca fiul meu, muncesc pentru un salariu de mizerie...

Măcar eu și Bitsi ne înțelegem.

Adâncită în gânduri, doar atunci când a ajuns lângă mine am auzit zgomotul făcut de balerinii ei.

– Domnișoara Reeder vrea să ne spună ceva. Ședință.

Bitsi și administratorul au ajuns ultimii; ea a venit lângă mine.

Așezată la biroul ei, domnișoara Reeder și-a dres vocea.

– Am vești. Trupele germane au intrat în Belgia, Luxemburg și Olanda. Au bombardat nordul și estul Franței.

Nordul. Rémy era în nord. *Dă, Doamne, să fie bine!* Am căutat mâna lui Bitsi și i-am luat-o într-a mea.

Domnișoara Reeder a spus că trebuia să ne pregătim de bombardamente și chiar de război. Pur și simplu, n-aveam cum să știm dinainte ce avea să se întâmple. Ar fi fost bine ca personalul parizian să părăsească orașul, iar personalul străin – țara.

– Să ne întoarcem acasă? a întrebat-o Helen.

– Mi-e teamă că da, i-a răspuns domnișoara Reeder.

– Dumneavoastră plecați? a întrebat-o Boris.

- Te rog, nu pleca, a șoptit Bitsi pentru ea.
- Nu, a spus directoarea. Biblioteca va rămâne deschisă.

Mulțumesc lui Dumnezeu. Bitsi m-a strâns de mână. Eram speriate, dar măcar aveam Biblioteca.

- Asta e tot.

Cuvintele astea, folosite ca să semnaleze încheierea ședințelor, ne-au împrăștiat ca pe bilele de biliard – să răspândim veștile, să plângem în garderobă. Amețită, m-am împleticit către sala periodicelor, unde Paul se plimba pe lângă rastelul cu reviste.

– Tocmai am auzit, mi-a spus el. Probabil că ești foarte îngrijorată pentru Rémy.

Și-a deschis brațele și m-am strecurat la pieptul lui.

O săptămână mai târziu, domnișoara Reeder s-a apropiat de mine, cu îngrijorarea săpată pe frunte.

– Spitalul American e copleșit, mi-a spus. De ce nu dai o mână de ajutor câteva zile? E puțin probabil, dar dacă întâlnești pe cineva care-l cunoaște pe fratele tău, sau regimentul lui?

- Și biblioteca?

– Cărțile o să supraviețuiască mai mult decât noi toți. Du-te și află ce poți.

Asistentele se grăbeau de la un teatru de operațiuni la altul, cu bonetele lor apretate așezate strâmb pe cap și cu șorțurile pline de sânge. Soldații, cu bandaje murdare, erau prăbușiți pe scaunele din holuri. Voluntarii spălau fețele și picioarele bărbaților. Am umplut un lighean cu apă caldută și am îngenunchat în fața unui soldat, apoi a altuia și a altuia. De fiecare dată când spălam sângele de pe fața vreunuia cu părul închis la culoare, speram să scot la lumină privirea inteligentă a lui Rémy. Nenumărate fețe mai târziu, m-am ridicat în picioare ca să văd dacă puteam să fiu de ajutor în secție, unde răniții erau întinși în paturi înguste. Nu știam dacă să fiu ușurată că Rémy nu era printre răniți, sau îngrijorată că era pe front, în luptă.

La răsărit, m-am prăbușit pe un pat pliant în camera personalului, doar ca să mă trezesc, două ore mai târziu, să le servesc oamenilor micul dejun. În pijamale, soldați francezi și englezi erau deposezați de uniforme, ranguri și naționalitate. Ordinea socială se baza pe severitatea leziunilor. Iată cum

evaluam rănilor: dacă un bărbat flirta, se simțea mai bine; dacă era tăcut, suferea.

Pe o targă, proaspăt ieșit din operație, un soldat a gemut. M-am apropiat de el și i-am netezit sprânceana zburlită cu batista pe care *maman* o parfumase cu apă de lavandă.

– Tu, a spus.

– Eu, i-am răspuns.

– Tu mi-ai spălat fața. Atingerea ta e blândă... A leșinat, apoi s-a trezit, cu un spasm. Te iubesc.

– Având în vedere ce sedative ți s-au dat, i-am răspuns, ai iubi și o capră.

În secție, în seara următoare, l-am ajutat să scrie o scrisoare acasă, în America. Se dusese în Canada, unde se înscrisese în Forțete Aeriene Regale.

– N-am fost niciodată genul care să stea deoparte, a spus.

A făcut un gest spre mâinile mele, aspre de la spălatul rănilor. Nici tu nu ești.

– Sunt obișnuită să repar cărți, nu oameni.

– Cărți?

– Sunt bibliotecară.

– Le faci observație oamenilor să tacă?

I-am împins, prietenește, brațul.

– Numai soldaților impertinenți.

– Aș vrea să fi fost într-o bibliotecă acum.

– Ce fel de cititor ești?

Era prima oară, după săptămâni întregi, când puneam întrebarea asta.

– Biblia. În locul din care sunt eu, oamenii citesc Biblia.

– Vrei să-ți aduc una?

– Doamne, nu! Adică, nu mulțumesc, am citit-o deja.

– Dar ce zici, să-ți aduc mâine ceva de citit?

– Mi-ar plăcea.

A căscat și, o clipă mai târziu, a adormit. Era aproape nouă seara și voiam să ajung acasă înainte ca *maman* să-și rupă ferigile de îngrijorare. Pe când mă duceam spre ușă, un soldat pe nume Thomas m-a chemat. Când m-am apropiat, a început să mă atingă pe rochia însângerată. Avea nouăsprezece ani. Fusesse bărbier. Cu o zi înainte, atunci când îi adusesem o copie a

revistei *Life*, care o avea pe Lana Turner pe copertă, el refuzase s-o deschidă, sub cuvânt că nu era nevoie să vadă mai mult.

– Nu pleca, domnișoară șoarece de bibliotecă, m-a rugat, agățându-se de tivul meu.

I-am pieptănat părul de pe frunte, care era șaten, precum cel al lui Rémy.

– Nu pleca, mi-a șoptit el din nou.

Maman trebuia să aștepte. I-am vârât pătura sub bărbie.

– Vorbește-mi, mi-a spus.

– Despre ce?

– Despre orice.

– Mi-ar plăcea să-i cunoști pe prietenii mei de la bibliotecă. Este un englez – imaginează-ți un cocostârc cu papion. Și prietenul lui francez – o morsă cu o mustăți stufoase. În fiecare zi aprind câte un trabuc puturos și încep dezbateră. Tema zilei: madlena lui Proust ar fi trebuit să fie un croasant? Tema zilei de ieri: care e marele atlet care are litera J în nume? Johnny Weissmuller sau Jesse Owens?

Am fost răsplătită cu un zâmbet.

– Amândoi greșesc. E canotorul Jack Beresford. Continuă.

– Mai e și *madame* Simon, cu proteza care nu-i încapă în gură. *O là là*, ce-i mai place să bârfească!

– Ca femeile de la biserica la care merg eu. Continuă.

– Ultima informație e despre abonatul meu preferat, o profesoară cu un trecut misterios. „S-a măritat cu un bărbat de două ori mai tânăr decât ea“, a început *madame* Simon, însă curatorul nostru, severa doamnă Turnbull, cu bretonul ei strâmb, gri-albastru, a întrerupt-o: „Nu, el avea de două ori vârsta ei“. Ei bine, amândouă au dreptate. Primul soț al profesoarei avea de două ori vârsta ei, iar al doilea, jumătate din vârsta ei. Apoi au speculat despre al treilea.

– Al treilea, a spus el. Ce viață!

M-am uitat la ceas. Era aproape unsprezece noaptea.

– Nu pleca, mi-a spus.

Îi răgușise vocea, așa că i-am ridicat capul și i-am dat puțină apă.

– N-o să fii singur, i-am promis. Să-ți mai spun? Ai recunoaște-o pe profesoară chiar de la distanță, pentru că întotdeauna poartă mov. Vorbește despre cărți ca și cum ar fi prietenii ei cei mai buni...

– Vreau s-o cunosc.

Am stat toată noaptea, spunându-i povești, calmându-i visele înfierbântate de febră, ținându-l de mână până când a murit.

Capitolul 18. Odile

Paris, 3 iunie 1940

Eram la câteva străzi de bibliotecă, unde mă duceam să iau cărți pentru soldații mei, când orașul a tăcut. Porumbeii nu mai uguiau, parizienii nu mai trăncăneau. Nu se auzea decât un duduie asurzitor. M-am uitat în sus și am văzut avioane, zeci și zeci de avioane. Inima mi-a explodat în golul claviculei. În depărtare, auzeam zgomotul sticlei sparte în timp ce bombele explodau. S-a auzit un sunet de alarmă înaintând pe străzi. Oamenii alergau în jurul meu, se loveau de mine. Am simțit miros de fum și am știut că trebuia să mă ascund. Încremenită în mijlocul străzii, mă simțeam amorțită în timp ce mă uitam cu ochii cășcați la raidurile care se desfășurau pe cerul senin, albastru. Nu puteam să mă gândesc decât la Rémy. Unde era? Oare astea erau mirosurile și sunetele pe care le simțea?

Când s-a terminat bombardamentul – să fi fost o oră, două, sau fuseseră doar douăzeci de minute? – m-am furișat pe lângă fațadele clădirilor tot drumul până la bibliotecă. La recepție, tot personalul s-a strâns în jurul meu. M-am uitat la Bitsi, care a spus „O, Doamne!“, la directoare, care avea acum o linie delicată săpată între sprâncene; la Margaret, care și-a strâns în mână perlele; și la Boris, care a strigat:

– O să leșine!

Domnișoara Reeder m-a așezat pe scaun. Boris mi-a turnat o ceșcuță de whisky ca să mă liniștesc.

– Ești în siguranță, mi-a spus el. Pentru moment.

– Trupele germane nu o să poată să treacă de Linia Maginot, a fost de părere Margaret.

– Am visat suficient cu ochii deschiși, a spus domnișoara Reeder. Acum e timpul să facem planuri.

– Vreți să spuneți că ar trebui să plecăm? a întrebat-o Bitsi. Nu știu unde am putea merge, eu și mama.

Sirena îmi suna în continuare în urechi și nu puteam asculta ce vorbeau. Nu știam decât că trebuia să mă întorc la spital: soldații mei aveau nevoie de mine. M-am ridicat din scaun.

– Ar trebui să stăm locului, a spus Bitsi.

Nu. Trebuia să mă întorc la răniți.

Spitalul nu fusese atins deloc, dar în interior toată lumea era afectată. Cu materialele tremurându-mi în mână, mi-am croit drum prin secție, șerpuind printre paturi și fețe îngrijorate. Nimeni n-avea chef de mâncare la ora cinei. Împreună cu asistentele am împărțit boluri de supă și i-am convins pe soldați să mănânce.

Acasă, *maman* era agitată.

– Ajungi în fiecare seară din ce în ce mai târziu. Paul e aici, iar friptura e gata de o oră.

– A scris Rémy?

– Nu încă, a spus *papa*.

– O zi îngrozitoare, a spus Paul în timp ce ciuguleam din farfurii.

Având nevoie de încurajarea unei atingeri, mi-am vârât piciorul între picioarele lui.

– Vești bune în Dunkirk, „Lupta continuă cu îndârjire...“, a citit *papa* din comunicatele de război. „O rezistență magnifică a Trupelor Aliate“.

– Mă rog să se termine războiul și să vină în curând acasă, a spus *maman*, cu o mână dusă la tâmpla îndurerată și cu cealaltă așezată pe scaunul lui Rémy.

Când am ajuns la bibliotecă în dimineața următoare, domnișoara Reeder era singură la o masă din sala de lectură, aplecată asupra unui ziar. Impecabilă în rochia albastră de jersey, cu rimelul bine întins pe gene și rujul perfect întins pe buze, nu lăsa frica s-o oprească din a veni la serviciu. Poate simțindu-mi privirea, s-a uitat în sus. În expresia ei am văzut atât de multe lucruri – îngrijorare, curiozitate, curaj, afecțiune.

– A fost rănit cineva din familia ta în timpul bombardamentului? m-a întrebat.

– Nu.

– Bine.

Ținea în sus niște telegrame.

– Mi-e teamă că familia mea mă imploră să mă întorc acasă.

Nu-i învinovăteam. Uneori chiar și eu voiam să plec.

– Cum puteți sta?

Mi-a prins cu delicatețe obrazii în mâini.

– Deoarece cred în puterea cărților – depunem o muncă importantă, punând la dispoziție cunoașterea și creând o comunitate. Și pentru că am încredere.

– În Dumnezeu?

– În tinere femei ca tine, ca Bitsi și ca Margaret – știu că o să faceți o lume mai bună.

Prietenii mei s-au adunat să citească știrile. *Le Figaro* îi felicita pe parizieni pentru sângele-rece de care dăduseră dovadă. Articolul afirma că fuseseră lansate o mie optzeci și patru de bombe, care omorâseră patruzeci și cinci de civili și răniseră o sută cincizeci și cinci. O fotografie înfățișa o clădire bombardată, care avea camerele deschise spre lume precum o casă de păpuși.

– Fiecare bătălie e fie o „magnifică luptă“, fie un „curajos conflict“, a spus profesoara Cohen. Oare ce ascund cenzorii?

Domnul Pryce-Jones m-a întrebat dacă puteam vorbi în particular. Ochii lui de un albastru lăptos erau întunecați de îngrijorare.

– Dacă aș avea un frate, aș vrea să știu, mi-a spus el.

În garderobă, printre umbrele rupte și scaune șchioape, diplomatul pensionat mi-a spus că articolele nu spuneau adevărata poveste.

– Dar... ziarele spun că vom câștiga.

– Nu, a spus el.

Conform sursei lui de la ambasadă, zeci de mii de soldați francezi și englezi fuseseră capturați. La Dunkirk, nemții înconjuraseră Trupele Aliate, care se aflau cu spatele spre Canal. Înfruntând atacurile inamice, vasele englezești au navigat până acolo ca să recupereze soldați. În curând avea să nu mai fie aproape nici un pic de prezență militară britanică rămasă pe continent.

Am căzut pe un scaun, incapabilă să cuprind cu mintea distanța dintre cele citite de noi și cele pe care mi le spusese el. Britanicii se retrăgeau doar cu puține săptămâni înainte ca adevărata luptă să înceapă. Ce avea să se întâmple cu trupele franceze? Ce avea să se întâmple cu Rémy?

– Îmi pare rău, *ma grande*.

– Ați avut dreptate să-mi spuneți. De ce n-au putut să-i salveze pe soldații noștri?

– Conform surselor mele, au ajutat cât de mult au putut. Nu uita, vorbim despre vase pescărești și șalupe, precum și despre nave care au încercat să evacueze trei sute de mii de oameni.

Linia Maginot avea să ne protejeze, Franța avea cea mai bună armată – doar minciuni. O, Rémy, unde ești? Am presupus că, dacă i s-ar fi întâmplat ceva, *aș fi știut*, însă nu simțeam nimic.

Câteva zile mai târziu, în drum spre casă, am cotit pe acel bulevard mărginit de copaci înfrunziți unde mă așteptam să văd domnișoare încântate de vitrinele care înfățișau mănuși Kislav (de mătase, bumbac, piele sau dantelă) și costume Nina Ricci (fasonate cu blană de veveriță, bineînțeles). În schimb, trotuarele și aleile pietruite erau aglomerate de mii de oameni, atât de mulți încât nu puteam să văd până pe partea cealaltă a străzii. Cu toții aveau expresii amețite, buimăcite. Nu-mi puteam imagina prin ce trecuseră, ororile războiului de care fugeau.

Unele familii conduceau căruțe trase de măgari, pline cu saltele. Alții mergeau pe jos, trăgând pachete sau împingând cărucioare pline cu farfurii. Erau țărani încălțați cu ghete, orășeni încălțați cu pantofi cu vârful în coadă de rândunică sau cu balerini. O bunicuță într-o rochie asudată ținea în brațe o tigaie de fier, iar soțul ei ducea un sac de pânză. Chiar și copiii cărau ceva – o Biblie, un sac plin de haine care dădeau pe dinafară, o colivie. Mulți mergeau în grupuri mici, iar alții erau singuri. Un soldat cu un bandaj murdar înfășurat în jurul brațului aproape că s-a lovit de mine. O fată de vârsta mea se târa ținând în față, pe brațe, un copil, de parcă n-ar fi știut prea bine cum trebuia să-l ducă. Poate că soțul ei fusese înrolat și acum era singură cu bebelușul. Îl lovea încetișor, de parcă ar fi vrut să-l trezească. Obrajii lui erau de un verzui bolnăvicios, iar membrele îi păreau înghețate. Incapabilă să înfrunt adevărul, m-am întors.

Lângă mine, un fermier își îndemna cu îndârjire taurul să se miște. O mamă îi șoptea ceva copilului ei. Însă majoritatea oamenilor tăceau, de parcă n-ar fi avut cuvinte pentru ceea ce văzuseră. Pe fețele lor răvășite am întrezărit convingerea că viața n-avea să mai fie niciodată la fel. Am rămas alături de ei în stradă din respect, așa cum faci atunci când întâlnești un cortegiu funerar în drumul tău spre casă.

La cină, *papa* a povestit cum dusesese, împreună cu personalul lui, tăvi cu cafele refugiaților proaspăt veniți. Cei mai mulți erau din nord-estul Franței. Mulți nu plecaseră niciodată din satele lor.

– Fugeau de soldații germani. Bărbații cu care am vorbit – fermieri și comercianți simpli – nu primiseră nici un fel de instrucțiuni. Primarul plecase primul.

– Ce se întâmplă cu lumea? a întrebat *maman*. Bieții oameni! Unde or s-o sfârșească?

Frământându-i mâna, *papa* i-a spus:

– Tu și cu Odile veți merge în sud. Eu trebuie să-mi fac datoria aici, dar vreau ca voi să mergeți într-un loc în care să fiți în siguranță.

Părea rezonabil ceea ce spusese. Mă așteptam ca *maman* să aprobe, dar ea s-a tras în spate ca și cum ar fi surprins-o cu o cerere de divorț.

– Nu!

– Ei, Hortense...

Și-a tras mâna dintr-a lui.

– Aici se va întoarce Rémy. Nu plec.

Punct.

Noi, parizienii, eram o rasă blazată. Mergeam repede, dar nu ne grăbeam niciodată. Nici nu clipeam atunci când vedeam îndrăgostiți în parcuri. Eram eleganți chiar și în împrejurări precum dusul gunoiului, elocvenți atunci când insultam pe cineva. Dar la începutul lunii iunie, pe când veștile spuneau că tancurile germane erau la câteva zile distanță de oraș, ne-am pierdut cu firea. Erau așa multe lucruri de spus – termină de împachetat, închide ușa, grăbește-te – că ne-am bâlbâit. Unii alergau la gară ca să se asigure că cei dragi se urcau în trenuri spre un loc sigur. Alții se alăturau procesiunii triste de căruțe și roabe, mașini și biciclete, cizmari, măcelari, croitori de mănuși care își bătuseră scânduri la ferestre și apoi plecaseră. Fiecare locuință oblonită, fiecare ușă ferecată era dovada că ceva îngrozitor avea să se întâmple.

Ambasada britanică își sfătuisese personalul să părăsească Parisul, așa că Lawrence și Margaret își făcuseră planuri să plece cu fiica lor, cu mașina, în Bretania. „Până când lucrurile își revin“, spusese Margaret, insistând că n-avea să lipsească decât câteva săptămâni. Amintindu-mi fețele speriate

ale francezilor care deveniseră refugiați în propria țară, nu eram la fel de sigură ca ea.

Deși Parisul era un oraș-fantomă, prietenii mei, obișnuiții bibliotecii, încă bântuiau prin secțiunea de periodice. Îngrămădiți în jurul mesei, scormoneam prin ziare. Oare urma ca Parisul să fie bombardat din nou? Puteau nemții să ajungă atât de departe? Nici măcar generalii nu știau. Poate că asta era lucrul cel mai înfricoșător: nu știam ce avea să se întâmple.

– O să plecați în Anglia? l-a întrebat profesoara Cohen pe domnul Pryce-Jones.

El și-a dat capul pe spate.

– Cu siguranță că nu! Nu știu unde aș fi fără Paris.

Domnul de Nerciat m-a întrebat despre Rémy, dar eu doar am dat din cap, temându-mă să nu încep să plâng dacă aș fi deschis gura.

– Politicienii au plecat, a schimbat vorba, cu bunățate, domnul Pryce-Jones.

– La fel și diplomații.

Englezul a izbucnit, așa că *monsieur* a adăugat:

– Cei de față se exclud.

– Parisul fără politicieni e ca un bordel fără *filles de joie*³⁸, a spus domnul Pryce-Jones.

– Comparați Parisul cu o casă de toleranță? l-am întrebat.

– Mai rău! a spus *monsieur*. Compară politicienii cu niște cocote.

– Dacă se potrivește comparația, am zis eu, iar bărbații au râs.

– Bill Bullitt e încă aici, a spus domnul Pryce-Jones, arătând poza din *Le Figaro*. A spus că nici un ambasador american nu a fugit vreodată – nu în timpul Revoluției Franceze, nu în 1914, când au venit nemțălăii – și n-are de gând să fie el primul.

– Un afiș spunea că Parisul are să fie un oraș deschis. Ce înseamnă asta?

– Parisul nu se va apăra, iar inamicul nu va ataca. E o modalitate de a asigura protecția locuitorilor.

– Deci n-o să mai fie bombe? am întrebat, precaută.

Nu puteai să crezi întotdeauna comunicatele de război, dar aveam o încredere absolută în domnul Pryce-Jones.

– Bombe – nu, germani – da, a răspuns el.

Margaret a intrat în bibliotecă alergând. Albă la față precum perlele pe care le purta la gât, a cercetat încăperea din priviri și a venit în fugă la mine.

– Trebuia să te mai întreb o dată. Ești sigură că nu vrei să vii?

– Dacă se întoarce Rémy...

– Înțeleg. Mi-a apucat mâinile. Dacă nu ne mai vedem niciodată?

Era o întrebare fără răspuns. N-am putut decât să-i spun:

– Ești prietena mea cea mai dragă.

– Nu știu ce o să fac fără tine. Iubesc Biblioteca, dar te iubesc pe tine mai mult.

S-a auzit un claxon de mașină.

– E Lawrence. Probabil că Christina nu mai are răbdare, mi-a spus ea, cu voce tremurată. Trebuie să plec. *Bon courage!*

Iubesc Biblioteca, dar te iubesc pe tine mai mult. Exact așa simțeam și eu. Eram ca Janie și Pheoby din cartea mea preferată. Puteam să ne spunem orice.

Urmărind-o pe cea mai bună prietenă a mea cum pleca, m-am transformat într-un ceainic spart. Pentru că nu voiam să vadă ceilalți cum îmi pierdeam controlul, am clipit des în timp ce mă duceam spre sertarele cu fișe. Frunzărind, mi-am lăsat lacrimile să umezească ziarul bursier și mi-am tăinuit cu grijă toată angoasa în sertarul literei „O“.

– Margaret a luat hotărârea cea bună, a spus profesoara Cohen în timp ce mi acoperea umerii cu șalul ei mov.

– Plecați și dumneavoastră?

M-a privit amuzată.

– *Ma grande*, eu n-am fost niciodată acuzată că aș fi luat hotărârea cea bună.

O bibliotecă e un sanctuar de date, dar acum zvonurile își făcuseră drum până în sala periodicelor, unde profesoara Cohen și *madame* Simon sporovăiau, așezate la masă.

– Am auzit că de acum încolo la școală n-o să se mai învețe decât germană, mi-a spus *madame* în timp ce aranjam un teanc de reviste. Nouă n-o să ni se mai dea voie să umblăm pe trotuare, numai nemților. Mă asculți, fetițo? M-a împuns cu degetul în piept. O să violeze orice are picioare. Mai ales fete drăguțe ca tine.

Frica mi s-a furișat în stomac.

– Acoperă-te cu muștar, ca să nu-și facă de cap cu tine.

– Destul! i-a spus profesoara Cohen.

Directoarea a aranjat să vină niște mașini care să-i ducă pe colegi la Angoulême, unde aveau să-i asiste pe cei din personalul Spitalului American. Am vrut să-i conduc, dar *papa* mi-a ordonat să stau acasă.

– Trebuie să-mi iau la revedere!

– În nici un caz.

– Dacă nu fac asta, domnișoara Reeder va fi singură.

Mi-am amintit de abonatul în lacrimi care se aruncase la pieptul ei. Directoarea avea să stea, iar în țara ei nici măcar nu era război.

– Nu-mi fac griji pentru ea. Îmi fac griji pentru tine.

– Domnișoara Reeder spune...

– Domnișoara Reeder spune! Cum rămâne cu ceea ce spun eu?

– Cum rămâne cu biblioteca?

– Cum rămâne cu biblioteca? m-a întrebat *papa*, exasperat. Înțelegi pericolul?

A doua zi ne-am trezit în sunetul difuzoarelor:

– Protestele și actele ostile față de trupele germane se pedepsesc cu moartea!

Prostituate – în limba franceză în original

Capitolul 19. Domnișoara Reeder

Paris, 16 iunie 1940

Era ăsta într-adevăr Parisul? Domnișoara Reeder nu putea să creadă. Bulevardele erau pustii, tarabele de la piață, goale. Până și vrăbiile fugiseră. A mers vioi până la stația de autobuz, pe lângă florărie, unde s-a uitat la carcasele împăinjenite ale hortensiilor, după care a trecut de o brutărie baricadată. Îi era dor de obișnuitul miros magic al croasanților. În mod normal, lua autobuzul 28 până la bibliotecă, dar transportul public încetase. Continuând să meargă pe jos, cu servieta și masca de gaze în mână, s-a crispat la vederea unui grup de trei soldați germani care patrulau. Gândindu-se unde ar mai fi putut să întâlnească alți soldați, domnișoara Reeder a grăbit pasul, cu un singur lucru în minte: Biblioteca.

A traversat Sena. Nu mai era nici un suflet în vasta Piață Concorde, nici măcar o mașină pe Champs-Élysées, carosabilul cel mai periculos din Franța. În cel mai animat oraș al lumii, puteai auzi acum un ac căzând pe jos. Nemișcarea era ciudată. Nu se mai simțise niciodată așa de singură. Cu toate astea, s-a liniștit când a văzut clădirea ambasadei și a fost tentată să intre și să-l informeze pe ambasadorul Bullitt că biblioteca rămânea deschisă – el era, până una-alta, președinte onorific. Dar știa că, înainte de plecarea guvernului francez, prim-ministrul îl rugase pe ambasadorul american să se ocupe de venirea generalilor germani și să mențină ordinea. Svastica agățată deasupra opulentului hotel Crillon, chiar vizavi de ambasadă, sugera că ambasadorul avea de lucru.

Directoarea a intrat în curtea bibliotecii în timp ce îngrijitorul deschidea obloanele. Ajunsesse la timp ca să vadă ochii somnoroși ai universului ei deschizându-se.

– O să fiu la mine în birou. Fără vizitatori până la ora nouă, te rog, i-a spus ea îngrijitorului ca de obicei, înainte să prepare un ibric de cafea. La biroul ei, a recitit telegramele, sperând că se schimbaseră peste noapte, ca

toate celelalte lucruri. „Solicitarea de fonduri a fost refuzată“, scrisese din New York al treilea vicepreședinte al consiliului de administrație. „Prietenii noștri ar putea să aibă îndoieli în privința posibilității ca biblioteca să rămână deschisă.“ Altul scrisese: „Presupunem că biblioteca a fost închisă. E puțin probabil să se redeschidă în viitorul apropiat“.

„Nu mi-am părăsit postul!“ voia să strige. „Suntem aici.“ Trebuia să-i facă să înțeleagă faptul că era necesar ca Biblioteca să rămână deschisă. „Bibliotecile sunt ca plămâni“, a început să scrie, stiloul abia ținând pasul cu ideile. „Cărțile sunt aerul proaspăt, inspirat ca să fie menținute bătaile inimii. Cărțile ajută creierul să-și imagineze și țin speranța vie. Abonații depind de noi în privința știrilor și a spiritului comunitar. Soldații au nevoie de cărți, au nevoie să știe că prietenilor lor de la bibliotecă le pasă. Munca noastră e prea importantă ca să ne oprim acum.“ A recitit textul: prea sincer, prea sentimental. S-a adunat, a mai compus niște scrisori, una pentru domnul Milam de la Asociația Bibliotecilor Americane, alta pentru consiliul administrativ din New York: „Le dăm studenților ceea ce le trebuie, iar soldaților, ceea ce putem. Până la urmă e important să continui să rezisti, să speri că-ți poți aduce o contribuție mai cuprinzătoare la umanitate“.

Și-a turnat o cană de cafea.

– A mai rămas ceva? a întrebat-o Bill Bullitt, care tocmai băgase capul pe ușă.

– Domnule ambasador.

– Domnișoară directoare, i-a răspuns el. Știi de ce sunt aici.

– Ca să mă sfătuiești să plec în Statele Unite, i-a spus ea, categoric.

– Președintele Roosevelt mi-a ordonat să părăsesc Parisul, dar eu sunt încă aici. N-o să te sfătuiesc să faci un lucru pe care eu am refuzat să-l fac.

– Unde ți-e bunul-simț? l-a întrebat ea, cu un zâmbet în colțul gurii.

– Probabil că l-am lăsat în State.

L-a privit în timp ce-și turna o cană de cafea.

El s-a așezat.

– Refugiază-te la Le Bristol, unde stau și alți americani.

– Nu-mi permit.

A luat o gură de cafea și i-a spus directoarei:

– Lasă-mă pe mine să mă îngrijesc de asta.

– O să fiu bine acasă.

– Clădirea voastră are un adăpost în subsol, care să vă protejeze împotriva gazelor otrăvitoare?

Ea i-a arătat, cu un gest, masca de gaze aruncată în fața bibliotecii.

– Transportul public va fi întrerupt o vreme, a spus el. Le Bristol e la doar patru străzi distanță.

Ar fi fost comod să fie mai aproape.

Impasul a adus tăcerea în încăpere.

– Poți să-mi spui ceva? l-a întrebat ea, în final.

Tonul hotărât pe care-l avusese până atunci a dispărut.

– Am avut mari probleme cu nemții. Promite-mi că vei avea grijă. Și că o să te muți la hotel.

– O să mă duc diseară.

I-a înmănat corespondența care trebuia trimisă cu poșta diplomatică.

– Nu te mai rețin.

S-a îndreptat singur spre ieșire.

O mică parte din ea își dorea să-i fi ascultat pe părinții ei atunci când îi spusese să se imbarce pe un vas spre casă. Avea în portofel o fotografie cu ei. De fiecare dată când cumpăra o baghetă de pâine sau se scotocea după batistă, ochii mamei și ai tatălui ei o implorau să se întoarcă acasă. Ar fi vrut să-i poată face să înțeleagă faptul că, pentru ea, Parisul era „acasă”. Aici își avea munca de-o viață, și viața însăși. Să rămână era hotărârea cea bună. Dacă părinții o învățaseră ceva, o învățaseră să se țină tare, fie că era vorba despre o colegă de școală răutăcioasă ori de curatoarea dominatoare de la Biblioteca Congresului. Nu ești nimic fără principii. Nu ajungi nicăieri fără idealuri. Ești un nimeni dacă n-ai curaj. Chiar și atunci când o implorau să vină acasă, erau mândri că rămăsese.

Dragă mamă și tată, sunt multe lucruri pe care ar trebui să-mi placă să vi le spun, multe gânduri pe care ar trebui să-mi placă să vi le trimit. Din păcate, însă, va trebui să mă bazez pe inima voastră, precum și pe înțelegerea voastră, care știți ce port în mine...

Le Bristol. Părinții ei s-ar fi simțit mai bine să știe că stătea împreună cu niște compatrioți. Hotelul avea o listă lungă de oaspeți respectați: stele de cinema, moștenitoare, lorzi, contese, iar acum – o bibliotecară. După muncă, s-a dus pe strada Chaise la numărul 1, ca să-și ia lucrurile. Pe când

descuia ușa, doamna Palewski a venit în grabă la ea. Pielea măslinie a administratoarei era albă de spaimă.

– Ce s-a întâmplat? a întrebat-o domnișoara Reeder.

– Soțul meu a fost la Biblioteca Poloneză. Au venit.

Doamna Palewski a început să plângă.

– Au dat buzna. Au cerut cheile. Au fost prin toată clădirea. La arhive, la manuscrisele rare. Directorul a încercat să-i oprească. Soldații l-au amenințat cu arestarea.

– Soțul dumneavoastră e bine?

– Da, dar au furat totul.

Naziștii erau în Paris de trei zile și problemele începuseră. Domnișoara Reeder sperase că bisericile și bibliotecile – locuri de liniștite și devoțiune – n-aveau să fie afectate.

Și-a dat seama că în curând avea să fie față în față cu inamicul.

Capitolul 20. Odile

24 iulie 1940

2 iulie 1940

Dragă Rémy,

Unde ești? Ne e dor de tine, vrem să primim vești de la tine. Cu noi totul e în regulă. După ce m-a ținut acasă zece zile lungi, papa, în sfârșit, mi-a dat voie să mă duc la serviciu. Eram moartă de îngrijorare pentru directoare, singură la bibliotecă, dar ea insistă că-i place foarte tare să fie unicul paznic. M-am simțit foarte singură fără ceilalți, care tocmai s-au întors. Când am văzut-o pe Bitsi, am strigat de bucurie, iar lui de Nerciat i-a plăcut să reducă la tăcere un bibliotecar. Dar veștile bune au fost urmate de vești proaste. Boris ne-a anunțat că naziștii au ajuns și în Angoulême. Severa doamnă Turnbull se întoarce în Winnipeg direct de acolo. Canadiancă, deci, din punctul lor de vedere, cetățean britanic, e considerată inamic străin.

Aici, naziștii cumpără totul, de la săpun până la ace de cusut. Îi numim „turiști” pentru că fotografiază monumentele ca și cum ar fi în vacanță. Când cer direcții – unde e Arcul de Triumf? Unde e Moulin Rouge? – le spunem că nu știm. Din cauză că ora stingerii e nouă seara, orașul se liniștește după această oră. Am fost obligați să ne dăm ceasul înainte, ca să corespundă cu ora lor. De fiecare dată când mă uit la ceas, îmi aduc aminte că trăim conform timpului lor, regulilor lor.

Nimănui nu-i vine să creadă că Franța a pierdut, și încă atât de repede. De la amvon, preotul a agitat Biblia și a strigat la noi că înfrângerea e pedeapsa pentru lipsa noastră de valori morale.

Papa a spus că au fost arestați câțiva oameni pentru că au scris pe ziduri și pentru că au aruncat cu pietre în soldații nemți, dar, în afară de asta, situația e calmă. Paul pare atât de furios încât ar putea să omoare pe cineva. Spune că slujba lui acum e să dirijeze traficul pentru naziști. L-au

obligat să poarte mănuși albe, ceea ce-l face să se simtă ca un „nenorocit de majordom“. În curând o să se ducă să ajute la culegerea recoltei mătușii lui. Schimbarea o să-i facă bine.

Probabil că te simți îngrozitor fiindcă nu poți s-o strângi în brațe pe Bitsi. Îi e foarte dor de tine. Jur că, atât timp cât ești plecat, o să am cea mai mare și iubitoare grijă față de ea.

N-am primit vești de la Margaret și sperăm că e bine. Puținii abonați care au rămas împrumută mai multe cărți decât au împrumutat vreodată, probabil fiindcă asta-i o modalitate de a evada din această metamorfoză tulburătoare – Boris o numește „Kafka francez“.

*Cu dragoste,
Odile*

„Flota engleză a doborât două vase de luptă franceze. Au fost uciși peste o mie de marinari francezi“, suna titlul. Conform ziarului *Herald*, de cealaltă parte a Mării Mediterane, la Oran, englezii s-au temut că marina franceză avea să le permită naziștilor să le confişte vasele. Amiralul englez le-a dat francezilor un ultimatum: să-și predea vasele în șase ore sau să le fie scufundate. Când amiralul a refuzat, englezii au atacat. Am citit articolul de două ori, dar tot n-am înțeles. Aliații se luptau între ei?

– Trădătorilor! i-a strigat de Nerciat domnului Pryce-Jones.

Nu trebuia să citesc ziarul ca să știu că Franța rupsese relațiile diplomatice cu Anglia. De câteva zile îl urmăream pe *monsieur* plimbându-se prin bibliotecă, bombănind ceva despre găsirea unui loc ce nu fusese pătat de trădare.

L-am simțit pe Boris lângă mine.

– Un telefon pentru tine, mi-a spus el, cu ochii verzi îndurerați. E tatăl tău. Am alergat la recepție și am apucat receptorul.

– *Papa?* E vorba de Rémy?

– Întoarce-te acasă, dragă, mi-a spus el.

Am luat-o pe Bitsi, care le citea câtorva copii. I-a fost de ajuns o privire ca să-și scape cartea din mână. Grăbindu-mă să ies din bibliotecă, am apucat-o de mână și am tras-o după mine. Am alergat pe stradă, am alergat spre... m-am oprit.

– Ce-i? m-a întrebat ea.

Am dat din cap. Deodată, am vrut ca drumul să fie cât se putea de lung, speriată că era posibil ca Rémy să fie... Nu puteam să rostesc vorbele, nu puteam nici măcar să le gândesc. Acum era viu. Poate că, la vremea la care ajungeam acasă, n-avea să mai fie.

Viața noastră împreună mi s-a desfășurat înaintea ochilor. Ziua în care am împlinit cinci ani, atunci când *maman* arsesse marginile prăjiturii cu ciocolată. Ziua în care *papa* ne-a dus la călărie de ponei în Bois. Ziua în care eu și Rémy am umplut borcanul pentru zahăr cu sare, ceea ce îi făcuse pe *maman* și pe prietenii ei să se înece cu ceaiul. Atunci când i s-a plâns lui *papa*, așteptându-se ca el să ne certe, reacția lui a fost un acces de râs cum nu sunt sigură că am mai auzit de atunci încolo. *Maman*, care nu era ușor de prost, n-a mai folosit, din clipa aceea, decât cuburi de zahăr. Prânziurile nesfârșite de duminică, în care privirile schimbate cu Rémy erau singurul lucru care mă ajuta să-mi păstrez sănătatea mintală. Cea mai importantă masă din viața mea, când l-am cunoscut pe Paul. Fiecare amintire îl includea pe Rémy.

Până să se înroleze, era prima persoană cu care vorbeam dimineața, ultima cu care vorbeam seara. Cel mai bun prieten al meu, cealaltă jumătate a mea. Nu că i-aș fi spus vreodată asta. Dacă deja ne spuseserăm ultimele cuvinte? Mi-am amintit ziua în care plecase de acasă. Ce-i spusesem? Ia-ți puloverul, o să răcești? Grăbește-te, o să pierzi trenul?

– Oprește-te, mi-a spus Bitsi.

– Din ce?

– Din orice faci.

Acasă, *papa* ne-a așezat pe Bitsi și pe mine lângă *maman*, care era albă ca varul. Stând în fața șemineului, *papa* și-a adunat puterile.

– Am primit vești despre Rémy, ne-a spus el.

Capitolul 21. Lily

Froid, Montana, aprilie 1985

Eu și tata am ajuns la biserică la trei și jumătate după-amiaza. Înmuindu-mi degetele în apa sfințită stătută, am observat șirurile de trandafiri roz care împodobeau stranele. Erau aproape la fel de multe flori câte fuseseră la înmormântarea mamei, cu un an și ceva în urmă. Mă durea capul. Aș fi vrut să mă bag în pat și să trag peste mine amintirile cu mama, ca pe o pătură.

Mama lui Eleanor a apărut, grăbită.

– Ești gata pentru ziua cea mare? l-a întrebat pe tata.

M-a îmbrățișat. Nasul mi-a intrat în buchețelul de garoafe prins la pieptul ei și am strănutat. M-a rugat:

– Spune-mi bunica Pearl.

Apoi m-a condus în spatele încăperii, unde mi-a făcut cunoștință cu trei domnișoare de onoare care chicoteau și care, la fel ca „bunica Pearl“, erau din Lewistown. Rochia mea avea aceeași culoare roz Pepto-Bismol³⁹ ca și rochiile lor. Eleanor și-a aranjat, în fața oglinzii înalte de un stat de om, vâlul de dantelă care îi ascundea fața și cocul.

– Sunteți la fel de frumoasă ca Lady Di, i-am spus, ceea ce era adevărul-adevărat: amândouă aveau acei ochi de căprioară.

Voiam s-o plac. Voiam să mă placă. Cu toate astea, pe când m-a strâns la pieptul ei acoperit cu paiete și m-a ținut în brațe, mâinile mi s-au zbatut, incapabile s-o îmbrățișeze, încă.

– Iubito, mi-a spus ea, o să am grijă de tine ca și cum ai fi a mea.

Suna bine la nivel de declarație, și știam cum să răspund. După lecția despre *les adjectifs*, Odile îmi spusese:

– O să te învăț niște cuvinte în engleză, cuvinte pe care lumea se va aștepta să le spui.

Așa că acum i-am zis lui Eleanor:

– Sper că dumneavoastră și tata veți fi fericiți.

Deși exersasem, cuvintele au sunat bizar.

În franceză există două forme ale pronumelui „tu“, cea informală și cea formală. *Tu* pentru prieteni și apropiați, *vous* pentru cunoștințe și oameni pe care vrem să-i ținem la distanță. Foloseam *tu* pentru tata și *vous* pentru Eleanor.

Din orgă a răsunat cântecul nupțial al lui Pachelbel⁴⁰ și ne-am grăbit spre spatele bisericii. Doamna Olson – singura organistă din oraș – n-avea de gând să aștepte după nici o mireasă; nunțile urmau programul ei. Mergând pe culoar, l-am observat pe Robby în al patrulea rând din spate. Se uita la mine. Doar la mine. Mi-am șters de rochie palmele umede și m-am furișat în primul rând, între Odile și Mary Louise. Aranjați în perechi elegante, domnișoarele și cavalerii de onoare îi urmau pe miri. Notele asurzitoare ale *Marșului nupțial*⁴¹ umpleau biserica. Tata stătea exact pe locul în care fusese coșciugul mamei. Sicriul de culoarea fildeşului fusese purtat pe același culoar pe care Eleanor și tatăl meu pășeau acum.

– Dragi prieteni, și-a început predica Maloney Guler-de-fier, iar ochii mi s-au umplut de lacrimi. Speriată la gândul că tata s-ar fi supărat dacă m-ar fi văzut, m-am cocoșat și m-am uitat la pernuța de rugăciune. Odile și-a pus piciorul peste al meu. Presiunea mi-a oferit ceva la care să mă concentrez.

– Se căsătorește, iar Brenda abia a murit, a spus Sue Bob.

– Unde mai pui că James se însoară cu o fată așa de tânără, a spus doamna Ivers, deși ea era cea care le făcuse cunoștință.

– Face asta pentru Lily, a spus bătrâna doamnă Murdoch. Fata are nevoie de o mamă.

Șoapte, șoapte, șoapte. Am încercat să nu ascult.

De obicei „Poți să săruți mireasa“ e partea cea mai bună, pentru că-i romantic și se rostește aproape de sfârșitul ceremoniei, dar a fost ciudat să-l văd pe tata sărutând altă femeie. Mary Louise mi-a tras un cot – nici ei nu-i venea să creadă.

În sala de festivități, panglici pastelate pluteau printre luminile fluorescente.

– Tot rozul ăsta îmi face greață, a spus Mary Louise.

Aplecate peste scaunele metalice pliante, îi urmăream pe mire și pe mireasă plutind printre invitați. Nu era decât o chestiune de timp până să facă un copil și să mă înlocuiască, așa cum o înlocuiseră pe mama.

Tortul, aproape la fel de înalt ca Eleanor, imita forma înspumată a rochiei ei care arăta precum un val de frișcă marca Cool Whip. Ea și tata au tăiat tortul, ținând cuțitul de argint în mâinile lor unite. Apoi fiecare i-a dat celuilalt câte o îmbucătură, după obicei. Blițurile aparatelor de fotografiat au strălucit. Tata mi-a făcut semn să mă duc să iau o felie. Bineînțeles că Tiffany Ivers a ajuns acolo prima.

– Măcar tortul e bun, a spus ea.

– Taci din gură.

Am apucat două farfurii, una pentru Mary Louise, una pentru mine.

– Voiam doar să fiu amabilă.

S-a întors către tata.

– Felicitări, domnule și doamnă Jacobsen!

Tata văzuse dialogul dintre noi și probabil că se întreba de ce fiica lui nu putea fi la fel de drăguță ca Tiffany Ivers. Farfuriile îmi tremurau în mână. Înainte să mă poată mustra, am plecat în grabă, furișându-mă printre oaspeți.

Robby mi-a ieșit în față.

– Nasol, nu?

Am auzit atât de multe în puținele lui cuvinte. *Îmi pare rău că a murit mama ta. Astăzi probabil că-i o zi grea pentru tine.*

– Așa-i.

Mi-a dus farfuriile până la Mary Louise și a zăbovit la masa noastră încă un minut înainte să meargă înapoi la părinții lui. Mary Louise a mâncat ambele felii de tort. Când DJ-ul a pus o melodie lentă, m-am uitat lung la semnul „Ieșire“ de deasupra ușii, fiindcă nu voiam să-i urmăresc pe domnul și pe doamna Jacobsen înlănțuiți într-un dans languros. Tata m-a atins pe braț și mi-a spus:

– E timpul pentru dansul tată-fiică, Lil.

M-a condus pe ring, unde domnul Carlson o învârtea cu delicatețe pe Eleanor. Ar fi trebuit să dansăm, dar noi doar am stat pironiți pe loc.

– Te-am văzut cu capul plecat în biserică, mi-a spus tata.

M-am încordat.

– Și eu sunt puțin trist, a recunoscut el.

M-a luat de mână. Ne-am legănat încet împreună, și în tot restul timpului confesiunea lui mi-a sunat în urechi.

Tata și Eleanor au plecat în camioneta noastră, decorată cu semnul „Proaspăt căsătoriți“. Ușurată că se terminase calvarul, m-am târât acasă împreună cu Mary Louise. Când am ajuns la mine în cameră, m-am schimbat în tricoul primit de ziua mea, acela care avea imprimată pe el imaginea unui vultur. Cu un șut, Mary Louise a împins rochia roz sub pat.

Chez Odile, m-am trezit în aroma croasanților cu unt. Nefiind în apele mele, am mâncat puțin. Nu puteam să nu mă întreb cum urma să fie viața atunci când tata și Eleanor aveau să se întoarcă din a lor *lune de miel*, lună de miere. Urma ca lucrurile să se schimbe și-mi era teamă că nu era loc și pentru mine.

– Pari gânditoare.

Odile mi-a întins *Proscriși*⁴².

– E despre familie, cea în care te naști și cea pe care o crezi cu suflete înrudite. E despre felul în care ne găsim un loc în lumea asta.

– Cărțile dumneavoastră sunt norocoase, i-am spus, uitându-mă la rafturile ei. Au un loc exact în care trebuie să stea. Ele știu lângă cine trebuie să fie. Aș vrea să fi avut și eu un număr în sistemul zecimal Dewey.

– Obișnuiam să mă întreb care ar fi fost numărul meu în sistemul zecimal Dewey, dacă aș fi avut așa ceva. Am putea să ne creăm singure unul.

De aici a început o întreagă conversație. Ar fi trebuit să fim la secțiunea literatură sau nonficțiune? Numărul lui Odile ar fi trebuit să fie la francezi sau la americani? Am fi putut să avem același număr, ca să fim întotdeauna împreună? Am adunat 813 (american), 840 (francez) și 302.34 (prietenie) și am creat propriul nostru raft de cărți de valoare 1995.34. Unele dintre favorite erau *Micul prinț*, *Fiicele doctorului March*, *Grădina secretă*, *Candid sau optimismul*, *Lunga iarnă*, *Crește un copac în Brooklyn*, *Ochii lor îl urmăreau pe Dumnezeu*. După ce am terminat mi-a fost limpede că, orice s-ar fi întâmplat, întotdeauna aveam să-mi găsesc locul alături de Odile.

A doua zi de dimineață, m-am lungit împreună cu Mary Louise pe canapeaua lui Odile și am băut cafea cu lapte, care era lapte în cea mai mare parte, în timp ce ea săpa în grădină. Când am terminat, am aruncat o privire în sertarele bufetului.

– Încă te mai gândești că a fost spioană? m-a întrebat Mary Louise.

Am ridicat din umeri. Citind niște bonuri, am aflat că-și cumpăra hainele de la un butic din Chicago. Nu era chiar o noutate – știam că nu erau de la magazinul Jeans 'n Things. Într-o felicitare de Crăciun decolorată, cineva pe nume Lucienne o îndemna pe Odile să-și contacteze părinții înainte de a fi fost „prea târziu“.

– E chiar afară, a șuiertat Mary Louise. O să te prindă.

– S-a întâmplat ceva la Paris. Există un motiv din care a rămas aici.

Pe când se deschidea ușa glisantă, am trântit sertarul.

După ce s-a întors din luna de miere, tata a venit să mă ia de la Odile exact atunci când mi-am terminat testul despre *les verbes*. L-a invitat înăuntru, dar el a refuzat. Am zăbovit pe verandă, în soarele de primăvară care ne încălzea. Eram îngrijorată în legătură cu ceea ce urma să spună tata. Se descurca ușor cu numerele. Întotdeauna socotelile ieșeau bine. Cu vorbele avea o problemă. Nu le înțelesese niciodată valoarea.

– Vă mulțumesc pentru că ați avut grijă de Lily, a spus el.

– Cu plăcere, i-a răspuns Odile, uitându-se la mine.

– Acum, că Ellie e aici, puteți să vă retrageți.

– Să mă retrag? a repetat ea.

– Lily ar trebui să petreacă mai mult timp acasă.

Nici prin cap nu-mi trecea să renunț la Odile. Ea era de partea mea, orice s-ar fi întâmplat. Tata făcea pe șeful cu mine, dar Odile nu se purta niciodată așa. Avea încredere că puteam să iau deciziile corecte.

I-aș fi spălat mașina, i-aș fi tuns iarba, i-aș fi udat ferigile, orice – numai să pot continua să iau lecții de la ea. Înainte de a apuca să-i spun asta în franceză, a spus ea în franceză:

– Mâine, la aceeași oră.

– *Oui, merci*, i-am mulțumit, plină de recunoștință.

Eleanor și-a dat demisia, iar viața tatei a reintrat în normal. După o zi lungă la bancă, se întorcea acasă la o soție, o fiică și o cină caldă. Sâmbătă dimineața Eleanor mă puneă să dau cu aspiratorul și să șterg cu o cârpă înmuiată în Pronto toate suprafețele din casă.

– O tânără fată trebuie să învețe lucrurile astea. O să-mi mulțumești mai târziu.

Atunci când m-am plâns, tata mi-a zis că trebuia să „o ascult“ pe Eleanor. Voia să spună: să mă supun.

Chiar și în vacanța de vară, ea se scula devreme și-și modela buclele cu spumă pentru păr. Înainte ca tata să plece la muncă, îi îndrepta cravata de zece ori. Mama nu-mi călca niciodată cămășile, dar Eleanor o făcea.

– Nimeni n-o să poată spune că n-am avut grijă de tine.

La cină, atunci când am pătat fața de masă cu cremă de porumb, Eleanor a țâșnit la chiuvetă, s-a întors cu o cârpă și a șters pata.

Îmi doream să-mi iau o vacanță de la ea și abia așteptam să încep liceul. Speram ca Robby să se îndrăgostească în sfârșit de mine, ca Tiffany să se mute (sau chiar mai bine de-atât, să se îmbolnăvească de holeră). Noaptea, în camera mea, recapitulam lecția de franceză din ziua respectivă, apoi spuneam ceea ce-mi era rușine să spun în engleză, *je t'aime, Robby, je t'adore*.

În prima zi de școală m-am îmbrăcat în tricoul meu cu vultur. Deși îmi era cu două numere prea mic, iar abțibildul căzuse în mare parte, atunci când îl purtam mă gândeam la mama.

Din bucătărie s-a auzit cum tata își zăngănea cheile de la mașină.

– Ești gata de plecare?

– Ți-am cumpărat o ținută nouă, a pufnit Eleanor. Vrei să te duci, te rog, s-o îmbraci?

Mi-am încrucișat brațele și i-am răspuns:

– Nu.

Ne-am uitat la tata, arbitru reticent.

– Le și aud! „Parc-ar fi a nimănui, Lily asta“ a mimat Eleanor, „îmbrăcată cu pantaloni scurți și cu un tricou care i-a rămas mic. Ce-ar spune biata ei mamă?“

– Oamenii vorbesc, asta nu înseamnă că trebuie să-i și ascultăm, a zis tata, arătând către ceas. Dacă nu plecăm acum, o să întârziem.

– Bine, i-a răspuns Eleanor.

Nu era o victorie adevărată.

În sala de clasă stăteam în primul rând, iar Mary Louise stătea în spatele meu. Robby s-a așezat pe locul de vizavi de mine, de partea cealaltă a culoarului. Când i-am spus „Bonjour“ s-a uitat în toate părțile, ca și cum ar fi crezut că vorbeam cu altcineva.

– Ar fi bine să vorbești în engleză, m-a sfătuit Mary Louise.

– Liniște, a izbucnit domnișoara Boyd, sau vă dau tuturor teme în plus!

Bref, le lycée era aceeași dezamăgire, numai că acum aveam alți profesori și învățam într-o clădire mai mare, iar acasă Eleanor mă întâmpina cu o nouă listă de sarcini.

– Nu eu am fost cea care a promis să iubească, să servească și să se supună, mormăiam, trecând în scârbă cu mopul peste linoleum.

Uneori o visam pe mama. Visam cum urmăream găștele sălbatice înălțându-se în zbor. Visam cum cântam „O, brad frumos!” din toată inima. Visam cum făceam prăjituri. Când suna alarma, mama dispărea. Durerea mă lovea așa de tare încât mă ghemuiam strâns.

– Trezește-te, leneșo! îmi striga Eleanor, bătându-mi în ușa. O să întârzi la școală.

– Nu mă simt bine, scânceam.

– Mie mi se pare că ești bine.

Totuși, de Ziua Recunoștinței, Eleanor s-a gândit s-o invite și pe Odile, care a făcut să fie mai ușor de înghițit friptura uscată de curcan. Atunci când Odile s-a confesat că-și petrecuse sărbătorile singură de când îi murise soțul, tata a mângâiat-o pe Eleanor pe mână și ne-am dat seama că era mândru de ea. În timp ce plimbam prin farfurie bucățile de plăcintă de dovleac, Eleanor a rugat-o pe Odile să ne facă o poză pentru felicitarea de Crăciun. Am rămas cu furculița în aer. Tata și Eleanor s-au ridicat, pregătiți să li se facă fotografia, dar inima mea a înghețat la gândul că mama urma să fie ștearsă de pe harta familiei.

Vacanța de Crăciun. Tema făcută. Tiffany Ivers plecată să-și viziteze rudele. Nici un nor pe cerul vieții mele. Eu și Mary Louise am făcut un om de zăpadă (cu pietricele în loc de ochi, gură și nas) drept surpriză pentru bunica Pearl. Întotdeauna când o suna pe Eleanor cerea să vorbească și cu mine. Și în fiecare lună de la nuntă încoace îmi trimisese câte ceva – o felicitare haioasă, un abonament la revista *Seventeen*, o pereche de cizme de iarnă mov. Nu eram prea sigură în legătură cu Eleanor, dar îmi plăcea bunica Pearl.

– Ce credeți? am întrebat-o pe Odile, care ieșise la cutia de scrisori după corespondență.

– Are nevoie de niște culoare.

Mary Louise a desfăcut de la gât eșarfa fucsia pe care o „împrumutase” de la sora ei și a înfășurat-o în jurul gâtului înghețat al omului de zăpadă.

Din păcate, Angel a trecut pe acolo cu mașina și a văzut că foloseam un obiect de-al ei. A luat o lopată și ne-a lovit creația până ce a transformat-o într-un morman diform de zăpadă. După ce a terminat, n-am mai putut nici măcar să găsim pietricelele.

Atunci când au sosit părinții lui Eleanor, am îmbrățișat-o pe bunica Pearl înainte să iasă din mașină. După ce au luat bagajele, tata și domnul Carlson s-au dus în sufragerie, în timp ce noi, femeile, ne-am apucat să facem prăjiturile cu ghimbir. Așezată la masa din bucătărie, Odile a început să îngâne colindul „Noapte de vis“ în timp ce întindea aluatul cu făcălețul; eu scufundam matrițele cu forma lui Moș Crăciun în masa lipicioasă de melasă, în timp ce bunica Pearl amesteca cidrul fierbinte. Eleanor sărea pe loc de parcă ar fi trebuit să facă pipi.

– Dragă, ce-i cu tine? a întrebat-o mama ei.

– Nu mai pot să mă abțin! a chițăit Eleanor. Sunt însărcinată!

– Puiul meu face un pui! a spus bunica Pearl.

Ce?

– Când trebuie să naști?

– Pe 28 aprilie.

Tata știa? De ce nu-mi spusese?

– Un bebeluș! a aplaudat Odile. Ce minunat!

– Trusoul tău de botez e în lada de zestre, a spus bunica Pearl. O să ți-l trimit.

– Am niște lână care ar fi potrivită pentru o păturică de bebeluș, a adăugat Odile.

În casă nu exista un dormitor în plus. Unde aveau să-l pună?

Vrăbiile fură cuibul lăstunilor și le dau puii afară. Viclean, dar mama a spus că așa lucra natura.

Au fost date afară biroul de metal și dulapul deteriorat pentru dosare. Au fost aruncate declarații bancare și facturi de telefon. Au fost aruncate programe de la concerte și fotografii cu păsări – toate amintirile vieții cu mama. Poate că pentru Eleanor arătau ca niște hârțoage vechi, dar pentru mine erau amintiri. Din fericire, le-am văzut în gunoi, le-am luat și le-am ascuns la mine în cameră.

Biroul tatei s-a transformat în camera copilului. Eleanor se uita la mostre de culoare pastel ce semănau cu ouăle de Paște pe care tocmai le

vopsiserăm. Până la urmă, camera a fost zugrăvită în galben strălucitor. Mama ar fi spus despre cădița de baie din lemn că semăna cu un cuib, dar nu i-am spus asta lui Eleanor. N-o mai pomeneam pe mama în fața ei, fiindcă atunci când o făceam, nasul i se rida ca și cum vorbele mele ar fi mirosit urât.

De 1 Mai, Eleanor, care acum era enormă, m-a dus la școală. Își ținea peste pântecul mare palma care-i zvâcnea. În acea seară, stând întinsă în patul de spital, arăta obosită, dar fericită, ca și cum ar fi câștigat o cursă lungă. Bărbații i-au oferit tatei trabucuri și l-au bătut pe spate ca să-l felicite. El a rânjit precum piticul Mutulică. Doamna Ivers i-a făcut cadou copilului niște obligațiuni. Arțăgoasa doamnă Murdoch i-a croșetat niște botoșei. Întregul oraș s-a înghesuit în puținele ore de vizită. Când a venit Mary Louise, ne-am dat ochii peste cap și am mimat ceea ce auziserăm:

– Un băiat! Lăudat fie domnul!

– Numele va fi dus mai departe!

Mai târziu, când am luat bebelușul, m-am gândit la mama și m-am simțit copleșită de melancolie. Apoi Joe s-a cuibărit la mine în brațe și m-am aplecat ca să-l adulmec. Mirosea a prăjituri cu zahăr. Poate că totul avea să fie bine.

După ce s-a întors acasă, Eleanor abia dacă apuca să doarmă. Dacă ar fi putut să stea trează toată noaptea ca să-l vegheze pe Joe, ar fi făcut-o. Mama avusese dreptate spunând că bebelușii nu știu ce norocoși sunt, pentru că dorm mai tot timpul și nu-și pot da seama cât sunt de iubiți. După trei luni fără odihnă, Eleanor căsca în mod constant și nu mai era ca un papagal plin de viață, ci ca un porumbel gras care se împleticea între pături și balansoar. Avea fața umflată și părul lipit în smocuri.

– Ești mamă, dar și femeie, i-a spus Odile. Ai grijă de tine. Ai nevoie de odihnă și de gimnastică.

Noi două îl țineam cu schimbul pe Joe pentru ca Eleanor să poată face exercițiile de pe casetele lui Jane Fonda. Ne uitam pe furiș în sufragerie ca s-o urmărim în timp ce, îmbrăcată în salopetă roz, își ridică picioarele cât de sus putea. Odile mi-a șoptit:

– Asta-i precum cancanul care se dansa la Paris.

În timp ce eu și Eleanor așteptam ca tata să se întoarcă de la serviciu, ea m-a întrebat:

– Ce greutate avea mama ta?

– N-am idee.

În următoarea zi, m-a încolțit lângă dulapul din bucătărie.

– Ce fel de scutece folosea? A alăptat?

Apoi m-a întrebat ce gust avea laptele. Până să se mute ea cu noi, nu avuseserăm cântar. Eleanor obișnuia să se cântărească o dată pe săptămână. Acum, pufoasă și încercând să scape de „kilogramele din sarcină“, se urca pe cântar de zece ori pe zi.

– A alăptat? m-a întrebat din nou. A folosit scutece din pânză?

– A folosit scutece de mătase. Da, și mă alăpta de cinci ori pe noapte. Bunica Jo a venit, dar mama n-a vrut nici un ajutor. A spus că n-avea nevoie.

M-am așteptat ca așa să se termine, dar Eleanor a revenit:

– Ce greutate avea?

– Întreabă-l pe tata.

– Cât?

Întrebările ei absurde mă înnebuneau. Mi-a luat o vreme să înțeleg că se compara cu mama. Ei bine, Eleanor putea să pregătească mâncarea în cratițele mamei, să mănânce din farfuriile ei. Putea să trăiască în casa ei, putea să facă pe mama cu mine cât voia. Dar Eleanor n-avea cum să fie vreodată mama mea. I-am dat un răspuns imposibil: patruzeci și cinci de kilograme.

– Patruzeci și cinci de kilograme?

Buzele au început să-i tremure.

După școală, îmi plăcea să ajung acasă și să le găsesc pe Eleanor și pe Odile luând ceaiul la masă, fiindcă Eleanor nu mă cicălea niciodată atunci când aveam oaspeți. Astăzi, cu Joe salivând în coșuleț lângă ele, vorbeau despre lucruri îndepărtate: într-o zi Eleanor avea să se întoarcă la facultate, într-o zi Odile avea s-o viziteze pe Lucienne, prietena ei mireasă de război din Chicago. Când Odile i-a întins un platou cu struguri, Eleanor s-a bătut peste stomac și a spus:

– Încerc să slăbesc.

Am rânjit. De parcă un strugure ar fi îngrășat-o.

– N-o să slăbești încă niște luni de acum înainte, a vestit-o Odile.

Eleanor s-a încruntat.

– De ce spui asta?

– Ești gravidă.

Încă un copil? N-am mai rânjit.

– Dar abia l-am născut pe Joe acum cinci luni, a protestat ea.

– Am văzut destule femei ca să recunosc simptomele.

– James mi-a spus că eram în siguranță.

– La vârsta pe care o ai mai crezi ce spune un bărbat?

Eleanor a râs... să zicem. O glumă? Era ceva... ceva în vocea lui Odile. Ceva suspect. Ceva ce m-a făcut să mă întreb ce îi spusese ei un bărbat la un moment dat.

Eleanor s-a făcut mare cât un castel, cu o burtă uriașă, care-i făcea capul să pară mic. Hainele de gravidă arătau caraghios pe ea; sânii și fundul se răzvrăteau împotriva bumbacului strâmt. Nu și-a mai vopsit părul, iar rădăcinile negre au început să se vadă. Numai o femeie de proastă calitate ar fi lăsat să se întâmple asta.

– N-a fost așa cu Joe, spunea ea, năucită.

Palidă și umflată, de parcă tot corpul i-ar fi fost însărcinat, nu doar abdomenul, amețea în secunda în care se ridica în picioare. Când nu s-a mai sculat din pat, așa cum se întâmplase și cu mama, am stat alături de ea. Mi-am amintit o replică din *Podul către Terabithia*⁴³: „Viața era la fel de fragilă ca o păpădie. O mică pală de vânt, din orice direcție, și s-ar fi făcut bucăți.” Când eram copil, credeam că numai oamenii bătrâni mureau. Acum știam că nu era așa. De ce nu fusesem mai drăguță cu Eleanor? M-am simțit îngrozitor din cauza satisfacției bolnăvicioase pe care o aveam atunci când o răneam. Nu era așa de rea. Chiar îl convinsese pe tata să-mi dea bani de buzunar, spunându-i:

– Fiica unui bancher ar trebui să învețe cum să-și mânuiască banii.

Te rog, nu muri! m-am rugat.

Odile a venit la noi. Îmi plăcea că nu bătea la ușă, ci intra direct, ca și cum ar fi făcut parte din familie.

– Ești frumoasă precum o madonă, i-a spus ea lui Eleanor.

– Serios?

Sincer? Mai degrabă precum Jabba din *Războiul stelelor*. Știam că adevărul n-ar fi ajutat pe nimeni, așa că am confirmat din cap.

– Dar hai să-l chemăm pe doctorul Stanchfield, ca să fim siguri, a spus Odile.

I-a luat tensiunea de două ori și i-a spus că trebuia să meargă la spital pentru analize, același lucru pe care i-l spusese și mamei.

– O să fie bine? l-am întrebat.

– Mama ta vitregă are tensiunea mare, ceea ce nu e bine nici pentru ea, nici pentru copil.

În timp ce Joe și Eleanor moțăiau, Odile a încercat să-mi schimbe starea, învățându-mă vocabularul pentru un *bébé*: pătuț, *couffin*; scutece, *couches*. Dar cu Eleanor la pat, nu dădeam nici un *caca* pe toate astea.

– Cum spui „tensiune mare?” am întrebat.

– *La tension*.

Tensiune. Cuvântul spunea tot.

– Mergem la plimbare? m-a întrebat Odile.

Credea cu putere în virtuțile aerului proaspăt. Vântul aspru de nord bătea în jurul nostru în timp ce ne plimbam pe Strada Principală. Am trecut de biserică, de pinii pitici și am ajuns în cimitir. Ca și celorlalte doamne, lui Odile îi plăcea la cimitir. Mie, nu. Când am văzut cuvintele *Brenda Jacobsen, soție și mamă iubită* săpate în granit, m-a cuprins durerea. Mama murise de mai bine de doi ani. La picioarele locului ei de veci erau crizanteme, ca și la mormintele soțului și fiului lui Odile. Știam că ar fi trebuit să am capul plecat și să mă rog, dar m-am uitat la Odile. Avea capul plecat și privirea sumbră. Mi-am dat seama că-i era dor de familia ei, de Buck și de Marc, dar și de părinții și de fratele ei geamăn. Îmi doream să știu ce li se întâmplase.

Medicament împotriva acidității gastrice, de culoare roz aprins

Compozitor german de muzică barocă (1653–1706)

„Corul miresei” din opera *Lohengrin*, scrisă de celebrul compozitor german Richard Wagner (1813–1883)

Roman al scriitoarei americane S.E. Hinton, născută în 1948

Roman pentru copii al scriitoarei americane Katherine Paterson (n. 1932)

Capitolul 22. Odile

Paris, august 1940

– Poate că n-ar fi trebuit să vă chem acasă, a spus *papa*, dar mi-am imaginat că ați vrea să aflați imediat...

– *Monsieur*? l-a grăbit Bitsi.

– Rémy trăiește, a spus *papa*.

Am expirat zgomotos.

– Unde e? a întrebat Bitsi. E în drum spre casă?

– A fost luat prizonier, a răspuns *papa*.

– Prizonier? a repetat Bitsi.

– E în ceea ce ei numesc „Stalag“ a spus *papa*, un lagăr pentru prizonierii de război.

Maman plângea. Am cuprins-o cu brațul.

– Trăiește, i-am spus.

– Știm unde e, a spus *papa*. Încearcă să te consolezi cu asta.

Avea dreptate. Biata Bitsi nu mai primise o scrisoare de la fratele ei de luni întregi.

– Aș vrea să fi avut vești despre Julien, i-a spus *papa* cu voce blândă.

Bitsi și-a mușcat buzele și mi-am dat seama că încerca să nu plângă.

Papa a scos o carte poștală din buzunarul sacoului. I-am smuls-o din mână și am citi scrisul estompat: *Je suis prisonnier*. Sunt prizonier. Dedesubt erau două rânduri:

1. Sunt perfect sănătos.

2. Sunt rănit.

Al doilea rând fusese încercuit. Rémy era singur și suferea.

Albă la față după ce citise cartea poștală, Bitsi a spus că ar fi trebuit s-o anunțe și pe mama ei. Eu și *Papa* am condus-o la ușă. L-a sărutat pe obraji, ceea ce lui i-a adus o umbră de zâmbet pe față.

Ne-am întors la *maman*. *Papa* a îngenuncheat în fața ei și i-a șters lacrimile cu grijă. I-am înconjurat amândoi mijlocul cu brațele și am ajutat-o să se culce. În camera lor, *papa* a continuat să se plimbe, iar *maman* – să plângă.

– Să-l chem pe doctorul Thomas? am întrebat.

– Toate medicamentele din lume n-or s-o ajute, a spus *papa*. O să stau cu ea. Tu odihnește-te.

De data asta am fost de acord cu el. M-am simțit vinovată că am părăsit-o pe *maman* în suferință, dar ușurată să mă lupt cu propria mea suferință. Stalag. Un cuvânt nou în vocabularul pierderilor. Până azi fuseserăm capabili să ne spunem că Rémy își croia drum înapoi spre casă. Acum ce aveam să ne mai spunem?

La birou, cu stiloul lui în mână, am scris:

Dragă Rémy,

Urâm faptul că ești prizonier, că ești rănit și departe de casă. Suntem foarte îngrijorați.

Exteriorizarea sentimentelor mi-a adus ușurare, dar scrisoarea n-avea cum să-i aducă lui Rémy nici o consolare. Am deschis stiloul și am lăsat cerneala să picure pe pagină. Am început din nou.

Dragă Rémy,

Dragă Rémy era tot ce puteam să scriu.

Dimineața m-am îmbrăcat și m-am dus în camera părinților mei. *Maman* era sub plapumă. Cu ochii închiși, scâncea de parcă n-ar fi putut să se trezească dintr-un coșmar. În fața dulapului, *papa* se încheia la nasturi.

– O să stau cu ea, i-am spus.

– *Maman* n-ar vrea s-o vezi în halul ăsta.

M-a condus la ușă.

– Știu cine ar putea să aibă grijă de ea.

Afară erau câțiva oameni pe trotuar și nici o mașină pe carosabil. Și biblioteca era straniu de liniștită. Îmi era dor de Margaret. Îmi era dor de Paul. Îmi era dor până și de aspra doamnă Turnbull reducându-i pe studenți la tăcere.

– Am auzit despre Rémy. Îmi pare foarte rău.

Profesoara Cohen mi-a întins o carte de Laura Ingalls Wilder, numită *Lunga iarnă*.

– Am subliniat un pasaj memorabil. În timpul unei furtuni de zăpadă, o familie de pionieri se îngrămădește în colibă, dar nu pot să se încălzească. Tatăl începe să cânte la scripcă și le spune celor trei fete să danseze. Chicotesc și țopăie, iar asta îi salvează de la îngheț. Mai târziu, tatăl trebuie să aibă grijă de animale, care altfel vor muri. Când iese afară, nu poate să vadă mai departe de șase centimetri. Se ține de frânghia de rufe ca să ajungă în hambar. Înăuntru, mama își ține răsuflarea, așteptând.

Când am luat cartea, profesoara Cohen mi-a prins mâinile într-ale ei.

– Nu putem vedea ce ne așteaptă. Tot ce putem face e să rămânem puternici.

Înainte de cină m-am uitat în camera părinților, unde *maman* dormea. Lângă pat ședea o asistentă. Un păr rar, brunet, îi încadra fața. Părea cunoscută. Un abonat? Un voluntar de la spital?

– Sunt Odile.

– Eugénie, a spus ea.

– Cum e?

– Nu s-a mișcat. Mi-e teamă că e în stare de șoc.

Zilele treceau una după alta. După muncă, eu și Bitsi cutreieram pe lângă Tuileries.

– Cum e mama ta? am întrebat-o.

– Așteaptă la ușă ca și cum fratele meu ar trebui să apară din clipă în clipă.

Parizienii s-au obișnuit cu ocupanții. Unii făceau afaceri cu ei, vânzându-le filme pentru aparatele foto sau bere ca să-și potolească setea. Alții refuzau să-i recunoască și pretindeau că nu se aflau acolo. Unele femei acceptau complimente și invitații la cină. Altele își țuguiau buzele în scârbă. În metrou, m-am încruntat la un soldat german slăbănog până ce și-a plecat privirea.

Era reconfortant să știi că Eugénie era acasă, cu un ochi la *maman* și cu celălalt la croșetat. Totuși, mă întrebam de unde o cunoșteam. Să fi fost cineva care ajutase la Serviciul Soldaților? Mama unui prieten de la școală?

Apoi într-o seară, atunci când eu și *papa* am dus-o la ușa, el a ajutat-o să-și îmbrace haina și i-a propus s-o conducă acasă, ofertă pe care nu i-o făcuse niciodată menajerei. Eugénie a scos un pufăit grăbit și a apucat-o repede în jos pe scări. Dintr-odată, mi-am dat seama: această „asistentă“ era târfa lui de la hotel.

– Cum ai putut s-o aduci aici? am șuiert.

Pentru o clipă, a părut luat prin surprindere. Apoi, cu aerul că ar fi făcut niște calcule, a adunat ceea ce aș fi putut ști eu, a scăzut propria-i vină și a făcut o ipoteză despre cum ar fi putut să-și împartă atenția între amanta lui și mama. După ce a luat în considerare elementele acelei ecuații haotice, și-a ales argumentele în același fel în care o făcuse Rémy la una dintre dezbaterile de la școală.

– Ce alternativă avem? S-o rugăm pe mătușa ta, Janine, să se întoarcă din Zona Liberă? Să aducem în casă niște străini?

– Poate că am putea încerca s-o găsim pe mătușa Caro. Ar vrea să știe ce se întâmplă. Ar vrea să ajute.

– Mama ta ar face o criză dacă am vorbi cu mătușa Caroline pe la spatele ei.

– Dar, *papa*...

– Poate că ai vrea să ai tu grijă de *maman*.

Îmi era frică să nu mă înec în adâncimea nesfârșită a durerii ei.

– Nu putem să angajăm o asistentă?

– Cele care n-au avut bunul-simț să plece muncesc în ture de zece ore în spitale. Eugénie face o treabă bună.

Am pufnit.

– Sunt sigură că te-ai bucurat de manierele ei de pat.

– Nu vorbi despre lucruri despre care nu știi nimic! În afară de asta, Eugénie e, practic, asistentă.

– Dacă lucrez într-o bibliotecă, nu devin, pur și simplu, o carte. *Maman* are nevoie de o asistentă adevărată.

Am mers apăsător până la mine în dormitor. Să-și aducă amanta în casă. Dacă Paul ar fi fost aici, l-ar fi adus la realitate pe *papa*. Mi-am înfășurat brațele în jurul coastelor, dorindu-mi ca Paul să fie cel care mă ținea în brațe. Când tatăl meu mă dezamăgea, când aveam dificultăți cu un abonat arțagos, când îmi era dureros de dor de Rémy, Paul era balsamul pe care-l puneam pe sufletul meu rănit.

La ora opt seara tata a bătut la uşă.

– E ora mesei.

– Mi-am pierdut pofta de mâncare.

Toată noaptea am stat trează şi mi-am imaginat cum o încolţeam pe târfă. Cu faţa roşie de ruşine, îşi cerea scuze pentru îndrăzneala de a respira acelaşi aer cu mama. Promitea să nu ne mai umbrească pragul vreodată. N-avea să mai vorbească niciodată cu *papa*.

Înainte de a pleca la muncă, m-am dus să văd ce făcea *maman*. Tandră ca un iubit, Eugénie îi mângâia părul mamei; tandră ca o mamă, îi sufla nasul. Nu-i schimbasem niciodată mamei cămaşa de noapte, nu-i golisem oala de noapte. Străina asta intervenise şi făcea tot ceea ce eu nu puteam. Încetul cu încetul, indignarea mi-a dispărut.

Am sărutat-o pe *maman* pe obraji. Nu s-a clintit.

– Nici o îmbunătăţire?

Totuşi, îmi era greu s-o privesc pe Eugénie în ochi.

– Opt batiste ieri. Mai bine decât cu o zi înainte, când a folosit douăsprezece.

– O, *maman*...

– Ştiu ce simte.

– Şi fiul tău?

– În Marele Război. Era mic atunci când ne-au bombardat satul. Sper că mama ta n-o să afle niciodată ce simt.

Eugénie a mângâiat-o pe *maman* pe braţ.

– Grea, atât de grea e viaţa asta, Hortense. Dar copiii tăi au nevoie de tine. Am putea să-i scriem fiului tău. Fiica ta e aici, n-ai vrea s-o vezi?

Maman şi-a ridicat capul şi s-a uitat la mine cu ochi neputincioşi.

25 august 1940

Dragă Rémy,

Ne e dor de tine şi sperăm că o să poţi veni acasă. Dacă ai scris, mi-e teamă că scrisorile nu au ajuns încă. Maman şi papa sunt bine. Paul e plecat să ajute la strânsul recoltei. Mi-e foarte dor de el şi nici nu-mi pot imagina ce dor îţi e ţie de Bitsi.

Din ce în ce mai mult, oamenii vin la bibliotecă pentru comunitate, pentru un răgaz. Deşi mulţi abonaţi au plecat (cu cărţile noastre!), suntem la capacitate maximă. Domnişoara Reeder nu vrea să refuze pe nimeni.

N-am vești de la Margaret, dar Bitsi a primit în sfârșit o scrisoare de la fratele ei, deci asta e liniștitor. Ea e bine, deși suspină de dorul tău.

Te va găsi, oare, scrisoarea mea? Vreau să-ți spun atât de multe lucruri.

Cu dragoste,

Odile

25 august 1940

Dragă Paul,

Te rog să-i mulțumești mătușii tale pentru invitația pe care mi-a făcut-o. Mi-ar plăcea s-o cunosc și mi-e dor de tine, dar trebuie să rămân la Paris, pentru cazul în care auzim ceva de Rémy.

Ieri, Bitsi a primit o scrisoare de la fratele ei. Și el e prizonier de război. Mi-a venit să plâng auzind asta. Iubesc biblioteca, însă uneori munca e insuportabilă.

S-o văd pe Bitsi e ca și cum m-aș uita în oglindă – îmi văd îngrijorarea în sprâncenele ei încruntate, nefericirea pe tenul ei palid. Pentru ea e de două ori mai greu, având în vedere faptul că și fratele, și iubitul ei sunt prizonieri. I-am pus o cană plină cu flori pe birou. Aș vrea să pot face mai mult. Aș vrea să am vești mai bune, gânduri mai puțin înlăcrimate. Oare când te vei întoarce?

Toată dragostea mea,

bibliotecara ta țepoasă

25 august 1940

Dragă Margaret,

Îți scriu des, dar n-am primit nici o scrisoare de la tine. Sper că ești bine. Aici e greu. Rémy e într-un Stalag. Maman a avut o cădere nervoasă, iar papa a adus-o pe amanta lui ca să aibă grijă de ea. Însă femeia nu și-a dat seama că favorul pe care urma să-l primească avea să fie golirea oalei de noapte. Ei, asta e, fiecare funcție își are dezavantajele ei. Maman s-a recuperat destul de bine, dar nu complet. Îi place să fie servită. Sau poate că știe cine e „asistenta” și vrea s-o facă să sufere. Cunosând-o pe maman, puțin din fiecare.

Naziștii au dat năvală în Paris și chiar și în Biblioteca Națională. La BAP am primit cereri din partea prizonierilor de război, dar autoritățile naziste nu ne permit să trimitem cărți soldaților Aliați care sunt prizonieri în Germania. E sfâșietor.

Uită-te la mine, am ajuns la fel de dură ca madame Simon. O să-ți dau și niște vești plăcute. Peter-de-la-rafturi și Helen petrec foarte mult timp împreună – la picnic în curte, în pauza de masă, ținându-se de mână atunci când cred că nu-i vede nimeni – încât au devenit Helen-și-Peter. Sunt îndrăgostiți și e minunat să-i privești. Vino acasă! Biblioteca nu e la fel fără tine.

*Cu dragoste,
Odile*

În septembrie, domnișoara Reeder a rupt hârtia cafenie care acoperea ferestrele. Când m-am uitat afară, n-am mai văzut aleea pietruită sau urna plină de iederă. Tot ceea ce-am văzut au fost scrisori pierdute și prieteni plecați departe. Am văzut-o pe Margaret mergând pe alee și făcând pietrișul să scrâșnească!

– Rémy? a fost primul cuvânt pe care l-a rostit, ceea ce m-a făcut s-o iubesc și mai mult. Ai vești noi de la el?

– Nu, de la acea carte poștală încoace.

– Draga mea prietenă, mi-a spus ea, îmbrățișându-mă. Mi-am făcut griji pentru tine și pentru Rémy, pentru bibliotecă....

– *Raconte!*⁴⁴ am spus amândouă deodată.

Asta însemna: „Spune! Vreau să știu totul“.

Margaret și-a povestit fuga din Paris.

– Drumurile erau aglomerate de mașini. Piloții germani trăgeau în civili, așa că de fiecare dată când un avion traversa cerul, mașinile frâneau cu scârțâit de roți, iar oamenii se aruncau în șanțuri. Am rămas fără rații de benzină și a trebuit să mergem pe jos ultimii cincisprezece kilometri până la Quimper. Christina a urlat tot timpul. Cum să-i explici războiul unui copil?

Lawrence voise să le trimită înapoi la Londra, însă Margaret a refuzat.

– Pentru prima oară mă simt importantă, ca și cum munca mea, mă rog, munca mea voluntară, ar conta.

– Ești importantă, am insistat. Avem nevoie de tine aici.

– *Sincèrement*, sunt încântată să mă întorc la repararea cărților!

– Lawrence e fericit că s-a întors?

Margaret și-a frământat perlele.

– E în Zona Liberă.

Franța fusese împărțită în două, cu nordul sub ocupație germană și sudul guvernat de eroul din Marele Război, mareșalul Philippe Pétain.

– Păcat că Lawrence e așa de departe, am spus. Lucrează acolo?

– E cu... un prieten.

– Cât timp o să fie plecat?

Margaret și-a căutat cuvintele în același fel în care o făceam și eu după o zi de amestecat franceza cu engleza.

– O, cui îi pasă de el! a spus ea în cele din urmă. Stai să-ți povestesc despre drumul de întoarcere. Ca să mă asigur că aveam suficientă benzină, am umplut niște ceainice vechi.

– Nu unele sparte, sper!

O săptămână mai târziu, atunci când Paul a ajuns la ușa mea – cu părul de culoarea fânului decolorat de soare și îmbujorat, am rămas holbându-mă la el. În pat, noaptea, îmi imaginasem de multe ori întâlnirea noastră. Visam cum mă aruncam la pieptul lui și cum îl acopeream cu săruturi. El mă apuca de fund și-mi făcea trupul să pulseze. Totuși, atunci când m-a luat în brațe am rămas țeapănă. Fusesem tensionată atâtea luni încât nu mai puteam să mă relaxez.

– *Je t'aime*, mi-a spus.

Simțindu-i buzele pe tâmpile, corpul mi s-a destins și am început să plâng.

Ținându-mă în brațe, m-a liniștit, știind că nu voiam să-i îngrijorez pe părinții mei. Îmi țineam firea pentru ei, pentru Bitsi, pentru abonați, dar cu Paul nu trebuia să mă prefac.

– O să trecem împreună prin asta, mi-a spus el.

Suspinele mi s-au ostit și m-am apropiat și mai mult de el. Aș fi stat în brațele lui pentru totdeauna. Mă rog, am stat până când a venit *maman*. Observând coșurile pline cu unt, șuncă și cartofi pe care le adusese, i-a spus:

– Calea spre inima lui Odile trece prin stomac.

– Cineva care știe să aibă grijă, a spus *papa*.

La masă, în sufragerie, părinții mei pluteau de fericire. Câteva dintre ridurile mamei dispăruseră, iar *papa* a râs pentru prima oară în ultima lună.

– Mi-a fost dor de tine, mi-a șoptit Paul. Aș vrea să avem cinci minute singuri.

– Hai să ne întâlnim mâine la tine.

– Patru colegi au camere pe etajul meu. Dacă te văd, ai reputația distrusă.

KRIEGSGEFANGENENPOST

15 august 1940

Dragă maman și papa,

Totul e bine. Starea mea de sănătate se îmbunătățește. În baracă, un medic din Bordeaux are priciul lângă al meu. Sforăie, dar prezența lui e liniștitoare. Vă mulțumesc pentru cărțile poștale. Îmi puteți trimite niște lucruri? O cămașă calduroasă, lenjerie de corp, batiste și un prosop. Niște ață. Săpun de bărbierit și un aparat de ras. Dacă nu e prea dificil, niște mâncare care rezistă bine, poate niște pateu.

Vă rog să nu vă faceți griji. Suntem tratați corect și n-avem de ce să ne plângem, dată fiind situația.

Fiul vostru iubitor,

Rémy

KRIEGSGEFANGENENPOST

15 August 1940

Dragă Odile,

Cum ești? Dar Bitsi, maman, papa și Paul? Umărul se vindecă. Am fost rănit de gloanțele inamice lângă Dunkirk. A durut ca naiba! Desigur, și atunci când mă loveai pe sub masă mă plângeam că mă durea ca naiba. Mai mulți oameni din unitatea mea au fost capturați. Am fost frustrați din pricina sorții noastre până când am aflat cât de mulți camarazi muriseră.

Noi – soldații francezi și câțiva englezi – am fost obligați să mărșăluim prin ceea ce ni s-a părut a fi mai toată Germania, cu foarte puțină mâncare și odihnă. Mă știi, n-am fost niciodată athletic. După săptămâni întregi de mers pe jos, mulți ne-am simțit ușurați ajungând aici și putând să dormim într-un pat – chiar dacă e doar o scândură de lemn – și nu pe pământul rece și umed.

Îți mulțumesc pentru scrisori. Îmi pare rău că n-am putut să scriu mai devreme.

Cu dragoste,

Rémy

30 septembrie 1940

Dragă Rémy,

Mulțumesc lui Dumnezeu că ne-ai spus ce-ți trebuie – maman voia să trimită rozarii pentru ca tu și ceilalți băieți să puteți „să vă rugați cum trebuie“. Astăzi, pentru prima oară după secole, s-a dus la slujba de duminică. O vreme nu s-a simțit bine, așa că papa a găsit o asistentă pentru ea. La început n-am fost sigură că era bine ca o străină să aibă grijă de ea, dar pe urmă am văzut că se înțelegeau. Eugénie poartă jersey și o bluză albă, e o femeie obișnuită, cu umerii adunați și melancolie în priviri. Din când în când, un zâmbet nostalgic îi străbate fața. La fel ca și mamei. După-amiaza, înainte să vină papa acasă, luăm ceaiul toate trei.

El ajunge acasă din ce în ce mai târziu. Mașina i-a fost confiscată, așa că merge cu autobuzul. Din păcate circulă foarte puține, fiindcă nu există combustibil.

Dat fiind că tu ești plecat, papa se ia de mine de două ori mai mult. Și a devenit foarte protector – nu-i place să ies din casă, nici măcar pentru un spectacol de matineu. Naziștii își au propriile cinematografe și bordeluri, așa că eu, Bitsi și Margaret suntem în siguranță. La cinematograful, odată cu stingerea luminilor, ne exprimăm adevăratele sentimente: atunci când buletinele de știri îl arată pe Hitler, toată lumea îl fluieră.

Cu „Soldaten“ care ne spun ce este „verboten“, germana ni se insinuează în cap. Iar soldații lor învață franceza. Un Kommandant sașiu a încercat să aibă o conversație cu contabilă noastră – ți-o amintești, acea femeie întreprinzătoare, pasionată de coptul biscuiților și de matematicienii greci morți? „Bonjour, mademoiselle. Vous êtes belle“, i-a spus ofițerul.

La care domnișoara Wedd i-a răspuns: „Bleah, nu!“

Fiindcă el n-a înțeles, ea a adăugat:

Auf Wiedersehen!

Cu dragoste,

Odile

Nu era ușor să compui scrisori inofensive, mai ales că naziștii erau în tot Parisul. La o ședință, Boris ne-a informat că ei confiscaseră peste o mie de cărți de la Biblioteca Rusească de lângă Notre-Dame.

– Mai mult de o mie de cărți, a suspinat Margaret.

Odată, pe când eram mică, eu și mătușa Caro ne-am dus acolo. După slujba de la catedrala lui Quasimodo de pe insula de pe râul Sena, am

traversat pe malul stâng și am hoinărit pe strada Bûcherie până la un hotel special. Ușile casei erau deschise, așa că am putut să ne uităm înăuntru.

– Bine ați venit, bine ați venit! ni s-a spus.

Biblioteca, cu ochelarii de citit agățați pe un lăntișor de argint, mi-a dat o carte cu poze. M-am minunat împreună cu mătușa Caro în fața cuvintelor, care nu erau doar într-o limbă străină, ci și într-un alfabet străin.

Pereții erau tapetați cu volume din podea până-n tavan, îți trebuia o scară ca să ajungi la rafturile de sus. Mătușa Caro m-a lăsat să mă urc până la ultimul raft. Ziua, ca orice zi petrecută împreună cu mătușa mea, a fost divină.

Acum mi-am imaginat acele rafturi goale. Mi-am imaginat-o pe bibliotecară cu lacrimi în ochi. Mi-am imaginat un abonat care, întorcându-se ca să aducă o carte, afla că era singura care rămăsese.

– De ce jefuiesc bibliotecile? a întrebat Bitsi.

Boris ne-a explicat că naziștii voiau să desființeze cultura anumitor țări prin confiscarea metodică a operelor de știință, literatură și filosofie. A adăugat că naziștii prădaseră, de asemenea, colecțiile personale ale familiilor evreiești importante.

– Abonați evrei, am spus, inclusiv profesoara Cohen.

În urmă cu o zi, în sala de lectură, la masa din colț, văzusem niște teancuri de cărți. În spatele lor putusem să disting un păr alb și o pană de păun. Era aproape ca și cum profesoara Cohen ar fi creat o baricadă din cărți de bibliotecă – lucrări de Chaucer, Milton și Austen, ca să numesc doar câteva.

Profesoara a părut să nu observe că mă apropiasem.

– Îi revizuim pe clasici? am întrebat-o.

– Naziștii mi-au confiscat cărțile. Au dat buzna și au îndesat în lăzi întreaga mea colecție – edițiile princeps, chiar și articolul despre Beowulf, ale cărui ultime pagini erau încă în mașina de scris.

– Nu...

Mi-am pus mâinile pe umerii ei.

– Îmi pare atât de rău...

– Și mie.

A făcut un gest neputincios către teancurile de cărți.

– Voiam să stau din nou cu preferații mei.

La ședință, Margaret a spus:

- Patruzeci de ani de cercetare s-au dus pe apa sâmbetei.
- Știm care sunt favoritele ei, a zis Bitsy. Pot să scotocesc prin librării ca să înlocuim câteva.
- Cum rămâne cu ceilalți abonați? a întrebat domnișoara Reeder.
- Și cu biblioteca rusă? a adăugat Boris.
- Cum rămâne cu Biblioteca noastră? am întrebat eu.
- Are dreptate, a spus domnișoara Reeder. În curând, naziștii vor ajunge și aici.

În octombrie a început școala, semn că viața mergea înainte. Mamele călcau cămăși, cumpărau caiete și creioane pentru copiii lor. Anumite alimente erau greu de găsit, iar gospodinele stăteau la cozi interminabile în fața măcelăriilor. Revistele de modă dădeau sfaturi despre felul în care femeile ar fi trebuit să poarte pălăriile (date pe spate). Eu și Margaret puneam cărți în cutii pe care le trimiteam în lagărele de prizonieri din Franța, unde erau întemnițați comuniștii, țiganii și inamicii străini – civili ale căror țări se întâmpla să fie în război cu Germania.

Propagandastaffel lucra peste program, încercând să agite spiritele. Postere plastificate lipite pe clădiri, în stațiile de metrou și în holurile teatrelor înfățișau un marinăr francez zbatându-se într-o mare de sânge. Agățat de tricolorul zdrențaros, implora: „Nu uitați ce s-a întâmplat la Oran!” Acela fusese locul în care flota britanică ne scufundase navele. Cum am fi putut uita? Omorâseră mai mult de o mie de marinari francezi. Domnul de Nerciat încă nu vorbea cu domnul Pryce-Jones.

Refuzând să se lase convinși de propaganda nazistă, parizienii desfiguraseră afișele, acoperind cuvântul „Oran” și adăugând alte cuvinte, astfel încât textul să devină „Nu vă uitați costumele de baie!”

La prânz, eu și Paul ne-am dus în parcul Monceau. Crispat de furie, se grăbea pe aleile de nisip, iar mie îmi era greu să țin pasul cu el.

– Mi s-a ordonat să repar afișele, mi-a spus el. E mai rău decât să dirijez traficul în nenorocitele alea de mânuși albe. Când oamenii mă văd spălând graffiti-urile, își dau coate.

– Nu e adevărat.

Mi-am strecurat mâna sub brațul lui, dar încordarea nu i-a dispărut.

– E umilitor. Polițiștii aveau arme. Acum avem bureți. Înainte vegheam la siguranța oamenilor. Acum șterg mazăgălituri.

- Cel puțin ești aici.
- Aș prefera să fiu cu Rémy.
- Nu spune asta.
- Cel puțin el a luptat. Cel puțin el e încă bărbat.
- Îți aduci și tu contribuția.
- Asigurându-mă că propaganda lor e imaculată? A lovit o crenguță care era în fața noastră. E umilitor.

KRIEGSGEFANGENENPOST

20 octombrie 1940

Dragă Odile,

Mulțumesc pentru pateu. Le-a plăcut tuturor. Deși cei mai mulți dintre cei care au primit mâncare de acasă au împărțit, există și unii care își fac provizii. Nu e dezamăgitor că nici măcar în condițiile astea nu putem să fim uniți?

Paul mi-a trimis articole din ziare și o schiță pe care a făcut-o în timpul Orei de Poveste. Bitsi ține deasupra capului o carte deschisă, ca și cum ar fi un acoperiș. Aproape că pot s-o aud spunându-le copiilor despre cărți că sunt sanctuare. M-am bucurat să primesc vești din Paris. Să nu-ți fie frică să-mi spui ce se întâmplă. Vreau să fiu la curent. Îmi ia gândurile de la ce se întâmplă aici. O luăm cu toții razna și ne întrebăm cât timp vom mai fi ținuți prizonieri. Unul dintre băieți m-a învățat să joc bridge. Se pare că tot ce avem aici este timp.

Cu dragoste,

Rémy

12 noiembrie 1940

Dragă Rémy,

Mă bucur că ți-a plăcut schița. Paul e talentat, nu-i așa? Maman îi invită destul de des la masă pe el și pe Bitsi. Săptămâna trecută, la cină, papa i-a arătat lui Bitsi pozele tale de când erai bebeluș. Cu ea nu e morocănos. Aș vrea să vezi cum l-a cucerit. Aș vrea să vii acasă, punct. Ieri, aproape două sute de licee și universități au protestat împotriva ocupației. Poate că țara e condusă de bărbați în vârstă, cum e mareșalul Pétain, dar tinerii vor deschide drumul.

Cu dragoste,

Odile

Nu i-am spus lui Rémy că pateul pe care i l-am trimis reprezenta rația săptămânală de carne a familiei noastre. Nu i-am spus că demonstrația nu durase mult, fiindcă autoritățile o întrerupseseră. Nu i-am spus că naziștii confiscaseră Biblioteca Cehoslovacă. Nu i-am spus că fuseserăm informați de *Kommandantur* că peste o săptămână *Bibliotheksschutz* avea să „inspecteze” biblioteca noastră.

Domnișoara Reeder, Boris, Bitsi și cu mine ne uitam cu gurile căscate la dictat.

– Ce e un *Bibliotheksschutz*? a întrebat Bitsi.

– Tradus *mot-a-mot* înseamnă „protectorul bibliotecii” a răspuns directoarea.

– Asta e bine, nu? am întrebat eu.

Domnișoara Reeder a dat din cap cu tristețe.

– E chiar un termen ironic. Îmi imaginez că o să ne confiște colecția.

– E Gestapoul cărților, a explicat Boris.

În ziua „inspecției”, Boris a fumat un pachet de țigări Gitanes până la prânz. Domnișoara Reeder s-a cufundat în munca legată de diverse acte, încercând să se asigure că nu putea exista un motiv tehnic din care să se închidă Biblioteca. Eu am adunat acele cărți care aveau să fie reașezate pe rafturi. *Marele Gatsby*, *Greenbanks*, *Ochii lor îl urmăreau pe Dumnezeu* – cărțile astea îmi erau, cu toatele, prietenii dragi. Aruncându-i o privire lui Margaret, am știut că amândouă gândeam același lucru: *Cum să ne ducem traiul fără bibliotecă?*

– Hai să ne bem ceaiul în biroul domnișoarei Reeder, mi-a spus ea. Dacă nu ne trecem timpul cu ceva, o să înnebunim!

Pentru că eram foarte nervoasă, am lăsat-o pe Margaret să care tava. În timp ce ea o așeza pe o masă din apropierea biroului domnișoarei Reeder, am întrebat-o pe aceasta din urmă:

– Cum vă simțiți?

– Mi-e greață și mă doare până-n străfundul inimii, mi-a răspuns directoarea. Asta mi se întâmplă pentru că-l aștept pe măria sa *Bibliotheksschutz*. Mă rog ca, orice-ar fi, biblioteca să poată rămâne deschisă.

Margaret a turnat ceaiul de mușețel. Porțelanul fierbinte mi-a încălzit degetele, care mi se încheștaseră din pricina emoției. Tocmai eram pe punctul de-a lua o sorbitură, când am auzit podeaua din lemn masiv duduind sub greutatea unor pași al căror ecou răzbătea printre rafturile cu cărți.

În scaunul ei, directoarea și-a îndreptat umerii. Trei oameni îmbrăcați în uniforme naziste au intrat în birou. Nici unul dintre ei n-a scos vreun cuvânt. Nu tu *salut, bonjour, Guten Tag*, nu tu „Sunteți arestați!“, nu tu *Heil Hitler*. Doi dintre ei, cam de vârsta mea, erau niște namile de soldați. Cel de al treilea era un ofițer zvelt, care purta ochelari cu ramă de aur. Ducea cu el o servietă de piele.

Cei trei au cântărit din priviri obiectele dimprejur: hârtiile de pe birou; rafturile goale, pe care se aflaseră manuscrise rare și ediții princeps ce fuseseră exilate tocmai în așteptarea acestui moment; și pe directoare, pielea ei ca de alabastru, cocul strălucitor și buzele-i strânse.

Dacă domnișoara Reeder era speriată, nimeni dintre cei prezenți n-ar fi putut s-o spună. N-o văzuserăm niciodată șezând atât de dreaptă, nu-i văzuserăm niciodată fața golită de orice căldură omenească. Întotdeauna se ridica în picioare ca să le ureze bun venit vizitatorilor, ignorând protocolul de gen care îi permitea să rămână așezată și doar să întindă mâna, în semn de salut. Dar acești oaspeți nepoftiți nu meritau obișnuita ei politețe.

„Protectorul bibliotecii“ se aștepta, probabil, să fie întâmpinat de un director, nu o directoare. Holbându-se la ea, *Bibliotheksschutz* a vorbit în germană, pe un ton aspru și cu vorbe repezite. Bărbatul mai tânăr a plecat și a închis, grăbit, ușa în spatele lui, așa cum făceau servitoarele. Cum directoarea rămăsese tăcută, el i-a spus, într-o franceză perfectă:

– Ce bibliotecă frumoasă. Sunt foarte impresionat, domnișoară Reeder. Nimic din Europa nu se poate compara cu ea!

Când și-a auzit numele, ea și-a concentrat privirea pe fața lui.

– Doctor Fuchs? Ești aici, în Paris? Nu aveam idee.

A bătut din palme, ca și cum ar fi fost fericită să vadă un vechi prieten.

– Recunosc, am remarcat uniformă, nu omul.

– Mi-a fost repartizat postul ăsta abia săptămâna trecută. Acum sunt responsabil de activitatea intelectuală în teritoriile ocupate din Olanda, Belgia și Franța, s-a lăudat el, așteptând aproape copilărește laudele ei.

Obrajii strălucitori și părul grizonant îi dădeau aerul unui profesor de la școala de duminică.

– Cred că ți-e dor de biblioteca ta, i-a spus ea, cu înțelegere.

– Într-adevăr. *Staatsbibliothek* se descurcă și fără mine, cu siguranță. Dacă eu mă descurc fără ea, asta-i o altă întrebare.

Crezusem că nazistul avea să fie o brută incultă. În schimb, lucra la cea mai prestigioasă bibliotecă din Berlin. Eu și Margaret am așteptat un ordin din partea directoarei, însă ea și *Bibliotheksschutz* erau complet absorbiți unul de celălalt.

– Acum ești directoare? a continuat el. Cele mai sincere felicitări.

– Suntem norocoși să avem cei mai dedicați voluntari și personal. S-a încruntat. Mă rog, am avut... lucrurile s-au schimbat. Unii dintre colegii noștri au fost siliți să plece.

– Trebuie să fie greu să te descurci de unul singur.

Și-a scris numărul de telefon pe o bucată de hârtie și a pus-o pe birou.

– Pentru cazul în care ai nevoie să mă contactezi.

– Au trecut secole, s-a eschivat ea.

– De la Colocviul Institutului Internațional pentru Cooperare Intelectuală, a murmurat el. Vremuri mai simple.

– Dacă mi s-ar fi spus numele lui *Bibliotheksschutz*, aș fi fost scutită de o săptămână de îngrijorare. Mi-am pus la punct tirada încă de când am aflat despre „inspecție“.

– Ce aveai de gând să spui? a întrebat-o el, în continuare atent.

– Stai la un ceai, l-a invitat ea, arătându-i un scaun.

Margaret s-a dus după încă o ceașcă. Știam că ar fi trebuit să plec, dar eram prea fascinată de turnura pe care o luaseră lucrurile.

– I-aș fi spus lui *Bibliotheksschutz* că o bibliotecă fără membrii săi e ca un cimitir de cărți, a spus domnișoara Reeder. Cărțile sunt precum oamenii; fără legături, încetează să mai existe.

– Frumos spus, a răspuns el.

– Aveam de gând să cer cu umilință ca Biblioteca să rămână deschisă. De unde era să știu că aveai să vii tu?

– Vreau să știi că n-aș permite niciodată ca Biblioteca să fie închisă. Cu toate astea...

– Da? a întrebat ea.

– Ai să fii constrânsă de regulile impuse Bibliotecii Naționale. Anumite cărți trebuie scoase din circulație.

A scos o listă din servietă.

– Ni se cere să le distrugem? l-a întrebat domnișoara Reeder.

S-a uitat la ea, îngrozit.

– Dragă tânără doamnă, am spus că nu mai trebuie să circule. Ce întrebare între profesioniști bibliotecari! Oamenii ca noi nu distrug cărți.

Margaret s-a întors cu o cană de ceai Earl Grey. Aroma de citrice a bergamotului a umplut camera cu un iz de speranță. Un tovarăș bibliotecar. Un spirit înrudit. Da, războiul ne separase, dar iubirea pentru literatură ne reunise. Puteam să ne întâlnim la un ceai și să discutăm ca niște oameni civilizați. Domnișoara Reeder a scos un suspin tremurat, poate fiindcă ceea ce fusese mai rău trecuse. Ea și *Bibliotheksschutz* și-au amintit de conferințe la care participaseră și de oameni pe care-i cunoscuseră – o, Doamne, evenimentul acela din Chicago fusese așa de interesant; a, da, se pensionase; se transferase la altă sucursală și, pur și simplu, nu mai era la fel.

Pe picior de plecare, Dr. Fuchs și-a consultat ceasul și ne-a spus că era în întârziere la următoarea întâlnire.

– A fost o plăcere să te revăd, i-a spus el directoarei, în timp ce se ridica.

La ușă, încântat de o întâlnire care decursese bine, s-a întors către noi. Mă așteptam la un comentariu legat de o anumită colecție sau de un rămas-bun formulat cu blândețe.

– Bineînțeles, *anumiți oameni* nu vor mai putea intra.

Povestește! – în limba franceză în text

Capitolul 23. Odile

Cu degetele încleștate pe tâmpile, domnișoara Reeder murmura:

– Trebuie să mă gândesc, trebuie să existe o cale... poate că putem să livrăm cărți cumva...

Membrii personalului au completat scena, unul câte unul. Bitsi și-a mușcat buza. Boris s-a încruntat. Domnișoara Wedd avea douăsprezece creioane înfipt în coc. Am scos cartea *Visătorii* de pe raftul domnișoarei Reeder. Aveam nevoie de ceva de care să mă agăț. Nu trebuia să dau paginile ca să știu ce scria înăuntru: „Această carte e o hartă, fiecare capitol e o călătorie. Uneori drumul e întunecat, uneori ne scoate la lumină. Mi-e teamă de locul spre care ne îndreptăm“.

– Ei bine? a spus Bitsi. Ce a spus „protectorul bibliotecii“?

– Trebuie să eliminăm patruzeci de cărți de pe rafturi, i-a răspuns Margaret.

Pe listă: Ernest Hemingway, care scrisese pentru buletinul nostru informativ, și William Shirer, care cercetase articole în sala noastră de lectură.

– Dacă te gândești că lista lor de cărți interzise conține sute de opere, a spus Boris, prețul pe care-l plătim e unul mic.

Nu eram sigură. Fără aceste cărți, Parisul pierdea o parte din sufletul lui.

– Putem să le împrumutăm unor abonați pe care-i cunoaștem bine, a spus Peter-de-la-rafturi.

Abonați pe care îi cunoaștem bine... m-am gândit la profesoara Cohen, la studenții de la Sorbona, la micuții care veniseră la Ora de Poveste. Strângând cartea la piept, mă întrebam cum aveam să-i spunem doamnei profesoare Cohen că nu mai era bine-venită. Mă întrebam cum aveam să mai putem să dăm ochii cu ceilalți abonați evrei. Mă întrebam dacă aveam să le refuzăm cărți copiilor. Bineînțeles, dictatul se referea la mai mult, nu doar la cărți. *Bibliotheksschutz* ne ceruse să eliminăm abonați care făceau parte din țesătura comunității noastre.

Contesa Clara de Chambrun a sosit și s-a așezat în scaunul pe care îl eliberase doctorul Fuchs. Rămăsese singurul administrator al bibliotecii care nu părăsise Franța. Ceilalți navigaseră înapoi spre siguranța pe care o ofereau Statele Unite. Ea trăise în America, Africa și Europa. Specialistă în Shakespeare, avea doctoratul luat la Sorbona. Puteam să-i citesc experiența vastă în ochii vicleni și speram că, ajutați de ea, aveam să găsim un mod de a merge înainte.

Cu ochelarii de citit sprijiniți pe vârful nasului, ne-a întrebat:

– Acum, ce aveți nevoie să-mi spuneți?

Ne-am întors către directoare. În mod obișnuit era expeditivă, conștientă de faptul că timpul petrecut la întâlniri era timp care o ținea departe de sarcinile ei.

– Eu... Adică...

– Continuă, a grăbit-o contesa.

– Regulamentele polițienești naziste le interzic accesul în bibliotecă tuturor evreilor.

Vocea domnișoarei Reeder era scăzută. A clătinat din cap, ca și cum n-ar fi putut să creadă vorbele pe care le rostise.

– Nu poate fi adevărat! a spus Bitsi.

Cu bărbia împinsă înainte, semăna cu Rémy, gata să se lupte pentru cei la ananghie.

– Au fost confiscate cărțile de la Alianța Israelită Universală, printr-o amputare completă și totală, a spus Boris. Naziștii nu doar că au preluat Biblioteca Ucrainiană, l-au și arestat pe bibliotecar. Dumnezeu știe unde e acum. Dacă nu respectăm ordinele, vor închide biblioteca și ne vor aresta. În cel mai bun caz.

Ne-am uitat la domnișoara Reeder.

– Anumiți oameni nu mai pot intra, a repetat ea. Câțiva dintre ei sunt abonații noștri cei mai loiali. *Trebuie* să existe o cale prin care să ținem legătura cu ei.

– Gândiți-vă la povestea cu muntele și Mahomed! a spus contesa. Am o pereche de picioare, la fel și Boris și Odile. Sunt dornică și pregătită să livrez cărți abonaților și sunt sigură că fiecare membru al personalului va fi fericit să facă la fel.

– O să ne asigurăm că toți abonații au cărți, a spus Margaret.

– Există pericole, a spus domnișoara Reeder pe un ton grav.

S-a uitat la fiecare dintre noi, ca să se asigure că înțelegeam.

– Regulile după care ne-am dus viața până acum s-au schimbat peste noapte. Livrarea cărților ar putea fi privită ca sfidare a autorităților și am putea fi arestați.

– Am ajuns în Paris în ajunul războiului ca să pun cărți la dispoziția cititorilor, a spus Helen, și n-am de gând să mă opresc acum.

– O să car întregul conținut al bibliotecii la abonați, a spus Peter.

– Nu-i putem lăsa pe abonați izolați, a insistat domnișoara Wedd. O să le pun la dispoziție cărți. Și biscuiți, dacă reușesc să adun suficientă făină.

– Livrarea cărților va reprezenta rezistența noastră, a spus Bitsi.

– Trebuie s-o facem, am spus.

– E ceea ce trebuie să facem, a întărit Boris.

– Atunci să ne apucăm de treabă, a spus domnișoara Reeder.

Împreună cu contesa, ea le-a scris abonaților evrei. Bitsi i-a sunat pe cei care aveau telefon. Așezată la biroul domnișoarei Reeder, cu receptorul mare cât capul ei în mână, i-am auzit vocea:

– Până ce lucrurile își revin la normal... îmi pare rău... Ce cărți vreți să vă aducem?

Boris pregătea pachetele, legând cărțile cu sfoară. Mi-a dat un pachet pentru profesoara Cohen, iar eu am plecat și am dat de o lume foarte diferită.

Am încercat să evit punctele de control naziste, dar unul nou apăruse la două străzi distanță. Pe o stradă îngustă, *Soldaten* – întotdeauna înarmați, întotdeauna în grupuri de câte cinci – îi împingeau pe parizieni prin niște baricade metalice, ca să le verifice documentele și bagajele. În timp ce stăteam la coadă, mi-am dat seama că mâzgălisem adresa doamnei profesoare Cohen pe un colț de hârtie și o băgasem în geantă. De ce nu mă limitasem la a memora adresa? Dacă, în felul ăsta, aveam să-i conduc pe naziști la apartamentul ei? Un soldat mi-a ordonat să deschid geanta. Am rămas încremenită. Respirația mi-a devenit atât de pripită, încât am crezut că eram pe punctul să leșin. Soldatul mi-a smuls geanta și a început să scoțoească printre cărțile și hârtiile din ea.

– Nimic interesant aici, a declarat el în germană, doar o batistă, cheile de la casă și niște cărți.

În orice caz, asta am crezut că spusese. Singurele cuvinte pe care le-am înțeles au fost *nichts*, *interessant* și *Buch*. S-a uitat la actele mele și i-a

facut ochi dulci fotografiei din *carte d'identité*, înainte să-mi arunce documentele în piept și să mormăie:

– Circulă!

Când am dat colțul, am cotrobăit prin geantă ca să găsesc hârtia pe care era scrisă adresa. Jurând ca altă dată să fiu mai atentă, am rupt-o. Nu voiam să-i pun în pericol pe cititori. După ce respirația mi-a revenit la normal, am luat-o la picior.

Întotdeauna mă întrebasesem unde locuia profesoara Cohen și mi-o imaginasem șezând într-un birou aerisit, din vecinătatea unei grădini de trandafiri. Nu că m-ar fi invitat înăuntru. Nu era o vizită socială și, având în vedere circumstanțele, nici n-aveam idee ce să-i spun. Nu e corect? Biblioteca își exprimă regretele? Totul e o afacere stranie?

Nimic?

Era o distanță de douăzeci de minute de mers pe jos până la profesoara Cohen. Înăuntrul clădirii hausmaniene placate cu piatră gălbuie, scara se încolăcea precum cochilia unui melc. Mi-am croit drum până la etajul doi, unde am auzit țăcănitul unei mașini de scris. Pentru că nu voiam s-o deranjez pe profesoară, am luat în considerare varianta de a lăsa legătura de cărți în fața ușii, dar știam că lui Boris nu i-ar fi plăcut să știe că abandonasem cărțile. Până la urmă am bătut. Profesoara m-a poftit înăuntru cu un foșnet al șalului. Urmând-o până în camera de zi, privirea mi s-a mutat de la pana de păun din părul ei la scheletul descărnat al bibliotecii care obișnuia să găzduiască o mie de volume. Naziștii înfipseseră o baionetă în trupul cercetării profesoarei.

– Mi-au furat până și jurnalele – vremurile fericite cu oamenii dragi, momentele mele de disperare.

Îi confiscaseră gândurile personale. Uragane, 551.552; cărți cenzurate, 363.31; animale periculoase, 591.65.

A arătat spre un teanc de cărți de pe scaun.

– Au trecut prieteni pe aici. Îmi cunosc gusturile și, încetul cu încetul, îmi voi reface colecția, adăugând, poate, un roman scris de mine. Am vorbit cu un editor și pare foarte nerăbdător.

Speranță, 152.4. M-am uitat la mașina ei de scris.

– Despre ce e cartea la care lucrați?

– E despre noi. Mă rog, despre noi, parizienii. Ca mai tuturor, îmi place să mă uit la oameni, dar câteodată am impresia că suntem prea conștienți unii

de ceilalți. Asta creează o gelozie corozivă.

Înainte să pot răspunde, a plecat și s-a întors cu o tavă pe care erau ceai și prăjituri. Am aruncat o privire la ceasul meu de mână – ora patru. Erau și alți abonați care așteptau livrările de cărți și nu voiam să-l supăr pe Boris. Cu toate astea, nu puteam să plec după ce gazda mea se deranjase atât de mult.

În timp ce se făcea ceaiul de portocale, am gustat dintr-o prăjitură-țigaretă rusească. Limba părea să mi se umfle în timp mă delectam cu o savoare rară – unt. De unde, oare, îl găsisese?

– Prietenul cel mai bun al nepotului meu deține o lăptărie, mi-a spus ea.

Am făcut o grimasă. Cine și-ar fi imaginat că aveam să ne simțim obligați să ne justificăm pentru deținerea celor necesare în bucătărie?

– Și va fi mai rău.

Îmi era greu să-mi imaginez cum s-ar mai fi putut înrăutăți lucrurile.

– Domnișoara Reeder a promis că va trece mâine pe aici, am spus, sperând că vestea unui oaspete avea s-o înveselească.

– Cum stau lucrurile la bibliotecă?

Am auzit întrebarea pe care n-o pusese: „Prietenii mei vor observa că lipsesc? Îmi vor duce dorul?”

Expresia profesoarei, atunci când nu și-o controla, era plină de o tristețe imensă. Ce ciudat era să privesc acel peisaj interior – interiorul unui apartament, interiorul unei vieți. Să intru în casa unui abonat și să văd lucruri care ar fi trebuit să rămână private. Nu știam ce să spun. Nici ea nu știa. În cele din urmă, scriitorul a fost cel care a găsit cuvintele:

– Mulțumesc pentru că mi-ai adus cărțile. Trebuie să mă întorc la romanul meu.

Veștile din lumea exterioară ajungeau rareori în Zona Ocupată. Deși, începând cu anul 1929, mama domnișoarei Reeder scrisese zilnic, directoarea nu primise nici o scrisoare de șase luni. Nu primiserăm cărți sau periodice străine; mi le imaginam îngrămădite într-un depozit din New York.

Chiar și având rații, mâncarea devenise greu de găsit. La piață, *maman* stătuse la coadă o oră ca să cumpere trei fire pricăjite de praz. Rochia cu buline a domnișoarei Reeder, care obișnuia să fie mulată, acum atârna pe trupul ei slab. Helen avea în continuare părul creț și ochii visători, dar

slăbise șase kilograme. La fel ca ele, și eu devenisem prea slabă. I-am spus doctorului Thomas că nu mai aveam ciclul de luni bune. Mi-a spus că nu eram singura.

Înfometată, mă mișcam lent, livrând material de citit prin tot Parisul, de la apartamente elegante învecinate cu Parcul Monceau, până la garsoniere modeste din cartierul Montmartre. Astăzi, la punctul de control, unul dintre soldați – ofițerul-șef – s-a uitat cu mai multă atenție la conținutul genții mele.

– *Chemarea străbunilor? Ultimul mohican?* La ce-i trebuie unei franțuzoaice cărți în engleză? Arată-mi actele!

Kapităn și-a trecut degetele peste fotografia din *carte d'identité*, crezând, poate, că era falsă. Le-a pus celorlalți soldați o întrebare în germană. Ei s-au apropiat până ce m-au înconjurat. Nu mă simțisem niciodată mai mică. Examinând cărțile, soldatul vorbea repede; n-am putut să înțeleg decât câteva cuvinte: *Gross, Roman, Gut*. Ce spuneau? Credeau că duceam mesaje? Aveau să mă aresteze? Ce scuze puteam să inventez? Că eram bibliotecară la BAP? Nu, ar fi putut veni în vizită. Că aveam un prieten englez? Nu, ar fi putut s-o rețină pe Margaret.

– Știți, o „franțuzoaică“ poate să fie interesată de alte culturi, le-am spus. Eu și fratele meu îl apreciem pe Goethe.

Căpitanul a dat din cap, aprobator.

– Noi, germanii, avem scriitori buni.

Mi-a întins lucrurile; am plecat în grabă, înainte să se răzgândească.

Era greu să eviți aceste puncte de control pentru că naziștii amplasau baricade pe străzi alese la întâmplare. Când mi-am încheiat livrările, m-am întors la bibliotecă și am avertizat-o pe Margaret despre pericolul de a fi arestată în calitate de inamic străin.

– Știu. Ieri, în drum spre casă, am dat peste un punct de control și am tulit-o într-un magazin de pălării. Trei ore și patru pălării mai târziu, naziștii au plecat.

Și-a înfășurat perlele în jurul degetelor.

– Mă simt ca și cum aș avea lațul în jurul gâtului.

Când contabilă noastră a lipsit de la serviciu, ne-am temut de ce era mai rău. Am căutat-o în clădirea în care își avea apartamentul, în spitale, în secțiile de poliție – asta, înainte ca Boris să afle ce se întâmplase. Naziștii o

arestaseră și o trimiseseră într-un lagăr de prizonieri din estul Franței. Fusesse arestată pentru că era englezoaică.

Domnișoara Reeder a decis ca membrii expați ai personalului să părăsească Franța.

– Unul dintre cele mai grele lucruri pe care a trebuit să le fac a fost să-i rog pe Peter-și-Helen să plece, le-a spus ea abonaților și personalului la petrecerea de adio. Știu că asta-i hotărârea cea bună. Minte și inima îmi vor merge mai bine știind că ei sunt în siguranță.

Tenul lui Helen era palid, dar exista o luminiță în ochii ei. Peter o ceruse în căsătorie. Faptul că povestea lor de dragoste începuse la bibliotecă avea să dureze ne-a făcut să fim mai puțin triști atunci când am ridicat paharul ca să le spunem *adieu*.

– Mulțumesc lui Dumnezeu că domnișoara Reeder rămâne, i-am spus lui Bitsi.

– Pentru moment, a răspuns ea.

Februarie, martie, aprilie. Iarna nu voia să plece. Nori negri pluteau pe cer, o ploaie mohorâtă cădea zi și noapte. În rondul lui zilnic, Paul mi-a adus un buchet de flori de liliac.

– Ai fost așa de posomorâtă, mi-a spus el. Ai vreo veste de la Rémy?

Am scos din buzunar un plic și am desfăcut cu grijă, de parcă ar fi fost o pânză prețioasă, cea mai recentă scrisoare pe care o primisem.

Dragă Odile,

Paște fericit! Mă gândesc la tine. Îți mulțumesc pentru Villette. Am început să mă gândesc la surorile Brontë ca la niște prieteni dragi.

Am fost obligați să lucrăm în ferme. Oamenii lor luptă pe frontul de est, așa că majoritatea aici sunt femei și oameni bătrâni. Noi, prizonierii, suntem duși la prezentare în oraș, unde proprietarii de pământuri ne adulmecă în căutarea muncitorilor bine făcuți.

Camarazii mei sabotează cum pot – fermierii sunt inamici, până la urmă. Aș vrea să-l cunoști pe Marcel. Când o doamnă bătrână l-a condus la hambar și i-a împins o găleată în piept, așteptându-se ca el să mulgă vaca, Marcel a tras animalul de coadă ca și cum ar fi scos apă din puț. Speriată, vițica l-a lovit. Acum Marcel e la pat împreună cu mine, în baracă. Insistă să spună că privirea plină de dezgust de pe fața femeii a meritat câteva coaste rupte.

Cu dragoste,
Rémy

De dragul meu se prefăcea că totul era bine, așa cum o făceam și eu de dragul lui.

– Ce-i în neregulă? m-a întrebat Paul.

– De unde să încep? Un soldat german e încartiruit în apartamentul lui Bitsi. Doarme în camera fratelui ei. Nu știu cum îl suportă. Ieri, după muncă, a plâns în sala destinată copiilor și n-am știut dacă ar fi trebuit s-o consolez sau să mă prefac că n-o auzeam. Are mândria ei, până la urmă. Domnul de Nerciat și domnul Pryce-Jones tot nu-și vorbesc. Urăsc faptul că războiul le-a stricat prietenia. Ne facem griji pentru domnișoara Reeder, care e tot mai trasă la față.

– Cel puțin ai o șefă pe care o admiri.

Părea tulburat. Voiam să-l iau în brațe, să uit de război pentru cinci minute, dar privirea insistentă a lui *madame* Simon mă călca pe nervi. Oare aveam să fiu vreodată singură cu Paul?

De pe scara în formă de melc puteam să aud tastele mașinii de scris ale doamnei profesoare Cohen. Și de data asta, ca întotdeauna, apartamentul ei era îmbibat de mirosul de cerneală al benzii mașinii de scris. În ciuda melancoliei, am surâs atunci când a deschis ușa și am văzut că era îmbrăcată într-un sacou de smoching.

– Ce-i asta? am întrebat-o.

– Încerc să pătrund în mintea personajului meu, așa că am îmbrăcat smochingul soțului meu.

– Funcționează?

– Nu sunt sigură, dar e distractiv.

În spatele ei, rafturile erau aproape umplute pe jumătate. Bitsi, Margaret, domnișoara Reeder, Boris aduseserăm cărți din colecțiile personale, așa cum făcuseră și prietenii doamnei profesoare. Teancul de hârtii de lângă mașina de scris crescuse și el.

– Care sunt noutățile? m-a întrebat.

Am suspinat.

– Am fost promovată bibliotecară-șefă.

– Asta nu e un lucru bun?

– Cea care era înaintea mea s-a întors în Statele Unite. Nu așa voiam să urc pe scara ierarhică. Aș fi preferat să rămân în sala periodicelor pentru totdeauna și să-mi păstrez colegii.

– Când oamenii își fac planuri, Dumnezeu râde, a spus ea. O ceașcă de ceai? Și o ținută mai potrivită?

Am stat de vorbă pe divan cu ceștile de ceai în echilibru pe genunchi, ea – îmbrăcată în smoching, eu – cu un papion negru în jurul gâtului. Am atins mătasea. M-a făcut să mă simt mai bine.

Să merg în vizită la profesoara Cohen în fiecare săptămână era una dintre marile plăceri ale muncii, ale vieții mele. M-a lăsat chiar să citesc opera la care lucra, care se petrecea parțial la bibliotecă. Capitolele erau atât de istețe, de inspirate, pline de amprenta ei. Așa a devenit profesoara scriitoarea mea preferată, fiind o combinație din toate categoriile.

Paris

12 mai 1941

Domnule inspector:

De ce nu căutați evrei nedeclarați care se ascund? Adresa profesoarei Cohen este strada Blanche, numărul 35. Obișnuia să predea o așa-zisă literatură la Sorbona. Acum invită la ea acasă elevi pentru prelegeri, ca să se poată destrăbăla cu studenții și colegii ei, majoritatea bărbați – la vârsta ei!

Când se aventurează pe stradă, o vezi venind de la un kilometru, în pelerina mov foșnitoare, cu pana de păun înfiptă strâmb în coc. Cereți-i evreiceii certificatul de botez și pașaportul, o să-i găsiți religia trecută acolo. În timp ce francezi buni, bărbați și femei, lucrează, Madama profesoară stă și citește cărți.

V-am dat datele exacte, e rândul dumneavoastră să acționați.

Semnat,

Cineva care știe

Capitolul 24. Odile

În curtea aridă a clădirii noastre, *maman* se strâmba în timp ce-și smulgea iubitele ei ferigi din cutiile de la fereastră. Lângă ea, eu și Eugénie semănam în pământ semințe de morcovi. S-o ajut pe *maman* mă făcea să mă simt utilă, iar lumina soarelui era divină.

– Am fi putut planta legume încă de anul trecut, a spus *maman*, trecându-și degetele peste neputincioasele ferigi împrăștiate pe pietriș. Dar mi-a plăcut să am ceva frumos.

– Cine ar fi crezut că ocupația avea să continue? a întrebat Eugénie.

– Dacă nu se termină niciodată?

– Asta am spus și despre Marele Război. Toate lucrurile bune se termină, la fel și cele rele.

Maman ne-a citit o scrisoare de la verii ei de la țară, care promiteau să ne trimită provizii. Când a terminat, ne-a spus:

– Toată viața mi-a fost rușine cu originile mele rurale. Când șefii lui *papa* veneau la cină împreună cu soțiile lor, mă simțeam întotdeauna... mai puțin sofisticată decât doamnele pariziene. Carne grasă de miel alături de somon afumat.

– O, Hortense.

Eugénie a apucat mâna plină de pământ a mamei.

– Dar acum s-ar putea foarte bine ca rădăcinile mele să ne salveze.

– Sub formă de morcovi, am glumit.

– De ce a trebuit să pomenești de miel? s-a lamentat Eugénie. Acum mi-e foame.

Chicotind împreună pe scări, am urcat în apartament ghivecele și le-am așezat pe pervazurile ferestrelor. *Maman* ne-a urmat, cu pumnii plini de frunze tinere care se încolăceau ca niște semne de întrebare.

– Cred că ar trebui să ne îngrijim de cină, a spus Eugénie. De ce nu-l inviți pe Paul?

– Va trebui să vină pentru companie, nu pentru mâncare, a spus *maman* în timp ce-și punea ferigile într-un pahar cu apă. Napi din nou.

– Copți, de data asta, a spus Eugénie cu încăpățănare.

După ce am mâncat, *maman* s-a prefăcut că făcea curat pe masa de scris, iar eu și Paul am stat pe divan. Din moment ce nu puteam vorbi liber, i-am arătat o pagină din *Vârsta inocenței*, iar trunchiurile noastre aproape că se atingeau în timp ce citeam. „Atunci când suntem despărțiți și mi-e dor de tine, fiecare gând e mistuit într-o mare văpaie. Dar apoi vii; și ești atât de mult mai mult decât îmi amintesc, iar ceea ce vreau de la tine e atât de mult mai mult decât o oră sau două din când în când, distanțate prin exces de așteptare însetată.”

Eugénie a măturat și a tras-o pe *maman* de mână.

– O, lasă-i să se distreze puțin.

– Când vor fi căsătoriți, pot să se „distreze” cât vor, i-a răspuns ea.

– Unde-i tatăl tău? m-a întrebat Paul, readucând discuția noastră în domeniul public.

– Încă e la muncă. Vine târziu acasă, cu dosare la el, dar nu ne spune nimic. Are niște cearcăne...

– Îți faci griji pentru toată lumea, dar eu îmi fac griji pentru tine, a spus Paul.

Mi-a explicat că așteptase un an întreg pentru o surpriză specială.

– Ce e?

– Măine mergem la cabaret.

– Cabaret! a exclamat, uimită, *maman*.

– O să fie înconjurați de zeci de oameni, a liniștit-o Eugénie.

Mi-am aruncat brațele în jurul gâtului lui Paul. Muzică! Șampanie! Fără însoțitori. Aveam să dansăm toată noaptea, de vreme ce petrecăreții scăpau de ora de stingere plecând de la cabaret la răsăritul soarelui.

– Asta n-o să ne facă grijile să dispară, dar o să le alunge vreme de câteva ore, mi-a spus el.

În seara următoare, *maman* mi-a înfipt o crenguță înrourată în păr, în timp ce Paul se foia în costumul lui de catifea reiată. La cabaret, am sorbit împreună băutură spumantă în timp ce *danseuses* durdulii, îmbrăcate în bustiere și pantaloni bufanți, se scuturau pe scenă, oferindu-le spectatorilor prilejuri pentru ocheade ocazionale aruncate în decolteuri. Eu eram mai interesată de pieptul puiului din farfurie. Furculița și cuțitul îmi tremurau în

mână. Trecuse așa de mult timp de când mâncasem orice fel de carne. Apucând bucata cu mâna, am mușcat carnea fragedă și mi-am trecut limba peste os. Pentru că nu voiam să risipesc nici o picătură de sos ștergându-mă pe șervețel, mi-am lins degetele. După masă, înconjurați de cupluri pe ringul de dans, eu și Paul ne-am agățat unul de celălalt.

La primele raze de lumină, petrecăreții sătui și adormiți au ieșit din cabaret. Noi doi am hoinărit pe străzile pustii și am trecut de primărie, unde erau afișate anunțuri despre căsătorii. „Domnișoara Anne Jouslin din Paris se va mărita cu domnul Vincent de Saint-Ferjeux din Chollet.“

– Ciudat să vezi că oamenii se căsătoresc, am spus, gândindu-mă la Rémy care era așa de departe și la Bitsi, care-și petrecea serile singură.

– Viața merge înainte, a spus Paul, uitându-se la mine.

Am presupus că, dacă ar fi fost după el, am fi fost deja căsătoriți. L-am tras după mine pe străzile cotite din Montmartre. Răsăritul soarelui ne-a găsit pe treptele bisericii Sacre-Coeur. Ghemuită la el în brațe, am urmărit cum înfloreau norii portocalii și roz.

– De la început am știut că nu ești ca alții, i-am spus mulțumită.

– În ce sens?

– I-ai luat apărarea lui Rémy. Și mie – pentru faptul că voiam să muncesc. M-a tras mai aproape.

– Mă bucur că ești independentă. E o ușurare.

– O ușurare?

– Am avut grijă de mama de când a plecat tatăl meu.

– Dar erai așa de tânăr!

– Când eram copil nu știam niciodată în ce stare aveam s-o găsesc la întoarcerea acasă. Beată, înlăcrimată, pe jumătate dezbrăcată și în tovărășia unui bărbat. Mai târziu a trebuit să renunț la studii ca să mă angajez. Cea mai mare parte a câștigurilor mele i-o trimit ei. Sincer, înțeleg de ce a plecat tata.

– O, Paul.

S-a retras.

– Ar trebui să plecăm.

– Hai să vorbim.

– Nu vreau să se îngrijoreze părinții tăi.

A continuat să fie distant pe drumul de întoarcere. Am vrut să micșorez distanța care crescuse între noi. La sosirea acasă, l-am îmbrățișat. Am putut

să-i simt bătaile inimii și m-am desfătat cu senzația buzelor noastre lipite, cu gustul de șampanie din gura lui. Mâinile mele îi cercetau corpul în timp ce mă săruta pe obraji, pe gât, pe decolteu. Înrobită de magia delicată și sălbatică a acelui moment, îl doream în jurul meu, în mine. Era timpul să scriem încă un capitol al relației noastre.

I-am slăbit strânsoarea cravatei.

– Hai!

– Ești sigură? m-a întrebat, dar cureaua îi era deja desfăcută.

Îmi plăcea să-l simt cum fierbea sub degetele mele, iubeam să-i aud geamătul tăcut, știind că aveam asupra lui același efect pe care îl avea el asupra mea. Mi-am lăsat piciorul să deseneze o urmă pe gamba lui, pe genunchi. M-a apucat de pulpă și mi-a tras trupul peste al lui. Limba mea a întâlnit-o pe a lui. Mi-a înfășurat picioarele în jurul mijlocului lui. Sângele îmi zvâcnea în vine.

– Odile, tu ești?

Vocea mamei s-a auzit, înăbușită, de dincolo de ușă. Încet, Paul m-a pus jos. Asurzită de dorință, mă balansam pe călcâie. El m-a ținut nemișcată cu o mână și mi-a tras în jos tivul rochiei cu cealaltă. Corpul mă durea. Nu voiam să mă opresc. Pasiunea mă făcea nesăbuită și-mi plăcea asta.

Ușa apartamentului s-a deschis.

– Ți-ai uitat cheia? m-a întrebat *maman*.

– Găsește o cale ca să fim împreună, i-am șoptit lui Paul.

Mi-am frecat buzele umflate. Riscul pe care ni-l asumaserăm...

Ajunsă la bibliotecă, mi-am agățat jacheta în cuier, fredonând, amețită, un cântec pe care-l cântase formația de la cabaret. Aveam stomacul plin, iar corpul încă îmi dansa. Când a intrat Bitsi, înfășurată în mantaua ei de melancolie, m-am dezmeticit imediat. Ea mi-a văzut precipitarea.

– Ce s-a întâmplat?

– Nimic, i-am răspuns, neputându-i suporta privirea.

– Totuși, ți s-a întâmplat ceva.

– Cu Rémy plecat, nu mi se pare corect să-mi continui viața.

– Cine a spus că viața e corectă? mi-a zis ea, cu blândețe.

– Cum pot să-mi dau voie să fiu fericită atunci când voi sunteți amărâți?

– Sper că tu și Paul nu amânați căsătoria.

M-am uitat la ea.

– A făcut niște aluzii...

– Fericirea ta nu-l afectează pe Rémy. Tu și Paul sunteți făcuți să fiți împreună.

– Chiar crezi asta?

– Cred.

Bitsi a plecat spre sala de lectură a copiilor, iar coronița de păr împletit de pe capul ei semăna cu un halou.

Înainte s-o pot urma, Boris mi-a dat un pachet de cărți pentru livrare. În drum spre profesoara Cohen, am trecut pe lângă o florăreasă. Mi-am amintit că uneori, în timp ce stăteam de vorbă, profesoara părea cuprinsă de melancolie privind vaza goală de cristal de pe masă. Sperând s-o înveselesc, am cumpărat un buchet.

Când i-am întins gladiolele mov, fața profesoarei s-a luminat. A ales o carafă de pe bufet și a aranjat florile.

Am arătat către vază.

– De ce n-ați folosit-o pe aceea?

– N-am pus niciodată nimic în ea.

– De ce nu?

– Prima oară când m-a invitat al treilea soț la părinții lui, a fost pentru o cină interminabilă de duminică. Aveam nevoie de o pauză și am ieșit din cameră.

– Pot înțelege asta.

– Când am revenit în încăpere, mama lui mă critica: „E rece. Prea intelectuală. Așa de bătrână, că e sterilă“. Înainte ca el să poată răspunde, le-am spus că plecam. A doua zi el a venit la mine, la birou, cu vaza asta. Când mi-a spus că-i amintea de mine, l-am întrebat: „Rece, dură și goală?“

– Ce a răspuns?

– Că era un obiect de artă. Plin de viață, totuși, capabil să susțină atât de multe. Perfect așa cum era.

Am înțeles de ce se măritase cu el.

– Cum sunt lucrurile la bibliotecă? m-a întrebat.

Am auzit întrebarea pe care n-o pusese: *Știu că evreii nu mai au voie să predea și că mi-am pierdut locul de muncă? Le pasă?*

– Domnul de Nerciat și domnul Pryce-Jones o să treacă pe aici în după-amiaza asta.

S-a însuflețit.

– Împreună? S-au împăcat?

Într-adevăr. În urmă cu o săptămână, obosit din cauza confruntării, francezul a rugat-o pe domnișoara Reeder să fie mediator.

– Directoarea e formidabilă, îmi spusese domnul Pryce-Jones. Nici nu ne comparăm cu ea.

– Când pune piciorul în prag, a adăugat de Nerciat, se zguduie întreaga bibliotecă.

În sala de lectură răsunau din nou dezbaterile lor:

– Statele Unite vor intra în război.

– Americanii sunt izolaționiști. Vor sta deoparte.

Cât îmi lipsise ciondăneala lor!

– Mă bucur că v-ați împăcat, i-am spus lui de Nerciat atunci când s-a oprit la biroul meu ca să mă salute.

– Ei bine, a trebuit să mă pun „în locul lui“.

Am zâmbit la auzul idiomului, de vreme ce noi, francezii, spunem „în pielea lui“.

– A fost greu să faceți primul pas?

– Ar fi fost mai greu să pierd un prieten.

În arhivă, abonații au format o coadă, iar eu am răspuns unui spectru larg de întrebări, de la „Cum se face terciul?“ până la „Vreți să-i spuneți femeii aceleia să nu mai vorbească așa de tare?“ Când i-a venit rândul lui Paul, care se așezase și el la coadă, întrebarea pe care mi-a pus-o a fost:

– Poți să ieși la prânz?

Privirea mi s-a îndreptat spre sala de lectură a copiilor. Eu și Paul puteam fi împreună. Așa spusese Bitsi, iar binecuvântarea ei era mai importantă pentru mine decât a oricărui preot.

Lângă parcul Monceau, într-un cartier elegant, cunoscut pentru ambasadele sale, Paul m-a condus într-o clădire maiestuoasă, placată cu travertin.

– Unde mă duci? l-am întrebat în timp ce urcam pe scara de marmură.

A surâs.

– O să vezi.

La etajul doi, a descuiat ușa unui apartament chiar mai mare decât cel al lui Margaret. Draperii de catifea acopereau ferestrele înalte. Prismele de cristal ale candelabrului străluceau în lumina soarelui.

– Cine locuiește aici? l-am întrebat.
– Probabil că un om de afaceri bogat, care a fugit în Zona Liberă.
– Cum ai făcut rost de chei?
– De la un prieten în aceeași situație ca noi. Se întâlnește cu prietena lui aici.

Un apartament pentru întâlniri romantice!

Paul și-a băgat nasul în scobitura gâtului meu.

– Te iubesc, mi-a spus, aș face orice pentru tine, orice!

Îmi doream asta mai mult decât orice, dar eram speriată. Speriată că totul avea să se schimbe, speriată că avea să mă doară, speriată că aveam să fim uniți pentru totdeauna de actul fizic al iubirii, speriată că nu aveam să fim.

– Și pentru mine e prima dată, mi-a spus.

Aștepta răspunsul uitându-se în ochii mei. L-am mângâiat pe obraji.

– Vreau.

Degetele îi tremurau în timp ce-mi desfăcea nasturii de la bluză. Ce senzație divină să-mi dezgolească trupul. Ce senzație divină să-l văd pe al lui fără grija mamei care să dea buzna peste noi. Mi-a mângâiat dresul de mătase.

– *Que tu es belle*, mi-a șoptit, iar apoi m-a tras pe divan.

Mi-am ridicat picioarele, iar el a alunecat, încet, înăuntru. La început m-a durut, dar, uitându-mă la Paul, am fost fericită că era el. Când s-a mișcat înăuntrul meu, coapsele mi s-au ridicat ca să le întâlnească pe ale lui. În sfârșit, mintea mea s-a oprit din analizarea celui mai mic detaliu.

Apoi, cuibărită la pieptul lui, m-am întrebat de ce în cărți se sărea peste partea asta. Fusesse perfect și mai mult decât atât, fusesse ceea ce trebuia să fac. Să fiu cu Paul fusesse ca un vis, important și potrivit.

Atunci când el s-a mișcat, am ridicat capul și m-am uitat în jur. M-am întrebat unde ducea holul. Dezbrăcată, am traversat razele de soare ce încălzeau parchetul. Paul m-a urmat. Prima ușă ducea la un studio în care era un birou aurit. Lui Rémy i-ar fi plăcut colecția de stilouri ornate pe care am găsit-o în sertarul de sus.

– De ce nu și-au luat averile?

– Când a izbucnit războiul oamenii au plecat, cuprinși de panică.

Nu voiam să-mi amintesc de acele zile îngrozitoare. L-am tras pe Paul afară din cameră, lăsând toate întrebările în urma noastră. Ușa din stânga ducea spre un budoar roz, unde ne-am urcat în patul cu baldachin. Am pășit

circumspecți, pas cu pas, apoi am început să sărim, chicotind ca niște copii. Paul a fost primul care s-a oprit brusc și a stat nemișcat, cu o față serioasă. Îmi plăcea felul admirativ în care mă privea.

Cu răsuflarea tăiată, m-am trântit în pat și m-am băgat sub plapumă, știind că Paul avea să mă urmeze în raiul pufos.

Picioarele i s-au împletit cu ale mele și mi-a șoptit în norul încălzit al părului meu:

– Suntem acasă.

Când am părăsit căldura patului, am patinat pe luciul parchetului până în camera de zi, unde ne-am îmbrăcat cu hainele pe care le abandonaserăm într-o grămadă dezordonată. Paul mi-a arătat ceasul de buzunar.

– Ar trebui să ne întoarcem înainte ca certăreața cu dantură prea mare să observe că ești plecată de mult timp.

– Promite-mi că putem să ne întoarcem, i-am spus, în timp ce închideam ușa în spatele nostru.

Mi-a așezat o şuviță rebelă de păr în spatele urechii.

– În fiecare zi, dacă vrei.

Am zăbovit în fața bibliotecii.

– Mai bine intru, am spus, cu ezitare.

Îmi simțeam corpul de parcă ar fi fost pentru prima oară complet treaz. Îmi observam fiecare clipit, fiecare respirație, fiecare bătaie a inimii. Mă întrebam dacă cineva avea să vadă schimbarea.

Capitolul 25. Odile

Nu era nimeni la recepție. Ce ciudat. Nu era genul lui Boris să-și abandoneze postul. Am mers în sala de lectură, unde prietenii mei stăteau nemișcați. Nimeni nu vorbea, nimeni nu citea. Am întrebat-o pe *madame* Simon dacă-l văzuse pe Boris. A dat din cap, fără ca măcar să se obosească să-mi facă observație fiindcă întârziase cincisprezece minute în pauza de masă.

Ceva grav se întâmplase. M-am grăbit să străbat Biblioteca. Secțiunea de consultații era goală, la fel și sala copiilor. Biroul domnișoarei Reeder era încuiat. Depozitul era gol. Până la urmă am găsit-o pe Bitsi în garderobă, ghemuită în colț, cu genunchii la piept. Am îngenuncheat în fața ei.

– E vorba despre Rémy?

– Nu.

Avea privirea ațintită în parchet.

– Fratele tău?

S-a uitat la mine cu ochii violeți întunecați de tristețe.

– Domnișoara Reeder a anunțat că pleacă.

Nu putea fi adevărat.

– A plecat cu Boris ca să-și scoată actele de călătorie, a adăugat Bitsi.

– De ce pleacă acum, după atât timp? am întrebat.

– Administratorii din New York au trimis o telegramă prin care îi ordonă să părăsească Franța imediat. Ei cred că e doar o chestiune de timp până ce Statele Unite o să intre în război. Le e frică să nu fie arestată în calitate de inamic.

Am alunecat pe podea, alături de Bitsi. Nu puteam să-mi imaginez viața fără domnișoara Reeder în camera alăturată, unde puteam să-mi bag capul și să cer un sfat. Dacă n-ar fi fost ea, eu și Bitsi n-am fi fost prietene. Domnișoara Reeder îmi oferise ocazia să mă maturizez. Nu mă certa. Avea încredere că puteam să învăț din experiența mea. Ce aveam să mă fac fără ea?

Două zile mai târziu, am ajutat-o pe domnișoara Reeder să-și împacheteze lucrurile. Cu toate că știam că siguranța ei era cea mai importantă și că această hotărâre era cea bună, mă mișcam încet din dorința de a o ține cu noi cât mai mult timp. În sertar era o agendă plină de *cartes de visite* ale unor personalități precum ambasadorul Suediei și ducesa de Windsor. I-am băgat-o în servietă.

– Ce o să faceți în State? am întrebat-o.

– O să-mi îmbrățișez familia și o să ascult povești despre momentele de la care am lipsit. Nu m-am gândit mai departe de atât. Poate că o să mă întorc la Biblioteca Congresului sau o să-mi depun dosarul pentru Crucea Roșie.

– Aș vrea...

– Și eu aș vrea. E dureros să pleci. Sunt așa de mândră de bibliotecă și de faptul că am ținut-o deschisă. Dar când nu ai nici o veste din lumea de afară – nici măcar de la familia ta ...

A început să plângă și s-a întors la împachetarea colecției ei private: cărțile preferate pe care le adusese de acasă, ediții princeps semnate, primite de la admiratori, și câteva volume franțuzești. S-a dus Rilke, s-a dus Colette, iar, atunci când cărțile au fost puse în cutii, s-a dus și domnișoara Reeder. N-am suportat s-o văd în timp ce-și golea rafturile, așa că m-am întors cu fața la birou. În sertarul de jos am văzut o scrisoare cu destinatarul „Mama și tata“. Deși eram conștientă că n-ar fi trebuit să mă uit, la vederea scrisului ei curbat și îndrăzneț – n-am mai putut să mă abțin, așa că am citit:

Nu se pot face planuri pentru mai mult de o zi, așa că nu știu ce ne oferă viitorul. Am totuși sentimentul că biblioteca noastră va merge înainte. Ne facem bine treaba, având în vedere handicapurile pe care le avem. Nu e ușor atunci când trebuie să stai la coadă pentru mâncare înainte să mergi la serviciu; atunci când totul e greu de procurat, inclusiv îmbrăcămintea, încălțăminte, proviziile medicale etc; nu avem căldură și apă; și totul e foarte scump. E foarte descurajant să vezi toate cozile. Nu se găsește săpun, nu se găsește ceai, nu se găsește nimic. Menghina se strânge – ce-i drept, într-un mod foarte politicos – dar tare, o, așa de tare...

Însă dificultățile fizice par mărunte atunci când le compari cu cele ale inimii. La bibliotecă am avut parte de încercări, ca toți ceilalți, dar cumva

pare mai dureros ca lucrurile să se petreacă în clădirea în care ești, în rândul personalului tău. Sper ca într-o zi să vă pot spune povestea.

Cu dragoste,

Dorothy

Scrisoarea îmi amintea de cele pe care le compuneam eu pentru Rémy. Pline de întregul adevăr despre Ocupație, le ascunsesem între clasicii prăfuiți, în sertarul de jos. Voiam să-l protejez, la fel cum domnișoara Reeder voia să-i protejeze pe părinții ei. Erau așa de multe lucruri pe care nu le spuneam.

– A fost minunat să lucrez cu tine, mi-a spus ea.

– Cu adevărat?

– Promite-mi doar că o să te gândești înainte să vorbești. Poate că ai memorat sistemul zecimal Dewey, dar, dacă nu poți să-ți ții gura, toate cunoștințele tale sunt irosite. Cuvintele au putere. Mai ales acum, în vremurile astea de încercare.

– Promit.

Când a terminat de împachetat, n-a mai rămas decât bucata de hârtie pe care era notat numărul de telefon al doctorului Fuchs.

– A spus că putem suna la orice oră. Sper că nu va fi nevoie.

La petrecerea de adio, contesa i-a pus pe servitorii ei să împartă pahare de vin, dar pe prietenii mei nu i-a ținut inima să participe.

– Cine îi va lua locul domnișoarei Reeder? a întrebat domnul Pryce-Jones.

– Odile a noastră, a răspuns de Nerciat.

– E prea tânără, a spus *madame* Simon, cu un clănțănit al danturii. Consiliul de administrație nu va fi de acord.

– Poate că o să-i ofere postul lui Boris, a spus domnul Pryce-Jones.

– Un rus la cârma Bibliotecii Americane? a spus *madame* Simon. Fii serios. Biblioteca se va închide.

– Haideți să ținem un toast, a spus contesa, pentru ca atmosfera să nu devină sumbră.

Am ridicat paharele.

Deși domnișoara Reeder se împuținase, zâmbetul ei era radiant.

– Vouă tuturor, vă spun că a fost o onoare. Nici cel mai minunat elogiu n-ar putea să exprime devoțiunea mea, afecțiunea profundă și respectul

deosebit pe care vi le port.

– Fie să vă amintiți numai zilele cele mai fericite, a spus Boris în timp ce-i înmâna cadoul din partea noastră, un glob de sticlă ce avea Turnul Eiffel în interior.

Când l-a scuturat, bucățele de foiță aurie s-au învolburat în jurul turnului.

Așezate deoparte, eu Margaret și Bitsi urmăream cum abonații își luau adio de la directoare. Margaret s-a tras de perlele de la gât. Nu reușise să-și contacteze familia din Londra și nu știa cum se descurcaseră în timpul bombardamentelor. Bitsi a strâns-o pe Emily Dickinson la piept. Cu soldatul cantonat în apartamentul ei, nu putea scăpa de război nici măcar acasă.

A doua zi, domnișoara Reeder avea să-și croiască drum afară din Zona Ocupată, avea să treacă prin Zona Liberă spre Spania, apoi spre Portugalia, iar un vas de linie avea s-o treacă oceanul până acasă. M-am gândit la Rémy, la fratele lui Bitsi, Julien, și la ceilalți prizonieri de război. O, vesela domnișoară Wedd, a cărei vină era că se născuse în Anglia. Severa doamnă Turnbull, canadianca noastră; Helen-și-Peter, iar acum domnișoara Reeder, la o lume distanță. 823. *Zece negri mititei.*

Capitolul 26. Lily

Froid, Montana, august 1986

De fiecare dată când cercetam rafturile lui Odile, o carte diferită îmi atrăgea atenția. În unele zile îmi făcea cu ochiul un titlu scris cu litere strălucitoare; altă dată, un tom gros cerea să fie citit. În această după-amiază, Emily Dickinson mi-a strigat numele. Mamei îi plăcuse unul dintre poemele ei. Versul pe care mi-l aminteam era: „Speranța e acel lucru ale cărui aripi se desfac în suflet“. În interiorul volumului subțire, vinieta „Librăria Americană din Paris Inc, 1920“ înfățișa soarele răsărind deasupra unei cărți deschise, un orizont larg precum lumea. Cartea era așezată pe o pușcă, aproape îngropând-o – cunoașterea sufocând violența. Pe când frunzeam paginile, o poză alb-negru, ascunsă printre ele, a căzut pe jos.

Odile, care se întorsese de la cutia poștală, a ridicat-o.

– *Maman, papa*, eu și Rémy .

Mustața domina fața tatălui ei și îl făcea să pară sobru. Mama ei stătea, practic, în spatele lui, și mă întrebam dacă întotdeauna era timidă. Odile și mama ei purtau rochii, bărbații purtau costume.

– Tatăl tău a fost om de afaceri?

– Nu, comisar de poliție.

Am zâmbit.

– Știa că ai furat o carte de la bibliotecă?

N-a zâmbit.

– Știa că sunt o hoată.

Muream de curiozitate să aflu ce voise să spună. Însă chiar pe când voiam s-o întreb, a sunat telefonul. Am știut că era Eleanor înainte să-i aud glasul strident, încărcat de dorința de a i se da atenție.

– Lily e acolo? Aș avea nevoie de ajutor...

– Cam asta a fost lecția de franceză pe ziua de azi, am spus.

Strecurând poza înapoi în carte, am observat că mai erau acolo câteva fotografii și mi-am dorit să fi putut rămâne.

– Încă are colici copilul?

– *Mais oui.*

De două luni, în casa noastră nimeni nu mai reușea să doarmă. Mai rău, bebelușul nu voia să sugă. Asistenta îi explicase lui Eleanor că, pe măsură ce devenea tot mai nervoasă, șansele ei de a putea alăpta scădeau direct proporțional. Cu tata plecat la muncă toată ziua, eu aveam grijă de Eleanor, bătând-o pe spate la fel cum făceam cu Joe atunci când îl ajutam să regurgiteze.

Născuți la mai puțin de un an distanță unul față de celălalt, băieții purtau scutece de pânză pe sub pantalonașii de plastic. Eleanor mi-a arătat cum se schimba un scutec, apoi l-a curățat puțin pe cel murdar de caca în chiuvetă înainte să-l bage în mașina de spălat. Nu înțelegeam de ce insista asupra scutecelor de cârpă când toată lumea le utiliza pe cele de unică folosință. Poate credea că mai multă muncă însemna mai multă iubire.

Am găsit-o pe Eleanor în bucătărie, unde erau 32 de grade Celsius. Transpirația îi curgea pe față și Benji îi plângea în brațe.

– De ce nu se oprește? E vina mea? se jelea Eleanor.

Plângea aproape la fel de mult ca bebelușul.

– Ai mâncat azi?

Am mirosit ca să văd dacă trebuia să schimb scutecul. Mirosea bine. Ea, însă, nu mirosea bine.

– Sau ai făcut duș?

Eleanor s-a holbat la mine de parcă aș fi vorbit în chineză. Servindu-mă de o singură mână, m-am apucat să fac omletă din trei ouă. Cu cealaltă mână îl țineam pe Benji. În timp ce Eleanor înfuleca omleta, l-am șters pe Benji la nas cu bavețica.

Ajuns acasă, tata a făcut singurul lucru pe care putea să-l facă. A deschis ventilatorul și l-a îndreptat către Eleanor. După ce i-a ascultat temerile, a sunat-o pe bunica Pearl, care a venit a doua zi.

– Pute ca naiba aici, a spus ea, punând pe masă o cutie de carton plină de biberoane de sticlă și de tetine de cauciuc.

– Să-i hrănesc din biberon? Ce-o să creadă lumea?

I-a spus lui Eleanor să se ducă să se odihnească. Mi-am ascuns zâmbetul în spatele cărții. Atunci când bunica Pearl îți spunea să te duci să iei o

pauză, însemna că ea avea nevoie să ia o pauză de la tine. Legând mai strâns cordonul halatului de baie roz, Eleanor s-a dus în sufragerie.

Bunica Pearl a pregătit formula de lapte și a înșurubat o tetină. A mărșăluit în cameră după fiica ei, i-a întins biberonul și i-a spus:

- Acum hrănește copilul.
- Dar Brenda a alăptat.
- Nu te mai compara cu o fantomă!
- Mamă! i-a reproșat Eleanor, făcând un gest către mine.

Disparaître înseamnă să nu mai fii vizibil, să încetezi să exiști. Am înfășurat franceza în jurul meu ca pe un șal și m-am dus la Odile, care făcea treabă prin grădină. S-a ridicat și și-a șters mâinile de salopetă.

– *Bonjour, ma belle. Comment ça va?*

Era singurul adult care mă întreba ce mai fac. Ceilalți întrebau doar despre frații mei.

- Cum se spune „fantomă“?
- *Le fantôme.*
- Dar „trist“?

Învățasem cuvântul de puțin timp, dar trebuia din nou să-l folosesc.

– *Triste.*

M-a îmbrățișat.

– Școala începe mâine?

– Da. Eu și Mary Louise ne-am înscris la aceleași cursuri.

– E un dar să-ți petreci timpul cu prietena ta cea mai bună. Nu-ți pot spune ce dor îmi e mie de prietena mea cea mai bună.

A pus în coș napii pe care-i smulsese din pământ. Avea expresia *triste*.

– Ai timp pentru o lecție de franceză? am spus amândouă deodată.

Aeroport, *un aéroport*. Avion, *un avion*. Hublou, *un hublot*. Stewardesă, *une hôtesse de l'air*. Animatoare aeriană. Așezate una lângă alta la biroul nostru, care era masa de bucătărie a lui Odile, am scris vocabularul. De obicei studiam cuvinte pe care le întâlnești în limbajul de zi cu zi, cum ar fi „trotuar“, „clădire“, „scaun“.

– De ce mă învățați vocabular de călătorie?

– Pentru că, *ma grande*, vreau să zbori.

La cină, în timp ce Eleanor așeza friptura pe masă, bunica Pearl o dăscălea, luându-se de ea ca o găină care ciugulea din mâncare.

– N-o să se oprească lumea dacă tragi un pui de somn. N-ai mai mult de-o cămașă? Când ți-ai spălat părul ultima oară? Unde ți-e mândria?

Eleanor a trântit crema de porumb.

– Maaa... măăă!

În momente ca ăsta îmi aminteam că Eleanor era doar cu zece ani mai mare decât mine.

– Și unde sunt prietenele alea ale tale? De ce nu te ajută?

– Lily a spus că Brenda a făcut totul singură.

– Cum ar putea să-și amintească?

Eleanor s-a întors către mama ei:

– Lily n-ar minți!

Am simțit cum mi se înroșea fața.

– De faaa...

– Nu spun c-a mințit, a zis iute bunica Pearl. Dar îți spun că o femeie cu trei copii are nevoie de ajutor.

– Pot să mă descurc singură.

Eleanor părea la fel de îmbufnată ca sora lui Mary Louise, Angel.

Ca de obicei, tata a ajuns acasă cu două minute înainte de cină. Am mâncat în liniște, exceptând plânsetele lui Benji. Eleanor nici măcar n-a spus rugăciunea.

În timp ce ea și bunica Pearl le făceau baie băieților, eu am spălat vasele, am adunat jucăriile, am împăturit lenjeria și apoi am numărat orele care rămăseseră până la începerea școlii.

Timp de o săptămână bunica Pearl a gătit și i-a ținut predici lui Eleanor despre faptul că mâncarea pentru copii cumpărată din magazin nu omorâse pe nimeni. Înainte să se urce în mașină, i-a spus:

– Te sprijini foarte mult pe Lily. Nu-i nimeni altcineva care ar putea să te ajute? Poate Odile, doamna aceea amabilă?

Eleanor și-a încrucișat brațele.

– Pot face totul singură. În afară de asta, Lily e din familie.

Mă considera parte din familie? Dintr-odată nu mi se mai părea un sacrificiu așa de mare s-o ajut. Totuși, puteam să-i aud vocea lui Mary Louise ca și cum ar fi stat lângă mine:

– Eleanor te obligă s-o slugărești. Așa te porți cu o fiică adevărată?

La geografie am învățat despre China, unde guvernul obliga cuplurile să facă un singur copil. Văzând cât de epuizată era Eleanor, nu mi s-a părut o politică proastă.

– Fetele nu contează în China. Părinții vor băieți, care pot să muncească în câmp, trângându-i domnișoara White, fără să-și dea seama că situația comunității noastre de fermieri era aceeași.

– Ai observat că singurul lucru pe care ni-l spun despre țările comuniste este că sunt nasoale? mi-a șoptit Mary Louise.

– Da, parcă Freud e așa de minunat.

În China, eu aș fi fost suficientă. Dacă aș fi fost băiat, tata m-ar fi lăsat să iau lecții de șoferie. Deja aș fi condus mașina la ora asta. Deja aș fi plecat de acasă. În timp ce profesoara se plimba prin clasă, mi-am pus, pentru o clipă, obrazul pe tăblia rece a băncii. Casa mea era China. M-am imaginat făcând o baie, mi i-am imaginat pe tata și pe Eleanor apucându-mă de umeri și ținându-mi corpul sub apă, mi-am imaginat viața părăsindu-mi trupul.

– Lil?

Mary Louise m-a bătut pe spate.

M-am trezit. Toată lumea ieșea pe ușă.

– N-ai auzit când s-a sunat?

Căscând, mi-am acoperit gura cu palma și am simțit un fir de salivă lipit de bărbie.

– Salivând după Robby, a spus Tiffany Ivers în drum spre ieșire.

M-am rugat: *Doamne, fă ca el să nu fi văzut!*

– Ignor-o, mi-a spus Mary Louise. Vrei să vii la mine?

– Eleanor are nevoie de mine s-o ajut.

– Dar vineri? Stai noaptea, cum făceai înainte.

Voiam. Chiar voiam.

– Nu pot.

M-am târât spre casă, unde mă așteptau scutece care trebuiau schimbate, jucării împrăștiate pe toată podeaua, ca niște mine de teren. *Bien sûr*, Benji răcnea. Așezată la masa din bucătărie, îmbrăcată în cămașa soioasă pe care o purtase toată săptămâna, Eleanor îl legăna, în timp ce Joe îi scâncea la picioare. M-am jucat cu el înainte să atac vasele murdare care se lăfăiau pe bufet.

– Nu-i nevoie, a protestat firav Eleanor.

Lily e parte din familie. Am sterilizat lucrurile care aveau nevoie să fie sterilizate. L-am legănat pe Benji până ce a adormit. Sugea chiar și în somn. I l-am dat mamei lui și am tras o fugă la Odile pentru o lecție rapidă de franceză.

Doamne, iubeam calmul din casa ei. Nu erau copii care să bocească. Totul era așezat în ordine. Ziarele erau împăturite în coșul de lângă scaun. Cărțile erau aranjate în conformitate cu sistemul zecimal Odile-Lily. Fotografiiile care îi înfățișau pe soțul și pe fiul ei erau acolo.

– Spuneți-mi despre domnul Gustafson.

– Buck?

A mijit ochii, de parcă nu s-ar fi gândit la el de mult timp și n-ar fi fost sigură la cine mă refeream.

– Un bărbat adevărat. Frumos într-un fel necizelat, cu fire țepoase de păr pe obrajii rumeni. Îi plăcea să vâneze, de unde s-a și ales cu porecla. A omorât primul cerb de șase puncte pe când avea zece ani. Prima noastră ceartă a fost legată de carcasa lui plină de păduchi. Buck voia să așeze capul bietului animal pe un soclu. Eu îl voiam cât mai departe de mine.

– Cine a câștigat?

– Ei bine, *ma grande*, asta a fost prima lecție pe care am învățat-o ca tânără soție. S-a ridicat de la masă și s-a dus la chiuvetă. Uneori, atunci când câștigi – pierzi. Am scăpat de capul împăiat, l-a luat gunoierul pe când Buck era la muncă. Dar Buck a fost furios o bună bucată de timp.

– O...

– O, într-adevăr.

Cu spatele la mine, a pus farfuriile pe suportul lor din dulap.

– Ce vă plăcea să faceți împreună?

– Ne-am crescut fiul.

– Și după ce el n-a mai fost?

S-a întors cu fața la mine.

– Eu și Buck n-aveam multe în comun. Lui îi plăcea să meargă la meciuri de fotbal; eu preferam să citesc. Dar amândurora ne plăceau plimbările în pas vioi. Era romantic. Niciodată n-a încetat să-mi deschidă ușile, să mă țină de mână. Câteodată ne duceam la miezul nopții și ne dădeam în leagăne ca niște copii.

Asta a fost cea mai cuprinzătoare declarație despre viața ei, iar eu am rămas tăcută, în speranța că avea să continue.

– După ce a murit, am donat cea mai mare parte a lucrurilor lui – uneltele, camionul. Dar i-am păstrat pușca. Aveam nevoie să păstrez ceva ce fusese important pentru el.

A sunat telefonul. Eleanor din nou. M-am îndreptat către casă. După ce am pregătit cina și am făcut curat, m-am prăbușit în pat cu blugii pe mine, fiind prea obosită ca să mai învăț. Oricum, analiza matematică pălea pe lângă lecția lui Odile: să iubești înseamnă să accepți pe cineva cu totul, chiar și cu părțile pe care nu i le înțelegei.

Întoarsă de la ședința cu părinții, Eleanor a trântit ușa din spate.

– Lily?! a urlat. Unde ești?

În sufragerie, având grijă de copii, unde în altă parte? Cocoțat la mine în brațe, Joe mă trăgea de păr; întins pe păturica pe care o tricotasem pentru el, Benji își observa pentru prima oară degetele de la picioare.

Eleanor a intrat în cameră.

– Domnișoara White spune că adormi în clasă. A sunat ca și cum ar fi crezut că, într-un fel, eu eram de vină. Nu sunt o mamă rea! De ce nu te apuci de pregătit cina în timp ce-l hrănesc pe Benji?

Și-a ridicat cămașa de pe burta lăsată și a dat la iveală un păienjeniș de vergeturi. Am fugit la bucătărie înainte să-și desfacă sutienul și să elibereze un mamelon crăpat. Să-l văd o dată fusese de ajuns. Îmi doream ca Eleanor să fi avut mai puțină încredere în mine. Aș fi vrut să se întoarcă la orele de aerobic și la taclalele cu Odile, dar își petrecea cea mai mare parte a timpului preparând mâncare de casă pentru copii și plângând deasupra chiuvetei.

– Ești mamă, dar și femeie, îi spusese Odile.

Mie mi se părea că Eleanor renunțase să mai fie femeia care fusese.

Încetul cu încetul, n-am mai făcut teme și nici nu mi-am mai petrecut timpul cu Mary Louise. Până și franceza era *fini*. Eleanor avea nevoie de mine. Uneori stătea și contempla pereții.

– Nu vrei să-l ții pe Benji? o întrebam.

Sau:

– Eleanor, îi ies dinții lui Joe.

Ea abia dacă dădea din cap.

Când am primit carnetul de note, mi-am dat seama cum involuase situația. Mate: C, Engleză: B, Știință: C, Istorie: C. „Ce s-a întâmplat?” scrisese

doamna Moriarty cu cerneală roșie. M-am târât spre casă, temându-mă că renunțasem la fata care fusesem, întocmai cum făcuse Eleanor.

– Lily? a întrebat Odile de pe verandă.

Am mers mai departe.

– Lily, ce-i cu tine?

M-a băgat la ea în casă și s-a uitat în carnetul meu.

– *O là là*, a spus.

– Trebuie să plec, Eleanor are nevoie de ajutor.

Aroma ciocolatei umplea aerul. Odile mi-a întins o tavă cu prăjituri. Le-am mâncat ghemuită pe canapea. În timp ce le înfulecam și firimiturile îmi cădeau pe haine, nici măcar nu le simțeam gustul.

M-a urmărit cu tristețe.

– Ce se întâmplă acasă?

– *Rien*.

Nimic. Nu voiam să mă plâng.

– Trebuie să-ți susții cauza.

– Nu puteți să vorbiți dumneavoastră cu ei? am întrebat-o.

– Pe termen lung, asta n-o să ajute. Trebuie să înveți arta negocierii.

Am pufnit.

– De parcă o să mă asculte pe mine.

– Vorbește cu ei.

– Eleanor e ocupată.

– Spune-i tatălui tău cum te simți.

– N-o să-i pese.

– Fă-l să-i pese.

– Cum?

– Ce vrea? m-a întrebat Odile.

M-am gândit la un răspuns, apoi am zis:

– Să fie lăsat în pace.

– Ce vrea pentru tine?

Mama voise să merg la colegiu. Ea aproape că se dusesese, dar se măritase înainte. Dacă tata avea vreo dorință pentru mine, n-o cunoșteam. Și nici n-aș fi putut întreba, cel puțin nu acasă, unde Eleanor și băieții îi consumau toată atenția.

– Poate... poate că aș putea să merg la el la birou. Dar s-ar putea să se enerveze.

– S-ar putea să nu se enerveze. Trebuie să încerci.

În dimineața următoare m-am îmbrăcat la fel de îngrijit cum o făceam pentru biserică. Ce i-aș fi putut spune tatei? Banca era la opt străzi distanță și aproape c-am alergat, în speranța că nimeni n-avea să mă pârască pentru că nu eram la școală. Domnul Ivers a râs văzându-mă cum patrulam prin fața biroului tatei și a spus că trebuia să fie ceva urgent, din moment ce îmi făcusem o programare ca să-l văd pe tatăl meu.

Când a ieșit, tata era derutat.

– De ce nu ești la școală? Apoi, a continuat speriat: S-a întâmplat ceva cu băieții?

Bineînțeles. Băieții.

– Lily e aici pentru o discuție tată-fiică, a glumit șeful lui, dar tata n-a râs. Stânjenit, m-a împins într-un scaun din biroul lui.

– Sper că e important.

Și-a așezat mâinile pe masa imensă de lucru.

– Eu... eu...

– Ei bine, ce-i?

Furia lui mi-a ușurat situația.

– Mi-e dor să învăț franceza și să mă întâlnesc cu Mary Louise și să fac teme și să citesc. M-am săturat de scutece.

– Ellie are nevoie de ajutorul tău.

– Și sunt singura care vede că plânge toată ziua? Are nevoie de mai mult decât îi pot oferi eu.

– O să fie în regulă.

– S-ar putea să aibă nevoie de un psiholog.

– Psihologii sunt pentru nebuni.

– Pentru oameni în depresie.

– Trebuie s-o ajuți mai mult.

– Și tu? Sunt copiii tăi.

– Eu muncesc aici.

– Și trebuie să muncești și acasă. Am aruncat carnetul de note pe birou. Chiar și când a murit mama am fost printre premianți. Poate că pe tine nu te deranjează să fii bună, dar asta nu-i și ceea ce și-ar fi dorit mama.

Capul i s-a lăsat pe spate, ca și cum adevărul l-ar fi pălmuit.

– Sunt încântată să ajut. Sunt. Însă vreau lecții de franceză. Vreau să merg la colegiu.

A făcut un gest spre ușă, ca și cum aș fi fost cineva care nu se califica pentru un împrumut.

– O să te duc la școală.

N-am vorbit. M-am uitat pe fereastră, dorindu-mi să fi fost geamul unui avion, dorindu-mi ca Odile să fi avut dreptate și ca într-o bună zi să zbor.

Tata venea întotdeauna acasă la șase fără zece, chiar înainte de cină. Pentru prima oară, a întârziat. Eleanor m-a întrebat dacă voiam să mănânc, dar, din moment ce ea amânase cina, i-am spus că aveam să fac la fel. Am ținut friptura în cuptor. La masa la care mâncam, Joe îmi sărea în brațe, iar Eleanor îl ținea pe Benji, care se oprișe din plâns ca prin magie. De obicei le făcea baie băieților la ora șapte, dar în seara asta încă îl așteptam pe tata. În acel scurt moment de liniște, Eleanor mi-a pus întrebarea pe care i-o puneă lui întotdeauna:

– Cum a fost ziua ta, dragă?

– Am fost la bancă.

– La bancă? a repetat ea, derutată, ca și cum ar fi uitat că exista una în Froid.

– A trebuit să...

– Ce ți-a trebuit?

Eleanor mă privea cu atenție, ascultându-mă cum n-o făcuse niciodată.

– A trebuit să-l fac pe tata să mă asculte. Despre colegiu.

Ea a râs într-un mod ciudat și a spus:

– Măcar una dintre noi are suficient curaj să spună ce-i trebuie.

Am adușmecat.

– Simți fum?

Mi l-a aruncat pe Benji în brațe și a fugit la bucătărie. Am urmat-o cu Benji în echilibru pe coapsă și cu Joe agățat de picior. Fumul ieșea din cuptor.

– Renunț, s-a tânguit Eleanor, scoțând afară tava arsă.

Tata a intrat cu servieta în mână. Era ora opt seara, ceea ce era ca miezul nopții oriunde altundeva în lume.

– Nici măcar n-ai putut să dai un telefon ca să-mi spui că întârzii? a țipat ea și a aruncat friptura carbonizată spre el.

Tata s-a ferit ținând servieta în dreptul feței. Bucata arsă de carne s-a lovit de perete și a căzut pe jos, unde a alunecat până la picioarele lui.

Eram mândră de Eleanor.

– Mă lași să fac totul singură, i-a spus ea.

I-am dus pe frații mei în camera lor.

– Nu ești niciodată acasă. Ești acolo, cu Brenda, sau aici, cu mine?

Brenda. Nimeni nu-i mai spunea numele.

– O, mamă, mi-e dor de tine, am șoptit.

– De ce tu tristă? m-a întrebat Joe.

L-am mângâiat pe părul ca puful unui pui de găină.

Tata murmură vorbe blânde, însă Eleanor nu se lăsa convinsă.

– Ce vrei să spui că am mușcat mai mult decât pot mesteca? a țipat ea. Când am cumpărat scutece de unică folosință, ai spus că ea folosea scutece textile. Nu mă ridic niciodată la înălțimea Sfintei Brenda!

– Nu erau alte opțiuni pe vremea aia! a țipat și el. Nu voiam să spun că trebuie să folosești scutece textile. Doar îmi aminteam că lucrurile erau altfel. Nu-i nevoie să faci totul de una singură. Oamenii s-au oferit să ajute. Nu-i da la o parte.

Tăcere.

– Persoana de la care vreau ajutor ești tu.

Când i-am spus lui Odile că tata s-a hotărât să-și ia liber sâmbăta ca s-o ajute pe Eleanor cu băieții, iar ea a cumpărat un camion de scutece de unică folosință, a spus:

– Vezi cum e să-ți aperi cauza? Nu există întotdeauna soluție, dar dacă nu încerci, n-ai să știi niciodată.

– Nu sunt sigură că excursia la tata la birou a fost cea care a adus schimbarea.

I-am povestit despre Eleanor și friptura zburătoare.

Odile a aplaudat.

– Se pare că ai determinat-o și pe Eleanor să vorbească. Bravo!

Acum, că eu și Odile nu mai eram întrerupte, am scos din nou o carte care avea poze între paginile ei. Stând pe canapea, ne-am uitat la fotografia care îi înfățișa familia.

– Ce dor mi-e de ei, a spus ea în timp ce ne uitam la următoarea fotografie, în care apărea o frumusețe brunetă, îmbrăcată într-o rochie cu buline. Odile s-a luminat ca și cum s-ar fi întâlnit pe neașteptate cu un

prieten. E domnișoara Reeder. Era șefa mea la bibliotecă, persoana pe care am admirat-o cel mai mult.

În următoarea poză apărea o doamnă cu turban, care stătea de vorbă cu un ofițer care purta ochelari cu ramă metalică și o banderolă cu svastica pe braț.

– N-are rost să te gândești la trecut, a spus Odile pe un ton la fel de împietrit ca și fața ei.

A împins pozele înapoi în carte.

De ce avea o poză cu un nazist?

– Ați cunoscut un nazist?

– Dr. Fuchs a venit la bibliotecă.

Când îmi imaginam naziști, îi vedeam omorând oameni în lagărele de concentrare, nu împrumutând cărți. Faptul că-i știa numele părea scandalos.

– Parisul era ocupat, mi-a explicat Odile. Nu puteam să-i evităm și nici nu voia toată lumea. El era ceea ce naziștii numeau „un protector al bibliotecii“.

– Deci a salvat cărți?

– Nu-i așa de simplu.

M-am gândit la cele învățate la școală.

– Profesoara meu de istorie spunea că, evident, nu se poate ca europenii să nu fi știut despre lagărele de concentrare.

– Am aflat despre ele după război. În vremurile acelea familia mea doar încerca să supraviețuiască. Eram îngrijorată pentru prietenii și colegii mei anglofoni care fuseseră arestați în calitate de „inamici străini“. Deși evreilor le era interzis accesul în biblioteci, nu mi-a trecut niciodată prin cap că și ei aveau să fie arestați, iar mulți dintre ei, omorâți.

Odile a tăcut mult timp.

– Sunteți supărată că am întrebat?

– *Mais non*. Iartă-mă, eram pierdută în amintiri. În timpul războiului noi, bibliotecarii, livram cărți prietenilor evrei. Unul dintre colegii mei chiar a fost împușcat de Gestapo.

Să omori un bibliotecar? Nu era ca și cum ai fi omorât un doctor?

– Au omorât-o pe domnișoara Reeder?

– Plecase deja. Naziștii au arestat mulți bibliotecari, inclusiv pe directorul Bibliotecii Naționale. Ne era teamă că domnișoara Reeder ar fi putut fi

următoarea pe listă. Am fost distrusă atunci când a plecat. Dar să-ți iei adio face parte viață. Pierderea e inevitabilă.

Mi-a părut rău că săpasem după poze; nu făcuseră decât s-o întristeze. Dar apoi mi-a luat fața în mâini cu blândețe și mi-a spus:

– Uneori, însă, schimbarea aduce lucruri bune.

Paris.

1 decembrie 1941

Domnule inspector:

Vă scriu ca să vă informez despre faptul că Biblioteca Americană găzduiește mai mulți inamici străini decât un lagăr de concentrare. Pentru început, este o americană arivistă, Clara de Chambrun. Își petrece mai mult timp la bibliotecă decât acasă, așa cum ar trebui să facă o nevastă bună. Își dedică zilele solicitării de fonduri pentru susținerea bibliotecii de la prietenii ei sofisticați din înalta societate. Nu sunt convins că declară aceste venituri.

Nu-i plac nemții (sau „hunii“, cum le spune ea) și își bate joc de regulamentele lor. Doar pentru că e contesă nu văd de ce ea n-ar trebui să respecte regulile. Cred că le duce pe ascuns cărți cititorilor evrei.

Cine știe ce altceva mai are de gând? E foarte evazivă.

Faceți o vizită ca să vă convingeți singuri. O să vedeți că-și imaginează că ea e deasupra legii.

Semnat,

Cineva care știe

Capitolul 27. Odile

Paris, decembrie 1941

Clara de Chambrun, noua noastră directoare, ajutase la înființarea Bibliotecii Americane din Paris în 1920. Împreună cu Edith Wharton și Anne Morgan, era unul dintre primii administratori. Contesa nu doar că scrisese câteva lucrări despre Shakespeare, ci îi și tradusese piesele în franceză. Ea și Hemingway aveau același editor. În ultima vreme căutase donatori, ca să acopere cheltuielile de la cărbune până la salarii, și trimisese scrisori ca să împiedice autoritățile naziste să-i forțeze pe Boris și pe îngrijitorul de la bibliotecă să lucreze ca parte a planului Relève⁴⁵. Eram îngrijorată că, în calitatea ei de figură proeminentă a diasporei, avea să fie arestată.

Îmi împărtășeam, la recepție, temerile lui Boris și lui Margaret, în timp ce el ștampila ediția revistei *Harper's Bazaar* pe care o citea madame Simon. Boris spunea despre Clara că se căsătorise cu contele Aldebert de Chambrun, un general francez, în 1901. Avea cetățenie dublă și, din motivul ăsta, n-avea să fie considerată inamic străin.

Chiar atunci a dat buzna de Nerciat, urmat îndeaproape de domnul Pryce-Jones.

– Soldați kamikaze au lovit Pearl Harbour! a strigat el.

Ne-am adunat în jurul lui.

– Ce, Doamne iartă-mă, e un kamikaze? a întrebat Margaret. Și unde e Pearl Harbour?

– Japonezii au atacat o bază militară americană, a tradus domnul Pryce-Jones.

– Înseamnă că Statele Unite vor intra în război? am spus eu cu o licărire de speranță în suflet, gândindu-mă că, peste puțin timp, s-ar fi putut ca germanii să fie învinși.

– Așa credem, a spus de Nerciat.

– Americanii îi vor anihila pe naziști, am spus.

– N-ar putea să se descurce mai prost decât armata franceză, a spus Margaret.

Mi-am dat capul pe spate. Cum îndrăzneă Margaret să critice soldați precum Rémy, când *ea* fusese printre primii care fugiseră din Paris?

– Forțele britanice s-au cam grăbit să se retragă în insula aia amărâtă, am spus.

Ne-am uitat una la alta, iar eu așteptam să-și retragă vorbele.

– N-ar trebui să discutăm politică, nu-i așa? a zis ea în cele din urmă.

Mi-a oferit o ramură de măslin, nu scuze. Am încercat să nu fiu furioasă. Nu voise să fie lipsită de tact. Temându-mă să nu spun ceva ce aș fi regretat mai târziu, m-am grăbit la mașina de scris din camera din spate, în speranța că atenția avea să-mi fie distrasă lucrând la buletinul informativ. Înainte de Ocupație scoteam cinci sute de copii la șapirograf, însă acum, din cauza penuriei, afișam o singură copie la avizier.

Domnul Pryce-Jones și-a strecurat un scaun lângă mine.

– Te auzim bătând la mașină din sala de lectură.

Am arătat spre banda de la mașina de scris.

– E așa de veche încât literele ies din ce în ce mai șterse.

– Credeam că lucrezi la furia ta. Ceea ce a spus Margaret despre armata franceză n-a fost frumos.

– Știu că n-a vorbit serios, dar m-a rănit. Am acoperit cu degetele literele r, e, m și y. Mi-e așa dor de fratele meu... Și știu că a luptat din răputeri.

– Și Margaret știe. Uneori vorbește fără să gândească.

– Cu toții facem asta.

Aveam nevoie de un interviu pentru buletinul informativ.

– Ce fel de cititor sunteți? Care sunt cărțile pe care le prețuiți?

– Vrei să-ți spun adevărul?

M-am apropiat. Oare avea de gând să se confeseze că citea romane scandaloase?

– Chiar săptămâna trecută am dat întreaga colecție.

– Poftim?

Să renunți la cărți era ca și cum ai fi renunțat să respiri.

– Am avut porția mea de Sofocle și Aristotel, de Melville și Hawthorne, cărți alocate la universitate sau primite de la colegi. Am petrecut suficient

timp în trecut. Vreau prezentul acum. F. Scott Fitzgerald, Nancy Mitford, Langston Hughes.

– Unde ați dus cărțile?

– Când am auzit despre colecția prădată a doamnei profesoare Cohen, mi-am împachetat cărțile și le-am dus la ea. Să furi cărți este echivalent cu a profana morminte.

Deși domnul Pryce-Jones lăsa impresia că era mulțumit să renunțe la o colecție pe care o construisese într-o viață, am simțit adevărul. Se despărțise de cărți fiindcă doamna profesoară fusese forțată să se despartă de ale ei. Atunci mi-am amintit că pe lume existau și oameni cu răni mai profunde, cu probleme mai mari.

Însă eram în continuare supărată pe Margaret.

KRIEGSGEFANGENENPOST

12 Decembrie 1941

Dragă Odile,

Știi cum îmi dau seama că-mi ascunzi lucruri în scrisorile tale? Nu te-ai plâns de papa de secole și aproape că nu pomenești de Paul. Poate simți că nu poți să-mi scrii despre el fiindcă eu n-o am pe Bitsi aproape. Greșești. Vreau să aud despre izbucnirile lui papa și taifasul lui mamă. Vreau să știu că ești îndrăgostită. Spune-mi ce simți cu adevărat, nu ceea ce crezi că pot să suport. Am nevoie de sinceritatea ta în aceeași măsură în care am nevoie de iubirea ta. Să am doar o părțică din tine și să simt cum te cenzurezi, mă omoară. Nu suntem împreună, dar nu trebuie să fim la distanță. Bitsi ezită când scrie. Și eu la fel. Vreau să te protejez. Nu vreau ca tu să știi.

Lucrurile sunt dificile aici. Suntem înfometați, obosiți. Avem capetele plecate, hainele jerpelite. Ne e dor de casă. Suntem îngrijorați că logodnicele ne vor uita. Cel mai mult ne deranjează asocierea dintre cuvântul „prizonier” și criminali. Tot ce-am făcut a fost să luptăm pentru convingerile noastre și pentru țară. Gardurile de sârmă ghimpată sunt mereu aproape de noi.

Cu dragoste,

Rémy

20 decembrie 1941

Dragă Rémy,

O să încerc să nu-ți mai ascund lucruri. Eu și Paul am scăpat de urmărirea lui maman. El a găsit un apartament abandonat, pentru întâlniri de după-amiază. Am decorat budoarul cu romanele mele și cu schițele lui. Nu e caldură și am răcit amândoi, dar merită! N-am crezut că aveam să descopăr o activitate mai palpitantă decât cititul.

Acum că Germania a declarat război Statelor Unite și americanii din Franța sunt inamici străini, ne temem că nașiștii vor închide Biblioteca definitiv. Deși noi, cei care lucrăm acolo, încercăm să ne prefacem, realitatea e că suntem obosiți și ne e frică. Ne mișcăm ca niște păpuși care sunt pe punctul de a se strica. Uneori mă enervez fără motiv, mi-e greu să gândesc și nu știu ce să mai cred.

În orice caz, așteptăm petrecerea de Crăciun. Contesa a spus că putem să invităm membri ai familiei, dacă sunt de „calitate superioară“, așa că le-am invitat pe maman și pe „mătușa“ Eugénie. Papa nu poate să vină, are întâlniri. Din cauza asta nu mă plâng de el – nu e niciodată acasă.

Cu dragoste,

Odile

Mirosul vinului fiert condimentat al lui Boris plutea prin bibliotecă. Castanele pocneau în șemineu. Bitsi îi ajuta pe copii să taie cataloage vechi din care să facă ornamente pentru bradul de Crăciun. Eu și Margaret am adus panglicile roșii festive din debara și am decorat sala de lectură.

– E frig la mine în apartament, a spus ea. Aș putea folosi câteva dintre cărțile astea mucegăite ca să fac focul.

Din instinct, am apucat un roman și l-am strâns la piept. Aș fi murit de hipotermie înainte să distrug măcar unul. Multe dintre acele cărți fuseseră trimise, din America, soldaților din Marele Război. Citite în tranșee și spitale de campanie, poveștile lor aduseseră alinare și abătuseră multe gânduri negre.

– Glumeam! a spus Margaret. Știi asta, da?

– Bineînțeles...

Totuși, era îngrozitor să spui așa ceva. M-am dus într-un colț retras, ținând în brațe *Portretul lui Dorian Grey*. 823. Am inhalat izul ușor mucegăit al romanului, imaginându-mi că era un amestec de praf de pușcă și noroi din tranșee. De fiecare dată când deschideam o carte uzată, îmi

plăcea să cred că eliberam spiritul unui soldat. “Zboară, vechiul meu prieten, acum ești în siguranță, ești acasă”, șopteam.

– Vorbești singură? m-a tachinat Bitsi, cu *maman* și Eugénie în spatele ei.

– Deci aici muncești, a spus *maman*. Nu-i așa de mohorât pe cât îmi imaginam.

Eugénie a chicotit:

– Credeai că muncește într-o mină de cărbune?

Maman a atins-o pe braț cu o mișcare jucăușă.

Fiecare participant a adus o delicatesă care era greu de găsit și îngrozitor de scumpă, obținută fie de pe piața neagră, fie de la verii de la țară. Un Camembert cremos. Un coș de portocale. Eugénie a pus la bătaie tava cu foie gras preparat de ea și de *maman* din ficatul de găscă pe care-l adusese Paul din Bretania.

Tăcerea s-a așternut în sală atunci când contesa, înfășurată în blana de hermină, a intrat la brațul soțului ei, un domn cu părul alb, îmbrăcat în smoching. Chiar și fără medalii în piept era clar, din ținuta lui – pieptul scos în față, felul calm în care urmărea oaspeții de parcă ar fi fost trupele lui – că fusese general.

Aproape de masa cu răcoritoare, *madame* Simon a încolțit-o pe Clara de Chambrun ca să-i explice *in extenso* cum își confecționase turbanul dintr-un halat de baie. Contesa i-a aruncat o privire „salvează-mă acum” soțului ei, care a alergat s-o smulgă de acolo precum un cățel servil.

– A fost în fruntea trupelor pe două continente, ne-a spus domnul Pryce-Jones.

– Dar nu există nici o îndoială în privința cui îl conduce acum, a observat de Nerciati.

– Generalul a ajuns la Waterloo.

– A ajuns? S-a măritat cu el.

Paul m-a condus la secțiunea mea favorită de rafturi, 823, unde ne-am alăturat lui Cathy și Heathcliff, Jane și Rochester. M-am uitat la buzele lui, roșii de la vin. Încet, a îngenuncheat în fața mea.

– Ești femeia vieții mele, mi-a spus. Chipul pe care vreau să-l văd atunci când mă trezesc, cel pe care vreau să-l sărut înainte să mă culc. Tot ce spui e interesant – îmi place să aud despre frunzele de toamnă care foșnesc sub picioarele tale, abonatul irascibil pe care l-ai pus la locul lui, cartea pe care ai citit-o în pat. Pot să-ți spun cele mai intime gânduri ale mele și care-mi

sunt cărțile preferate. Nu-mi doresc nimic mai mult decât să continuăm să stăm de vorbă toată viața. Vrei să te măriți cu mine?

Cererea în căsătorie a lui Paul era ca un roman perfect, inevitabilă și totuși surprinzătoare.

Am auzit vocea mamei venind din sala de lectură:

– Unde s-au dus Paul și Odile?

Eugénie i-a răspuns:

– O, măcar o dată lasă-i în pace.

– Aș fi vrut să fim la apartament, i-am șoptit, în budoarul nostru trandafiriu.

– Și mie-mi place să fiu singur cu tine, doar că...

– Doar că ce?

Mărul lui Adam i se mișca, nervos.

– N-ar trebui să ne ascundem, nu-i bine. Nu sunt sigur cât timp o să mai...

– *Papa* n-o să afle.

– De ce legi totul de tatăl tău?

– Nu fac asta!

– Hai să nu ne certăm.

Mângâindu-i obrazul, am observat schimbările pe care le adusese războiul: umbrele negricioase de sub ochi; ridurile care formau niște paranteze amare în jurul gurii. Atât de multe se schimbaseră. Voiam ca unele lucruri să rămână la fel – munca mea la bibliotecă, întâlnirile noastre de după-amiază.

– Tu ești cea care mă susține pe timpul războiului, mi-a spus el, în toiul sarcinilor pe care le am. Vreau să fim împreună.

– Da, iubirea mea. Atunci când va fi eliberat Rémy.

Am alunecat în genunchi. Paul a început să spună ceva, poate *Te iubesc*, poate *Nu vreau să mai aștept*, dar l-am sărutat și vorbele s-au pierdut pe limba mea. M-a tras la piept. Măinile mi s-au furișat pe sub jachetă, pulover, cămașă, până la căldura pieptului lui. În fundal prietenii cântau „Noapte de vis“, dar eu și Paul am rămas îmbrățișați, orbi la orice altceva în afară de pasiunea noastră.

Familia mea număra zilele captivității lui Rémy pe când 1941 a trecut în 1942. 12 ianuarie: *Dragă Rémy, ești singurul căruia pot să-i spun. Paul m-a cerut în căsătorie! O să facem nunta atunci când vii acasă.* 20 februarie:

Dragă Odile, nu mă așteptați. Fiți fericiți acum. 19 martie: Dragă Rémy, eu și Margaret am rămas fără dresuri, așa că ne pudrăm picioarele. Bitsi zice că suntem nebune. 5 aprilie: Dragă Odile, Bitsi are dreptate! Mulțumesc pentru pachet. De unde ai știut că vreau să citesc Maupassant?

Fiecare trebuia să se înregistreze pentru ceva. Gospodinele pentru rații, străinii și evreii – la poliție. Deși domnul Pryce-Jones mergea săptămânal la comisariat, Margaret nu se dusese niciodată. Văzusem scrijelite pe marginile clădirilor literele „Vs“, ceea ce însemna „victorie împotriva naziștilor“, dar văzusem și „Jos evreii“. Mareșalul Pétain, eroul din Primul Război Mondial, care fusese desemnat șef al statului, transformase motto-ul francez „Libertate, Egalitate, Fraternitate“ în „Muncă, Familie, Patrie“. Simțeam că starea de spirit a parizienilor era „Tensiune, Furie, Resentiment“.

Eu și Paul mergeam, prin umbra frunzișului pe de Champs-Élysées, pe lângă localurile pline de naziști și de prietenele lor de prost gust. Soldații aveau mărci germane, cu care cumpărau bere și tot felul de mărunțișuri, precum brățări și farduri de obraz. Bărbații erau departe de casă și voiau să uite de război în compania încântătoarelor, singuraticelor pariziene.

Nu le învinuiam pe fete. La optsprezece ani, cine n-are chef de dans? La treizeci, mamele aveau nevoie de ajutor ca să-și plătească facturile. Soții lor fuseseră omorâți sau erau prizonieri în Stalag. Femeile își continuau viețile în modul în care puteau cel mai bine s-o facă. Totuși, în comparație cu ele mă simțeam șleampătă. Mi-am ciupit obraji, în speranța de a căpăta puțină culoare și mi-am spus: *E șic să fii ponosit.*

– Pot doar să visez că am să-ți ofer o bijuterie, mi-a spus Paul, încruntându-se la cupluri. E foarte umilitor că nu pot să-ți dau micile atenții pe care ți le dorești.

– Sentimentele mele pentru tine n-au nici o legătură cu asemenea fleacuri.

– Târfele alea au de toate, în timp ce noi n-avem nimic. Sunt curve care sug...

– Nu-i nevoie să fii grosolan.

– Ar trebui să le fie rușine. Cum se mai lipsesc de nenorociții de nemțălăi și fac frumos în fața dușmanului. Mi-ar plăcea să le dau o lecție pe care să n-o uite.

S-a dus către soldați și fetele lor. Avea fălcile încleștate. Pumnii încleștați. Parcă n-ar fi fost el. Pentru prima oară, m-a speriat.

- Nu te lua la ceartă. Nu merită.
- L-am apucat de braț și l-am ținut strâns.

Devenise imposibil să-i eviți pe soldați. Se lăfăiau în cafenelele noastre preferate, înfăințau din ce în ce mai multe puncte de control pe străzi. Era dificil să știi unde aveau să apară. În drumul meu spre Montmartre, unde mă duceam să-i livrez lucrări științifice Doctorului Sanger, am trecut printr-o baricadă de metal ce nu fusese acolo cu o zi în urmă. Unul dintre soldați mi-a luat geanta și a vărsat conținutul pe jos. M-am strâmbat atunci când volumele grele au lovit pământul și s-au deschis. Soldatul a ridicat una dintre cărți și a răsfoit-o. Poate căuta coduri ultra-secrete sau cuțite ascunse în cotor; poate că era doar plictisit. Privind titlul, a rânjit:

- Domnișoara citește tratate de fizică?

Trecuse mult timp de la orele mele de fizică din la liceu. Dacă mi-ar fi pus o întrebare, aș fi avut probleme. Aș fi putut spune că lucrările erau pentru un vecin, sau aș fi putut pune eu o întrebare.

- Vreți să spuneți că femeile ar trebui să se rezume la cărți despre broderie?

Mi-a întins geanta și mi-a spus să-mi iau lucrurile de pe jos.

Când m-am întors la bibliotecă am încercat s-o avertizez pe Margaret, dar a refuzat să accepte pericolul în care se afla, chiar în timp ce umpleam lăzi destinate lagărelor de detenție în care erau străini precum domnișoara Wedd și librăreasa de la Left Bank.

- Te-ai înregistrat la poliție? am întrebat-o pentru a zecea oară.
- Mă simt franțuzoică, asta ar trebui să fie suficient, mi-a spus Margaret așezând cu atenție *Christmas Pudding* peste *Pigeon Pie*.
- Poate c-ar trebui să i te alături lui Lawrence în Zona Liberă.
- Amanta lui n-ar fi de acord.

Amantă? Nu, nu putea fi adevărat. În căutarea unor indicii care-mi scăpaseră, mi-am amintit de o conversație a noastră din trecut. Ea spusese că Lawrence era cu un „prieten“, iar eu o luasem de bună. Margaret nu vorbise niciodată despre scrisorile de la soțul ei, nu spusese niciodată că i-ar fi fost dor de el. M-am simțit stupidă, căci îi tot dădusem înainte înainte despre Paul, în timp ce ea suferea în tăcere. Puteam citi cărți, dar nu puteam citi oameni.

Știam că o amantă putea să fie cauza unui divorț și m-am îngrijorat că Margaret avea să se întoarcă la Londra, sau, și mai rău, avea să dispară la fel ca mătușa Caro. Probabil că aveam un aer răvășit, fiindcă Margaret și-a pus mâna peste a mea.

– Legăturile diplomatice dintre Anglia și Franța au fost întrerupte. El a rămas aici pentru ea. Eu și Lawrence trăim vieți separate. Nu e ceea ce mi-am dorit – mai ales pentru Christina, care nu-l vede niciodată pe tatăl ei, dar am acceptat situația.

– E un idiot. Trebuie să fie, dacă nu vede cât de încântătoare și de curajoasă ești.

Margaret a avut un zâmbet tremurat.

– Nimeni nu m-a văzut vreodată așa cum mă vezi tu.

I-am strâns mâna.

– Crezi c-o să vrea să divorțeze?

– Cuplurile ca al nostru nu divorțează, se descurcă cum pot.

– Deci o să stai?

– N-am să părăsesc niciodată biblioteca.

– Promiți?

– E cea mai ușoară promisiune pe care am făcut-o vreodată.

– Sunt încântată că rămâi, dar nu vreau să ai probleme. Dacă o să te aresteze, la fel ca pe domnișoara Wedd? Te rog gândește-te să te înregistrezi la comisariat. Asta e legea.

– Nu toate legile trebuie respectate.

Și-a tras mâna din mâna mea și a așezat ferm capacul pe lada cu cărți. Caz clasat.

Program din timpul celui de al Doilea Război Mondial, prin care tineri bărbați francezi erau trimiși să muncească în Germania, în schimbul eliberării unor prizonieri de război

Capitolul 28. Margaret

În lumina argintie a serii, Margaret pășea pe treptele stației de metrou, întrebându-se ce carte să-i citească fiicei ei înainte de culcare. *Capra Bella* sau *Motanul Homer*? Prea târziu, a văzut un nou punct de control. S-a retras încet.

Un soldat i-a ordonat:

– *Vos papiers!*

Vorbea franceza cu un accent dur, german.

Și-a întins hârtiile.

El le-a evaluat, apoi s-a holbat la ea.

– *Anglaise?*

Englez? Inamicul.

A apucat-o de braț. Degetele soldatului s-au frecat de pieptul ei, iar ea s-a retras, încercând să-și ferească sânii de atingerea lui.

Margaret era singurul străin pe care-l găsiseră. Au început s-o înghiontească și s-o mâne de la spate, silind-o să meargă cu ei. Nu fusese niciodată atât de speriată. Știa că ei ar fi putut s-o împingă într-o curte părăsită și s-o violeze, iar asta i-ar fi schimbat viața pentru totdeauna.

Șase străzi mai târziu, au intrat într-o secție de poliție rechiziționată de nemți. Înăuntru erau birouri pe o latură a încăperii și, de cealaltă parte, o celulă în care trei femei cu părul grizonant erau trântite pe o bancă. Fardurile întinse de pe fețele lor și rochiile șifonate au făcut-o pe Margaret să-și dea seama că erau acolo de câteva zile.

– Fiica mea... a spus ea, în timp ce soldații o împingeau în celulă. Pot să dau un telefon?

– Åsta nu-i un club select, a răspuns el. Nu ești musafiră aici.

Femeile i-au făcut loc pe banchetă, iar Margaret s-a așezat, înțepată, la margine. În mod normal s-ar fi prezentat, ar fi spus că se numea „doamna Saint James“, dar părea absurd să țină la formalisme într-o celulă.

– Sunt Margaret. Crima mea e că sunt englezoaică.

– Și a noastră.
– Ne-au prins în drum spre casă. Veneam de la clubul de lectură.
– Am fost o pradă de valoare!
– Soldații ăia voinici trebuie să fie foarte mândri că au împiedicat niște doamne să-l citească pe Proust.

Până la urmă, ofițerii au plecat acasă și au lăsat în secție un soldat tânăr, care citea așezat la o masă.

– *Entre nous*, gardianului pare să-i placă noua noastră prietenă.

Margaret a observat că privirea tânărului bărbat era atrasă spre celulă. Dar la ce altceva puteai să te uiți în acea secție de poliție umedă?

– De cât timp sunteți aici? a întrebat Margaret.

– De o săptămână. Când o să ne adunăm suficient de multe, o să ne trimită într-un lagăr. Fără apă, fără mâncare, doar păduchi și soldați plictisiți.

Pe măsură ce seara înainta și se pregăteau să-și petreacă noaptea în celulă, femeile au devenit agitate. „Dacă nu ne mai dau drumul niciodată?”

Margaret a scos cartea *The Priory* din geantă.

– O să vă citesc o poveste.

Femeile au făcut liniște.

– „Era aproape întuneric. Mașinile, împletindu-se ca mosoarele pe autostradă între cele două orașe despărțite de 30 de kilometri, aveau farurile aprinse. La câteva secunde, porțile din Saunby Priory se iluminau.” Casa descrisă în carte e una mare și veche. Vă promit că o să vă simțiți bine în ea, le-a asigurat Margaret, apoi a continuat lectura.

La sfârșitul capitolului, una dintre doamne a căscat. S-au ghemuit și și-au pregătit paturile. Erau așezate pe ciment și-și sprijineau capetele pe genți. Margaret li s-a alăturat.

– Așază-te pe bancă, draguță.

– N-ai la fel de multă căptușeală ca noi. Urcă-te pe bancă.

Ea a fost impresionată de acest gest simplu de bunătate.

– Prefer să stau cu voi.

Avea capul sprijinit pe cartea *The Priory* și perlele încolăcite în jurul degetelor. Colierul era un cadou de la mama ei și nu avea nici o valoare, spre deosebire de bijuteriile pe care Lawrence se aștepta ca ea să le afișeze la petreceri. Dar atunci când purta perlele, Margaret știa că era învăluită de iubirea mamei, ca un copil când simte pe frunte sărutul celei care i-a dat viață.

„Învăță bine, ca să nu muncești în fabrică, așa ca mine“, îi spusese mama ei, însă bunică-sa o consolase spunându-i că putea avea orice bărbat își dorea, pentru că aerul regal îi compensa proveniența dintr-o clasă inferioară. Bunica asemenea agățatul unui bărbat cu pescuitul: trebuia să te duci unde erau destui, să folosești momeala cea mai bună și să stai nemișcată. Margaret și prietenele ei puteau fi văzute pe lângă restaurantele bune, defilând, pline de cochetărie, prin fața intrării. Atunci când a dat cu ochii de Lawrence, atât de fermecător în uniforma lui de marină, ea și-a scăpat poșeta. El i-a ridicat-o. Cârlig, momeală și undiță.

La nuntă purtase o rochie de mătase creație Jeanne Lanvin. O duruse gura de la zâmbit. Nu se gândise mai departe de ceremonie și nu știa nimic despre noaptea nunții. Șocul fusese atât de intim, de penibil, încât n-o deranjase faptul că nu putuseră pleca în luna de miere. Lawrence era tânăr diplomat și fusese invitat, împreună cu Margaret, la o cină importantă, care se spera că avea să ducă la negocieri de pace.

La Putney se serveau cocktailuri. Cu mâna pe spatele lui Margaret, Lawrence o prezenta cu mândrie: „*Voici ma femme!*“, trecând de la ambasadorul italian la contingentul german. Ea era surprinsă că toată lumea vorbea franceză; până una-alta, erau în Anglia.

– E limba diplomației, îi explicase el. Mi-ai spus că ai studiat franceza.

Și exact așa se și exprimase atunci când el o întrebase. Fusese atentă să nu mintă. Adevărul era că, patru ani la rând, picase la franceză. Dar în timp ce-i făcea curte, el vorbea întruna, reușind să umple toate momentele de tăcere. Iar ea nu se gândise că avea să conteze dacă știa sau nu să vorbească franțuzește.

Dând peste cap cocktailul, Margaret le urmărise pe celelalte soții folosind fraze spirituale ca să le smulgă diplomaților rigizi zâmbete false și chiar hohote de râs.

La masă, fusese incapabilă să comunice cu rusul morocănos din dreapta ei sau cu timidul ceh din stânga. Spera la un mic semn de susținere din partea lui Lawrence, însă el o privise la fel cum o făcuse și mama lui: cu dispreț. Din fericire, femeile s-au retras într-un salon, în timp ce bărbații și-au pufăit trabucurile. Margaret se aștepta ca femeile să vorbească despre modă, însă ele discutau despre situația politică a momentului. Ea nu putea ține pasul – un duce în Italia, un cancelar în Germania, un președinte și un prim-ministru în Franța. Era derutant.

Când fiascoul luase sfârșit, Margaret constatasese că, de fapt, nu se terminase. În fața hotelului, în timp ce ea și cu Lawrence așteptau să li se aducă Jaguarul, o franțuzoaică îmbrăcată într-o rochie împodobită cu paiete l-a sărutat pe obraz (foarte aproape de gură) și i-a spus, într-o engleză perfectă:

– Va trebui să-i cumperi micuței Margaret un ziar, ca să poată participa la discuții.

În mașină, Margaret îi spusese lui Lawrence:

– N-a fost așa de rău. Am să-mi iau un meditator și am să-mi îmbunătățesc franceza.

El nu-i răspunsese. În lumina felinarelor, Margaret îi văzuse pe față aceeași expresie pe care o avea mama ei atunci când, ajunsă acasă de la piață, vedea că zmeura pe care o cumpărase era mucegăită. O expresie de vădit dezgust vizavi de propria persoană, fiindcă se lăsase păcălită.

– Spune-mi ce să fac și o să fac, îl implorase Margaret.

Nu s-a uitat la ea. N-a mai atins-o niciodată.

În următoarea săptămână, invitasese niște prietene la ceai. Erau fericite pentru ea – o casă elegantă, un soț bogat, un inel cu diamant. „Ai tot ce ți-ai dorit!”

În celulă, una dintre femei s-a așezat mai aproape, iar căldura ei a ajutat-o pe Margaret să adoarmă. În timp ce o cuprindea somnul, și-a dat seama că era adevărat, avusese tot ce-și dorise. Ar fi vrut să-și fi dorit mai mult.

În mijlocul nopții, Margaret a fost trezită din somn. Cineva o zgâlțâia de umăr. Gardianul se ghemuise lângă ea. Margaret s-a tras înapoi, dar nu prea avea loc de manevră.

– Te las să pleci, i-a șoptit.

Ușa celei era deschisă. Ea a vrut să le trezească pe femei.

– Nu ele, doar tu.

– De ce eu?

– Ești frumoasă. N-ar trebui să fii aici.

Era ca Lawrence. Vedea ce voia să vadă. Ea s-a așezat înapoi pe jos.

– V-aș lăsa pe toate să plecați, dar nu pot să dau socoteală pentru o celulă complet goală.

S-a încruntat, furioasă că-i fluturase posibilitatea libertății pe dinaintea ochilor, numai ca să i-o ia înapoi.

- Războiul nu te-a învățat să minți?
- O să am probleme.
- Comandantul tău o să urle, iar tu n-o să te simți în largul tău. Care-i cel mai rău lucru care ni se poate întâmpla nouă? Să fim trimise într-o închisoare, departe de cei dragi, fără mâncare, căldură și cărți.
- O să vă las pe toate patru să plecați...
- *Merci. Danke.*
- Vă las pe toate să plecați dacă îmi citești cartea.
- Poftim?
- Ne întâlnim o dată pe zi. Pe treptele de la Pantheon, sau unde vrei tu.
- E absurd.
- Un capitol pe zi.
- Își dorea să-i vadă expresia, dar fața lui era în umbră.
- De ce?
- Vreau să știu ce se întâmplă în continuare.

Paris

9 mai 1942

Domnule inspector,

Vă scriu ca să vă informez că, la Biblioteca Americană, directoarea Clara de Chambrun, născută Longworth, scrie minciuni și scuze ca să-i rețină pe bibliotecarul-șef și pe îngrijitor la Paris, în loc să-i lase să fie detașați ca să muncească pentru patrie.

Boris Netchaev se duce în vizită la cititorii evrei. În fiecare seară cară câteva legături de cărți. Nu m-ar mira să aflu că face trafic de cărți obscene. Nu are morală și refuză să păstreze puritatea colecției. Spune că și-a luat cetățenie franceză, dar am îndoielile mele.

Faceți-vă treaba – scăpați de acești degenerați străini.

Semnat,

Cineva care știe

Capitolul 29. Odile

Micul dejun consta în câteva linguri de cereale și un ou pe care *maman* îl împărțea la trei, grijulie să așeze pe albuș bucățile de gălbenuș sparte. Obrajii ei, odată plini ca niște prune, erau acum prune uscate. *Papa* slăbise așa mult încât mama îi modificase pantalonii. Mustața în formă de mătură nu-i mai putea ascunde expresia tristă a gurii.

– Ar trebui să fii soția cuiva, nu o domnișoară angajată la bibliotecă, mi-a spus el. Ce-i cu tine?

M-am uitat la scaunul lui Rémy. Îmi lipsea susținerea lui.

– Paul e un băiat minunat, a continuat *papa*.

– Atunci de ce nu te însori *tu* cu el?

– Destul! a spus *maman*.

Pentru prima oară, tata a tăcut. Aproape că-l puteam auzi pe Rémy spunând: „Atât a fost suficient? Un singur cuvânt? Dacă am fi știut!”

La muncă, nici n-am trecut bine pragul că Boris m-a încărcat cu pachete de cărți. Nu mă deranja. Cu toții trebuia să trecem prin punctele de control și știam că el și contesa livrau la fel de multe. În drum spre profesoara Cohen am încercat să mă bucur de bogăția dimineții de iunie, dar critica lui *papa* îmi răsună în urechi: „Ce-i cu tine? Ce-i cu tine?”

M-am prăbușit pe divanul profesoarei. Privirea îmi oscila între ceasul demodat care regurgita orele, vaza permanent goală și norii de îngrijorare din privirea gazdei mele.

– Ești bine?

Nu era o atitudine profesionistă să mă descarc, dar ea întrebase.

– *Papa* crede că ar trebui să mă mărit.

S-a înclinat în față.

– Tu și Paul sunteți logodiți?

– Da! Însă numai Rémy știe. Și acum, dumneavoastră.

Norii s-au împrăștiat.

– Asta cere un pahar de șampanie. Din păcate, va trebui să ne mulțumim cu un vin de cireșe.

A luat o sticlă din bufet și i-a golit conținutul, până la ultima picătură, în două pahare.

– Pentru tine și tânărul tău.

Am sorbit vinul dulce.

– De ce nu le-ai spus părinților?

– În clipa în care fac asta, *papa* o să aleagă data nunții și numele nepoților. *Maman* a cusut așa de mult, încât trusoul meu ocupă o cameră întreagă – ai putea să te îneci în milieuri. Dar cel mai mult vreau să-l aștept pe Rémy. E decizia mea, nu a tatălui meu.

– Te înțeleg, dragă. Serios. Dar mama mea obișnuia să spună: „Acceptă oamenii pentru ceea ce sunt, nu pentru ceea ce ai vrea tu să fie.“

– Ce înseamnă asta?

– Tatăl tău e bătrân, n-o să se mai schimbe. Iar câinii nu fac pui de pisică, așa că ești la fel de încăpățânată ca și el. Singurul lucru pe care poți să-l schimbi e felul în care îl vezi.

– Nu sunt sigură că se poate.

– Vorbește cu el, m-a sfătuit ea. Spune-i ce simți pentru Paul și că vrei să-l ai pe Rémy alături.

– *Papa* vrea doar să scape de mine.

– Și lui îi e dor de fratele tău. Cu siguranță că are să înțeleagă.

M-am bosumflat.

– Nu-l cunoașteți pe tatăl meu.

– Când ai să te maturizezi...

Mi-am luat rămas-bun și am luat-o în jos pe scări, bombănind. *Când ai să te maturizezi! Ce-i cu tine?* Mergând pe strada Blanche, am observat o brunetă într-o jachetă albastră, elegantă, cu o stea galbenă pe rever. Am înghețat, iar mândria rănită a devenit, brusc, un lucru prea puțin important.

Evreii nu mai puteau să fie profesori, să intre în parcuri, nici măcar să traverseze Champs-Élysées. Nu mai puteau folosi cabinele telefonice. Trebuia să stea în ultimul vagon al metroului. Ajungând aproape de femeia brunetă, am văzut-o ridicându-și bărbia și am observat că gura îi tremura. Auzisem despre stelele galbene, dar asta era prima pe care o vedeam. Nu știam cum să reacționez. Zâmbind cu blândețe, pentru ca ea să-și dea seama că nu toată lumea era de acord cu acel mod bizar de identificare? Să

mă uit înainte ca de obicei, ca să creadă că nu se schimbase nimic? Dacă nu m-aș fi uitat la ea, i-aș fi dovedit că o vedeam ca pe oricare alt om. Atunci când pașii ni s-au intersectat, mi-am ferit privirea.

Evreii nu erau doar interziși, deveniseră ținte. Și eu mă plânsesem profesoarei Cohen despre problemele mele insignifiante.

Toată dimineața, eu și Margaret am reparat cărți uzate. Nu mai puteam comanda altele noi, așa că fiecare era prețioasă. Obosită și flămândă, am întins lipiciul peste cotor înainte și înapoi, înainte și înapoi, încet, apoi mai încet, ca un electrofon pe cale să se defecteze. Margaret se opri din muncit ceva mai devreme. Colțul drept al gurii i se ridica într-un zâmbet. Am strigat-o, dar nu mi-a răspuns.

– Margaret?

I-am împuns genunchiul.

– Scuză-mă, eram adâncită în gânduri.

– Risc profesional, i-am spus.

A râs. Lumina din ochii ei vorbea despre iubire. Oare se împăcase cu soțul ei?

– A venit Lawrence?

S-a uitat la mine, îngrozită.

– Doamne, nu! Ce te-a făcut să crezi asta?

– Pari fericită.

Era frumoasă întotdeauna, dar în ultimele săptămâni i se schimbase expresia, devenise mai strălucitoare. Era ca și cum ceața de dimineață s-ar fi ridicat și i-ar fi făcut loc soarelui de după-amiază printr-o schimbare treptată, atât de subtilă încât fusese greu de observat.

Poticnindu-se, aproape ca și cum ar fi fost surprinsă, mi-a spus:

– Cred că sunt.

– Vreun motiv special?

– Citesc *Abația*. De data asta, cu voce tare.

– Cu voce tare?

– Cuiva care, altfel, n-ar putea să citească.

Înainte să pot afla mai multe, atenția ne-a fost atrasă de sunetul bocancilor militari. Venise *Bibliotheksschutz*, însoțit de doi lachei. Abonații au înghețat. Parizienii erau obișnuiți cu soldații de pe străzi, dar nu cu unii care să apară în Biblioteca noastră. Trecuseră mai multe luni de la ultima

vizită a doctorului Fuchs și se schimbaseră câteva lucruri: domnișoara Reeder plecase, iar Germania intrase în război cu America. Oare din cauza asta era el aici?

Îndreptându-și ochelarii cu rame aurii, doctorul Fuchs a cerut s-o vadă pe directoare, așa că i-am escortat pe bărbați în biroul Clarei de Chambrun. Bitsi ne-a urmat, precaută.

Obişnuită cu ofițerii naziști împodobiți cu toate însemnele aferente, contesa a rămas calmă și indiferentă atunci când au fost anunțați. Nu același lucru se putea spune despre *Bibliotheksschutz*. A căscat ochii la vederea unei străine așezate la biroul domnișoarei Reeder. S-a uitat prin birou, apoi s-a încruntat la mine ca și cum aș fi sechestrat-o pe fosta directoare în seiful masiv.

– Ce înseamnă asta? a întrebat.

– Vă rog să faceți cunoștință cu doamna contesă Clara de Chambrun, care conduce Biblioteca.

– Unde e domnișoara Reeder?

Părea îngrijorat.

– A plecat acasă, i-a răspuns contesa.

– I-am garantat că avea să se bucure de protecția mea aici. De ce a plecat?

– Fără îndoială că a considerat mai imperativ ordinul de a se întoarce, decât garanția dumneavoastră.

Alăturându-mă lui Bitsi pe hol, am întrebat-o:

– De ce-i nervos?

– Directoarea a plecat fără să-și ia rămas-bun. Nu e nervos, ci rănit.

A! Nu puteam să nu-l plac pentru că o iubea pe domnișoara Reeder.

Dr. Fuchs a întrebat-o pe contesă ce calificări avea, care era valoarea colecției. A vrut să afle amănunte și despre polița de asigurare a bibliotecii. Mulțumit, i-a prezentat regulamentul, de la interzicerea creșterilor salariale până la interdicția de a vinde cărți.

– Mi-am dat cuvântul că această bibliotecă va funcționa în continuare, a spus el. Dacă autoritățile militare o să intervină în vreun fel, aveți, în sertarul domnișoarei Reeder, numărul meu de aici și pe cel din Berlin. Sunați-mă în caz că aveți probleme.

KRIEGSGEFANGENENPOST

30 Noiembrie 1942

Dragă Odile,

Scuză-mă că n-am scris. N-am avut hârtie. Mulți dintre noi sunt bolnavi. Rana încă îmi face probleme. Gardienii nu încearcă să ne omoare, dar nici să ne țină în viață. Unul dintre ei s-a plâns că nici gardienii n-au medicamente.

Colegul meu de prici e lovit din nou. După dezastrul cu vaca de muls, a condus tractorul lui Frau în șanț. E la fel de mototolit ca și tractorul: când s-a răsturnat, brațul i-a fost prins dedesubt. Comandantul s-a oferit să aducă la muncă un alt prizonier, însă femeia n-a mai vrut nici un ajutor din partea francezilor.

Un alt coleg lucrează pentru o văduvă tânără, care are trupul lui Mae West și fața unui înger (arian). S-au apropiat, iar, atunci când el vorbește despre posibilitatea de a rămâne aici după război, ne e milă de el. Ea i-a strecurat un radio drept mulțumire că a ajutat-o cu recolta. Unii dintre nemți sunt la fel de virulenți ca Hitler, dar alții sunt antinaziști și ascultă BBC. A fost greu să nu mai am legături cu tine, cu lumea. Suntem încântați să avem vești zilnice, deși nu avem pâine zilnic.

Trăiesc pentru scrisorile tale și pentru speranța de a te vedea. Am norocul de a avea o familie iubitoare. Dacă ai putea să-i trimiți lui Marcel Danez un pachet de dulciuri, știu că i-ar face plăcere.

Cu dragoste,

Rémy

În sala copiilor, Bitsi își mușca buzele în timp ce citea scrisoarea. Rémy avea intenții bune, dar cum am fi putut trimite mâncare unui străin când nu aveam suficientă nici pentru noi?

– *Bonjour, les filles*, ne-a salutat Margaret în timp ce intra. Odile, de ce nu ești la recepție? Abonații au făcut coadă.

– Avem niște vești, i-am spus, iar apoi i-am tradus scrisoarea.

S-a încruntat.

– În fiecare lună o să poți trimite un pachet ca lumea, îți promit.

În ziua următoare mi-a adus o mică lădiță cu țigări, cârnați uscați și ciocolată.

– Cum? am întrebat-o, mirată.

– Nu-ți face tu griji.

Amintindu-mi de portretele aurite de pe pereții casei în care locuia, mi-am imaginat-o pe Margaret scoțându-și strămoșii la vânzare unul câte unul, ca să poată să-l hrănească pe Rémy. Era cea mai minunată prietenă.

20 decembrie 1942

Dragă Rémy,

Sperăm că pachetul pe care l-am trimis a ajuns cu bine. Ți-e bună jacheta? Recunoști culorile? Lâna provine de la niște pulovere pe care le-a păstrat maman de când eram mici. Îmi pare rău că mânecile nu sunt de aceeași lungime. În cazul meu, practica nu aduce perfecțiune.

Seara trecută, eu și Paul ne-am dus la spectacolul Hamlet, produs de contesă la Teatrul Odeon. A fost minunat să facem ceva obișnuit, așa cum făceam înainte de război. Merg cu Bitsi în pădure și culegem crenguțe cu care să decorăm pachetele de cărți. În ultima vreme avem din ce în ce mai puține cereri, lucru care e destul de ciudat.

Lui Bitsi îi e foarte dor de tine. Tuturor ne este. Vrem să vii acasă.

Cu dragoste,

Odile

KRIEGSGEFANGENENPOST

1 februarie 1943

Dragă Odile,

Mulțumesc pentru mâncarea delicioasă! Chiar mai delicioasă a fost fața lui Marcel atunci când a primit pachetul. Vă rog să nu vă lipsiți de mâncare pentru noi. N-ar fi trebuit să cer nimic.

Totul e bine aici. Cu excepția faptului că Marcel aproape că a fost omorât. În camera comună, câțiva băieți erau adunați în jurul radioului, ascultând BBC, care abia se auzea, când gardienii au dat buzna. Cu toții am șters-o de acolo, dar Marcel era așa de absorbit încât n-a băgat de seamă. Gardienii au spart radioul și ne-au aliniat pe toți cei o sută de prizonieri în curte – fără paltoane pe noi, bineînțeles – cu promisiunea că aveau să ne dea pedepse ușoare dacă mărturiseam. Nici unul dintre noi n-a recunoscut nimic. Comandantul l-a îngenuncheat pe Marcel și i-a pus pistolul la tâmplă.

„Spune-mi cine era cu tine sau te omor.“

Știi ce i-a răspuns nebunul?

„Atunci voi muri singur.“

Cu dragoste,

Rémy

Paris

1 iunie 1943

Herr Kommandant:

Am scris poliției franceze, dar n-am obținut nici un rezultat. Mă adresez acum dumneavoastră.

Biblioteca Americană are în posesie caricaturi ale lui Hitler, pe care oricine poate să le vadă. Asta nu e tot. După cum am spus și poliției franceze, bibliotecarii livrează cărți evreilor, inclusiv cărți interzise, pe care nimeni n-ar trebui să le citească.

Bibliotecara Bitsi Joubert spune lucruri mârșave despre soldații germani. Are unul încartiruit la ea în apartament și numai Dumnezeu știe cum îl abuzează. Voluntara Margaret Saint James cumpără alimente de pe piața neagră. Dacă te uiți la obraji ei plini, nici nu-ți dai seama câți oameni flămânzesc. Abonatul Geoffrey de Nerciat donează bani Rezistenței și adăpostește membri ai ei în apartamentul lui, care are dimensiuni generoase.

În camera din spate a bibliotecii, abonatul Robert Pryce-Jones ascultă BBC, deși e strict interzis. Și asta nu e singurul zgomot enervant care se aude. Vine sunet de pași din pod – care e închis tot timpul – și mă întreb ce sau pe cine ascund bibliotecarii.

Faceți o vizită și lămuriți-vă singuri.

Semnat,

Cineva care știe

Capitolul 30. Odile

Când a venit poșta, am așezat revistele de modă pe rafturi. *Mode du Jour* le amintea cititorilor că „Inteligența și bunul-gust nu sunt raționalizate“ și că, spre deosebire de pantofi, pălăriile nu se uzau niciodată. Mi-era dor de revistele *Time* și *Life*. M-am întors, plină de compasiune, către persoana de lângă mine, un bărbat pe care nu-l mai văzusem niciodată. Altă dată i-aș fi observat buzele țuguiate și costumul verde de stofă și aș fi presupus că era vreun profesor înțepat. Acum credeam că era un spion al Ocupanților. Am înghițit în sec. Paranoia. Mă prostise propaganda nazistă. Cu siguranță că omul era inofensiv, deși, într-adevăr, băgase o revistă veche în buzunarul jachetei.

M-am încruntat.

– Periodicele rămân aici.

A pus revista înapoi pe raft și a ieșit, furios, din încăpere.

– Bravo! m-a aplaudat Boris. Ești la fel de intimidantă ca doamna Mimoun de la Biblioteca Națională, un adevărat balaur.

Am făcut o reverență.

– Încerc.

Ajunsă la muncă, Bitsi abia dacă a dat din cap în semn de salut. În ultimele zile era atât de tăcută, că mă speria. Din dorința de a o supraveghea, am pretins că aveam nevoie de ajutor la livrarea cărților doamnei profesoare Cohen. Am urcat scările în formă de melc până la etajul al doilea, unde gazda noastră a luat biografiile grele din mâinile noastre.

– Mi-am terminat romanul, m-a anunțat, făcând semn către teancul de hârtii de pe masă.

– Felicitări, i-am spus.

Am fost mirată să constat că luminița voioasă din ochii ei se stinsese și că îi luase locul dezamăgirea. A suspinat.

– Editorul n-o va publica.

Știam care era motivul și eram sigură că și ea știa. Nici un editor francez nu putea publica o carte scrisă de un autor evreu.

– Îmi pare rău, i-am spus.

– Și mie, mi-a răspuns ea. În orice caz, n-aș fi putut niciodată s-o termin fără tine. Nu doar mulțumită cărților pe care le-ai adus pentru cercetările mele, ci și companiei și bunătății tale. Ai devenit fereastra mea spre Paris. Cărțile și ideile sunt ca sângele; trebuie să circule ca să ne țină în viață. Mi-ai amintit că există bunătate pe lume.

Ar fi trebuit să fiu încântată de asemenea laude. În schimb, o spaimă rece mi-a pătruns în oase.

– Sună de parcă ați spune adio.

– Spun că nu știm ce se va întâmpla. Mi-a înmănat manuscrisul. Te rog, ține-l în siguranță.

Onorată de încrederea pe care mi-o arăta, am sărutat-o pe obraji.

– Sunteți sigură că nu vreți să-l trimiteți unui coleg?

– Asta e singura copie. Romanul va fi mai în siguranță la tine.

– Cum se numește? a întrebat Bitsi.

– *La Bibliothèque Americaine*. Biblioteca Americană.

– Atunci e sigur o dramă! a replicat Bitsi.

– Așteptați să întâlniți personajele. O pleiadă de oameni originali. Profesoara ne-a făcut cu ochiul. O să recunoașteți câțiva.

Lumină, 535; manuscrise, 091; biblioteci, 027.

Până la plecarea noastră, starea ei de spirit se îmbunătățise. Pe casa scării, eu și Bitsi am auzit țăcănitul vioi al mașinii de scris. Am sperat că lucra la o continuare.

Pe drumul de întoarcere, Bitsi mi-a spus:

– E o mare responsabilitate.

Am îndesat paginile în săculeț.

– O să-l punem în seif.

Ajunse pe strada noastră, am trecut pe lângă niște *filles de joie*. Cu părul galben, decolorat, și cu dresuri de plasă, trioul rotofei ne-a depășit, lăsând în urmă un iz pătrunzător de parfum.

– Curvele! a izbucnit Bitsi, izbită de miros. Unii oameni nu știu că e război, a continuat ea cu voce tare, în timp ce intram în bibliotecă. Ieri-dimineață am văzut o gașcă de târfe care se târau spre casă. Duhneau a alcool. Există ceva care se cheamă bun-gust!

În camera din spate, am pus manuscrisul pe masă și i-am spus lui Bitsi să stea jos.

– Oamenii care nu merită primesc lucrurile bune, mi-a spus ea, cu glas monoton. Mi-e foame. Nu pot gândi. Anotimpurile trec, dar nu le duc dorul. Crăciunul, Anul Nou, mă bucur că au trecut. Acum e Paștele și singurul lucru care o să crească sunt prețurile. Mi-e dor de Rémy. Dacă n-ar fi fost el, poate că aș fi...

– Hai să-i scriem.

Disperarea ei m-a speriat. Rémy putea fi de ajutor, pentru că întotdeauna ne făcuse bine să ne gândim la el. Am scos un pix din geantă.

– Tu o să scrii cu litere de mână, iar eu cu cele de tipar.

dragă Rémy, salutări DE la BIBLIOTECĂ, unde TUTUROR ne ESTE dor DE tine. ODILE a AVUT ideea ASTA nebunească ȘI genială.

– Scrisoarea seamănă cu un bilet de răscumpărare. Cine știe dacă o s-o primească.

– Cel puțin o să-i zăpăcim pe cenzori.

Bitsi a zâmbit pe jumătate. Era suficient.

– Crezi că profesoara Cohen s-ar supăra dacă am arunca o privire peste romanul ei? m-a întrebat ea.

Prinsă între dorința de a-i respecta intimitatea profesoarei și aceea de a o face pe Bitsi să se simtă mai bine, am dat la o parte pagina cu titlul și am citit cu voce tare: „Depozitul, poreclit Viața de Apoi, mustește de mirosul divin al cărților mucegăite. Pereții sunt tapetați cu rafturi înalte, pline de tomuri uitate. În acest mezanin intim dintre lumi nu există ferestre sau ceasuri, deși ecoul ocazional al râsetelor de copii sau aroma unui croasant cu ciocolată pătrunde uneori, venind de la parter.”

– E locul meu preferat din bibliotecă.

– Și al meu.

Eram pe punctul de a citi următorul rând, când s-a auzit urletul unei femei:

– M-am săturat de așteptare! Dați-mi cărțile, că altfel...!

– O, Doamne! încă o încăierare.

Grăbindu-ne la recepție, unde o jumătate de duzină de abonați așteptau să împrumute cărți, Bitsi am descoperit că până și Clara de Chambrun ieșise din biroul ei.

- Ce naiba se întâmplă? a întrebat ea.
- Doamna Smythe s-a săturat să mai aștepte, i-a spus Boris Contesei. Abonaților le-a spus:
- Vă rog să fiți răbdători și să vă reluați locul în rând.
- O să informez poliția, a mârâit ea.
- Că suntem ineficienți? a întrebat-o el. Ați putea denunța întreaga țară. Oamenii de la coadă au început să chicotească.
- O să vă denunț pentru faptul că serviți evrei.
- Gata! a strigat contesa, apucând-o pe doamna Smythe de braț și conducând-o la ușă. Să nu vă mai întoarceți!
- Abonata a început să suspine:
- Nu mă descurc fără cărțile pe care le găsesc aici.

La masa de la recepție, cu mult înainte de ora la care Biblioteca se deschidea pentru public, în timp ce eu și Boris așezam fișele înapoi în buzunarele copertilor cărților returnate, mi-am lăsat gândurile să mi se îndrepte către Paul. Urma să ne vedem la prânz la apartament, singurul spațiu în care dezamăgirea nu avea acces. Aveam să lenevim în budoarul trandafiriu, înconjurați de schițele cu Bretania atârinate pe pereți. Le iubeam pe toate: un câmp de grâu bordat cu flori de maci, căpițe de fân auriu, bătrânul cal gârbovit.

Un ciocănit insistent în geam a avut darul să mă readucă la realitate. L-am văzut pe doctorul Fuchs pândind de afară. De ce venise așa de devreme și singur? L-am invitat înăuntru, dar a rămas în prag.

– Aveți grijă, mi-a șoptit. Gestapoul pune capcane. Nu lăsați să ajungă în mâinile lor lucrări interzise. O să folosească orice pretext ca să vă aresteze.

Apoi s-a uitat peste umăr.

- Nu pot fi văzut aici.
- Ce fel de capcane? l-am întrebat, însă deja plecase.
- Am auzit că Gestapoul preia controlul asupra Parisului. Și că e chiar mai periculos decât până acum, mi-a spus Boris în timp ce-și aprindea o țigară.
- Mai periculos decât naziștii care învinseseră armata franceză? Mai periculos decât soldații care patrulau zi și noapte?

Am lucrat restul dimineții într-o liniște plină de îngrijorare.

Când am ieșit în pauza de prânz, am fost surprinsă să-l văd pe Paul în curtea bibliotecii.

– Nu urma să ne întâlnim la apartament? l-am întrebat. Zilele astea am încurcat multe lucruri.

– Prietenul meu și iubita lui au fost ieri. Era niște mobilă nouă amestecată cu cea veche, dar nu i-au dat importanță. Se sărutau, când au auzit pe cineva intrând. S-au ascuns pentru o vreme, apoi s-au strecurat afară pe intrarea de serviciu. S-au întors mai târziu, dar fusese schimbată broasca.

Cuibul nostru dispăruse, locul în care puteam să ne ținem în brațe; locul în care puteam spune orice, sau nimic; locul în care puteam uita de război.

– Ce s-a întâmplat cu schițele tale? l-am întrebat, posomorâtă.

– O să fac unele noi. Și-a pus brațul în jurul taliei mele. Revino-ți! Am găsit alt loc.

Pe stradă, ne-am întâlnit cu *madame* Simon.

– Unde credeți că vă duceți? a vrut ea să știe.

Încă tulburată de pierderea apartamentului, am încercat să-mi înghit nodul din gât.

– Domnișoara Souchet are dreptul să-și ia pauza de prânz, i-a răspuns Paul.

– Numai să fii înapoi la unu, mi-a spus *madame* Simon.

– Domnișoara nu vă dă socoteală dumneavoastră, a pus-o el la punct, în timp ce m-a strâns mai tare ca să mă ghideze pe trotuar.

– Nu-i nevoie să fii dur, i-am spus. E ca arțăgoasa mătușă March din *Fiicele doctorului March*. Morocănoasă la suprafață, dar bună în profunzime.

– Nu toată lumea are o profunzime.

– Și nici nu sunt cu toții niște infractori, am murmurat.

– Unii oameni sunt exact așa cum îi vezi.

Ne-am oprit în fața unei clădiri hausmaniene mari.

– Ăsta-i locul.

În foaier, pașii ne-au fost amortizați de o mochetă roșie de pluș. Privind candelabrul aurit, m-a străbătut o senzație de déjà-vu. Poate că livrasem cărți în acea clădire.

În apartament, draperiile grele de brocart erau trase. Nu mă interesa vederea, mă interesa doar Paul. Îmi doream o oră în care să putem uita totul. Întregul trup îmi fremăta în timp ce-mi săruta sânii, pântecul, fesele.

Apoi, încă dezbrăcați, am vizitat apartamentul de parcă ar fi fost un muzeu, admirând vasele chinezești de pe șemineu și lucrările vechilor

maeștri, de pe pereți. Dar cea mai reușită era bucătăria, în dulapul căreia am găsit ciocolată. Locul cel nou nu era așa de rău, iar explorarea era de-a dreptul o plăcere.

Dar eram în întârziere, așa că i-am aruncat lui Paul pantalonii și cămașa. Le-a îmbrăcat, însă nu și le-a încheiat; mi-a tras mie fermoarul de la spate. Stând în spatele meu, mi-a sărutat ceafa aproape cu respect, în timp ce-mi închidea nasturii de perle. În acele momente de sensibilitate simțeam cel mai mult că-l iubeam.

Transportată de sentimente, nici n-am auzit clinchetul încuietorii și scârțâitul balamalelor.

– Cine naiba sunteți voi? ne-a întrebat bărbatul corpolent care intrase.

Desculți și răvășiți, eu și Paul ne-am îndepărtat unul de celălalt.

– Asta e apartamentul meu de-acum înainte.

M-am apropiat încetișor de ușă. Paul m-a apucat de braț și m-a tras lângă el.

– Am crezut...

– Ieșiți! Și să nu vă mai prind pe aici.

Având capetele plecate, ne-am întors la bibliotecă, jenați de faptul că fuseserăm prinși. Unde puteam să ne mai întâlnim de acum încolo? Și mai era o întrebare care-mi prindea contur în minte. *Al cui era apartamentul?* Amețită, am intrat în sala arhivei, înainte să-mi amintesc că lucram la periodice. Din cauză că nu aveam ziare noi, foarte puțină lume își petrecea timpul aici, așa că am fost surprinsă când am văzut pe cineva căutând printre revistele vechi.

– Pot să vă ajut?

– Am observat că mulți dintre abonați sunt străini.

Părea cunoscut. A, da, era bărbatul care încercase să fure un ziar.

– Unul dintre motivele noastre de mândrie. Toată lumea se simte bine-venită aici.

– Aș vrea să-i contactez.

– Ne-am distrus evidențele. N-am vrut să ajungă pe mâini greșite, am spus, acră, și am plecat spre recepție, unde Boris și Bitsi pălăvrăgeau.

– M-a întrebat de unde sunt, mi-a spus Boris. I-am răspuns că sunt parizian.

– Vine aici din ce în ce mai des, a zis și Bitsi. Când e în spatele meu, îi simt în ceafă respirația urât mirositoare.

Mi-am rezemat piciorul de al ei.

– Ce-a vrut? m-a întrebat Boris.

– A întrebat despre abonații noștri străini.

– Apropo de străini, a spus Bitsi, unde-i Margaret?

Ar fi trebuit să ajungă până acum.

– Dă-i telefon, m-a îndemnat Boris.

Am sunat-o toată după-amiaza, dar n-a răspuns nimeni. Dacă fusese arestată, ca domnișoara Wedd? Nu, exista un motiv rațional din care nu venise. M-am uitat la ceas. Cadranul i-a rămas impasibil, limbile refuzau să se miște. Ținându-mi încheietura la ureche, am ascultat pulsul slab al ceasului. Panica mi-a crescut în piept și mi-a tăiat răsuflarea.

– Du-te, m-a grăbit Boris. Ne descurcăm aici.

Am mai sunat o dată, apoi am plecat la Margaret.

Capitolul 31. Odile

Majordomul a răspuns la ușă.

– Margaret e acasă? l-am întrebat, uitându-mă, foarte speriată, dincolo de el, în apartament.

Imperturbabil ca întotdeauna, m-a condus la ea în cameră, unde am găsit-o întinsă în pat, înconjurată de batiste mototolite. Am îmbrățișat-o.

– Mulțumesc lui Dumnezeu că ești aici. Ne-am temut că ai fost arestată.

– Sunt bolnavă, a răsuflat ea greu. Am încercat să sun, dar n-am prins legătura. Telefonul n-a mers toată săptămâna.

M-am cocoțat lângă ea în pat.

– L-am chemat și pe Paul, pentru cazul în care ar fi trebuit să completăm o sesizare privind persoanele dispărute.

– Nu trebuia să vă faceți griji, mi-a spus ea pe un ton liniștitor.

– Bineînțeles că-mi fac griji. Orașul colcăie de naziști.

– Îți spun că nu trebuie să-ți faci griji. S-a uitat pe hol ca să se asigure că nici un servitor nu era prin zonă, înainte să-mi șoptească: Am întâlnit pe cineva nou.

– Întâlnim pe cineva nou în fiecare zi.

– Nu, am întâlnit pe cineva.

Încerca să-mi spună că avea un iubit?

– La bibliotecă?

– Nu. N-am vrut să te sperii, dar am fost arestată.

– Arestată? am strigat.

– Șșt! Exact ăsta-i motivul din care nu ți-am spus.

Apucând cuvertura de mătase albastră a patului, m-am întrebat cum de putuse să păstreze un asemenea secret. Bineînțeles că nu mi-am dat seama că nici eu nu-i spuseseam că eu și Paul eram logodiți.

– După ce am fost eliberată, Felix mi-a dat un document care îți îngăduie libertate de mișcare.

Îi spusese pe numele mic? Asta însemna că era iubitul ei? Era prea mult. Ținuse un secret. Se împrietenise cu dușmanul. Corpul mi-a înțepenit de furie.

– Ai spus că vine Paul?

S-a dus la măsuța de toaletă ca să-și pudreze nasul.

Acum eu eram cea care se uita pe hol.

– Nu te simți suficient de bine ca să primești oaspeți, i-am zis, încordată. Trebuie să plec.

– Nu te purta precum ceilalți parizieni, care își ascund adevăratele sentimente în spatele unui văl rigid de politețe.

– Nu știu despre ce vorbești.

– Dacă vrei să pleci, pleacă. Dar nu pretinde că pleci din cauză că sunt răcită.

Privirile ni s-au întâlnit în oglindă. A mea era tulburată, a ei era decisă.

– Dacă Felix nu ne-ar fi eliberat, pe mine și pe încă trei doamne în vârstă, din celula aia umedă, am fi putrezit într-un lagăr acum. Și ce ar fi făcut fiica mea atunci? Gândește-te la asta.

Vorbele ei au avut ecou. Ar fi putut să dispară ca domnișoara Wedd. Trebuia să nu mai trag concluzii, să nu mai judec. Eram la fel de rea ca *madame* Simon.

– Îmi pare rău, i-am spus. Cel mai important lucru e că ești în siguranță. Ești sigură că te simți în stare să primești oaspeți?

– Doar amețesc dacă mă ridic în picioare. Roag-o pe Isa să pregătească o tavă cu ceai. Vin și eu imediat.

În camera de zi, portretele încadrate de rame aurite ale unor bărbați corpolenți erau în continuare pe pereți. De fiecare dată când Margaret îmi dăduse un pachet pentru Rémy, eu mă simțisem vinovată, imaginându-mi tablourile smulse de pe pereți și vândute ca să se poată cumpăra acele bunuri. Dar, dacă tablourile erau aici, cum de reușise ea să procure hrana?

Îl rugase pe nazistul ei.

Margaret și un nazist. Ce ciudată părea alăturarea. Își aveau locul în cărți diferite, pe rafturi diferite. Dar pe măsură ce războiul avansase, oamenii se amestecaseră. Lucruri care înainte erau albe sau negre – așa cum sunt literele pe o pagină tipărită – se combinaseră, formând un gri mocirlos.

Atunci când a venit Paul, l-am tras lângă mine.

– Ce s-a întâmplat? m-a întrebat, sărutându-mă pe creștet.

- Nimic. Sunt fericită să te văd. Fericită că ești tu.
- Nu-mi vine să cred ce portrete sunt aici. Parcă am fi la Luvru.
- Nu tot ce strălucește e integru, am spus.
- Poftim?

A intrat Margaret. Îi plăcea să-și facă intrarea. Eu și Paul ne-am îndepărtat unul de celălalt.

– Îmi pare rău că te-am luat de la serviciu, Paul. E drăguț din partea ta că ai venit. Odile e norocoasă că te are.

I-am tras un cot ca să-și amintească scopul vizitei noastre. Trebuia s-o pună la curent în legătură cu pericolul – nu eram convinsă că o bucățiță de hârtie de la prietenul ei avea s-o protejeze.

– Se spune că nemțalăii au închis mai bine de două mii de femei străine, i-a spus el răs-picat, în engleză.

– Știu, i-a răspuns ea.

– Ești în pericol aici. Ar trebui să pleci.

– Și voi ați fi putut pleca în Zona Liberă din sud, ne-a răspuns Margaret. Ați rămas aici.

– Trebuie să rămân într-un loc în care poate să mă găsească Rémy.

– Vreau să fiu cu Odile, a spus Paul. Gândește-te la fiica ta.

– Nici Londra nu e sigură.

Margaret a tușit în batistă.

– Ai grijă. Dacă vezi nemți venind, traversează strada.

Nimeni nu putea să-i evite pe naziști, nici măcar la bibliotecă. Iar Margaret nici nu voia asta în mod special.

O săptămână mai târziu, Margaret m-a încolțit în garderobă și mi-a dat o cutie legată cu panglică argintie. Am deschis-o și am simțit mirosul ciocolatei – aur pe piața neagră. Mi-a bolborosit stomacul. Nu voiam bunătățile ei obținute pe căi îndoielnice, dar nu m-am putut abține din a lua o bucățiță. În timp ce mi se topea în gură, m-am întrebat ce făcuse ca să obțină asemenea produse de lux și ce altceva mai primise. Mătase? Fripturi? Care erau numerele ei zecimale Dewey? Cel mai potrivit pe care l-am găsit a fost 629 pentru viermi de mătase și 632.2 pentru vită. Nu puteam găsi numerele potrivite. Nu-mi venea să cred ce lucruri avea în timp ce noi, ceilalți, nu aveam nimic.

– În timpul vacanței anuale a bibliotecii, eu și Felix o să mergem, și noi, în vacanță. Se spune că Deauville e încântător. Bona o să aibă grijă de Christina și, dacă întreabă cineva, o să spun că am stat cu tine.

Încă plutind pe norul ei de fericire, Margaret a ieșit din sala de lectură.

Ciocolata fusese delicioasă. Voiam să-i trimit restul lui Rémy. Chiar voiam. După încă o bucățică.

În seara aceea, în timp ce Boris și contesa au analizat împreună bugetul în biroul ei, eu am supravegheat recepția. Când a sunat telefonul, m-am așteptat să fie o solicitare de livrare de cărți.

– Cer s-o văd pe Clara de Chambrun, s-a auzit o voce care vorbea franceza cu un ușor accent german. Să zicem mâine-dimineață, la nouă și jumătate. Spuneți-i să intre direct la mine și cereți-i scuze din partea mea pentru că n-am putut să vin la bibliotecă.

Nu mi-a dat ocazia să răspund înainte de a închide. Ce voia doctorul Fuchs de la Contesă? Urma să mai pierdem un prieten?

La etaj, am tras cu ochiul în biroul Contesei. Boris m-a observat, iar sprâncenele i-au căpătat o expresie de îngrijorare. Bineînțeles că știa că se întâmplase ceva, era bibliotecar – parțial psiholog, parțial barman, portar și detectiv.

– Am un mesaj, i-am spus contesei.

Ea mi-a aruncat o privire peste ochelarii de citit.

– Ei bine, ce-i?

– Mi-e teamă că doctorul Fuchs insistă să-i faceți o vizită la biroul lui mâine.

– O, serios?

– Dumneavoastră împreună cu generalul ar trebui să plecați din oraș, i-a spus Boris.

– Ca să te aresteze pe tine în locul meu? Ce a spus, mai exact?

Am repetat mesajul.

– O să vin cu dumneavoastră, a spus Boris.

Nu voiam ca el să meargă. Avea o soție și o fetiță care depindeau de el. Am încercat să găsesc un argument convingător. Avea cheile, deci trebuia să fie aici dimineața. Nu, mi le-ar fi dat mie.

– Din câte am văzut, am rostit eu rar, doctorul Fuchs are slăbiciune pentru femei. Ar fi mai bine să merg eu cu contesa.

– Nu te iau să-i faci o vizită unui nazist, s-a opus contesa, ce-ar spune părinții tăi?

– Sinceră să fiu, tatăl meu nu voia nici să lucrez aici cu străinii capitaliști. *Papa* e comisar de poliție, așa că familia mea deja a avut de-a face cu naziștii.

Am spus asta numai ca să câștig disputa. Nu mă gândisem niciodată la felul în care își petrecea tatăl meu zilele, sau cu cine.

– Ești sigură că vrei să vii cu mine? m-a întrebat ea.

Mi-era frică să merg la cartierul general nazist, însă gândindu-mă la cărțile îmbrăcate în piele de pe rafturile contesei, la romanele pe care le livrasem către abonați și la manuscrisul doamnei profesoare Cohen ascuns în seif, m-am hotărât că merita să te lupti pentru cuvinte, că merita să-ți asumi riscuri.

– Sigur că da.

N-aveam timp să ne gândim la ce ar fi putut sau n-ar fi putut să se întâmple – eram prea ocupați să menținem Biblioteca în stare de funcționare. M-am întors la recepție. Acolo, *madame* Simon m-a întrebat:

– Unde naiba ai fost? Aș fi putut pleca liniștită cu cărțile astea!

După ce ultimul abonat a plecat de la bibliotecă, mi-am vârat în geantă cărțile pentru profesoara Cohen și m-am grăbit s-o apuc pe bulevard. Era puțin trecut de ora șapte, dar siluetele obscure ale clădirilor încă se puteau întrezări. Crescusem în oraș, așa că mă simțeam la fel de protejată pe bulevarde precum în brațele mamei mele. Dar în seara asta, de fiecare dată când mă uitam în urmă, îl vedeam pe bărbatul în costumul de stofă verde. Când am traversat strada, a traversat-o și el. M-am uitat în spate; s-a oprit la un chioșc și a început să frunzărească o revistă. Mergeam vioi. El a continuat să mă urmărească de parcă și-ar fi făcut plimbarea de seară, cu o privire încruntată pe fața-i sinistră. În umbre îi vedeam servieta într-o mână, iar în cealaltă... licărirea unui pistol cu țeava îndreptată spre mine.

După ce am făcut, brusc, la dreapta, m-am sprijinit de zidul murdar al clădirii. Picioarele îmi zvâcneau, îndemnându-mă să fug. M-am uitat după colț. Pe când s-a apropiat, mi-am dat seama că ceea ce crezusem a fi țeava unui pistol era de fapt o revistă făcută sul și care probabil că fusese cumpărată de la chioșc.

Am făcut tot posibilul să-mi piardă urma și am luat-o prin elegantul foburg Saint-Honoré, pe lângă magazinul Hermès, apoi am trecut de palatul

prezidențial, în căutarea unei ascunzători. Nu eram departe de Bristol, unde se cazase domnișoara Reeder la începutul Ocupației. Le livrasem cărți abonaților infirmi care locuiau aici. Am început să alerg și, înainte ca portarul să poată ajunge la postul lui, am zburat până la recepție, unde l-am implorat pe bărbatul de acolo să-mi dea voie să ies pe ușa din spate. M-a condus prin holul somptuos, oval, printr-o ușă trompe l'oeil, prin bucătăria aglomerată și, de acolo, m-a scos în stradă.

În timp ce-mi trăgeam răsuflarea, m-am întrebat dacă ar fi trebuit să livrez cărțile sau mai bine m-aș fi dus direct acasă. Am decis că aveam dreptul să vizitez pe cine voiam.

– Nu eram sigură că vii, mi-a spus profesoara Cohen.

– Am luat-o pe un drum mai lung.

A mângâiat coperta cărții în același mod iubitor în care *maman* îmi mângâia fața. Profesoara împrumutase *Bună dimineața* de cel puțin zece ori. Când am întrebat-o de ce îi plăcea atât de mult, ea mi-a răspuns:

– Jean Rhys e neînfrică. Spune adevărul și scrie pentru cei oropsiți și vulnerabili.

Am deschis la o pagină la întâmplare, așa cum făceam, de obicei, ca să ajung să cunosc un roman. „Parisul arată foarte bine în seara asta. ...Tu arăți foarte bine în seara asta, frumoasa mea, iubita mea și, o, ce scârbă poți să fii!” M-am crispat. Nu asta era modul în care mă gândeam la orașul meu, nu, chiar deloc.

Observându-mi reacția, ea mi-a spus:

– Nu uita, Rhys descrie orașul prin ochii unui străin cu foarte puțini bani și fără cineva care să-l ajute.

O iubeam pe doamna profesoară și voiam să-mi placă ceea ce-i plăcea și ei.

– Îmi promiteți că-mi dați și mie cartea s-o citesc atunci când terminați? Credeți că o să-mi placă?

Și-a strâns șalul în jurul ei.

– Nu sunt sigură. N-are final fericit.

La ora nouă, a doua zi de dimineață, Contesa și soțul ei așteptau în mașină, în fața casei mele. Melonul îi acoperea generalului aproape tot părul. La fel ca majoritatea parizienilor, avea pungi sub ochi. Când apăsa pe accelerație, Peugeotul lui se ambala precum o mârțoagă ce nu voia să fie călărită. De pe bancheta din spate, am observat că se uita la soția lui mai

mult decât se uita la drum. Am luat-o în sus pe Champs-Élysées, pe lângă Arcul de Triumf și am ajuns la hotelul Majestic, unde își avea biroul doctorul Fuchs.

- Să vin cu voi? ne-a întrebat generalul.
- Suntem perfect capabile să răspundem la câteva întrebări.
- Atunci vă aștept.

Foaierul era gol. O blondă neîngrijită – parizienii le numeau pe aceste nemțoaice „șobolani gri“ din cauza uniformelor cenușii – ne-a condus la biroul doctorului Fuchs. Țeapăn, așezat la biroul lui, *Bibliotheksschutz* părea la fel de prost dispus ca și noi. Văzând că nu s-a ridicat în picioare ca să ne salute, așa cum ar fi fost normal s-o facă, ne-am dat seama că aveam o problemă serioasă. Ne-a avertizat în franceză:

- Trebuie să spuneți adevărul.

Contesa l-a asigurat că nu exista nici o întrebare despre bibliotecă la care să nu-i răspundem complet.

– Am primit o scrisoare anonimă prin care biblioteca e acuzată că deține și colportează material antihitlerist.

Fuseserăm denunțați?

- Au fost descoperite caricaturile astea în colecțiile dumneavoastră.

I-a dat un dosar contesei. Ea a frunzărit paginile.

– Desenele sunt de dinainte de începerea războiului, iar periodice precum acestea nu părăsesc niciodată sala de lectură, a spus ea, așezând dosarul pe birou.

– Vă asigur că n-o să trădez niciodată instituția pe care am promis s-o protejez.

– Dacă au fost circulate, am spus eu, acră, este pentru că un compatriot de-al dumneavoastră le-a luat. L-am văzut când a încercat să fure o revistă.

– Sst, mi-a șoptit Contesa. Gândește înainte să vorbești.

– Știu că aveți, de asemenea, cărți interzise, a mai zis el.

– I-ați spus domnișoarei Reeder că nu trebuie să le distrugem, am argumentat.

Când am pomenit numele fostei directoare, atitudinea lui s-a înmuiat.

– E adevărat. Dar de acum înainte trebuie să le țineți încuiate.

A tras adânc aer în piept.

– *Mesdames*, se pare că am găsit o soluție.

Trecând pe engleză pentru ca „Șobolanul gri“ care trăgea cu urechea de pe hol să nu poată înțelege, a adăugat:

– Sunt foarte fericit pentru dumneavoastră. N-o să vă ascund că sunt foarte fericit și pentru mine.

S-a ridicat, și am știut că întâlnirea se sfârșise. Observând că până și doctorul Fuchs era prudent pe lângă „Șobolanul gri“, eu și contesa am tăcut până când am ajuns în mașină.

Pe drumul spre bibliotecă m-am gândit la declarația ciudată a Dr. Fuchs. Poate că dacă am fi fost găsite vinovate, el ar fi fost în aceeași situație ca și noi, în calitate de administrator al bibliotecilor din Zona Ocupată.

Atunci când am trecut pragul bibliotecii, Boris a scos o sticlă din sertar și a turnat niște coniac în trei căni de ceai. Contesa a alunecat într-un scaun și a luat o înghițitură. Eu i-am povestit repede lui Boris ce acuzații ne fuseseră aduse.

– Știe despre livrările speciale pe care le facem?

– Nu cred, a răspuns contesa. Dar după ce am trecut razant pe lângă un asemenea pericol, am hotărât să nu mai așteptăm până în august ca să închidem Biblioteca pentru public, ci să facem asta mâine.

Căderea Bastiliei. Încă o sărbătoare fără nici un motiv să sărbătorești.

Capitolul 32. Boris

Boris și Anna obișnuiau să joace cărți cu vecinii lor în serile de marți. Război sau nu, ocupație sau nu. Se duceau la familia Ivanov pentru un pahar de vin și o cină ușoară, care devenea, cu fiecare săptămână, mai ușoară. Hélène se juca în dormitor cu Nadia. În spatele ușilor închise și al jaluzelelor trase, ascultând Bach la fonograf, cuplurile se relaxau în jurul unei farfurii cu slănină. În siguranța unei cine luate alături de prieteni vechi, Vladimir a vorbit despre elevul pe care el și Marina îl ascunseseră în podul școlii la care lucrau. Părinții băiatului dispăruseră, iar el stătuse închis în casă trei zile înainte de a spune cuiva. Deși avea doar treisprezece ani, mânca de parcă ar fi fost un cal de curse, și era greu să procuri rații suplimentare de alimente.

Tema discuției s-a întors către copiii lor. Lui Boris îi plăcea s-o asculte pe Anna vorbind despre Hélène. Tonul îi devenea blând, la fel și ochii. Deși era obosită din pricina cozilor la care trebuia să stea pentru pâine, unt și orice altceva, războiul nu lăsase urme pe fața ei. Nu avea riduri de la îngrijorare sau furie. Din când în când, umerii lui Boris erau lăsați din cauza sentimentului amar de înfrângere în fața vieții – până la urmă, fugiseră din calea Revoluției doar ca să se confrunte cu războiul. Dar postura Annei rămăsese aceeași dintotdeauna, astfel încât îl molipsise și pe soțul ei. După ce farfuriile au fost strânse, Boris a amestecat și împărțit cărțile. Anna s-a luminat văzând ce mână primise, iar Boris a fost fericit pentru ea.

O bătaie în ușă. Speriați, s-au uitat unii la alții. Poate că era ceva, poate că nu. Persoana care îi deranja avea să plece. Trebuia să aștepte.

Bum! Bum! Bum! s-au auzit mai tare bătăile în ușă. Uitându-se unii la alții, prietenii au rămas cufundați în tăcere. Vladimir, Marina și Anna aveau cărțile pe masă. Boris rămăsese cu ele în mână. Vladimir s-a dus să se uite pe vizor. Spatele i-a înțepenit, confirmând ceea ce Boris știa deja. Gestapo.

A, ne-au prins – jucând cărți, ascultând Bach în timp ce copiii se jucau în dormitor. Vladimir a deschis încet ușa. Patru naziști l-au împins și au intrat

în casă. Unul a îndreptat pistolul spre el, iar doi dintre ei au cotrobăit prin cărțile de pe rafturi; al patrulea a sfârtecat pernele de pe divan. Ale naibii brute, nu erau niciodată mulțumite. Poate că aflaseră despre băiat. Vladimir și Anna erau profesori, nu revoluționari, și iată, intraseră în bucluc din cauză că ajutaseră un copil. Din ce alt motiv ar fi putut naziștii să dea buzna? Nu că ar fi avut nevoie de un motiv.

Boris deja nu mai era surprins la vederea unor asemenea oameni. Parizienii îi știau pe naziști în varianta lor cea mai bună, cu cizmele lustruite, cumpărând nimicuri pentru mamele de acasă. Iar în varianta cea mai rea, împleticindu-se beți pe străzi. Sau roșii la față după ce fuseseră respinși, fără menajamente, de vreo pariziancă. Bineînțeles că și naziștii îi văzuseră pe parizieni în momentele lor cele mai proaste. Înfometați și plini de resentimente, certându-se în timp ce stăteau la coadă la măcelărie. Desigur, erau dușmani apropiati. Îngrămădiți, îmbulziți, îngrijorați.

Nazistul cu pistol a lătrat ceva în germană. Anna, Marina și Boris rămăseseră așezați la masă, iar calmul lor l-a enervat pe nazist.

– Sus! a urlat el, în franceză.

Anna s-a sculat de pe scaun cu grația unei țarine ridicându-se de pe tron. Nu arăta că era speriată. Asta ar fi demonstrat că erau învinși.

– Tu, de lângă ușă, i-a spus nazistul lui Vladimir. Du-te lângă ceilalți. Mâinile sus!

Au ridicat mâinile, iar Boris și-a dat seama că el încă ținea cărțile de joc.

Pistolul s-a îndreptat spre Boris. Urma să-l aresteze? Rusia și America erau în război cu Germania, iar el era un franco-rus lucrând la o instituție americană. Da, acum îl recunoștea pe bărbatul care flutura pistolul, deși ticălosul purta un costum de stofă verde atunci când frunzărea prin reviste în căutarea dovezilor de trădare. Nenorocitul fusese în sala de lectură atât de des, încât Odile spusese:

– Cineva ar trebui să-i spună nesimțitului că ar fi normal să plătească pentru un abonament la bibliotecă.

Odile! Râseseră împreună.

Pistolul s-a descărcat. Durerea a traversat corpul lui Boris. Cămașa albă i s-a umplut de sânge. A dat drumul cărților, care au fluturat și i-au căzut la picioare. Durerea era de nesuportat. S-a clătinat. În tot acest timp, s-a gândit: *Spune-le copiilor că-i iubesc. Anna, o, Anna. Tu știi tot ce simt.*

Nu și-a adus aminte cum a căzut, nu și-a simțit capul lovindu-se de podea. A simțit-o pe Anna lângă el, sângele curgând de pe cămașă pe mâinile ei palide. I-a auzit pe naziști țipând. Era prea mult. Boris tânjea să urce pe scările în spirală, să meargă printre șiruri de cărți ascunse, să se piardă în liniștea dulce a Vieții de Apoi.

Capitolul 33. Lily

Sora lui Mary Louise trona pe coperta revistei *Froid Promoter*. Regina balului. Divă în bikini spălând mașini și strângând fonduri pentru copii orfani și tabere de majorete. Privirea ei putea să transforme creierii unui bărbat matur în bălegar. Eu și Mary Louise petrecuserăm ore întregi întrebându-ne ce ar fi trebuit să facem ca să fim ca ea. Pentru niște răspunsuri mai concludente, ne-am furișat în camera lui Angel, cu urechile ciulite ca să detectăm orice semn de probleme, cum ar fi fost Sue Bob venind pe hol. În aer plutea un iz de pericol, amestecat un mirosul dezgustător de dulce al parfumului Giorgio.

Mary Louise a cotrobăit printre umerășele din dulap. Pe deget îi atârna un sutien care avea cupele atât de mari încât ar fi încăput în ele niște mingi de fotbal. Am mângâiat puloverele din lână de angora, mai fine decât pielea, și ni le-am pus în dreptul piepturilor noastre plate. Cum ar fi fost să simt mâna lui Robby furișându-se pe sub pulover ca să ajungă să mă atingă? Delicios. Sub pat am găsit o cutie de pantofi plină de corsaje de la balurile trecute, și o cutiuță de plastic roz. Înăuntru, pastilele erau așezate într-o spirală precum cochilia unui melc. Pastila anticoncepțională din mâna mea era ca o armă. Și pilula, și arma propriu-zisă aveau capacitatea de a opri corpul uman. Am luat o pastilă, însă Mary Louise mi-a spus că trebuia s-o pun la loc.

Pe măsuța de toaletă, fardurile erau așezate pe o tăviță precum instrumentele unui chirurg. Creionul albastru făcea ca ochii lui Angel să pară un ocean nesfârșit. Când l-am încercat și noi, părea că cineva o luase razna cu un pix Bic. În cele din urmă, ne-am cufundat în dulapul plin de rochii mătăsoase de la Gunne Sax. Atingându-le, aveam senzația că dădeam mâna cu raiul.

Când am ajuns acasă, le-am găsit pe Odile și pe Eleanor așezate pe canapea, așteptând.

– A sunat Sue Bob, a spus Eleanor, fioreasă, în timp ce se ridica în picioare.

Nu-mi venea să cred că raportul poliției ajunsese acasă înaintea mea.

– Știi că e greșit să-ți bagi nasul unde nu-ți fierbe oala.

Eleanor nu era nervoasă, ci mai degrabă preocupată.

– Ție cum ți-ar plăcea dacă eu aș umbla printre lucrurile tale?

– Ce dacă ai umbla? N-am secrete.

– *Ma grande*, mi-a spus Odile ridicându-se și ea, toată lumea are secrete și sentimente ascunse. Tatăl tău, Eleanor, eu. Fii recunoscătoare pentru lucrurile pe care ți le spun oamenii, atunci când sunt gata să vorbească. Încearcă să le accepți limitele și să înțelegi că, în general, limitele lor n-au nici o legătură cu tine.

Văzând că nu înțelesesem sfatul lui Odile, Eleanor a simplificat lucrurile:

– Nu mai cotrobăi. O să intri în bucluc.

– De ce sunt eu cea căreia i se face morală, când Angel e cea care are pastilele anticoncepționale?

Eleanor s-a mirat, iar asta m-a umplut de satisfacție.

Degetele lui Odile m-au prins cu putere de braț.

– Ascultă-mă cu atenție: nimic nu-i mai rău decât să divulgi secretele cuiva. De ce ne-ai spune nouă, sau oricui altcuiva, despre treburile personale ale lui Angel? Încerci să-i faci probleme? Să-i ruinezi reputația? S-o rănești?

– Cred că nu m-am gândit.

Odile s-a încruntat la mine.

– Ei bine, data viitoare gândește-te! Și ține-ți gura.

– Nimănui nu-i place o bârfitoare, a adăugat Eleanor.

Ea și cu Odile s-au așezat înapoi pe canapea și și-au reluat conversația.

– Deci crezi că ar trebui să mă duc?

Pentru prima oară îi auzeam în glas o notă de nesiguranță.

– Unde să vă duceți? am întrebat-o.

– La Chicago, a spus Eleanor.

– Chicago, am suspinat, dorindu-mi să scap de oamenii care îmi urmăreau fiecare mișcare și să merg într-un oraș plin de zgârie-nori și de restaurante elegante.

– Trebuie să vă duceți!

– N-am mai mers cu trenul de patruzeci de ani, de când am venit aici. Și tot atât timp a trecut de când n-am mai văzut-o pe prietena mea, Lucienne.

– De ce n-ați mers până acum? am întrebat-o eu.

– Ne-a invitat, dar Buck n-a vrut niciodată să meargă. După ce a murit, eu aveam deja obiceiul să refuz invitația.

– Gândește-te la magazine și la teatre! a spus Eleanor. O, dacă aș avea ocazia... Și n-ar fi minunat să-ți vezi prietena?

– Vrea să merg pentru o lună întreagă.

– Eu și Lily am putea să te conducem la gară, a spus Eleanor.

– O să mă gândesc, i-a răspuns Odile, ceea ce, din experiența mea în ceea ce-o privea, însemna „nu“.

În seara aceea, pe când eram în pat și picoteam în timp ce citeam *Homecoming*, sunetele unei dispute s-au strecurat pe sub ușa mea:

– Sue Bob nu-și poate controla fetele și crede că poate să-mi spună cum s-o cresc pe-a mea? a spus tata. Angel e o cauză pierdută, iar Mary Louise îi calcă pe urme.

– Prostii, a spus Eleanor. Mary Louise e doar zburdalnică.

Recunoștința mi-a inundat inima adormită. Ușa s-a întredeschis, iar papucii Isotoner ai lui Eleanor s-au auzit pe covor. Mi-a stins lampa.

– Mulțumesc, i-am șoptit.

– Pentru ce?

Pentru că nu te-ai enervat din cauză că mi-am băgat nasul. Pentru că ai încurajat-o pe Odile. Pentru că vezi ce e mai bun în Mary Louise. Pentru înțelegere. N-am spus nimic din toate astea, ci doar m-am cuibărit sub plapumă și am adormit, fericită cum nu mai fusesem de mult timp.

Zece zile mai târziu, Eleanor am condus-o pe Odile la gara din Wolf Point. De pe bancheta din spate, priveam pământul sterp care se desfășura în fața ochilor mei, și-mi doream să fi fost eu cea care pleca.

În timp ce așteptam pe peron, Odile ne-a întrebat:

– Dacă Lucienne e schimbată? Dacă nu ne înțelegem? O să fiu blocată acolo.

– Poți să te întorci mai devreme, i-a spus Eleanor. Froid o să fie tot aici.

– Nu de Froid o să-mi fie dor, a răspuns Odile.

Mi-am lipit piciorul de al ei.

– Și mie o să-mi fie dor de dumneavoastră.

Trenul a intrat cu zgomot în gară, iar ea s-a urcat în vagon. De pe peronul gol, Eleanor i-am făcut cu mâna lui Odile în timp ce trenul se îndepărta.

Două săptămâni mai târziu, la masă, în timp ce-i tăiam carnea de pui lui Joe, l-am întrebat pe tata dacă puteam să dau din nou examenul pentru carnetul de conducere.

– Mary Louise deja are carnet.

– De ce te compari cu alții? Ești o fată frumoasă și unică.

Am tamponat ketchupul care îi acoperea fața lui Joe.

– Chiar că sunt unică, ultima din clasă care își ia carnetul.

Voiam să-i spun că nu putea să mă țină închisă ermetic în casă pentru totdeauna. Mary Louise mă învățase să conduc pe drumul noroios care ducea la baltă. Nu era prea greu.

– După întâmplarea cu fiica lui Flynn, aș fi mort de îngrijorare. Nu vreau să-ți asumi riscuri.

Jess Flynn era într-o camionetă cu niște băieți care conduceau băuți. Când Fordul a ieșit de pe drum, a fost omorâtă instantaneu. Orașul nostru o jelise timp de cinci ani.

– Adolescenții nu conduc băuți spre și de la școală, i-a spus Eleanor tatei. Nu-i nimic rău ca o tânără să aibă puțină independență. Și n-ar fi mai bine să capete un pic de experiență înainte să plece la colegiu?

Tata a acuzat-o că era de partea mea pentru că voia s-o plac. Ea a început să strângă lucrurile de pe masă, trântind tacâmurile peste farfurii. Acum eram prinsă la mijloc în cearta lor, o ceartă pe care o provocasem fără să vreau.

După cină, a venit Mary Louise. Stând turcește pe covor, sprijinite de patul meu, ascultam The Cure.

– Tata și Eleanor se ceartă iar, i-am spus. Aș vrea să pot evada în Chicago.

– Ți-ar lua o viață să faci economii pentru asta. O să poți merge la treizeci de ani.

– Când o să fiu prea bătrână ca să mă distrez.

– Lily! a ciripit Eleanor de pe hol. Oprește muzica, îl sperie pe Benji! De ce nu vă duceți voi două să udați plantele lui Odile? Probabil că sunt deja pe jumătate uscate.

Sufrageria lui Odile părea neschimbată. Un coș de nuiele lângă scaun, măsuța de cafea pe care erau așezate obiectele făcute de mine la lucru manual – un săculeț pentru păstrat lavandă, un semn de carte din piele –, dar nu se auzea muzica lui Bach și nimeni nu ne întreba cum fusese ziua noastră. Casa nu mirosea a prăjituri proaspăt coapte; mirosul de mucegai făcea ca locul să pară gol. Cu draperiile trase și cu Odile plecată, camera părea ca un trup fără suflet.

Aveam toată casa la dispoziția noastră. Eram libere să facem orice. Era o șansă unică. Am deschis un sertar, dar n-am găsit altceva decât ziare vechi și articole decupate.

– Ce cauți de fapt? m-a întrebat Mary Louise în timp ce stropea ferigile cu apă.

– Indicii.

Voiam să găsesc lucrurile pe care Odile nu le spunea. Am apucat cărți de pe rafturi, în speranța de a găsi încă o fotografie, o scrisoare de dragoste, un jurnal. Ceea ce-i interzis e palpitant. Și cum altfel poți descoperi lucruri? *Nu-ți băga nasul. O să ai probleme.* Am simțit o undă vagă de vină, dar am continuat să răsfoiesc paginile.

– S-ar putea să n-o cunoști pe Odile așa de bine cum crezi. Dacă a fost îndrăgostită de un nazist?

Mi-am amintit fotografia cu „Protectorul bibliotecii“. Nu arăta rău, pentru un nazist. Am clătinat din cap.

– În nici un caz! A făcut parte din Rezistență, descifrând coduri ascunse în cărți. Pun pariu că era îndrăgostită de un coleg din Rezistență care, vai, a fost ucis într-o misiune secretă.

– N-a răs un an întreg, a adăugat Mary Louise încă un element poveștii. Dar apoi l-a văzut pe domnul Gustafson, care a ajutat-o să zâmbească din nou. Cum s-au cunoscut?

Am încercat să ghicesc.

– A fost parașutat în Franța, unde l-au împușcat gloanțele inamice. A fost transportat la spital, unde ea făcea voluntariat o dată pe săptămână.

– Dar după ce l-a cunoscut pe el, a început să meargă zilnic.

Am studiat poza de nuntă a lui Odile. Cu gura strânsă, privea în aparat. Buck se uita în jos la ea, cu o privire tâmpă, plină de iubire.

– Poți să ți-l imaginezi întins în patul de spital, privind-o cu adorație? am întrebat.

– Și ea îl plăcea, dar nu putea să-i spună fiindcă pe vremea aceea trebuia ca femeile să mimeze timiditatea.

– Cu siguranță.

Mi-am imaginat-o pe Odile cu bereta pe cap, sfidând ofițerii Gestapo în același fel în care îi ținea piept tatei. Pun pariu că ascundea evrei în apartament.

– Dacă Odile ar fi ascuns-o pe Anne Frank, ea ar fi trăit acum.

– Bineînțeles că da, a fost de acord Mary Louise. Hai să vedem ce mai are!

Am lăsat cărțile într-un teanc și ne-am îndreptat spre dormitor. Mary Louise a dispărut în debara.

– O cutie de bijuterii! Sigur e plină de rubine de la un vechi iubit.

Am urmat-o. Abia aveam loc amândouă. Obrajii mi se lipiseră de mânecile bluzelor lui Odile. Agățată de un umeras, strălucea o cămașă de noapte din mătase neagră – ceva atât de senzual încât am roșit amândouă uitându-ne la ea. Pușca lui Buck era sprijinită într-un colț. N-ar fi trebuit să fim în debaraua lui Odile, în dormitorul ei, printre lucrurile ei. Știam asta. Dar nu mă puteam opri din a mângâia puloverele de cașmir, împăturate de parcă ar fi fost încă în magazin.

Mary Louise mi-a arătat o cutie albă, așezată pe un raft de sus. Am apucat-o, iar ea a deschis încuietoarea aurie.

– Nu-i încuiată, m-am minunat eu.

– Ghinion.

Mary Louise ținea în mână o grămadă de hârtii.

– Poate că sunt scrisori de dragoste.

La asta speram, la o bucățică din trecutul lui Odile, scrisă de un iubit. Buck, sau altcineva, cineva atrăgător și străin. Hârtia era îngălbenită de timp și crocantă precum o bucată de bacon prăjit. Am luat prima pagină. Scrisul feminin și cursiv semăna cu scrisul lui Odile. Nu era de la un iubit, atunci. Franceza era greu de înțeles. Scrisoarea era plină de cuvinte pe care le văzusem cândva și pe care de multă vreme le abandonasem într-o zonă marginală a minții mele.

Paris

12 mai 1941

Domnule inspector:

De ce nu căutați evrei nedecarați care se ascund? Adresa profesoarei Cohen este strada Blanche, numărul 35. Obișnuia să predea o așa-zisă literatură la Sorbona. Acum invită la ea acasă elevi pentru prelegeri, ca să se poată destrăbăla cu studenții și colegii ei, majoritatea bărbați – la vârsta ei!

Când se aventurează pe stradă, o vezi venind de la un kilometru, în pelerina mov foșnitoare, cu pana de păun înfiptă strâmb în coc. Cereți-i evreiceii certificatul de botez și pașaportul, o să-i găsiți religia trecută acolo. În timp ce francezi buni, bărbați și femei, lucrează, Madama profesoară stă și citește cărți.

V-am dat datele exacte, e rândul dumneavoastră să acționați.

Semnăt,

Cineva care știe

Ura veche de patruzeci și cinci de ani s-a ridicat din paginile scrisorii. Țsta era motivul din care Odile nu vorbea despre trecutul ei, pentru că era plin de cuvinte urâte?

Mă simțeam ca și cum aș fi fost în interiorul unui glob de sticlă pe care cineva îl scuturase, în care elementele din interior nu erau lipite, așa încât toate fuseseră aruncate în aer – casa de cărămidă, stâlpul de iluminat, pisica vagabondă, mașina poliției. Ne-am înclinat cu toții odată cu zăpada, care nu era zăpadă, ci doar bucăți de hârtie ruptă, fulgi de confetti descompuși pe care îi făcusem din scrisoare.

Mary Louise mi-a tras una.

– De ce ai rupt-o?

– Ce? i-am răspuns, încă amețită.

Mi-a arătat bucățile de hârtie de la picioarele noastre.

– Cu siguranță că o să afle. Am dat de naiba.

Nimic nu mai avea sens.

– Nu-mi pasă.

Mi-a venit în minte fotografia cu „Protectorul bibliotecii“. Odile o ținea laolaltă cu fotografiile celor dragi. Poate că-și dăduse întâlniri cu nazistul și poate că-l ajutase în munca lui. Până una-alta, nu se mai întorsese niciodată în Franța și nimeni din familia ei n-o vizitase. Poate c-o dezmoșteniseră.

– Ce scria în scrisoare?

Nu voiam ca Mary Louise să știe cât de oribili sunt oamenii. Nu voiam să-i împărtășesc suspiciunile mele în legătură cu ceea ce făcuse Odile. Dacă nu ea scrisese scrisoarea, de ce o avea?

– Ce spunea? a repetat ea.

– N-am înțeles.

– Nu-i nimic, m-a consolatat prietena mea, bătându-mă pe spate. Poate că nu vorbești franceza așa de bine cum crezi.

Găsiserăm indiciul pe care îl voiam. Iar acum... mi-era frig. Și greață.

– Dacă n-ai înțeles-o pe aia, citește alta, m-a îndemnat Mary Louise arătând spre scrisorile din cutie.

– Nu-i nimic de înțeles. Sunt gunoi. Gunoi vechi.

Am încercat să le rup, dar Mary Louise le-a înșfăcat și le-a împăturit exact așa cum le găsisese.

– Vreau să merg acasă, i-am spus.

– Poate că ai dreptate, poate c-ar trebui să mergem.

– Da, poate c-ar trebui, a spus Odile.

Odile.

Ne-am întors cu fața la ea. Avea sprâncenele ridicate, încovoiate ca niște semne de întrebare. Ce căutam la ea în cameră? Ce erau bucățelele de hârtie de la picioarele noastre?

Era fericită să mă vadă. Puteam să citesc asta pe fața ei, în privirea ei.

Eu și Mary Louise eram obișnuite să dăm de bucluc, dar niciodată nu fuseserăm prinse asupra faptului. O parte din mine voia să-i ceară scuze lui Odile pentru invadarea spațiului ei personal, dar, într-o măsură mai mare, voiam ca ea să-și ceară scuze pentru acea scrisoare îngrozitoare, pentru că mă învățase acele cuvinte oribile franțuzești, pentru că mă făcuse să cred că fusese în Rezistență, pe când ea era, de fapt, doar o mincinoasă.

– Voi ați scos cărțile de pe rafturi?

Vocea ei era senină.

Scăpând scrisorile, Mary Louise m-a dat la o parte și a fugit. Dar dacă Odile mă învățase ceva, era să mă țin tare. Am privit-o direct în ochi. Direct în ochii ei căprui, blânzi.

– Cine ești?

Capitolul 34. Odile

Paris, 19 iulie 1943

Bitsi n-a salutat pe nimeni. A dat buzna în dormitorul meu, unde, așezată la birou, îi scriam lui Rémy. Schimbată la față și cu respirația tăiată, a anunțat:

- Boris juca cărți!
- Cărți?
- Și a fost împușcat!
- Împușcat? Mi-am dus mâna la inimă. E... în viață?
- L-au dus la Spitalul Pitié pentru interogatoriu.

Aflat sub controlul Gestapoului, „Spitalul Milei“ era, practic, o condamnare la moarte. Nu, nu Boris. Nu puteam suporta să mai pierd un prieten.

– Eram acasă și mă simțeam foarte agitată, așa că m-am dus la bibliotecă să lucrez ceva, a povestit Bitsi. Contesa tocmai se întorsese de la discuția cu doctorul Fuchs. Mi-a spus că soția lui Boris a sunat-o la miezul nopții. Dimineața, contesa a mers direct la *Bibliotheksschutz*. „Boris Netchaev a lucrat la bibliotecă vreme de aproape douăzeci de ani“, l-a informat ea. „N-ar face niciodată ceva care s-o compromită. Ați promis că o să ne ajutați în caz de nevoie.“ El a rugat-o să pregătească un raport scris. Ha! Contesa știe despre naziști și rapoartele lor! A făcut o descriere pe larg a incidentului, scrisă la mașină și semnată de un martor. El a dat un telefon și a fost informat că Boris era pregătit pentru deportare.

- Deportare!
- Dar doctorul Fuchs a promis să intervină.

Asta era ceva. Știam că avea să se țină de cuvânt. *Bibliotheksschutz* nu era diabolic, la fel ca ceilalți.

- Cum putem să-l ajutăm pe Boris?
- Ajutând-o pe Anna.

Ne-am dus cu bicicletele până la familia Netchaeff, în învecinata suburbie Saint-Cloud. Odată ajunse, am întrebat dacă Anna era acasă și am fost poftite în apartamentul plin de rude și de prieteni care vorbeau în șoaptă. Da, Hélène fusese în camera alăturată și a auzise totul. Biata micuță, are doar șase ani. Ce căutau naziștii? Să sperăm că-i dau voie Annei să-l vadă pe Boris. Poți crede că nemernicii au avut tupeul să vină înapoi, nici mai mult nici mai puțin decât la ora trei noaptea, ca să ia țigările pe care le văzuseră pe masă?

Mai târziu în acea după-amiază, Anna s-a întors acasă. Era albă ca varul. Gestapoul o băgase într-o cameră umedă din subsol, unde îi fusese arătată o serie nesfârșită de poze ale unor bărbați pe care nu-i cunoștea – aceiași pe care i-i arătaseră și lui Boris – înainte de a o lăsa să-l vadă. Încă îmbrăcat în cămașa murdară de sânge, nu fusese examinat de un doctor.

În luna august, Boris a fost transferat la Spitalul American, mulțumită intervenției doctorului Fuchs. Boris fusese împușcat în plămân și, din cauză că nu fusese tratat vreme de mai multe zile, se instalase o infecție care îi punea viața în pericol. După o lună, medicii i-au permis și alți vizitatori în afară de soția lui. În holul imens de la intrare, Anna ne-a spus mie și lui Bitsi:

– Se simte mai bine. Ieri m-a tachinat să-i aduc un pachet de Gitanes.

Am zâmbit, fără să fiu complet sigură că glumea.

– Bună! ne-a salutat Margaret, grăbindu-se spre noi. Îmi pare rău c-am întârziat.

N-o văzusem de săptămâni bune. Bronzată și relaxată, strălucea de fericire.

– Bietul Boris, a spus Margaret. De ce nu mi-ați spus mai devreme?

– Am sunat, i-am spus, încordată. Nu m-ai sunat niciodată înapoi.

– Am fost la mare cu... S-a uitat la Bitsi și la Anna. Am fost la mare. Ar fi trebuit să țin mai bine legătura cu voi.

În drum spre Boris, una dintre asistente m-a salutat călduros. Era impresionant să-și aducă cineva aminte de mine. Am stat de vorbă pe hol cu acea asistentă, în timp ce Anna se asigura că Boris era treaz.

Ajunsa în cameră, m-am dus direct la Boris. Agitată la fel ca *maman*, i-am aranjat plapuma peste piept. Ochii lui albaștri erau tulburi de la analgezice,

dar colțul gurii i s-a ridicat ca atunci când era pe cale de a spune o prostioară.

– Țara noastră chiar că a devenit Franța Kafka.

– A fost o metamorfoză⁴⁶, am replicat, încercând să rămân într-o notă ușoară.

– Îmi pare rău că te-am lăsat singură la recepție.

– Nu mă deranjează. Îmi place să-i ajut pe cititori. Bineînțeles, prietenii noștri n-au lăsat ca închiderea anuală să-i oprească din a veni în fiecare zi! Acum, promite că n-o să exagerezi.

– Să exagerez? a ciripit el.

Prea emoționată ca să vorbească, Bitsi l-a sărutat pe obraji, apoi s-a dus în colțul camerei.

– Boris, nu se poate să nu-ți admirăm simțul timpului, i-a spus Margaret. Să fii împușcat și să te recuperezi în decursul perioadei anuale de concediu.

– N-a fost prima oară când am fost împușcat, a spus el, amețit, dar sper să fie ultima.

– Poftim? s-a mirat ea.

– Obosește ușor, l-a scuzat Anna în timp ce ne escorta spre ieșire, dar insistă că o să se întoarcă la muncă în cel mai scurt timp.

– Îl cred, a spus Bitsi. Când putem să-l vizităm din nou? Ai nevoie să stăm cu Hélène?

În timp ce ele vorbeau, Margaret m-a tras de-o parte.

– Nu pot să-i fac cunoștință fiicei mele cu Felix, e prea mică de vârstă ca să țină un secret. Dar am nevoie să-l cunoască cineva, să vadă cât e de blând. Aș vrea să vă fac cunoștință.

Chiar se aștepta să iau ceaiul cu iubitul ei?

– N-ar trebui să te vezi cu el, am izbucnit.

– Mi-a salvat viața. Îi salvează viața lui Rémy.

Avea dreptate. Dar ceea ce făcea nu era bine.

– Îți cer o oră din viața ta, mi-a spus ea.

Margaret de multe ori vorbea fără să se gândească, dar o asemenea cerință mârșavă nu era doar necugetată, era nebunească.

– Chiar și cinci minute ar fi prea multe!

– Când ai avut nevoie de ceva de la mine, nu te-am refuzat, mi-a trântit-o ea, și a plecat pufnind.

– Vă certați? m-a întrebat Bitsi.

– Nu-i nimic, i-am răspuns. Știi cât de țepoasă pot fi uneori.

– Numai uneori?

Și-a ridicat o sprânceană.

KRIEGSGEFANGENENPOST

3 septembrie 1943

Dragă Odile,

S-ar putea ca asta să fie ultima scrisoare pe care ți-o scriu. Am fost bolnav și băieții mi-au spus că am delirat. Rana nu mi s-a vindecat. Fără medicamente, infecția e din ce în ce mai urâtă.

Nu lăsa războiul ăsta sau orice altceva să te despartă de Paul. Mărită-te cu el, dormi la el în brațe în fiecare noapte. N-are nici un rost ca amândoi să fim nefericiți. Dacă aș fi fost acolo, aș fi fost cu Bitsi. Aș fi petrecut fiecare minut cu ea.

Orice s-ar întâmpla, te rog să nu suferi. Cred în Dumnezeu. Încercă să ai încredere.

Cu dragoste,

Rémy

Mi l-am imaginat întins pe niște bucăți reci și umede de lemn, departe de toți oamenii pe care îi iubise vreodată. O, Rémy, te rog să te întorci acasă. Te rog să te întorci acasă. Aveam crampe, așa că m-am dus la baie și am vomat, îndoită de șale. Te rog nu muri. Te rog nu muri. Când n-a mai rămas nimic în mine, m-am dus pe coridor și m-am sprijinit de perete. Mă durea tot corpul, burta, capul, inima. Mi-am trecut mâinile peste față, prin păr, în jos pe gât, încercând să-mi ușurez durerea. Trebuia să existe ceva ce puteam face. Am deschis dulapul cu medicamente și am apucat unguente, plasturi cu muștar, o cutie cu aspirină (mai erau doar trei pastile) orice ar fi putut ajuta. Cu brațele pline, m-am dus în bucătărie să caut o cutie în care să le pun.

– Ce-s toate astea? m-a întrebat *maman*, uitându-se la tot talmeș-balmeșul de pe masă. Ce s-a întâmplat cu părul tău? Arăți ca o nebună.

I-am citit scrisoarea.

– O, Doamne...

M-a ajutat să pregătesc pachetul, deși amândouă știam că depășiserăm deja cantitatea pe care puteam s-o trimitem în acea lună.

– S-ar putea ca autoritățile să nu accepte, mi-a spus ea. Dar vom încerca.

Ce uimitor că ea era cea calmă. Până la scrisoarea asta, fusesem convinsă că Rémy avea să se întoarcă acasă. Poate că *maman*, care trecuse prin Marele Război, știa mai bine, și asta era motivul din care primise vestea capturării lui Rémy cu atâta suferință.

O săptămână mai târziu, venind de la serviciu, am fost uluită să găsesc apartamentul cufundat în întuneric, de parcă nimeni n-ar fi fost acasă. Am aprins lumina din holul de la intrare și m-am uitat în camera de zi. Mama stătea acolo singură, îmbrăcată în negru.

– Am primit vești, a spus.

Obrajii, chiar și buzele, îi erau de un alb fantomatic. Emoția i se scursese de pe față precum sângele.

Hârtia de la picioarele ei m-a făcut să știu că Rémy era mort.

Odată, pe când aveam zece ani, ne-am încăierat, iar eu am căzut rău, așa de rău încât am rămas fără aer. Pe spate, incapabilă să mă mișc, nu puteam nici măcar să-mi ridic capul ca să spun „N-a fost vina ta“. Credeam că paralizasem, că ceva se spărsese. Acum mă simțeam la fel, incapabilă să-mi scot jacheta, să clipesc, să merg la *maman*. Am rămas pe loc, împietrită înlăuntrul meu.

– Așa de mult timp am sperat să fie eliberat, a spus ea, să-și croiască drum înapoi, la noi.

– Și eu, *maman*. Mi-am regăsit vocea. Și eu.

Speranța fusese dureroasă, dar acum știam că renunțarea la ea era și mai dureroasă. M-am prăbușit lângă *maman*. M-a apucat de mână. Măgelele rozariului ei mi s-au înfipt în palmă. Mi-a spus:

– Dar apoi, chiar înainte de ultima lui scrisoare, am știut. Cumva, am știut.

– Erai singură când ai primit vestea? am întrebat-o.

– Eugénie era cu mine, mulțumesc lui Dumnezeu.

Am aprins lampa.

– Unde e?

– A vrut să se îmbrace în doliu.

– Ar trebui să trimitem după *papa*.

A stins lampa.

– Nu merită să știe.

– O, *maman*...

– Rémy s-a înrolat ca să-i demonstreze că era bărbat adevărat.

Chiar dacă așa stăteau lucrurile, învinuirea nu-l aducea pe Rémy acasă. Dacă rămânea să planeze asupra tatei, el avea să fie mort pentru ea, la fel de mort ca și Rémy. Era necesar s-o îndepărtez pe *maman* de resentimente.

– Trebuie să-i spunem lui Bitsi.

– Avem destul timp mâine. Mai lasă-i o noapte înainte să-i frângem inima.

În tăcere, eu și *maman* ne-am cufundat în șocul durerii. Nu știam pentru cât timp. „Bineînțeles că nu era mort. Nu putea să fie mort atât timp cât ea mai avea sentimente și se mai gândea la el.“ 813. *Ochii lor îl urmăreau pe Dumnezeu*. Nu trebuia decât să continui să mă gândesc la el. Rémy scriind un articol la biroul lui. Rémy sorbind din ceașcă la cafeneaua noastră preferată, cu o pisică în poală. Rémy râzând cu Bitsi. Rémy. O, Rémy. *Băieții mi-au spus că am delirat*. Rémy nu mai era. Dar cum se putea, când aveam atât de multe lucruri să-i spun?

Aluzie la nuvela *Metamorfoza* a celebrului scriitor ceh de limbă germană Franz Kafka (1883–1924)

Capitolul 35. Paul

La biroul lui de la comisariat, Paul se gândea la un singur lucru: Odile. Dacă putea să se concentreze asupra ei, putea să uite de toți și de toate. Odile atunci când se cunoscuseră – ea fusese furioasă, iar el nu știuse de ce. Odile atunci când îi oferise un buchetel de flori – privirea i se îmblânzise. Gura ei, dulce și coaptă ca o cireșă. Mișcarea coapselor ei. Odile în rochia neagră, Odile fără ea. Sâni ei. Îi plăcea să-i mângâie, să-i guste.

Șeful lui a bătut în masă.

– N-ai nimic de lucru?

Paul s-a foit pe scaun.

– Da, domnule. Dar de ce...

– Nu-i treaba ta să pui întrebări. Treaba ta e să taci din gură și să urmezi ordinele. Uite lista.

Paul n-o înțelegea. Când fusese declarat războiul, poliția arestase comuniști, nemți pacifiști care trăiau în Franța, niște englezi – chiar și doamne și evrei. Pe afișul din spatele lui scria: „Evrei de ambele sexe, francezi și străini, vor fi ținta raziilor. Pot fi, de asemenea, arestați. Agenții forței de poliție sunt însărcinați cu executarea prezentelor ordine“.

Unora dintre colegi le plăcea să dea oameni afară din apartamentele lor. Alții mimau că le era rău, ca să scape de o sarcină neplăcută, dar nu așa era modul în care făcea Paul lucrurile. Luase în considerare, pentru puțin timp, varianta de a fugi în Zona Liberă, dar refuzase să-și abandoneze responsabilitățile, așa cum făcuse tatăl lui. Paul voia să se angajeze în lupta din nordul Africii, alături de Francezii Liberi, dar nu putea s-o abandoneze pe Odile. Refuzase promovarea oferită de tatăl lui Odile, pentru ca ea să știe că era pusă pe primul loc. Îi spusese lucruri pe care nu le destăinuise nimănui. Alegerea lui: Odile sau toate și toți ceilalți. Decizia era ușoară.

A plecat spre adresa cea mai îndepărtată de pe listă. Nu voia să se gândească la munca lui. Numai Odile putea să i-o scoată din minte. Odile pe pat. Odile dezbrăcată în bucătărie, amestecând ciocolată caldă în ibricul

de cupru al unui străin. La început întâlnirile lor fuseseră palpitante, dar acum Paul era obosit să se mai ascundă. Voia să se însoare cu Odile. Ce s-ar fi întâmplat dacă Rémy nu s-ar mai fi întors niciodată? Nimeni nu îndrăznește să vorbească despre posibilitatea asta. Ce putea să facă Paul? Să obțină o autorizație specială și, în secunda în care ea ar fi spus „da“... A ajuns la adresă. Nu voia să se gândească la ce urma să facă. Odile spunând *je t'aime*. Odile minunându-se de schițele lui. Odile citindu-i cu voce tare din Éluard. Odile. Odile. Odile.

Paul a urcat două etaje și a sunat la ușă. A apărut o doamnă cu părul alimba El i-a spus:

- Doamnă Irene Cohen, trebuie să vă escortez la secția de poliție.
- Ce am făcut?
- Probabil că nimic. Vreau să spun, sunteți...

Voia să spună *bătrână*, dar nu era politicos să-i vorbești unei femei despre vârsta ei.

- E o razie.

Când s-a întors ca să ia o carte de pe masă, Paul a observat o pană de păun înfiptă în cocul ei.

– Faceți bine că vă luați o carte, formalitățile durează din ce în ce mai mult în fiecare zi.

- Știu. Ești logodnicul lui Odile.

A înfipt volumul subțire în pieptul lui.

- Te rog să-i dai asta. O să știe ce să facă.

Surprins, a făcut o mișcare neîndemânatică, iar cartea a căzut. Atunci când cotorul a atins podeaua, paginile au fluturat. Paul a văzut antetul Bibliotecii Americane: *Atrum post bellum, ex libris lux*. Odile îi spusese că însemna „După întinericul războiului, lumina cărților“.

A ridicat cartea.

– Doamnă, sunt polițist, nu curier. O să fiți acasă înainte de cină și veți putea să i-o dați personal.

- Ești naiv, tinere.

Paul s-a ridicat, pregătit să-i spună câteva. Naiv! El era un ins umblat prin lume. Doar pentru că nu era soldat, asta nu însemna că nu văzuse nimic. Călătorise prin toată Franța. Câștiga traiul pentru el și mama lui. Cine era ea ca să judece, bătrână nebună cu pene în păr? Acum și-o amintea. Bine, nu chiar exact. Erau o mulțime de oameni bătrâni la bibliotecă și nu-i

cunoștea după nume. Își amintea de venerația cu care Odile îi vorbise despre abonatul ei preferat, profesoara cu o pană de păun în păr.

Profesoara Cohen și-a pus paltonul. Văzând steaua galbenă de pe rever, Paul a început să transpire și picături de rușine i s-au scurs pe trup. Voise să-i povestească lui Odile despre razie, acea dimineață îngrozitoare în care, împreună cu alți oameni din poliție, inclusiv tatăl ei, arestaseră mii de evrei, familii întregi, chiar și copii. Dar nu era doar treaba lui, era și a tatălui ei.

Paul s-a uitat la cartea din mână lui. Ar fi trebuit s-o protejeze pe Odile sau să i se destăinuiească? Ar fi trebuit să-și facă datoria și s-o aresteze pe profesoara Cohen, sau ar fi trebuit să plece din acel apartament și să nu se mai întoarcă niciodată?

Capitolul 36. Odile

De când primiserăm vestea, *maman* nu mă lăsase să plec nicăieri. De zece zile mă târa prin apartament. Tânjeam după Rémy și după intimitatea de a putea să-l plâng, dar *maman* mă urmărea. Pe divan am deschis cartea *Tăcerea mării*⁴⁷, 843, și am ținut-o în față ca pe un scut. Aveam nevoie de un moment de liniște, sau, chiar mai bine de atât, de reîntoarcerea la muncă. Biblioteca avea nevoie de mine, iar eu eram blocată acasă.

– Ar fi bine să nu fie o carte care să te supere, a spus *maman*.

Am pus-o jos.

– Am ratat prima zi de lucru a lui Boris. Sunt sigură că nu-i în stare să muncească.

– Nici tu nu ești. Am avut un șoc teribil.

Singurul oaspete pe care îl accepta *maman* era Eugénie. Le urmăream, amândouă îmbrăcate în negru, îngrijindu-se de morcovii care creșteau în cutiile de la fereastră.

– Încă o zi sau două, a spus *maman*.

– O să fie mai mari atunci, a fost de acord Eugénie.

Apoi s-au dus la baie, unde au pregătit rufele. Servitoarea fugise din Paris, nimeni nu putea s-o învinovățească. Dar asta o lăsa pe *maman* cu rufe de spălat. Ca să facă munca murdară, s-au îmbrăcat cu rochii vechi. Au turnat apă fiartă peste așternuturile din cadă. Frecat, clătit, stors. Efortul le-a adus o strălucire de satisfacție pe fețe. Munca îi dădea mamei ceva de făcut, ceva mai bun decât plânsul.

Am vrut să ajut, însă Eugénie m-a dat la o parte.

– O să-ți distrugi mâinile. Ai toată viața înainte pentru treburi din astea.

Ele storceau, eu mă simțeam inutilă.

– Războiul ăsta, a spus *maman*.

– Războiul ăsta, a fost de acord Eugénie.

Războiul ăsta crease parteneriate ciudate.

– Lasă-mă pe mine, am zis.

M-am luptat cu un prosop, dar aproape că n-am reușit să scurg nici o picătură din el.

– Nu s-ar fi descurcat la o fermă, a chicotit Eugénie.

– Fata mea e fată de oraș, a spus *maman* cu mândrie. Mai mult creier decât mușchi. Când eram de vârsta ei puteam să rup gâtul unei găini fără să stau pe gânduri.

Chiar când credeam că aveam să înnebunesc de dorul lui Paul, de dorul bibliotecii, lovitura lui Bitsi a deschis ușa, trecând de *maman*. Ca și noi, suferea.

– Avem nevoie de tine. M-a împuns în piept cu reproș, ca și cum ar fi crezut că fusese ideea mea să stau acasă. Contesa e fragilă. Boris n-ar fi trebuit să se dea jos din pat. Cu toții am avut de suferit.

Privirea lui Eugénie a zburat către *maman*.

– Odile are nevoie de odihnă, a spus ea.

– Și eu la fel, a spus Bitsi. Și tu la fel.

– Am nevoie de Odile aici.

Maman tremura.

– Dacă i s-ar întâmpla ceva...

Am îmbrățișat-o, înțelegând, brusc, de ce fusesem ținută acasă.

Sprijinită de tocul cojit al ușii, l-am observat pe Boris ocupat la recepție. Arăta sfrijit în costum. Avea argint în părul de pe tâmpile. Dacă n-ar fi fost contesa și doctorul Fuchs... Când m-a văzut, s-a ridicat încet, nesigur pe picioare. Îngrijorată pentru rănilor care-l făceau să sufere, l-am sărutat delicat pe obraji; m-a strâns în brațele lui descărnate.

Scufundată în mirosul de Gitane, am spus:

– Anna o să te omoare când o să afle că fumezi.

– Încă am un plămân bun, a protestat el.

Am râs. Nepregătită să mă opresc din a-l atinge, i-am dat la o parte o scamă de pe cravată.

– Îmi pare rău pentru fratele tău, mi-a spus el.

– Știu. Și mie.

În scurt timp, am fost înconjurați. Erau acolo contesa, domnul Pryce-Jones, domnul de Nerciat și *madame* Simon, care și-au exprimat condoleanțele. Așa de tânăr. Așa de trist. Așa de mare păcat. Războiul

ăsta... Chiar atunci când am crezut că urma să încep să plâng, domnul Pryce-Jones mi-a spus:

– Ne-a lipsit bibliotecara noastră preferată.

Am zâmbit.

– Certurile n-au nici un haz fără tine, a adăugat de Nerciat.

Tonul părea superficial, însă îngrijorarea din ochii lor spunea o altă poveste.

M-am simțit norocoasă cu așa niște prieteni și cu șansa de a lucra într-un loc căruia să-i aparțin de drept. În drum spre arhivă am inspirat mirosul cel mai plăcut din lume: cărți, cărți, cărți.

Margaret a ieșit dintre rafturi, la fel de ezitantă ca în prima zi. M-am crispat amintindu-mi că avusese intenția să mă prezinte *locotenentului* ei.

– Am auzit de Rémy, mi-a spus.

La auzul numelui lui, rostit atât de rar acum, am început să plâng.

– În legătură cu cele întâmplate între noi. Ți ceream prea mult, înțeleg acum.

– Sunt sigură că Felix e încântător, iar familia mea a apreciat mâncarea pe care a primit-o pentru...

N-am vrut să rostesc numele fratelui meu și numele iubitului ei în aceeași frază.

– M-am rugat foarte mult pentru tine și familia ta. Îmi pare rău că n-am venit să te văd acasă. N-am fost sigură că aș fi fost bine-venită.

Războiul furase așa de multe. Acum trebuia să hotărâsc dacă eram de acord să-l las să ne fure și prietenia.

– Ar fi fost o pierdere de timp, am spus. *Maman* nu a primit pe nimeni.

– Nici măcar pe Paul?

– Nici măcar pe Bitsi.

– Nu glumeai când spuneai că e strictă.

– Sunt sigură că e mult de lucru. Am făcut un gest spre rafturi. Ai vrea să mă ajuți să găsesc răspunsurile la întrebări?

– Mai mult decât orice.

Cadența bibliotecii a pus stăpânire pe mine și am petrecut ziua rezolvând puzzle-uri (Unde pot găsi informații despre Camille Claudel? Care e istoria Clevelandului?) Mi-am ținut mâna în buzunar, pe ultima scrisoare a lui Rémy. O memorasem în întregime însă, după ce ultimul abonat a plecat, un

singur rând îmi revenea în minte: „Nu lăsa războiul ăsta să te despartă de Paul“.

Am sunat la secție.

– Sunt liberă. Vino la bibliotecă.

În timp ce mă plimbam prin curte, s-a apropiat contesa.

– Am încercat să-i livrez cărți doamnei profesoare Cohen, dar n-am găsit-o acasă. Poți să încerci tu acum?

– Am niște planuri în seara asta. Aș putea să merg mâine?

– Cred că da, mi-a răspuns ea, cu indulgență. Acel cineva are obraji uscățivi... și ochi albaștri?

– Da. Am recunoscut replica și am adăugat: Dar n-are un caracter de bronz.

A continuat, sub acaciile ale căror frunze fluturânde erau luminate de razele slabe ale lămpilor din stradă. Mi-am amintit o altă replică din *Cum vă place*: „Acești copaci îmi vor sluji drept cărți/ Și-n coaja lor mi-oi scrie a' mele gânduri.“

Când a ajuns Paul, m-am aruncat în brațele lui.

– Îmi pare atât de rău pentru fratele tău, mi-a spus el.

M-am cuibărit mai aproape.

– Am încercat să vin în vizită. Mama ta e un balaur.

– Războiul a schimbat-o.

– A schimbat pe toată lumea.

Nu voiam să mă gândesc la război, sau la cei dragi pe care îi pierdusem, la iubitul meu Rémy. În drum spre casă, l-am întrebat:

– Cum e munca?

– Ciudată.

Întrebarea era banală, dar acum o simțeam ca pe un pistol încărcat. În timp ce mergeam, am întrebat despre mătușa lui (știam să nu întreb despre mamă), dar nu mi-a răspuns. Am întrebat dacă i se întorsese colegul din concediul de boală. Nici un răspuns.

– E totul în ordine?

Ne-am oprit. Am văzut că voia să spună ceva.

– Spune-mi.

– Acum câteva zile... ei bine... tatăl tău spune că ceea ce facem...

– Tatăl meu? m-am mirat. Ce legătură are el cu asta?

Paul a ridicat din umeri și a pornit de pe loc.

L-am ajuns din urmă.

– Ce se întâmplă?

S-a uitat drept înainte.

– De ce s-ar fi întâmplat ceva?

A doua zi, pentru prima oară, Paul nu s-a oprit la bibliotecă în timpul turei lui. Speram că nu i se întâmplase nimic. La muncă avea de-a face cu tot felul de oameni. Întrerupsese mai mult decât o singură încăierare la beție și se știa despre ciomăgelile pe care polițiștii le încasau de la contrabandiști atunci când le confiscau bunurile obținute pe căi îndoielnice. Distrasă de grijile mele, am uitat de cărțile pe care trebuia să i le livrez doamnei profesoare Cohen și m-am dus direct acasă.

Paul n-a venit la bibliotecă nici a doua zi. La ora închiderii, mi-am îndesat în geantă cărțile pentru profesoară. Urcând pe scara în formă de melc, mă așteptam să aud din depărtare țâcănitul mașinii de scris, dar nu percepeam decât o liniște stranie. Am bătut la ușă.

– Doamnă profesoară?

Nimic.

Mi-am lipit urechea de ușă.

Am bătut mai tare.

– Doamnă profesoară? Sunt Odile.

Unde ar fi putut să fie la ora aceea târzie? Era într-o vizită, sau i se întâmplase ceva? Poate plecase la țară ca să-și vadă nepoata. Dar nu-mi spusese nimic despre planuri de călătorie. Poate că suferea de vreo boală, deși, în ciuda lipsurilor, rămăsese rezistentă. Am mai bătut o dată și am așteptat încă douăzeci de minute înainte s-o pornesc spre casă.

La muncă, a doua zi, i-am spus lui Boris:

– A fost prima oară când profesoara Cohen n-a răspuns la ușă. N-am știut ce să fac. Ar fi trebuit să chem pe cineva? Ar trebui să merg din nou azi?

Mă așteptam să spună că-mi făceam griji degeaba, dar, în loc de asta, el a zis:

– Hai să mergem acum.

Pe drum, mi-a spus că trei abonați evrei cărora le livra cărți dispăruseră. Nu știam ce să credem. Fugiseră din Paris ca să scape de urmărirea amenințătoare a naziștilor sau li se întâmplase ceva?

Când am ajuns la destinație, Boris a bătut la ușă; am strigat:

– Doamnă profesoară, sunt Odile!
Dar n-am primit nici un răspuns.

Am fost devastată să constat că Paul n-a mai dat nici un semn de viață timp de-o săptămână întreagă. Mătușa Caroline îl pierduse pe unchiul Lionel; Margaret îl pierduse pe Lawrence. Poate că Paul nu mai era interesat de mine. De când familia mea primise vestea pierderii fratelui meu, nu fusesem o companie prea plăcută. Aveam tot timpul lacrimi în ochi și mi-era greu să mă concentrez la ce spuneau oamenii din jurul meu. Poate că Paul era cu altcineva. Paul avea tot timpul de-a face cu femei dornice de distracție. Mi-am amintit cum se uitase în decolteurile cocotelor care îi însoțeau pe nemțălăi în ziua în care ne plimbam pe lângă cafenelele pline de soldați.

Seara, plecând de la bibliotecă, l-am văzut pe Paul așteptându-mă. Ușurată, am vrut să-l îmbrățișez, dar el m-a ținut la distanță.

– Ce se întâmplă? l-am întrebat.

Mi-a evitat privirea.

– Să nu te superi.

Știam eu! Urma să-mi frângă inima.

– Îmi pare rău că n-am venit la tine mai des, mai ales de când ai aflat despre Rémy. Din cauza muncii. A fost oribil.

Ce? Toată povestea n-avea nimic de-a face cu vreo o fufă, era doar din cauza muncii? M-am simțit îngrozitor fiindcă mă îndoisem de el.

– Mă bucur că ești aici.

Am întins mâna ca să-l mângâi pe cap, dar el s-a ferit.

– Am arestat pe cineva cunoscut. Pe profesoara Cohen.

Era absurd.

– Trebuie să fie o greșeală.

Cohen era un nume destul de răspândit.

A scos o carte din geantă. *Bună dimineața, miez de noapte*. Era ultima carte pe care i-o livrasem. I-am smuls-o din mâini.

– Când?

– Acum câteva săptămâni. Am vrut să-ți spun...

– De ce n-ai spus nimic?

Din cauza asta n-o găsisem pe profesoară acasă. Nu, nu putea fi adevărat. Am pornit spre apartamentul ei.

El m-a urmat.

– Lasă-mă să vin cu tine.

– Nu.

– Îmi pare rău că nu ți-am zis, a spus el apucându-mă de mână.

M-am smuls și am luat-o la fugă. Tălpile de lemn ale pantofilor mei loveau asfaltul, iar sunetul reverbera în liniștea străzii. Am trecut pe lângă măcelăria oblonită, pe lângă ciocolateria fără ciocolată, pe lângă patiseria de unde casnicele veneau să cumpere pâine și pe lângă braseria la care nemțălăii își sorbeau berea.

Am escaladat scara în formă de melc pășind din două în două trepte și am bătut la ușă. S-a auzit un zgomot din interiorul apartamentului; probabil că profesoara pune pe foc un ibric de ceai. Fusesse plecată, asta era tot. Acum era acasă. Am auzit scârțâitul parchetului, clinchetul cheii răsucite în broască. Era bine. A fost o neînțelegere. M-am sprijinit de perete și am încercat să-mi liniștesc ritmul răsuflării.

Ușa s-a deschis. O blondă îmbrăcată într-o bluză elegantă m-a întrebat:

– Da?

Mi-am îndreptat spatele.

– Am venit pentru profesoara Cohen.

– Pentru cine?

– Irene Cohen.

Uitându-mă în spatele femeii, am văzut vechiul orologiu cu limbile fixate la ora 3.17. Vaza de cristal era plină de trandafiri. Rafturile pentru cărți erau acum pline de halbe de bere.

– Aveți adresa greșită.

– Adresa e bună, am insistat.

– Nu mai locuiește aici. Țasta-i apartamentul meu acum.

– Știți unde s-a dus?

Femeia a trântit ușa.

Cine era? Ce căuta în casa doamnei profesoare, printre lucrurile ei? În căutare de răspunsuri, m-am dus la ușa camerei lui Paul de la căminul în care locuia.

Mi-a făcut semn să intru, dar am rămas pe hol.

– De ce ai arestat-o pe profesoara Cohen?

– Numele ei era pe lista de evrei.

– Lista? Există o listă?

A dat afirmativ din cap.

– I-ai arestat și pe alții?

– Da.

M-am gândit la primul apartament abandonat în care eu și Paul ne întâlniserăm. Deși întrebasesm al cui fusese, de fapt nu-mi prea pășase. Acum înțelegeam ale cui erau apartamentele, de ce-și lăsaseră acei proprietari averile în urmă. Mi-am acoperit gura de oroarea amintirii felului în care zburdaserăm prin casele oamenilor, a felului în care ne destrăbălaserăm în așternuturile lor.

– Iartă-mă că nu ți-am spus mai devreme, a spus el. N-am să-ți mai ascund nimic de acum încolo.

M-am uitat la el fără să fiu sigură pe cine priveam.

– Cum pot s-o găsesc?

– Eu sunt un pion în toată ierarhia. Știi pe cine trebuie să întrebi.

Am plecat fără să mai adaug nimic. Bibliotecara cea prostuță. Munca mea presupunea să găsesc date; în schimb, îmi întorsesem fața de la adevăr. Ar fi trebuit să pun întrebări, nu să-mi îndes capul în pernele umplute cu pene de gâscă ale străinilor.

Acasă mi-am dat seama că Paul avea dreptate – tatăl meu era cel cu care trebuia să vorbesc. După ce-i explicam cele întâmplate, el avea să mă asigure că profesoara fusese eliberată, poate chiar după o oră.

Masa era așezată. *Maman* ne-a turnat supa în boluri. În apă pluteau tăieței cenușii.

– Ce n-aș da pentru un praz, a spus ea.

Papa a sorbit din lingură.

– Faci așa de multe cu așa de puțin.

– Mulțumesc.

În sfârșit, accepta laudele.

– *Papa*, unul dintre prietenii mei a fost arestat.

Lingura i s-a oprit. S-a uitat nervos la *maman*.

– Cine, dragă? m-a întrebat ea.

– Profesoara Cohen. Ți-am povestit despre ea – m-a ajutat să obțin slujba de la bibliotecă. Paul mi-a spus că a arestat-o.

Tremurând toată, *maman* s-a uitat la *papa*.

– De ce ai aresta o biată femeie? Of, războiul ăsta.

– Acum ai supărat-o pe mama ta, mi-a spus *papa*.

Mi-am dat seama că n-avea de gând să spună altceva.

După micul dejun am plecat spre comisariatul lui *papa*, punând laolaltă argumente în minte. *Nu ți-am cerut niciodată nimic. Nu vrei nici măcar să încerci să mă ajuți?* Am trecut de paznicul adormit și m-am grăbit pe hol până la biroul lui. Era devreme; secretara nu era acolo ca să-l păzească. Am împins ușa. El s-a ridicat în picioare.

– *Maman* e bine?

– E bine.

– Ce cauți aici?

Nesigură de ceea ce urma să spun, m-am uitat prin încăpere. Am văzut zeci de plicuri așezate în teancuri. Pe jos, lângă birou, erau teancuri de scrisori care păreau mototolite de o mână nervoasă.

Am ridicat câteva.

Roger-Charles Meyer este evreu pursânge, adică atât de pur cât poate să fie această rasă, și nu pot ascunde faptul că aș fi încântat dacă ar fi ridicat... Pur și simplu, asta merită individul. Aș fi recunoscător pe vecie dacă i-ați putea facilita căderea.

Am trecut la următoarea:

Nu cred că sunteți de acord cu ceea ce fac acești evrei ticăloși. Noi ne-am săturat de ei. În timp ce bărbații din familiile noastre sunt uciși pe front sau luați prizonieri, evreii își văd de afacerile lor. Noi, sărmanii imbecili francezi, murim de foame. Și se pare că asta nu-i de ajuns. Atunci când se găsesc provizii, acestea sunt pentru evrei.

Și la următoarea.

Domnule,

Vă scriu ca să vă informez cu privire la un caz despre care ar trebui să știți, din strada Du Couedic nr. 49, unde un anume Maurice Reichmann, un comunist cu origini evreiești, trăiește cu o franțuzoaică. Deseori suntem martorii unor scene oribile care se petrec la ușa lor. Cred că veți binevoi să faceți ceea ce trebuie făcut, iar oamenii de afaceri de pe această stradă vă mulțumesc în avans.

Ultima conținea o listă cu numele, adresele și funcțiile corespunzătoare, iar la sfârșitul listei precizarea *74 gros Juifs*. Șaptezeci și patru de evrei importanți.

– Nu înțeleg.

Am aruncat scrisorile în coșul de gunoi.

– Denunțuri, mi-a spus *papa*, cu reținere. Le numim „scrisori-cioară“.

– Scrisori-cioară?

– De la oameni cu inima neagră, care își spionează vecinii, colegii și prietenii. Chiar membri ai familiei.

– Cu toatele sunt așa?

– Unele sunt semnate, însă da, majoritatea sunt anonime și ne informează despre piața neagră, membri ai Rezistenței, evrei, oameni care ascultă posturi de radio britanice sau care spun lucruri rele despre nemți.

– De când se întâmplă asta?

– Din 1941, de când mareșalul Pétain a spus la radio că e o crimă să ascunzi informații. Aceste „ciori“ își spun că execută o datorie patriotică. Datoria mea e să verific veridicitatea scrisorilor.

– Dar, *papa*...

– Mi-a fost spus foarte clar că, dacă o asemenea muncă mi se pare dezonorantă, există o coadă lungă de oameni care așteaptă s-o facă.

– Nu e corect.

– Nici să te las să flămânzești nu e corect.

Crezusem că-și petrecea zilele ajutând oameni...

– Faci asta... pentru mine?

– Tot ce-am făcut în ultimii mei douăzeci de ani de viață a fost pentru tine și pentru fratele tău! Meditatorul lui de latină. Lecțiile tale de engleză. Și trusoul. *Maman* aproape că și-a pierdut vederea lucrând la broderii. Până te măriți o să ai suficiente lucruri ca să deschizi un magazin.

– Dar n-am cerut niciodată nimic.

– N-a fost nevoie.

Revelația m-a lovit ca un trăsnet. Întreaga mea viață fusesem mândră. Nu ezitasem niciodată să mă răzvrătesc împotriva lui *papa* și să gândesc pentru mine. Văzusem ce se întâmplase cu mătușa Caro și muncisem ca să-mi obțin independența. Acum am văzut cu o claritate tulburătoare că, deși nu cerusem nimic niciodată, niciodată nu fusese nevoie să cer, pentru că părinții mei așezau hainele, oportunitățile, chiar și pețitorii în fața mea pe

un covor roșu. Am fost șocată. Paul nu era cine credeam că e. Eu nu eram cine credeam că sunt.

Tata a pescuit scrisorile din coșul de gunoi.

– O să-mi fac datoria și o să investighez fiecare caz.

– Datoria?

– Munca mea e să mă asigur că legea e respectată.

– Dar ce faci dacă legea e greșită? Cum rămâne cu oamenii nevinovați care sunt victimele acestor acuzații?

Mi-am auzit vocea spărgându-se, așa cum se întâmpla de fiecare dată când mă certam cu tatăl meu. Mi-am amintit că venisem cu un scop.

– *Papa*, putem să vorbim, te rog, despre profesoara Cohen?

– În fiecare zi zeci de oameni îmi cer ajutorul, căutându-și membrii familiei. Nu-i pot ajuta pe ei, așa cum nu te pot ajuta nici pe tine. M-a apucat de braț și m-a dat afară. Ți-am mai spus și altădată, nu vreau să vii aici. Nu-i un loc potrivit pentru o tânără respectabilă.

Afară, în frig, m-am înfășurat în șal. *Cum pot s-o ajut pe profesoară?* l-am întrebat pe Rémy.

Informează-o pe contesă, l-am auzit spunând. Avea dreptate. Ea avea multe cunoștințe de rang înalt. Cu siguranță că putea să ajute. Am plecat în grabă spre biroul ei.

Am găsit-o la masa de lucru, uitându-se fix în cană, cu o expresie tristă pe față.

– Le-am spus celorlalți și acum trebuie să-ți spun și ție. Prietena ta, Irene Cohen, urma să fie deportată.

Nu ajunsesem prea târziu. Contesa, împreună cu doctorul Fuchs, puteau s-o salveze, la fel cum îl salvaseră pe Boris.

– A fost la Drancy.

Un centru de detenție din nordul Parisului. Stai. Oare fusese?

– Condițiile de acolo sunt deplorabile. Aproape că nu mi-a venit să cred atunci când mi-a povestit soțul meu. Am încercat să intervenim pentru ea, dar, din păcate...

Nu. Nu și profesoara Cohen. Pardoseala de sub mine s-a clătinat și am întins mâna ca să mă sprijin cu palma de perete, să mă agăț de ceva, pentru ca lumea să nu se dezintegreze în jurul meu.

– A încercat să-mi transmită un mesaj, am spus. Tatăl meu... scrisorile... e vina mea.

– Nu trebuie să te învinovățești, mi-a spus Contesa. Am aflat că fiul și nora lui *madame* Simon s-au mutat în apartamentul profesoarei. Nu trebuie să fii Sherlock Holmes ca să înțelegi ce s-a întâmplat. Se pare că *madame* Simon și fiul ei comunicau cu mai multe comisariate și chiar cu Gestapoul.

Bârfitoarea cu dinții ca niște pietre de mormânt fusese autoarea scrisorilor-cioară? O vedeam aproape în fiecare zi și abia acum aflu cine era cu adevărat?

– Ar face bine să nu se mai întoarcă!

– N-o să se întoarcă, stai liniștită. Dar n-am terminat. Irene a dispărut. Soțul meu crede că e posibil să fi evadat din centrul de detenție.

Profesoara trecuse prin antrenamentul draconic de care e nevoie ca să ajungi prim-balerină și prin cursurile aproape imposibile de la Sorbona. Predase acolo sfidând toate probabilitățile și le supraviețuise celor trei soți pe care-i avusese. Dacă cineva era capabil să evadeze din închisoare, ea era aceea. Nu putea să se întoarcă la apartament, dar putea sta la niște prieteni, la țară. ...Aveam nevoie să cred că era în siguranță, aveam nevoie ca povestea ei să aibă un final fericit. M-am gândit la un pasaj din *Bună dimineața, miez de noapte*: „Îmi doresc un roman lung, așezat, despre oameni cu venituri mari – o carte ca o pășune verde și plată, cu oi care pasc pe ea... Citesc mai tot timpul și sunt fericit.“

Roman al scriitorului francez Jean Bruller (1902–1991)

Capitolul 37. Odile

În timp ce stăteam la birou cu stiloul în mână, îmi veneau mereu în minte scrisorile-cioară. Cu adevărat, parizienii erau conștienți de aparențe, de felul în care se îmbrăcau prietenii și necunoscuții. Admiram o eșarfă bine asortată, o pălărie înclinată elegant, dar acum aprecierea se transformase în critică, mergea până la invidie. De ce își afișează așa blana aia, cine se crede? De unde are pantofi noi? Ce făcuse Margaret ca să aibă o brățară de aur?

Mă întrebam cine ar fi putut scrie asemenea scrisori. M-am uitat la bărbatul în costumul mâncat de molii. Tu ai scris o asemenea scrisoare? Privirea mi s-a fixat asupra femeii cu bereta albastră. Sau poate tu? Toată lumea părea normală. Sau ceea ce însemna acum normal— înfometat și tras la față.

Boris a venit ca să-mi amintească de programarea la medic din cauza căreia trebuia să plece mai devreme.

– Pari distrasă.

– Doar deprimată.

Scrisorile alea. Trebuia să existe o cale de a ajuta alți oameni să nu aibă soarta doamnei profesoare Cohen. La recepție, în timp ce eu și Margaret ștampilam cărți pentru abonați, mi-am dat seama că, în lipsa scrisorilor-cioară, nu ar fi existat arestări.

M-am tras de gulerul bluzei. Cum era posibil să fie așa de cald în noiembrie?

– Ești înfierbântată, m-a tachinat Margaret. Te gândești la Paul?

N-am observat tonul glumeț și am dat din cap.

– Unde e, apropo? N-a mai trecut pe aici de secole.

– Trebuie să ies, am spus, doar pentru o oră. Ai tu grijă de lucruri aici?

– Dar sunt doar voluntar.

– Poartă-te la fel de autoritar ca Boris. O să fie bine.

– Dar chiar trebuie să pleci? Ți-e rău?

– Da, am spus, cu gândul în altă parte. Îmi e doar rău.

Mergând grăbită de-a lungul bulevardului, m-am gândit la explicații pentru cazul în care secretara tatei nu m-ar fi lăsat să intru: „Eram în zonă“. Pentru cazul în care el muncea: „*Maman* ar vrea să știe dacă o să vii la cină.“ Speram să nu fie nimeni la birou, să reușesc să intru, să ies și să mă întorc la bibliotecă înainte ca altcineva, în afară de Margaret, să fi aflat că fusesem plecată.

Ajunsa în fața comisariatului, am ezitat. Îmi era frică să nu fiu prinsă. Când *papa* era nervos, temperamentul lui vulcanic era înfricoșător. Dar îmi era și mai frică de persoana care aș fi devenit dacă n-aș fi acționat. M-am gândit la acele scrisori, tot mai multe în fiecare zi. Am intrat evitându-i pe bărbații în uniforme care se învârtteau pe acolo și am mers pe lângă pereți.

Secretara lui *papa* era plecată, iar ușa lui nu era încuiată. Am contemplat munții de scrisori de pe birou, dulap, pervaz, înainte să îndes un pumn dintre ele în geantă. Am închis clapeta și m-am uitat pe hol. Bărbați se foiau pe acolo. Ținându-mi strâns geanta, m-am furișat pe coridor.

– Hei, tu, oprește-te! a strigat un gardian.

Mi-am ținut capul ridicat și am continuat să merg.

– *Halt!*

Eram pe punctul de a fugi, când niște degete slinoase m-au apucat de ceafă.

– Unde te grăbești? m-a întrebat polițistul, cu o mână pe mine și cu cealaltă pe arma din toc.

Gândindu-mă numai la tata, nu judecasem că ar mai fi putut exista vreun pericol venit din altă parte. Eram așa de speriată încât nu puteam să vorbesc.

Angajații ieșeau din birouri. Unii arătau severi, alții – îngrijorați. Un comandant cu părul alb a întrebat:

– Ce-i cu gălăgia asta?

– Am găsit-o furișându-se, domnule.

Comandantul s-a încruntat.

– Ce crezi că faci, domnișoară?

N-am răspuns, nu puteam.

– Arată-mi actul de identitate, mi-a ordonat gardianul.

Actul meu de identitate era în geanta de umăr. Dacă l-aș fi deschis, ar fi văzut scrisorile.

Gardianul mi-a apucat geanta și, din instinct, de parcă aș fi fost atacată de un huligan în metrou, i-am smuls-o din mână. Până la urmă, am fost în stare să vorbesc.

– Speram să-l pot vedea pe *papa*, dar nu era aici.

Am arătat spre biroul lui.

Expresia comandantului s-a înmuiat.

– Probabil că tu ești Odile. Tatăl tău are dreptate, ești cea mai drăguță fată din Paris. Îmi pare rău că am fost arțăgoși. Ne-am dublat sistemul de securitate din cauza sabotajelor.

– Sabotaj? l-am întrebat, timidă.

Asta eram? Sabotajii primeau sentințe pe viață. La bibliotecă aflaserăm recent că un abonat fusese condamnat la muncă silnică pentru că tipărise niște broșuri pentru Rezistență.

– Nu trebuie să-ți fie frică, mi-a spus comandantul. Avem grijă de tatăl tău.

Am încercat să-i mulțumesc, dar buzele abia mi s-au mișcat.

– Ești foarte timidă, nu-i așa? Nu-ți obosi căpșorul tău frumos cu lucrurile astea. Du-te acasă.

Ținându-mi geanta în brațe, m-am grăbit să ajung la bibliotecă.

– Ei bine? m-a întrebat Margaret, ținându-se după mine până la șemineu. Ce a fost așa de al naibii de important?

Am aruncat scrisorile în foc și le-am urmărit cum ardeau.

– A intervenit ceva.

– Realizezi ce risc ți-ai asumat?

Știa ce făcusem?

– Ce... ce vrei să spui?

– Să lași biblioteca nesupravegheată e un lucru iresponsabil! Contesa e, pur și simplu, epuizată, știai că-i așa de hotărâtă să protejeze locul ăsta încât își petrece noaptea la birou? Bitsi e, practic, mută atunci când tu lipsești. Boris n-ar trebui să muncească. Ne bazăm pe tine.

Din curte, Paul se uita la mine prin geam, cu fața plină de tristețe. Am dat din cap. A plecat. O dată la câteva zile încerca din nou. Mă urmărea printre rafturi, pe străzi, prin ploaia cenușie de iarnă. Era cu mine chiar și atunci când nu era. Eram furioasă pe el pentru că nu-mi spusese pe loc despre

profesoara Cohen. Furioasă pe mine că fusesem oarbă. Furioasă că, în ciuda tuturor celor întâmplate, mi-era dor de el.

Mergeam, prin roua dimineții, pe poteca așternută cu pietriș. Aproape că ajunsesem la clădire, când Paul m-a prins din urmă.

– Poți să mă ierți? m-a întrebat.

– Profesoara Cohen a fost trimisă la Drancy, dacă nu știi.

– Nu știam.

– Nimeni nu știe ce s-a întâmplat cu ea.

S-a îndepărtat cu capul plecat. Am simțit cum mi se lăsau umerii. Revăzându-l, mi-am amintit cât de bucuroasă închisesem ochii și mă distrasem în casele celor plecați.

La prânz, în fiecare zi, mă grăbeam la comisariat, treceam de gardianul belicos până în biroul lui *papa*, unde îndesam scrisori în geanta de umăr. Întoarsă la bibliotecă, le ardeam. Pe măsură ce săptămânile treceau, căpătam tot mai multă încredere. În loc să iau cinci, luam douăsprezece. Rămâneau sute de scrisori și alte sute veneau zilnic. Deși voiam să le distrug pe toate, îmi dădeam seama că asta ar fi atras atenția.

Și tot mă temeam că aveam să fiu prinsă. Pe drumul de întoarcere spre bibliotecă, mă uitam în spatele meu. Acasă, tresăream din orice.

Înainte de slujba de duminică, îmi legam eșarfa în hol. *Papa* se opriese ca să-și aranjeze cravata. Ochii ni s-au întâlnit în oglindă.

– *Ça va*, e totul în ordine? m-a întrebat, cu blândețe.

Am aprobat din cap.

– Îmi pare rău că n-am putut...

– Ce n-ai putut? l-am întrebat, încordată.

S-a uitat în altă parte.

El a plecat ca să-și ia sacoul de la costum, iar *maman* mi-a spus:

– N-ai fost tu însăși în ultimele săptămâni. S-a întâmplat ceva?

– Nimic.

– Ești foarte... schimbătoare. De ce nu mai vine Paul pe aici?

– Dacă nu plecăm acum, o să întârziem.

A pus mâna pe fruntea mea.

– Cred că te îmbolnăvești. Sau ești... mi-a spus, aruncând o privire îngrozită către abdomenul meu.

Fâstăcită, i-am răspuns:

- Nu e ceea ce crezi.
- Stai acasă. Odihnește-te.

După ce au plecat, am scris în jurnal: *Dragă Rémy, am fost egoistă și oarbă. Am dezamăgit-o pe profesoara Cohen, dar încerc să îndrept lucrurile.*

Cineva a sunat la ușă, iar eu am răspuns, crezând că *maman* își uitase poșeta.

– N-ar fi trebuit să vin, mi-a spus Paul. Dar s-ar putea să mă găsească acasă.

Avea sânge uscat sub nări.

– Ce naiba s-a întâmplat? l-am întrebat, făcându-i semn să intre.

Nu s-a clintit.

– Nu vreau să mă vadă părinții tăi așa.

– Sunt la biserică. Acum spune-mi ce s-a întâmplat, l-am rugat, în timp ce-l făceam să se așeze.

– Un nazist împușcat, beat mort, se împleticea pe străzi. L-am apucat din spate și am început să-l lovesc. Voiam să-l fac să-i pară rău că a venit aici. A lovit și el, dar cu siguranță i-am spart nasul. Poate chiar i-am rupt câteva coaste. Apoi am fugit. Nu-mi pare rău pentru ce-am făcut, dar zilele astea nu știi cine te urmărește.

– Acum ești în siguranță.

I-am șters fața cu batista mea. Îmi fusese dor să-l ating, să mă atingă. Eram fericită că venise, deși aș fi vrut să ne putem întoarce la ziua aceea din Gara de Nord, la un timp când simțeam un singur lucru față de el: iubire absolută.

– Înainte, cea mai mare arestare pe care am făcut-o a fost pentru tulburarea ordinii publice. Când am... ei bine, nu mi-am imaginat că o să rețină o doamnă în vârstă precum profesoara Cohen.

– N-aveai de unde să știi.

Mi-am amintit despre cărțile pe care ar fi trebuit să le livrez.

– Cu toții avem regrete.

– Te iubesc, mi-a spus. Spune-mi că mă ierți.

Capitolul 38. Odile

În biroul Contesei, am observat salteaua improvizată pe care aceasta dormea în fiecare noapte, ca să vegheze asupra bibliotecii. Avea șaptezeci de ani, dar era pregătită să se confrunte cu soldații naziști. Câteva cărți erau așezate lângă pernă. M-am aplecat ca să văd titlurile, dar Bitsi m-a tras de mânecă, împingându-mă către ceilalți, care se adunaseră lângă birou. Ședințele, care odinioară adunau o grămadă de personal, acum se limitau la secretară, îngrijitor, Bitsi, Boris, Margaret, Clara de Chambrun .

– Domnul Pryce-Jones a fost arestat, a început Contesa, și trimis într-un lagăr. Nu, nu încă un prieten pierdut, închis pentru vina de a fi „inamic străin“. Domnul de Nerciat s-a luptat pentru eliberarea lui, a continuat ea.

– Am citi rapoarte îngrijorătoare, a spus Boris. Nu trimit oamenii în lagăre de detenție, ci în lagăre ale morții.

– Propagandă, a spus contesa, expeditiv. Gândește-te la toate zvonurile pe care le-am auzit.

– A fost denunțat? a întrebat Bitsi.

– Probabil, a spus Boris.

Războiul ăsta lua tot ce-mi era drag. Totul – țara mea, orașul meu, prietenii mei – fusese prădat și trădat, și aveam de gând să opresc asta în singurul mod în care știam. Trebuia să distrug acele scrisori. Nu-mi mai păsa dacă urma să am probleme. Un lucru era sigur. Ceva avea să ardă. Am fugit din bibliotecă, cu Boris și Bitsi strigând după mine.

– Întoarce-te!

– Ai suferit un șoc.

La comisariat, am alergat până în biroul tatei și am închis ușa în spatele meu. Am luat o scrisoare și am rupt-o, apoi alta și alta. Hârtia ruptă n-a scos niciodată un sunet mai satisfăcător. Dându-mi seama că *papa* ar fi putut intra în orice clipă, mi-am înghesuit în geantă un pumn de scrisori mototolite ca vai de lume.

Clanța s-a mișcat, apoi ușa s-a deschis. M-am dat la o parte de lângă birou, în timp ce închideam cu stângăcie clapeta genții.

– Fiica mea cea neascultătoare a venit în vizită? m-a întrebat *papa*, răspicat.

Nu știam cum să mă port.

Ofensată? Ți suspectezi propria fiică?

Nonșalantă? Sunt aici, mare lucru.

Sinceră? Da, sunt o hoată.

– Am primit scrisori în care eram întrebați din ce motiv poliția nu investigase informațiile din corespondența anterioară. A fost ciudat, având în vedere că investigăm fiecare acuzație. Nu înțelegeam.

S-a uitat fix la scrisorile pe care le rupsesem.

– Acum înțeleg.

Mi-am încleștat mâna pe geantă.

– N-ai nimic de spus? m-a întrebat.

Am dat din cap.

– Aș putea fi arestat. Trădătorii sunt condamnați la moarte.

– Dar cu siguranță că n-ai să fii acuzat.

– Doamne, cum de-ai rămas în halul ăsta de naivă? s-a înfuriat el, pentru ca apoi să-și pună palmele pe birou și să-și plece capul ca și cum s-ar fi predat.

– Dar, *papa*...

– Dacă ar fi oricine altcineva în locul tău, l-aș aresta. Du-te acasă. Și nu te mai întoarce niciodată.

Am plecat ducând cu mine doar câteva scrisori. Era cel mai important lucru pe care puteam să-l fac. Și ratasem.

Capitolul 39. Lily

Froid, Montana, august 1987

Încolțită în debara, printre sacouri și secrete, mă uitam la Odile, care încă își ținea în mână trusa de machiaj, elegantă ca întotdeauna. Scrisorile erau împrăștiate pe jos, între noi. *De ce nu căutați evrei nedeclarați, care se ascund? Informațiile mele sunt exacte, acum depinde de voi.*

– Cine ești? am întrebat-o.

Gura lui Odile s-a deschis, apoi s-a închis și a devenit o linie dreaptă. Bărbia i s-a ridicat și, exact așa cum eu am început să mă uit la ea cu alți ochi, și ea a început să se uite la mine cu alți ochi. Reținută și cu o mare tristețe. Fiindcă n-a spus nimic, am apucat scrisorile și i le-am vârât sub ochi. Nu s-a mișcat.

– De ce ai scrisorile astea? am întrebat-o.

– Nu le-am ars ca pe celelalte... am vrut s-o fac.

– Am crezut că ești o eroină, că ai ascuns evrei.

Am suspinat.

– Din păcate, nu. Doar scrisori.

– De la cine?

– De la tatăl meu.

– Asta e o nebunie. Nu era polițist?

Avea ochii bântuiți ca și cum ar fi văzut o fantomă. Tăcerea a umplut debaraua, dormitorul, prietenia noastră. Se auzeau doar țipătul unui pescăruș pierdut, camionul de gunoi de pe alee și bătăile bieteii mele inimi.

– La începutul războiului, a spus ea, poliția aresta comuniști. În timpul ocupației, culegeau evrei. Oamenii scriau ca să-și denunțe vecinii. Unele dintre scrisori îi erau trimise tatălui meu. Le furam ca să nu poată să-i vâneze pe cei nevinovați.

– Nu tu le-ai scris?

Chiar în timp ce puneam întrebarea, știam că nu ea le scrisese.

Odile s-a uitat la scrisorile care-mi tremurau în mână.

– Nu te condamn pentru că ți-ai băgat nasul în lucrurile mele din cauză că ești plictisită sau curioasă. Ochii ei au devenit din ce în ce mai reci, până când au ajuns ca niște fante din care mă privea ca pe un nimic. Dar să crezi că aş fi putut scrie acele cuvinte! Ce am făcut ca să mă crezi capabilă de o asemenea cruzime?

S-a uitat pe geam și am știut că nu mai putea să mă privească. N-aveam nici un drept să sap în debaraua ei, să-i scormonesc prin trecut. Să aduc în discuție lucruri pe care le îngropase dintr-un anumit motiv. Războiul, rolul pe care îl jucase tatăl ei, poate chiar motivul din care părăsise Franța.

– Și eu, care venisem acasă mai devreme fiindcă îmi era dor de tine. S-a așezat pe pat. Spatele ei nu era drept, ca în biserică, ci cocoșat de tristețe. Du-te, mi-a spus. Și nu te mai întoarce.

– Nu, te rog.

Scuturându-mi capul, m-am dus către ea. Cum fusesem capabilă s-o acuz de un asemenea lucru? Aveam de gând să mă revanșez. Voiam să mă ofer să-i curăț grădina de buruieni, să-i tund gazonul, să-i curăț zăpada din curte toată iarna. Aveam de gând s-o fac să uite întrebarea mea prostească și impulsivă.

– Îmi pare rău.

Odile s-a ridicat în picioare și a ieșit din cameră.

Am mers în sufragerie și am închis ușa în urma mea. Am pus cărțile la loc, în speranța că le pusesem în ordinea corectă. Așteptând-o, am stat dreaptă, la fel cum stăteam duminica pe canapea. Am stat o oră, două. Nu s-a întors.

Tonul ei sunase ca și cum asta ar fi fost sfârșitul prieteniei noastre. Asta i-am spus lui Eleanor. Am sperat ca ea să țipe la mine, însă, în loc s-o facă, mi-a spus:

– Bineînțeles că e furioasă. Acum înțelegi de ce eu și tatăl tău ți-am spus că nu-i bine să-ți bagi nasul unde nu-și fierbe oala.

Ceea ce făcusem era mai grav decât a-ți băga nasul, dar îmi era prea rușine să-mi recunosc adevărata crimă.

A doua zi am bătut la ușa lui Odile, dar n-a răspuns. Seara, i-am scris o scrisoare în care îmi ceream iertare. Am pus-o în cutia ei poștală. Dimineața, ieșind ca să merg la școală, am găsit-o nedeschisă pe covorașul

nostru de la intrare. La slujbă, în timp ce unii oameni se rugau să-i batem pe sovietici înainte ca ei să ne bată pe noi, eu m-am rugat ca Odile să mă ierte. După slujbă, ea și părintele Maloney au stat de vorbă în vestibul. Am văzut cum strălucea în timp ce povestea despre Chicago. Pe când mă apropiam, și-a cerut scuze și a plecat acasă în loc să-i urmeze pe ceilalți peste drum, la sala de întruniri. Săptămâna următoare, m-am așezat pe rândul de bănci unde ședea și ea. În naivitatea mea, speram ca, după rugăciunea „Tatăl nostru“, atunci când enoriașii își strâng mâinile și spun „Pacea fie cu tine“, ea măcar să se uite la mine. Însă Odile n-a mai venit la slujbă.

În sala de întruniri, femeile se adunaseră în spatele bufetului și împărțeau suc și gogoși. Odile lipsea de la slujbă de o lună întreagă.

– A văzut-o cineva pe doamna Gustafson? a murmurat doamna Ivers.

– Am încercat să merg la ea ca să văd ce face, a răspuns bătrâna doamnă Murdoch. Am auzit-o mișcându-se prin casă, dar n-a venit la ușă.

– La fel ca înainte.

– Aș vrea ca atunci, demult, să ne fi purtat mai frumos cu ea.

– Și eu.

– Trebuie să se fi întâmplat ceva îngrozitor. N-a lipsit de la slujbă nici măcar atunci când i-a murit fiul.

Eleanor a decis că tăcerea dura de prea mult timp, așa că a mărșăluit până la Odile.

– Lily știe că a greșit, mi-a pledat ea cazul, de pe verandă. E o tânără fată care a făcut o greșeală. O fată care te iubește și căreia îi e dor de tine.

Odile a lăsat-o pe Eleanor să spună ce avea de spus, după care a închis, cu blândețe, ușa.

Aveam nevoie de intervenție divină. L-am dus pe Joe la biserică și am aprins toate lumânările pe care le-am găsit.

– Ne lugăm, a spus el.

I-am dat lui Dumnezeu două zile. Pentru că n-a răspuns, am încercat o abordare mai directă. La prezbiteriu, părintele m-a invitat în bucătărie. Fără robă arăta precum un bunic. A împins o farfurie cu biscuiți Oreo înspre mine, dar pentru prima oară nu-mi era foame. Presupunând că o jumătate de adevăr era mai bună decât nimic, am croit o poveste, atentă să nu spun nimic despre acuzațiile pe care le adusesem.

– Asta-i tot? m-a întrebat, sceptic, Guler-de-fier.

De atât de mult timp îmi dorisem să am un secret drag inimii mele. Ceva ce să știu numai eu. Acum aveam un secret, însă nu era palpitant, era jalnic.

– M-a prins în timp ce cotrobăiam, e un lucru foarte grav.

– Suficient de important ca să nu mai vină la biserică?

– De ce nu mă lasă să-mi cer scuze?

– Uneori, atunci când oamenii au trecut prin vremuri grele sau au fost trădați, singura modalitate prin care pot supraviețui e să taie legăturile cu persoana care i-a rănit.

Nu se întorsese niciodată în Franța, nu-și pomenise niciodată părinții, mătușile, unchii sau verii. Odile își abandonase întreaga familie. Nu i-ar fi fost greu să mă abandoneze și pe mine.

Sâmbătă după-amiază, mașina lui Guler-de-Fier s-a oprit la marginea trotuarului din fața casei. Am deschis fereastra și m-am lăsat pe vine ca să nu fiu văzută spionând. Părintele și Odile au vorbit amical pe veranda casei ei despre strângerea de fonduri pentru cămara comunitară de alimente. În secunda în care el a adus vorba de mine, Odile a intrat în casă.

Viața continua fără Odile. Am început clasa a XI-a fără orele noastre de franceză. Nu mai suferisem o asemenea pierdere de la moartea mamei. Însă mama nu avusese de ales. Odile, în schimb, alesese să păstreze distanța. Târându-mă spre casă după școală, am trecut prin fața casei ei. Draperiile erau trase. Știam că, dacă aș fi încercat să deschid ușa, aș fi găsit-o încuiată.

La prânz, Mary Louise și Keith s-au giugiulit pe sub băncile din sala de sport, motiv din care am rămas singură în sala de mese. Lângă mine a venit Tiffany Ivers.

– Pun pariu că mama ta vitregă abia așteaptă să termini școala și să scape de tine.

Tiffany se lua de John Brady fiindcă tatăl lui lucra ca îngrijitor la școală; ea determinase pe toată lumea să-i spună lui Mary Matthews „Pepperoni Pizza“, din cauza acneei. Eu eram singurul copil de la școală care avea mamă vitregă. Divorțul era o problemă din orașele mari, iar moartea unei mame așa de tinere era, din fericire, un lucru rar. Nu-mi doream ca să treacă cineva prin ceea ce trecusem eu.

– Știi cum se spune „mamă vitregă“ în franceză? am întrebat-o.

S-a uitat la mine cu ochi plictisiți, ascunși de bretonul umflat. De ce-mi petrecusem ani întregi comparându-mi șansele cu ale ei, înfățișarea cu a ei? Mi-am amintit puloverul pe care mi-l împletise mama și de felul în care-mi păsase mai mult de părerea lui Tiffany Ivers decât de sentimentele mamei mele.

– „*Belle mère*“, am spus. Înseamnă mamă frumoasă.

– Asta ar trebui să fie franceza? Sună de parcă ai avea un defect de vorbire.

Pe vremuri, un asemenea comentariu m-ar fi făcut să urlu. Acum știam că trebuia să nu mai am relații cu oamenii care spun lucruri răutăcioase. Am plecat de lângă ea. Departe de comentariile ei veninoase, de mintea ei îngustă, m-am simțit mai puternică.

Odile îmi dădea lecții chiar și atunci când nu-mi spunea nimic.

La ora 7.33, sâmbătă dimineața, m-am trezit în zgomotul făcut de Scooby-Doo.

– Unii încercă să doarmă! am strigat înspre hol.

– Bineee! mi-a răspuns Joe, și a dat televizorul mai încet.

Joe și Benji. Benji și Joe. Îi iubeam, dar mă înnebuneau. De fiecare dată când mă așezam, Benji mă apuca de mijloc și se urca la mine în brațe. Dacă exista un refren al casei noastre, acela era „Joe, iubitele, vrei să-ți scoți degetul din nas? Joe, scoate degetul din nas în secunda asta!“ Doamne, ce dor îmi era de Odile. Nu trecea nici o secundă în care să nu fiu conștientă de ceea ce pierdusem, de ceea ce aruncasem la gunoi din nechibzuință și egoism.

Eleanor a intrat la mine în cameră.

– Nu vrei să mergem undeva cu mașina? Să folosești carnetul ăla de conducere.

– Și băieții?

Nu mergeam nicăieri fără ei. Nu mergeam nicăieri, punct.

– N-o să-l omoare pe tatăl tău să aibă puțin grijă de ei. Să facem o zi a fetelor. Să mergem la Good Hope.

Iubeam senzația volanului în mână, zgomotul pe care-l făcea mașina atunci când apăsam pe accelerație, pășunile întinse, vacile care se uitau la noi în timp ce treceam pe drum. Îmi plăcea faptul că, pe măsură ce ne apropiam de oraș, prindeam din ce în ce mai multe posturi de radio. Îmi

plăcea să iau distanță față de școală, de băieți, de felul în care o rănisem pe Odile.

Orașul Good Hope avea treizeci de mii de locuitori. Chiar la intrarea în Good Hope, am oprit pe banda de urgență pentru ca Eleanor să treacă la volan. Am trecut de un Dairy Queen și un Best Western, lanțuri comerciale care existau și în restul lumii. Froid avea indicatoare de stop la care nu oprea nimeni; Good Hope avea chiar semafoare. Trotuarele de aici erau de două ori mai late decât ale noastre, iar parcare se plătea. Am oprit în fața celui mai mare magazin universal din Montana, The Bon. „Bun“, în franceză. Cinci etaje placate cu cărămizi galbui străluceau în soare. Până și ușile erau mari, alamă și sticlă fără nici o pată. Înăuntru am fost întâmpinate de mirosul de Wind Song⁴⁸. Insulele de cosmetice parcă te chemau. Eleanor m-a dus la standul Clinique, unde vânzătoarea purta un halat alb, lung, ca un doctor, ca o persoană care îți inspiră încredere. Eleanor s-a dat cu diferite rujuri pe încheietura mâinii. Dărele semănau cu niște mostre de mătase. Le-am analizat cu atenție împreună, ca și cum am fi ales draperii pentru locuința guvernatorului.

Ne-am hotărât la Perfect Peach⁴⁹, iar Eleanor și-a scos carnetul de cecuri.

– Tu nu-ți iei nimic? am întrebat-o.

– Nu cred.

– Meriți ceva frumos.

– O să vedem.

Era jenată, dar nu înțelegeam de ce. Era o doamnă măritată. Bani erau și ai ei. Sau nu?

Am insistat:

– Nu se poate să fi făcut atât drum degeaba...

Eleanor s-a lăsat convinsă. Și-a cumpărat un ruj în recipient argintiu, Pale Poppies⁵⁰. Și radia.

În localul care se numea Bistroul de la Demisol și avea vedere către holul de la parter, am ales o masă de lângă panoul de plexiglas de pe margine, ca să ne putem uita la oameni. Parcă am fi fost într-o cafenea din Paris. După ce am comandat, am văzut o vânzătoare care-și potrivea dresul crezând că n-o zărea nimeni.

Când chelnerița ne-a adus mâncarea, un sendviș-club pentru Eleanor și un *french dip* pentru mine, ne-a întrebat:

– Vă simțiți bine azi?

– *Mais oui*, i-am spus, cufundându-mi pâinea în sos.

După masă, Eleanor ne-am spălat pe mâini la toaleta femeilor și, în fața oglinzii, ne-am îmborsătat rujul de pe buze. Niciodată nu mă simțisem mai apropiată de ea. Dacă am fi fost franțuzoaice, ăsta ar fi fost momentul în care am fi trecut de la formalul *vous* la informalul *tu*.

Ne-am urcat în camionetă și am părăsit orașul. Muzica rock de la radio se pierdea, iar Eleanor a învârtit butonul ca să găsească postul nostru local. Turnul de apă din Froid a apărut în zare.

Intrând pe strada noastră, am văzut mașina de pompieri. Nu puteai să-ți dai seama de la distanță, dar părea parcată în fața casei noastre.

– Băieții! am strigat.

Ellie a accelerat. În singura zi în care fuseserăm plecate... găsisse Joe, cumva, chibriturile în sertar? *Doamne, te rog să fie bine*, m-am rugat.

Mașina venise la casa lui Odile. Fum ieșeau prin ferestre. Un pompier scotea din casă o tumbă dezumflată. Elli a frânat brusc și am sărit din mașină. Vecinii erau adunați pe trotuar, unde am găsit-o pe Odile prăbușită pe asfalt. Doamna Ivers a înfășurat-o cu o pătură, dar ea n-a părut să observe.

– Ce s-a întâmplat? l-a întrebat Ellie pe pompierul-șef.

– Incendiu în bucătărie, i-a răspuns el. Ceva uitat în cuptor.

– Prăjiturile doamnei profesoare Cohen, a spus Odile. Mă gândesc din ce în ce mai mult la ea. A fost vina mea.

– Astfel de lucruri se întâmplă, a liniștit-o Ellie.

Ne-am ghemuit de-o parte și de alta a lui Odile.

– Vina mea, a insistat ea.

– N-ați vrut, i-am spus eu.

Odile s-a uitat la mine. Eram așa de fericită, încât nici măcar nu-mi păsa că ea mă privea cu ochii larg deschiși, de parcă aș fi fost un străin.

– Îmi pare rău, mi-a zis.

Am înghițit în sec.

– Nu, eu sunt cea care...

Erau așa de multe lucruri pe care voiam să i le spun. Te iubesc. Iertarea ta înseamnă totul pentru mine. Încă îmi pare rău.

– De ce nu vii la noi? s-a oferit Ellie.

Am condus-o la noi, în camera mea, unde s-a așezat pe pat.

– Vreți să plec? am întrebat-o.

– Stai jos. Mi-a făcut semn să mă așez. Vreau să știi. În timpul războiului s-au întâmplat lucruri despre care nu vorbește nimeni, nici măcar în zilele noastre. Lucruri atât de rușinoase, încât le-am îngropat într-un cimitir secret, ale cărui morminte le-am abandonat pentru totdeauna.

Ținându-mă de mână, mi-a prezentat personajele. Draga de *maman* și pragmatica Eugénie. Furtunosul *papa*. Rémy, neastâmpăratul frate geamăn, pe care îl vedeam de fiecare dată când mă uitam la Odile. Iubita lui, Bitsi, bibliotecara curajoasă. Paul, care era așa de frumos încât m-am îndrăgostit și eu de el. Margaret, la fel de amuzantă ca Mary Louise. Domnișoara Reeder, contesa și Boris, inima, sufletul și viața bibliotecii. Oameni pe care n-aveam să-i cunosc vreodată și nici să-i uit. Trăiseră în amintirile lui Odile, iar acum trăiau într-ale mele.

Când a terminat de povestit, mă simțeam ca și cum aș fi citit o carte care avea să rămână pentru totdeauna o parte din mine.

– Când naziștii au intrat în bibliotecă, am tremurat printre grămezile de cărți. Când îi livram cărți doamnei profesoare Cohen, m-am împiedicat de piatra cubică, înfricoșată că naziștii aveau să-mi descopere misiunea. Pe măsură ce mâncarea era mai puțină, mi-am simțit stomacul mai gol și starea de spirit mai proastă. Am citit acele scrisori îngrozitoare și n-am știut ce să fac.

– Ați fost curajoasă, i-am spus lui Odile. Ați menținut biblioteca deschisă și v-ați asigurat că toți oamenii puteau să împrumute cărți.

A oftat.

– Am făcut un minimum.

– *Le minimum?* Ceea ce-ați făcut a fost uimitor. Le-ați dat speranță abonaților. Le-ați arătat că și în vremurile cele mai grele oamenii pot fi buni. Ați salvat cărți și oameni. V-ați riscat viața ca să-i sfidați pe nenorociții de naziști. Asta înseamnă foarte, foarte mult.

– Dacă m-aș putea întoarce în timp, aș face mai multe.

– Ați salvat oameni ascunzând acele scrisori.

– Dacă aș fi distrus toate scrisorile-cioară atunci când le-am văzut pentru prima dată, mai mulți oameni ar fi fost salvați. Mi-a luat prea mult timp să înțeleg ce trebuia făcut. Eram prea îngrijorată să nu fiu prinsă.

Am vrut să continui să aduc argumente, dar ea a închis ochii.

În timpul cinei, cât timp Odile a dormit, Ellie și cu tata au hotărât că ar fi fost bine ca ea să stea la noi cât timp dura renovarea bucătăriei, apoi au discutat tot felul de nimicuri. Nu puteam să nu mă gândesc la scrisorile-cioară. Deși îmi plăcea să cred că n-aș fi arestat oameni nevinovați, demonstrasem că eram capabilă să cred ceva orbește. Și să izbucnesc, pierzându-mi orice control. Uitându-mă la tata, care își mânca fasolea, am observat că începuse să încărunțească. Mă întrebam ce-l ținea treaz noaptea, ce era în stare să facă pentru a-și proteja familia. M-am gândit din nou la povestea lui Odile; aveam sentimentul că ceva nu se potrivea.

În fiecare vară, pe când eram mică, eu și bunica Jo ne petreceam după-amiezile pe verandă, bând limonadă. Pasiunea ei erau puzzle-urile. Din bucățelele împrăștiate pe masă, reconstruiam cerul albastru de deasupra castelelor bavareze. De vreme ce eram izolate în mijlocul câmpurilor de grâu, acele imagini fragmentate însemnaseră prima privire pe care o aruncam asupra lumii largi. Obiceiul bunicii de a face puzzle-uri – două pe săptămână – devenise prea costisitor, așa că mama le cumpăra la mâna a doua. Avantajul: erau ieftine. Dezavantajul: ore întregi petrecute asamblând, pentru ca apoi să constatăm că lipseau piese, pierdute cu mult înainte ca acele puzzle-uri să fie revândute.

Trecuse mult timp de când simțisem ultima oară frustrarea provocată de un puzzle incomplet, dar acum recunoșteam sentimentul. Un element din povestea lui Odile lipsea. O piesă de la margine sau dintr-un colț. Dacă îl iubea pe Paul, de ce se măritase cu altcineva?

Marcă de parfum

„Piersica perfectă“

„Maci palizi“

Capitolul 40. Odile

Paris, august 1944

Aliații *se apropiau*. De pe strada Rennes, vestea s-a revărsat pe străzile învecinate. Era șoptită pe potecile cimitirului *Père Lachaise* și a ajuns chiar până la Moulin Rouge. *Se apropiau*. Vestea a urcat treptele de la metrou și a alergat pe pietrișul alb al curții bibliotecii, până la masa de la recepție. Auziserăm că Aliații debarcaseră pe plajele din Normandia în urmă cu două luni, deci unde erau? Presa – plină de propagandă – nu ajuta. Depindeam de informația care circula de la om la om.

– Aliații trebuie să se apropie, mi-a spus Boris în timp ce verifica niște cărți.

– Am văzut nemți umplându-și mașinile în fața hotelurilor în care erau cazați.

– În curând o să apară afișe despre camere libere! m-a asigurat Boris.

Domnul Pryce-Jones, care rămăsese cu un tremur după timpul petrecut în lagăr, s-a sprijinit în baston ca să traverseze pragul. Fusese eliberat în urmă cu trei săptămâni; domnul de Nerciat era aproape, în spatele lui, cu mâinile întinse, îngrijorat că prietenul lui ar fi putut să cadă.

– N-ar trebui să fiu înapoi în Paris, a murmurat domnul Pryce-Jones. Nu în condițiile în care alții au rămas prizonieri. Și chiar a fost nevoie să te folosești de vârsta mea ca argument să mi se dea drumul?

– Nu, dragul meu prieten, aș fi putut să le spun că ești debil.

Mi-am ascuns zâmbetul în spatele cărții *O coardă prea întinsă*⁵¹, 813. Unele lucruri nu se schimbaseră.

– Unde sunt Aliații? a întrebat de Nerciat.

– Trebuie să fie pe drum, i-a răspuns Boris.

Abia așteptam să-i spun lui Margaret, care se întorcea după ce, timp de o săptămână, își îngrijise fiica bolnavă de oreion. Atunci când a ajuns la bibliotecă, după prânz, cu greu am recunoscut-o. Borul unei pălării albe,

noi, aproape că-i ascundea ochii, iar albul rochiei de mătase era imaculat precum cel al unei rochițe de botez. *E șic să fii ponosit*, mi-am reamintit, în timp ce-mi treceam mâna peste cureaua uzată.

– Chestia aia e mai mult zdrențe decât piele, mi-a spus Margaret în timp ce mi se alătura la recepție. Dă-mi voie să-ți ofer o ținută.

– Nu, i-am răspuns eu, mai tăios decât intenționasem.

Toată lumea știa ce însemna să ai haine ca ale lui Margaret. Paul le numea pe femeile care se culcau cu soldații nemți „saltele împăiate“. Dar poate că acuzația era nedreaptă. Margaret avusese întotdeauna haine frumoase – purtasem multe dintre lucrurile ei. Noua ținută nu era neapărat de la iubitul ei.

– Ce-am pierdut? m-a întrebat.

– Se spune că Aliații trebuie să ajungă din clipă în clipă.

Mă așteptam să fie încântată, ca toți ceilalți, dar ea s-a mulțumit să zică:

– O...

Bitsi a venit să ne salute, având opalul perlat al bunicii pe deget. Când părinții mei discutaseră dacă să-i dea ei inelul, eu insistasem. Voiam să-l aibă, să știe că o consideram parte din familie. Îi arătasem chiar și locul secret pe care eu și Rémy îl împărțeam încă din copilărie. Stătuserăm împreună printre batiste mototolite și ghemotoace de praf, eu – strângând la piept soldatul lui de jucărie, iar ea – *Oameni și șoareci*, cartea lui preferată. Crescusem crezând că iubirea durează până când o amantă desparte cuplul, dar Bitsi demonstrase că nici măcar moartea nu putea să distrugă iubirea adevărată. Jeliserăm în locul acela întunecat, iar lacrimile ne uniseră ca pe două surori, mai mult decât ar fi putut-o face orice nuntă.

Primisem o scrisoare de la unul dintre prietenii lui Rémy. I-am dat-o lui Bitsi s-o citească.

Dragă Odile,

Îl numeam pe fratele tău „judecătorul“, pentru că el era cel la care ne duceam ca să ne soluționeze disputele. Chiar îi construiserăm un ciocănel dintr-o piatră, o crenguță și niște sfoară. Blocați aici, departe de casă, ne simțim frustrați și furioși. Plictisiți și înfometați. Nu e nevoie de multe ca să enervezi pe cineva. „Domnule judecător, obișnuiam să spun, curtea e în sesiune? Louis ia numele domnului în deșert. Jean-Charles se înfurie, apoi se năpustește asupra lui.“ Certurile noastre pot să pară mărunte, dar

judecătorul le-a luat pe toate în serios și a reușit să liniștească bărbați care ajunseseră la capătul puterilor. Ne e dor de el.

Al tău,

Marcel Danez

Când am văzut expresia lui Bitsi luminându-se în timp ce citea scrisoarea, am insistat s-o păstreze ea. Omagiul adus de Marcel însemna totul pentru mine, dar pentru ea însemna mai mult. Ținând bucata de hârtie lângă inimă, și-a croit drum până în sala de lectură a copiilor.

Urmărind-o cum se îndepărta, Margaret a șuierat:

– Părul ăla al ei arată ca o coroană de spini! Pe micuța Bitsi o va obosi rolul de văduvă plângăcioasă și-și va găsi un iubit.

Insinuarea ei – că suferința lui Bitsi ar fi fost o prefăcătorie – m-a lovit în plin. Nu puteam suporta ideea ca Bitsi să-l uite pe fratele meu. Mă durea atât de tare pieptul încât abia mai puteam respira. Am fugit din cameră. Dacă aș fi încetinit, dacă m-aș fi oprit să mă gândesc, mi-aș fi amintit că fuseseră timpuri în care virtutea lui Bitsi mă făcuse și pe mine să mă simt nedemnă; disprețul lui Margaret nu era atât despre Bitsi, cât era despre rușinea pe care o simțea ea.

Când Boris m-a văzut plecând, m-a întrebat:

- Ești sigură că-i bine s-o lași pe Margaret singură în arhivă?
- Crede-mă, își imaginează că are toate răspunsurile!
- A fost o prietenă bună pentru bibliotecă și pentru tine.
- De ce-i iei apărarea? S-a strâmbat. Bine, du-te.

Trebuia să găsesc pe cineva care mă înțelegea. La secție, Paul mi-a oferit scaunul lui.

- N-o să-ți vină să crezi ce mi-a zis Margaret.
- E război. Cu toții spunem – și facem – lucruri pe care apoi le regretăm.

Rareori se referea la trecut. La refuzul meu de a livra cărți în acea unică dată. La faptul că el o arestase pe profesoara Cohen. La felul în care ne zbenguiserăm în așternuturile celor plecați. Era singurul mod în care puteam continua să fim un cuplu.

- Știu.
- Viața se va întoarce la normal.
- Spunem asta de ani întregi. Dacă ăsta e normalul?
- Nimic nu durează veșnic, a spus el, mângâindu-mi blând spatele.

– Săptămâna trecută i-am spus lui Margaret că *maman* s-a dus la măcelărie înainte de răsărit și că deja erau la coadă zece femei, iar ea m-a întrebat de ce nu cumpără de pe piața neagră. Cu ce bani, aș vrea să știu. Oricum, toată mâncarea ei e de la Fe...

M-am oprit. *Nu, nu, nu, întotdeauna faci asta. Nu și acum. Ține-ți gura!*

– Ce voiai să spui? m-a întrebat el.

Am expirat.

– Nimic.

– Margaret e drăguță. Pentru o englezoaică, adică, a spus Paul.

– Drăguță? A insinuat că Bitsi se preface.

– Oamenii vorbesc fără să se gândească. Sunt sigur că n-a avut nici o intenție rea.

Nu s-ar fi grăbit să-i ia apărarea dacă ar fi știut despre nazistul ei. Pentru Margaret era ușor. Tot ce trebuia să facă era să pocnească din degetele ei osoase și putea să aibă parte de petreceri, bijuterii și excursii la mare.

– A insinuat că Bitsi o să-și găsească un iubit.

– Bineînțeles că Bitsi îl va iubi întotdeauna pe fratele tău, dar poate că într-o zi...

– Poate că într-o zi...? i-am spus, tăios. N-o să-l uite niciodată pe Rémy. Niciodată! Nu toate femeile sunt târfe, ca Margaret.

Mâinile lui Paul au rămas nemișcate pe umerii mei.

– Nu vorbești serios.

Cum putea să creadă ce era mai rău despre Bitsi, dar numai lucruri bune despre Margaret?

– Nu vorbești serios, a repetat el.

M-am întors cu fața la el și mi-a făcut o plăcere diabolică să spun:

– Are un iubit neamț.

Acuzația mea a plutit în spațiul dintre noi preț de-o răsuflare.

Gura lui Paul s-a schimonosit de dezgust:

– Târfa!

Auzind ecoul cuvântului meu venit de pe buzele lui, mi-am dat seama că mă lăsasem stăpânită de furie. Trebuia să fiu atentă. Și trebuia să judec mai puțin.

– N-ar fi trebuit să spun ce-am spus. Ai dreptate, întotdeauna ai dreptate. E drăguță, a fost așa de drăguță cu familia mea. Mulțumită ei, Rémy a avut

întotdeauna mâncare. Nu știu ce m-aș face la bibliotecă fără ea. Acum e acolo și-mi face treaba.

– Târfele ca ea o să primească ceea ce merită!

– Te rog să nu vorbești așa. Soțul ei e un nemernic. Margaret merită mai mult. Ai dreptate, oamenii vorbesc fără să gândească, așa cum am făcut eu acum. Te rog, promite-mi că n-o să spui nimic.

Paul a tăcut.

– Cui să-i spun?

M-a întors, iar el a continuat să-mi maseze umerii, înfigându-și, de data asta, degetele mai adânc în carnea mea.

Roman de groază al scriitorului americano-britanic Henry James (1843–1916)

Capitolul 41. Odile

În Paris gazul fusese întrerupt și aproape nimeni n-avea curent. Cu toate astea, o anumită electricitate plutea în aer. Posterele lipite pe clădiri îi îndemneau pe parizieni să „atace inamicul oriunde s-ar fi aflat el“. Poliția intrase în grevă, la fel ca angajații căilor ferate, asistentele, poștașii și lucrătorii din industria oțelului. Paul ajuta la smulgerea pietrelor cubice și la construirea baricadelor, la orice trebuia pentru ca inamicul să fie prins într-o ambuscadă.

Luptele de stradă erau ceva despre care citisem, ceva ce se întâmpla într-un loc îndepărtat, dar acum auzeam gloanțe șuierând pe străzile învecinate, iar oameni incendiau tancuri și mașini. Zvonurile ricoșau ca niște gloanțe. Erau americanii, veniți să ne elibereze! Nu, era de Gaulle! Nu, parizienilor le ajunsese cuțitul la os și începuseră să riposteze. Nemții se retrăgeau. Nu, n-aveau să se predea fără luptă.

Mergând spre și dinspre locul meu de muncă, mă lipeam de clădiri, speriată de lunetiști, de bombe, speriată că lucrurile n-aveau să se schimbe și că urma să trăim așa pentru totdeauna.

În seara zilei de 24, în timp ce încercam să termin *Voyage in the Dark* înainte ca lumânarea să se stingă cu o ultimă fluturare a flăcării, clopotele bisericilor din Paris au început să bată. M-am ridicat și m-am întâlnit pe hol cu părinții mei. Îmbrăcată în cămașă de noapte, *maman* se uita spre ceruri, ca și cum s-ar fi minunat în fața miracolului lui Dumnezeu. *Papa* avea brațele întinse, în felul în care le ținea pe când eu și Rémy, copii fiind, alergam spre el. Știam că ne gândeam cu toții la același lucru – cum ar fi fost dacă s-ar fi aflat și Rémy printre noi. Ne-am îmbrățișat fără un cuvânt, știind că ocupația se sfârșise.

Parisul fusese eliberat. Domnul Pryce-Jones șchiopăta prin bibliotecă, strigând:

– Au fugit nemții!

Aproape în spatele lui, de Nerciat a exclamat:

– Suntem liberi!

După ce m-au sărutat pe obraji, cei doi bărbați s-au îmbrățișat și s-au îndepărtat repede unul de celălalt. Erau singurii care se purtau cu discreție. I-am îmbrățișat pe Bitsi, pe Boris și pe contesă. Servitorii ei aduseseră toată șampania care-i mai rămăsese în pivniță. Am băut într-o zi mai mult decât băusem în toată viața.

– Războiul nu s-a terminat, ne-a avertizat domnul Pryce-Jones.

– Dar e începutul sfârșitului, a spus contesa.

– Beau pentru asta, a spus de Nerciat.

– Bei pentru orice, bătrâne!

Pe peluza neîngrijită, personalul și abonații râdeau, se sărutau și plângeau. Formația – alcătuită din șase abonați – oscila între *Stars and Stripes Forever*⁵² și *Marseieza*. Eu și Paul am dansat toată noaptea. Mă simțeam de parcă mi-aș fi ținut respirația de luni bune, iar acum puteam expira. Trăisem în prezent, aproape fiindu-mi frică de viitor. Dar lupta pentru supraviețuire se terminase, iar eu și Paul puteam începe să ne facem planuri. Mi-am dat voie să visez la copii și la o casă.

În ciuda festivităților care cuprinseseră întreg orașul, Margaret era posomorâtă. Locotenentul ei fusese arestat și nu știa unde-l duseseră. Mai rău de atât, soțul i se întorsese după o absență de patru ani. Viața alături de Lawrence îi apărea în fața ochilor ca un drum de țară dezolant. Ca să-și ia mintea de la toate astea, am invitat-o la o plimbare prin grădinile Tuileries. Printre copaci, în lumina filtrată, m-am uitat la ea în timp ce-și plimba degetele peste șiragul de perle. Voiam s-o consolez, dar nu știam ce să-i spun.

Se auzea gălăgie venind de pe partea cealaltă a zidului, bătaie de tobă și parizieni strigând. Probabil că era o paradă care sărbătorea eliberarea, sau chiar victoria! Sperând că asta avea s-o înveselească, am convins-o să mergem ca să vedem și noi.

De ambele părți ale străzii Rivoli, sute de bărbați, femei și copii aplaudau în timp ce un bărbat care bătea într-o tobă trecea prin fața lor. Următorul era un bătrân într-un costum jerpelit, care învârtea prin aer o găină jumulită. Prin cadența bătăilor de tobă, mi s-a părut că aud un geamăt.

– Nu se poate! a strigat Margaret, făcând semn către bătrân.

Când ne-am apropiat, ne-am dat seama că ceea ce ținea în mână era un bebeluș dezbrăcat. Auzind plânsetele copilului, am simțit că împietream sub forța șocului.

– Nemțălăii au lăsat o amintire, a spus el, legănând copilul de picioare.

– Bastardul, bastardul! striga mulțimea. Fiu de cățea!

În spatele lui, doi bărbați târau o femeie. Era dezbrăcată. Și cheală. Picioarele îi sângerau fiindcă fusese târâtă pe caldarâm, corpul îi era albit de frică. O pată neagră de păr pubian făcea contrast cu pielea. Încerca să fugă, să-și apuce copilul, dar paznicii ei o trăgeau înapoi.

– Târfă! a strigat un bărbat din mulțime. Unde ți-e iubitul acum?

Nu văzusem niciodată o femeie goală, iar acum mă simțeam și eu dezbrăcată și violată. Am făcut un pas în față ca s-o ajut, dar Margaret m-a apucat de braț.

– N-avem ce să facem, mi-a spus.

Avea dreptate. Asta nu era o paradă, era dezlănțuirea unei gloate. N-aveai cum să-i oprești. Oamenii erau sălbatici; aveam ani buni de dovezi pentru asta.

– Bastard, bastard! strigau. Fiu de târfă!

Lacrimile mi s-au scurs pe obraji. Complet înconjurată, eu și Margaret am încercat să ne mișcăm prin marea de coate osoase și de acuzații disprețuitoare.

– Nemții n-ar fi permis niciodată așa ceva, a spus o femeie de vârstă a doua.

– Vezi cine o ține pe tânără acolo, în dreapta? a spus altcineva. Săptămâna trecută îi servea cu bere și cârnați pe nemți.

– Cui îi pasă de el? Curva asta a încălcat regulile.

– Nu alegi pe cine iubești, a șoptit Margaret.

– Nu e vorba de iubire, i-a răspuns bărbatul. Numai curvele fac ce-a făcut ea.

Margaret tremura. Era șocată de condamnarea mulțimii, sau se vedea pe ea în tânăra femeie? Am strâns-o tare de mijloc și am ghidat-o spre casă.

Ziua nu se terminase. Patru străzi mai departe, pe un eșafod ridicat în mijlocul pieței, un oficial al orașului, purtând o eșarfă în culorile drapelului Franței, stătea în spatele unei femei pe care o ținea de ceafă. Îmbrăcată în ceea ce păreau a fi ei hainele bune, de duminică, se uita drept înaintea în timp ce un bărbier o rădea pe cap. *Hârști, hârști*, ca și cum ar fi fost cel

mai natural lucru din lume, ca și cum frizerul acela ar fi ras zeci de femei. În timp ce aparatul îi aluneca pe scalp, șuvițele de culoarea nisipului îi cădeau femeii pe umeri. *Le barbier* le arunca pe jos, ca pe gunoi. Într-o parte a scenei, înconjurate de bărbați în uniforme, cinci franțuzoaice urmăreau ce avea să se aleagă de ele, în timp ce mulțimea aclama. N-avea să fie nici un proces, ci doar o sentință scandaloasă, care se dăduse deja. Uitându-mă la femeile cu ochii uscați și ținuta demnă, mi-am șters lacrimile de pe obraji.

Marș patriotic american compus de John Philip Sousa (1854–1932)

Capitolul 42. Cvartetul de la frizerie

În timpul patrulării, Paul și colegii lui, Ronan și Philippe, s-au întâlnit întâmplător cu Margaret, care se întorcea de la piață cu o legătură de morcovi ofiliți în coșul de răchită.

– Mă bucur să te văd, i-a spus ea lui Paul.

Bărbații au făcut schimb de priviri: *Asta-i curva neamțului. Ei bine, unde-i el acum?* Perlele de la gâtul ei i-au reamintit lui Paul de toate lucrurile pe care el nu putuse să i le ofere lui Odile. Rochia ei albă, de mătase, le-a reamintit lui Ronan și Philippe câți ani trecuseră de când le cumpăraseră ultima dată rochii noi soțiilor lor. Paul a apucat-o, impulsiv, pe Margaret de cot și a tras-o după el. Philippe a apucat-o de celălalt braț.

– Doamne, Paul! Unde mergem? Oprește-te! Mi-au căzut morcovii!

Margaret râdea, crezându-i încă purtați de bucuria eliberării, care-i făcuse pe oameni ce nu se cunoșteau – să se sărute și să danseze împreună. Râsul ei, însă, l-a enervat și mai tare pe Paul, care s-a simțit mai furios decât fusese vreodată. Ea nu simțea nici un pericol, ceea ce-i irita și mai tare pe bărbați. *Cum îndrăznește să râdă de noi?* Erau periculoși, la naiba. Faptul că nu luptaseră pe front nu-i făcea lași. Își petrecuseră războiul patrulând pe străzi, căroră ajunseseră să le cunoască fiecare centimetru nesigur și pustiit.

Philippe și Paul au târât-o pe Margaret într-o fundătură părăsită. Ronan i-a smuls coșulețul, iar ea a zâmbit, crezând că intenționa să-i culeagă morcovii de pe jos. Când ea i-a mulțumit, el a azvârlit coșul prin fereastra murdară a unei cabine de portar abandonate.

Paul a trântit-o pe Margaret la pământ. Ea a încercat să se ridice de mai multe ori, dar, pe rând, bărbații au împins-o la loc. Margaret s-a uitat în spatele lor, în speranța de a vedea un trecător.

– Ajutor! a strigat ea către o pariziancă grăbită, care s-a uitat, concentrată, în altă parte.

– Javre britanice! i-a strigat Paul. Abandonați lupta, ne scufundați vasele și vă întoarceți abia atunci când s-a terminat totul!

– Am fost aici tot timpul! i-a răspuns Margaret. Cu tine și cu Odile.

– Ai fost cu un neamț. Așa mi-a spus.

– Curvele care s-au culcat cu naziști sunt pedepsite, a spus Philippe. *Colaborare orizontală*. Le-am văzut rase în piață.

– Asta merită și ea, a spus Paul.

Margaret s-a proptit în mâini și s-a ridicat în genunchi.

O plăceau în genunchi.

– Vă rog, nu faceți asta!

Bărbații nu plănuiseră așa ceva. Nu se atinseseră niciodată în viața lor de o femeie. Nu-și doriseră asta niciodată. Dar iat-o stând în fața lor, o dezvățată îngenuncheată în țărână. Străină. Întinată. Mâncând fripturi în timp ce ei flămânzeau. Purtând o rochie nouă în timp ce femeile lor n-aveau ce să îmbrace.

Pentru ei, ea nu era femeie. Nu mai era. Fuseseră bătuți și umiliți. Acum era rândul lor să bată, să lovească, să biciuiască.

Paul a pus mâna pe perlele ei.

– Cine ți le-a dat pe astea?

– Mama mea.

– Mincinoaso!

A tras de ele până ce urma lor i s-a întipărit lui Margaret în carnea gâtului.

– Au fost ale mamei mele.

– Pun pariu că sunt de la amantul tău.

A tras de colier și firul s-a rupt. Perlele au căzut în jurul ei, formând, parcă, o constelație a nefericirii.

– Au fost ale mamei mele, se jelea ea, în timp ce Philippe le culegea și le băga în buzunar.

– Taci din gură sau o să-ți pară rău! i-a strigat Ronan, întinzându-i un cuțit lui Paul.

– Vrei să faci tu ce trebuie?

Margaret ar fi vrut să-i spună lui Paul: „Am mâncat la aceeași masă. Ai fost în casa mea. Atunci când Odile n-a fost sigură de tine, ți-am luat apărarea“, dar vocea și curajul îi pieriseră.

Paul a apucat cuțitul.

Capitolul 43. Odile

Camera interzisă mirosea a naftalină. Probabil că era singurul loc din Paris care nu se schimbase în timpul războiului. Ultima oară când îmi dăduse voie *maman* să intru, aveam doar cincisprezece ani. Cu fantezii legate de viitor plutindu-mi prin cap, mă bucuram de trusoul meu, de comorile pe care femeile din familie le meșteriseră pentru nunta mea. Un cufăr de lemn adăpostea o păturică de copil împletită de bunica. Cândva, nu prea departe de momentul acela, urma ca eu și Paul să avem un copil. Am despăturit cămașa de noapte pe care mi-o cususe *maman*.

– Pentru luna de miere, mi-a spus, timidă.

Nu mai făcusem dragoste cu Paul de când mi se confesase în legătură cu profesoara Cohen. Și, cu siguranță, nu căutaserăm un alt loc pentru momente intime. Ne petreceam întâlnirile pe divan, în timp ce *maman* sporovăia despre ciobiturile din porțelanuri. O nuntă ar fi fost un nou început. M-am imaginat mergând la altar cu el. Adâncită în fantezii, abia dacă am auzit bătaia în ușă. Mi-am croit drum spre ciocănitul insistent și l-am găsit pe Paul în fața ușii, cu fața acoperită de sudoare.

– Ce naiba? am chicotit. Parcă ai fi un băiețel, tot numai freamăt. Ești chiar atât de nerăbdător?

M-a apucat de mână.

– Hai să ne căsătorim.

Parcă mi-ar fi citit gândurile.

– O să ne căsătorim în secret, mi-a spus. Astăzi. La starea civilă.

– Nu trebuie anunțat la biserică? *Maman* are să fie devastată dacă nu ne căsătorim la biserică. Pe lângă asta, aș vrea ca Margaret să fie domnișoară de onoare.

– Căsătoria e despre noi doi, nimeni altcineva. Părinții tăi o să înțeleagă. Uită de anunțuri, am un permis special. Îl am în buzunar de mult timp.

– Un permis special?

– Te rog, spune „da“.

Paul știa întotdeauna ce-mi doream.

– *Embrasse-moi*, i-am cerut.

Tremura în brațele mele.

– Te iubesc. Te iubesc așa de mult. O să plecăm, n-o să ne întoarcem niciodată.

Oare părinții mei ar fi fost dezamăgiți dacă eu și Paul ne-am fi căsătorit în secret – sau, fără să recunoască, ar fi fost, de fapt, ușurați? N-aveau bani nici pentru rochia de mireasă, cu atât mai puțin pentru petrecere. Un lucru era sigur: după lungul purgatoriu din timpul ocupației, voiam să fiu cu Paul.

– Da!

– Lasă-le un bilețel părinților tăi. O să mergem la mătușa mea pentru luna de miere. Am nevoie să plec! Amândoi avem nevoie de asta!

– Ești în regulă? Nu pari tu însuși. Poate c-ar trebui să așteptăm.

– N-am așteptat destul? Vreau să mă însor cu tine. Îmi doresc o lună de miere.

Visam romantic la luna de miere în timp ce îmi împachetam câteva rochii zdrențuite, cămașa de noapte din trusou (aproape sigură că *maman* n-avea să se supere) și pe draga de Emily Dickinson pentru călătoria cu trenul. Paul l-a sunat pe șeful de gară și l-a rugat s-o anunțe pe mătușa lui. Îmi ținea strâns valiza în mână și abia ieșiserăm pe ușa, când eu i-am spus:

– Stai, nu pot pleca de la serviciu.

– Spune-le că ai nevoie de o săptămână pentru luna de miere. Cum pot să refuze o iubire adevărată?

În timp ce scriam bilețelul pe care fetița din vecini avea să-l ducă la bibliotecă, mă întrebam dacă era romantic sau nechibzuit să fugim așa.

La ghișeul de la primărie, secretara nu și-a ridicat ochii din dosare.

– Veniți săptămâna viitoare. Primarul are programul plin.

Nu fusesem sigură de plecare, dar acum, că exista o piedică...

– Vă rog, i-am spus, ne iubim.

– Poate că Parisul a fost eliberat, a adăugat Paul cu o tresărire isterică în voce, dar războiul nu s-a terminat. Nimeni nu știe ce ne așteaptă. Ne căsătorim, iar dumneavoastră o să ne ajutați.

Văzându-ne grimasele tensionate, secretara s-a dus la primar ca să verifice dacă era disponibil pentru o ceremonie imediată. Paul se plimba în sus și-n jos; eu stăteam pe un scaun de lemn care se bălăngănea.

– Ar fi trebuit să facem asta cu ani în urmă, dar mi l-am dorit pe Rémy alături.

Am atins locul gol de lângă mine.

– Și eu aș fi vrut să fie aici.

Secretara ne-a condus la *salle des mariages*, unde niște norișori subțiri, albi, obturau albastrul pal al vopselei de pe tavan. Primarul și-a pus eșarfa cu albastru, alb și roșu, după care a început ceremonia. Paul și-a șters sudoarea de pe frunte cu dosul palmei. Era atât de nervos, încât atunci când a venit momentul în care trebuia să spună „Da“, primarul a trebuit să-l înghiontească.

În compartimentul de tren, Paul a luat un ziar și a citit un rând, apoi l-a împăturit în grabă și l-a așezat în poală. Și-a încrucișat și desfăcut picioarele. De fiecare dată când se foia, genunchiul lui îl atinge pe-al meu.

– Ce-i?

– Nimic.

– N-ai regrete?

– Regrete? m-a întrebat el, îngrijorat.

– În legătură cu faptul că ne-am căsătorit.

Și-a așezat mâna umedă peste a mea.

– Te-am iubit din prima clipă în care te-am văzut.

– Ai iubit friptura de porc a lui *maman*.

– Ce n-aș da acum pentru o felie uriașă!

Erau atâtea lucruri pe care ni se părușe firesc să le avem la dispoziție necondiționat.

Mătușă lui Paul, Pierrette, ne-a așteptat la gară, însoțită de calul ei gârbovit, care urnea cu greu căruța.

– Despre tine am auzit așa de multe! Îmi face plăcere să te cunosc, mi-a zis ea.

Avea pielea arsă de soare și bătută de vânt, dar arăta mai sănătoasă decât majoritatea parizienilor.

În cămin trona, pus la frigare, un fazan. Grăsimea curgea în foc, iar flăcările săreau și se transformau în fum. Îmi lăsa gura apă; de ani întregi nu mai simțisem un miros așa de apetisant. Pe masă era așezat un bol de ceramică plin cu piure de cartofi, din care ieșea abur.

– Nu prea arată a ospăț de nuntă, a spus mătușă Pierrette, dar nici n-am avut destul timp.

L-a ciupit pe Paul, care a zâmbit, stingherit.

– Pentru noi e un adevărat ospăț, am spus eu.

Am încercat să mănânc încet, dar cina era delicioasă, așa că eu și Paul am înfulecat-o pe nesimțite. Mătușa lui ne-a lăsat singuri, ca să ne bucurăm de desert la lumina focului. Paul îmi dădea cu lingurița îmbucături de prăjitură. Crema îmi aluneca pe gât ca niște picături proaspete de fericire.

În camera noastră, Paul mi-a băgat o mână pe sub bluză în timp ce eu închideam obloanele.

– Ai răbdare! Trebuie să-mi pun cămașa de noapte.

– Nu pot să aștept.

M-a împins pe pat. L-am sărutat ușurel. Și-a desfăcut pantalonii și mi-a tras fusta în sus.

– Încetișor, i-am șoptit, în timp ce-mi dădea lenjeria la o parte. Avem o viață întreagă înaintea.

– Te iubesc.

M-a pătruns.

– Promite-mi că n-o să mă părăsești niciodată. Orice ar fi.

– Bineînțeles. Promit.

A doua zi de dimineață Paul a pus harnașamentul pe cal, ne-am urcat în căruță și am mers să cumpărăm un inel din sat. În vitrina de la magazinul de bijuterii erau zeci de *alliances*, verighete strălucitoare care fuseseră vândute, pe doar câțiva franci, de oameni disperați.

– Nu poartă ghinion? l-am întrebat pe Paul în timp ce-mi pune un inel pe deget.

– O căsătorie fericită nu depinde de noroc, ci de intenții, a spus bijutierul.

Verigheta de aur mi se potrivea perfect. În următoarele șapte zile aproape că nu m-am putut opri din surâs.

Trenul de Paris era în întârziere. Când m-am agitat din cauză că urma să întârziu la muncă, Paul a insistat să mergem la bibliotecă direct de la gară.

– Nu trebuie să vii cu mine, i-am spus.

– Dar vreau, doamnă Martin. Și ai nevoie de cineva care să-ți ducă valiza.

– N-o să întârziu?

– Săptămâna asta lucrez după-amiaza.

Spre surprinderea mea, am descoperit că în sala de lectură ne așteptau un tort de nuntă, ciocolată, șampanie și un samovar cu ceai.

– Tu ai aranjat asta? l-am întrebat pe Paul.

– Ei au aranjat.

A făcut un gest spre toți cei care se strânseseră ca să ne felicite. Era contesa, cu un aer mândru. Boris și Bitsi străluceau. Domnul de Nerciat și domnul Pryce-Jones se și ciondăneau:

– Ți-am spus că eu că o să se căsătorească.

– Nu, *eu* ți-am spus ție.

Și Eugénie, și părinții mei?

– Acum înțeleg de ce îți place să lucrezi aici, mi-a spus tatăl meu. Aș vrea să te fi vizitat mai devreme.

– O, *papa*! Mă bucur că ai venit acum.

– Felicitări, *ma fille*, mi-a spus *maman*, în timp ce ea și Eugénie mă îmbrățișau.

M-am emoționat din cauza tortului de nuntă (O, cum își donaseră cu toții rațiile! Asta însemna pentru mine mai mult decât orice!) și i-am încântat povestindu-le cererea în căsătorie pasională de care avusesem parte. Apoi, el le-a povestit ceremonia.

– Unde-i Margaret? am întrebat-o pe Bitsi.

– N-a venit săptămâna asta. I-am trimis invitație, dar n-a răspuns.

M-am încruntat. Oare era bolnavă ea, sau poate Christina? M-am dus spre telefon, dar am auzit un dop sărind – semnul unei petreceri, sunetul meu preferat – și Contesa mi-a întins un pahar de șampanie. Paul am ascultat toasturi ale familiei și prietenilor în timp ce ne ghiftuiam cu tort. Aproape că nici nu mi-am dat seama când m-a sărutat pe obraji și a plecat, apoi, la lucru.

Amețită de la petrecere, m-am târât spre Margaret pe poleitul pod Alexandru al III-lea, de unde i-am aruncat o privire Turnului Eiffel.

– Salut, frumoasă doamnă de fier! am strigat spre el.

La ușă m-a întâmpinat Isa. O menajeră la ușă? Ce ciudat. Poate că majordomul era bolnav și el.

– Doamna nu-i aici.

– Când o să se întoarcă?

Isa a încercat să închidă ușa.

– Nu se duce nicăieri în starea în care e.

Am intrat cu forța în casă.

– În starea în care e? E... însărcinată?

– Aș vrea eu, a spus Isa, cu ochii plini de lacrimi.

– E bolnavă? Soțul ei e aici?

– A luat-o pe fetiță și au plecat în Anglia.

– Asta n-are nici un sens.

Șampania mi se urcase la cap și-mi era greu să urmăresc ce spunea Isa.

– Stai puțin. Spui că nu se duce nicăieri. E acasă?

– Doamna nu vrea să vadă pe nimeni.

– Dar eu sunt prietena ei cea mai bună.

Isa a avut o ezitare.

– S-ar putea să doarmă.

– Dacă doarme, o să mă întorc.

M-am clătinat pe hol, atingând pereții din când în când ca să-mi regăsesc echilibrul. Dintre toți oamenii, bineînțeles că Margaret ar fi vrut să mă vadă pe mine. Păcat că pierduse petrecerea. Ce nepotrivit să se îmbolnăvească tocmai acum! Numai Margaret putea să aibă așa un ghinion.

În pragul dormitorului, m-am uitat la ea cum dormea și mi-am dat seama că ar fi trebuit s-o las să se odihnească, dar n-am putut să-mi controlez entuziasmul, așa că m-am apropiat în vârful picioarelor. Avea câteva ghemotoace de păr adunate lângă ureche, iar restul părului avea o lungime de doar câțiva milimetri. Gâtul părea zgâriat. Am clipit. Era clar că băusem prea mult. *Mais non*, chiar și după ce m-am frecat la ochi, părul ei a rămas tot scurt, iar gâtul – tot zgâriat. Încheietura înfășurată în pansament alb se odihnea pe cuvertură. Părea că avusese un accident. Nu. Părea tunsă. Bătută și tunsă ca tânăra mamă pe care o văzuserăm purtată de mulțime pe stradă. Gândul ăsta m-a trezit din beție.

Fără să deschidă ochii, a întrebat:

– Cine era la ușă, Isa?

– Eu.

Margaret s-a ridicat.

– Ce s-a întâmplat? am întrebat-o.

– Ca și cum n-ai știi.

Vocea ei era o șoaptă răgușită.

M-am uitat la vânătăile cenușii din jurul gâtului ei.

– Când?

– Acum o săptămână.

Mi-am amintit de nerăbdarea lui Paul, de insistențele lui în privința plecării. Ceva nu fusese în regulă. Cum de nu-mi dădusem seama?

– De ce i-ai spus despre mine și Felix?

– Nu... n-am vrut să...

– Din cauza *ta* s-a întâmplat asta!

Și-a pus o mână pe creștetul capului lipsit de păr.

Am început să tremur și m-am apucat de tăblia patului.

– Nu.

– Atunci de ce a făcut asta?

– Nu știu.

– Mincinoaso! mi-a strigat Margaret. Și am crezut că doar cercurile diplomatice pot să fie corupte. Spune-mi, draga mea *prietenă*, ce i-ai spus, mai precis?

– Nimic, serios...

– Da, Felix mi-a dat lucruri. Dar am împărțit, convinsă că ai fi făcut și tu la fel pentru mine. Știai exact de unde veneau cadourile.

– Da, dar nu m-aș fi coborât niciodată...

– Nu te-ai fi coborât? N-a fost nevoie, căci am făcut-o eu pentru tine. Și pentru Rémy.

– Nu ți-am cerut nimic.

– N-a fost nevoie să-mi ceri.

– Asta nu-i vina mea.

– Atunci a cui vină e? m-a întrebat.

Căutătura ei fixă și goală m-a enervat. M-am uitat la fereastră, la măsura de machiaj, la portretul Christinei.

– Ce-i așa de greșit în a dori pe cineva? a continuat Margaret. În a fi dorit? Tu ai fost cea care mi-a spus că, fiind într-o țară străină, aș fi putut să fac ce voiam.

– Mă refeream la a învăța să mergi pe bicicletă, nu la a-ți lua un amant nazist!

Margaret a întins mâna ca să-și atingă perlele, așa cum făcea ori de câte ori era supărată, dar, pentru prima oară, nu le avea la gât.

Trebuia să știe că nu avusesem intenția s-o rănesc.

– Nu eu am făcut asta.

– Paul a fost arma, dar tu ai apăsat pe trăgaci.

– Și tu? Când ai spus despre Bitsi că se prefăcea că suferă...

– A fost de neiertat, a spus Margaret. Cel puțin eu recunosc atunci când fac o greșeală.

– I-am spus unei singure persoane.

– Cum de-ai putut să mă trădezi?

– Eram invidioasă.

– Geloasă pe mine, când tu aveai un loc de muncă perfect, o familie iubitoare și un bărbat devotat?

Nu mă gândisem niciodată la ceea ce aveam, ci doar la ceea ce-mi doream.

– Sigur că nu-i așa de rău. O să-ți crească părul.

– Crezi că faptul c-am rămas fără păr e cel mai rău lucru pe care mi l-ai făcut? Din cauza ta am pierdut totul.

Și-a ridicat încheietura ruptă.

– Vezi ce mi-au făcut? Nu pot să mă îmbrac singură, nu pot să-i scriu fiicei mele. Dacă mă urai atât de tare, mai bine ai fi angajat un asasin, pentru că, din punctul de vedere al familiei mele, aș putea la fel de bine să fiu moartă. Personalul nostru a avut de ales între a rămâne aici, cu mine, și a pleca în Anglia cu Lawrence și Christina. Doar Isa a vrut să rămână în apartament cu o târfă ca mine.

– N-am avut niciodată intenția...

Margaret a dat la o parte plapuma și mi-a arătat vânătăile cu care îi erau presărate picioarele. Am închis ochii, dorindu-mi să-mi pot retrage cuvintele, să pot desface răul pe care-l provocasem.

– Lașo! Dacă eu pot suporta cicatricile, tu trebuie să suporti să te uiți la ele.

Tremura de furie. Spiritul îi fusese rănit, dar nu înfrânt.

– Lawrence mi-a făcut poze, ca să știi. Dacă îndrăznesc să fac scandal, o să le folosească pentru a demonstra că sunt o mamă denaturată. Numai târfele sunt rase pe cap, nu-i așa? Cum o s-o recapăt pe fiica mea?

– Aș putea să-l sun pe Lawrence să-i explic...

– Să-l suni pe Lawrence, să explici, a pufnit Margaret. Te rog să pleci.

– Aș putea rămâne să te ajut. Să-ți pregătesc mâncarea, să-i scriu familiei tale.

– Nu mai am nevoie de ajutor de la tine. Pleacă, te rog.

M-am dus către ușă.

– Stai, mi-a spus Margaret.

M-am întors. Aș fi făcut orice pentru o a doua șansă. Cu siguranță că mă iertase. Trecuserăm prin atâtea împreună.

– Pe unul dintre rafturile dressingului ai să găsești o cutie albastră. Adu-mi-o.

Am vrut să-i dau pachetul, dar ea mi-a spus:

– E pentru tine. L-am rugat pe Felix să facă rost de ea. Purtând-o, o să-ți amintești de ceea ce-ai făcut și o să-ți dai seama ce înseamnă un prieten adevărat.

Am văzut că în cutie era o curea roșie. Era lungă și îngustă ca un bici, dintr-o piele fină ca untul.

– Cum pot să mă revanșez? Te rog să-mi mai dai o șansă.

Margaret și-a întors fața la perete și mi-a zis:

– Du-te. Nu vreau să te mai văd niciodată.

Capitolul 44. Lily

Froid, Montana, iunie 1988

– Soția tatei mi-a luat cartea *Forever*⁵³, i-am spus lui Odile, dând buzna la ea în bucătărie. Spune că Judy Blume scrie obscenități. Cenzura e ceva greșit.

– La fel e și să faci o criză, în loc să stai jos și să ai o discuție, a spus Odile în timp ce termina de șters vasele. Ar trebui s-o întrebi pe Ellie de ce se teme.

– Poftim?

– Cititul e periculos.

– Periculos?

– Lui Ellie îi e frică să nu-ți vină idei, să nu cumva să vrei să experimentezi sexul.

– Am citit *Departe de Africa* și nu mi-am înființat o plantație de cafea în Kenya!

Odile a zâmbit puțin, ceea ce însemna că spusese ceva caraghios.

– Nu mulți oameni își înființează plantații de cafea în Kenya. Sexul face parte din viață. Dar e un pas major, iar Ellie e îngrijorată pentru tine.

– N-am fost nici măcar la o întâlnire, am spus. În felul ăsta, nici n-o să merg vreodată. Ellie încercă să-mi distrugă viața.

– Știi că nu-i adevărat.

– Nu-i pasă decât de tata și de băieți.

– Nu te-ai săturat de refrenul ăsta? Ellie face tot ce poate. Încercă să te pui în pielea ei.

– Bleaaah...!

– În locul ei. Te-ai gândit vreodată cum se simte Ellie? În toți anii ăștia, ea și tatăl tău n-au cumpărat nici măcar o canapea sau o lampă nouă. Gătește în cratițele mamei tale, mănâncă din farfuriile ei. Cât de ciudat trebuie să fie asta? Ești sigură că *tu* ești intrusa?

Avea dreptate.

– Iubirea nu e raționalizată. Ellie poate să vă iubească pe toți. Ar trebui să vorbești cu ea.

– Dar dacă...

– Fă primul pas.

Ajunsă acasă, m-am uitat la băieți cum alergau prin curte. Joe flutura spre Benji un pistol cu apă spart, iar Benji își purta păturica pe umeri ca pe o capă. Au venit la mine fugind și fiecare m-a apucat de câte un picior.

– A mea, a spus Benji.

– Nu, a spus Joe, e a mea.

– Sunteți amândoi ai mei.

I-am îmbrățișat.

Ajunsă înăuntru, m-am dus în sufragerie și mi-am trecut mâna peste masa mamei, peste draperiile cusute de ea, peste pastelurile cu păsări, pe care ea le alesese. Nimic nu-i aparținea lui Ellie, curatorul din oficiu al muzeului Brenda.

În dormitorul matrimonial, așezată în balansoarul mamei, Ellie cârpea șosetele tatei.

– Ți-ai încheiat criza de isterie? m-a întrebat ea.

– Îmi pare rău c-am plecat, nu m-am controlat. N-a fost un gest de maturitate din partea mea.

– Iubito, vreau doar ce-i mai bine pentru tine.

– Știu.

M-am dus la ea și m-a îmbrățișat.

Ca să-mi sărbătoresc carnetul de conducere, Odile ne-a invitat, pe Ellie și pe mine, la Casa Husky, la o înghețată. În separeul portocaliu, Odile a așezat un cadou pe masă.

– Comandat din Chicago.

Am desfăcut cu atenție fundița de catifea și am deschis cutia. Am găsit înăuntru o beretă gri, pufoasă ca un porumbel.

– *J'adore!*

M-am întins peste masă și am sărutat-o pe obraji.

– N-am să mi-o mai dau niciodată jos!

Mi-a potrivit bereta pe deasupra sprâncenelor.

– Arăți ca o franțuzoaică, mi-a spus Ellie, cel mai frumos compliment pe care ar fi putut să mi-l facă.

Acasă, în camera mea, cu bereta pe cap, am scos discul cu Josephine Baker pe care mi-l împrumutase Odile și am mângâiat-o pe față pe Josephine, geloasă pe zâmbetul ei dezinvolt, pe pielea ei fină și pe încrederea în sine pe care o afișa. Mi-am scos pantofii, fusta și cămașa. Rămasă în lenjeria albă, m-am holbat la silueta slăbănoagă din oglindă, întrebându-mă cum ar fi fost să fiu un sex-simbol în dresuri de mătase. Am luat un marker negru și mi-am desenat cercuri pe coapse până unde mi-am imaginat că ar fi ajuns dresurile. Nu era suficient. Voiam să-mi desenez o altă viață.

În vara aceea, înaintea ultimului an de liceu, eu și Mary Louise am lucrat la motelul O'Haire. Dădeam cu aspiratorul și făceam paturile, spălam toaletele și frecam căzile de baie. Se plătea mai bine decât babysittingul, iar doamna Vandersloot ne dădea câte o cola în pauză.

În prima săptămână din august, motelul a fost plin de culegători. Bărbații lucrau de la răsărit până la apus și majoritatea erau bătrâni și încărunțiți, deși noi speram că aveau să apară și unii tineri, care să arate bine. Din Texas până la limba îngustă de pământ pe care Oklahoma o întindea spre vest, trecând prin Dakota de Sud și ajungând până la noi, în Montana, ei ajutau la strângerea recoltei americane. Nu erau legați de un oraș, nu așa cum eram noi. Erau liberi, iar noi îi invidiam.

Complimentele lor ne făceau să roșim. Se uitau la noi ca la niște femei. Cu o seară în urmă, vegheată de ochiul atoatevăzător al semilunii, Mary Louise se furișase afară din casă pentru a se întâlni cu unul dintre ei. Băuseră alcool și se giugiuliseră în patul lui din camion. Mary Louise mi-a spus că Johnny se pricepea la asta mai bine decât prietenul ei, Keith.

Culegătorii urmau să plece azi, luând cu ei mașinăriile și promisiunea unei aventuri. Trăgând aspiratorul după mine pe hol, m-am ciocnit de unul dintre ei. A apucat aparatul cu o mână, iar cu cealaltă m-a echilibrat. Puteam să simt mirosul de grâu pe cămașa de bumbac uzată. Mi-am îndreptat bereta și m-am uitat la fața lui. Doamne, ce frumos era! Tânăr, bronzat, cu niște ochi ce văzuseră state întregi, drumuri întinse și multe semafoare. Un bărbat.

– Ce face o domnișoară drăguță ca tine cu chestia asta în hol? Lucrezi aici?

– Da.

– Unde să-l pun?

– Camera 4.

– Nu trebuie să șoptești, drăguță, nu suntem la biserică.

Am descuiat ușa. A așezat aspiratorul în fața televizorului. Așternuturile erau puse grămadă pe podea. Mary Louise ar fi fluierat și ar fi spus: „S-au distrat oamenii aici azi-noapte!” Dar eu nu eram Mary Louise.

– Îmi place pălărioara ta. S-a apropiat până la o distanță de doi centimetri. Știam că putea să-mi audă bătăile inimii. Ești frumoasă ca o porumbiță.

Ochii mi s-au închis de la șocul senzației buzelor lui peste ale mele. Nu mai simțisem niciodată ceva așa de minunat.

– Haide, Mike! i-a strigat un coleg de pe hol.

Ne-am îndepărtat. Îmi țineam respirația. Mâna lui plină de bătăături mi-a mângâiat obraji.

– Ești în regulă? m-a întrebat.

Am dat din cap în semn că da. M-a uitat în secunda în care a ajuns pe autostradă, dar eu aveam să țin minte pe vecie sărutul nostru. În restul dimineții, mi-am mângâiat buzele cu degetele.

După ce am terminat munca, eu și Mary Louise am trecut pe la casa mea, ca să umplu containerul de hrană pentru păsări al mamei. Apoi am mers mai departe, pe lângă cercetașele din parc. La marginea orașului, ne-am așezat pe câmp, în iarba aspră ca un fân. Câțiva metri mai încolo, un popândău scotea capul dintr-o gaură. Aerul era fierbinte și uscat, ca întotdeauna. Am auzit o combină treierând pe câmp, în depărtare. Mi-am încrucișat mâinile la ceafă. Mary Louise avea un fir de iarbă în gură. Norii treceau pe deasupra noastră, fără să zăbovească prea mult. Restul lumii se uita la MTV în timp ce noi ne uitam la reluări ale serialului *Căsuța din prerie*. Școala începea într-o săptămână. Simțeam că aveam să murim de la atâta liniște.

– Promite-mi c-o să scăpăm de aici, mi-a spus ea.

În ultima mea primă zi de școală, am purtat o fustă care se asorta cu bereta. Așa că toată lumea s-a holbat la mine. În Froid, cei care nu purtau blugi erau priviți ca niște mutanți. Eu și Mary Louise n-aveam nici o oră de curs împreună. De fiecare dată când o vedeam pe hol, era cu Keith. Înotam

printre boboci amețiți și niciodată nu ajungeam până la ea. Însă aveam același program cu Robby. Stătea într-o bancă vizavi de a mea, ca la biserică, așa cum fusese întotdeauna. În sinea mea, știam că mă plăcea. Însă n-aveam încredere în sentimentele pe care le nutream în sinea mea.

După școală, *chez* Odile, am băut cafea cu lapte și i-am privit fotografiile de nuntă. Oare avea să se uite vreodată un bărbat la mine în felul în care se uitase Buck la ea? În felul în care Keith îi făcea ochi dulci lui Mary Louise?

– Abia dacă o mai văd pe Mary Louise, am spus, rănită că renunțase la mine ca la un curs de matematică.

– Problema cu prietenii e că nu ești întotdeauna în același loc în același timp, mi-a spus Odile. Ți aduci aminte de perioada în care erai ocupată cu Ellie și cu băieții? E rândul ei să fie ocupată. Așa-i prima iubire. Ți ocupă tot timpul.

– Din ce spui tu, iubirea e ca o lipitoare.

A râs.

– Ei bine, este.

– Nu, nu e! am strigat eu cu aprindere.

– O să se întoarcă. Dă-i timp.

M-am gândit la felul în care se roșea Mary Louise atunci când Keith își pune brațul în jurul ei. Dacă mă apropiam, o apuca de mijloc și-i spunea: „Hai să mergem“. Ea îl urma, fiindcă voiau să fie singuri. Mary Louise fusese prima în toate: primul sărut, prima pipăială, prima iubire.

– E normal să fii geloasă, a spus Odile.

– Nu sunt!

– E normal, a repetat, doar că...

– Doar că ce?

– Încearcă să-ți amintești că o să vină și vremea ta, m-a asigurat ea.

Da, sigur.

Acasă, Ellie îmi făcuse mâncarea preferată, friptură și cartofi prăjiți cu salată verde. Toată lumea a mâncat mai întâi salata, dar eu am mâncat-o pe a mea la sfârșit, urmată de o bucățică de brânză, ca o *parisienne*.

– Trebuie să porți pălăria aia tot timpul? m-a întrebat tata.

– E o beretă. *C'est chic*.

– N-ai dat-o jos de luni întregi. E șic să puți?

L-am ignorat. Apoi am spus:

– *Le steak est délicieux!*

– N-o poți face să vorbească englezește? a întrebat-o tata pe Ellie.

Ea a zâmbit. Cred că-i plăcea când vorbeam franceză.

– Te-ai gândit la ce am spus despre cererea de înscriere la colegiu? m-a întrebat, apoi, tata.

– Ți-am spus, o să fiu scriitoare.

– Asta nu-i o profesie, mi-a răspuns el.

– Spune-i-o lui Danielle Steel, i-a zis Ellie. E mai bogată decât Jonas Ivers!

– O să faci contabilitate, mi-a spus tata. Ai nevoie de un plan de rezervă.

– Un plan de rezervă? Crezi că n-o să reușesc? Oricum, nu e treaba ta ce o să studiez.

A îndreptat furculița spre mine:

– Este, dacă trebuie să plătesc nota.

– Pentru tine totul se rezumă la bani.

– Unul dintre lucrurile de care trebuie să se asigure un bancher e că toată lumea are un plan.

N-aveam nici o idee despre cum ajunseserăm de la o cină plăcută – la discuția despre colegii.

– Cred că tatăl tău vrea să spună că a văzut oameni care și-au pierdut casele, antreprenori care și-au pierdut afacerile, și nu vrea ca tu să suferi la fel ca ei.

După cină, am mers la Odile.

– Când erai de vârsta mea știai ce voiai să te faci?

– Iubeam cărțile, așa că am devenit bibliotecară. Trebuie să descoperi care-i pasiunea ta.

– Tata spune că ar trebui să învăț o meserie.

– Nu greșește. Trebuie să simți că trăiești, dar trebuie și să-ți plătești chiria. E important pentru o femeie să aibă banii ei. Am lucrat ca secretară a bisericii și m-am bucurat de banii pe care i-am câștigat. E bine să ai alternative.

– Aș vrea doar să nu-mi facă morală.

– Draga mea profesoară Cohen spunea întotdeauna: „Încearcă să-i accepți pe oameni pentru ceea ce sunt, nu pentru ceea ce ai vrea tu să fie“.

– Ce voia să spună?

– Se referea la tatăl meu. Spunea că el îmi voia binele, dar eu n-o credeam. Tu și tatăl tău sunteți diferiți, dar asta nu înseamnă că el nu-și

face griji pentru tine.

În ziua balului de iarnă, mi-am spus că n-avea nici o importanță faptul că nimeni nu mă invitase la dans. Băieții din Froid nu aveau creier. Eu aveam să-mi găsesc sufletul pereche la New York; deja făcusem o cerere de înscriere la Universitatea Columbia. Din cinci milioane de bărbați, era imposibil să nu mă placă măcar unul. Simone de Beauvoir nu l-a găsit pe Sartre până la vârsta de douăzeci și unu de ani.

În sala de mese, Mary Louise a venit la mine și m-a invitat la ea după cină, ca să-i văd ținuta. De luni întregi uitase că exist. Acum voia să se laude.

– Nu pot, am mințit. Am prea multe teme.

– Te rog!

Pe de o parte voiam să fiu o prietenă bună, pe de altă parte, o parte mai mare, voiam să fie părăsită de Keith, ca să ajungă la fel de nefericită ca mine.

După cină, m-am trântit în scaunul lui Odile.

– Mary Louise m-a abandonat. Din nou.

– Nu te-a invitat să-i vezi rochia?

M-am uitat la cărțile din raftul nostru, 1995.34. *Podul către Therabithia, Rădăcini, Antonia mea.*

– Nu vreau să merg.

– Nici dacă vin și eu? m-a întrebat Odile.

M-am ridicat în capul oaselor.

– Asta s-ar putea să ajute.

S-a uitat la mine tot drumul până la Mary Louise. Ca un uliu, ar fi spus mama. În clipa în care am intrat în casă, Mary Louise a venit după noi. În rochia pastel, având gâtul și umerii descoperiți, arăta mai delicată decât fusese vreodată.

Corpul i se schimbase aproape peste noapte. Sâni i se ridicaseră, îndrăzneți precum Munții Stâncoși, în timp ce ai mei rămăseseră plăți precum o câmpie. Șoldurile ei se curbau ca un clopot, pe când corpul meu, drept ca un creion, rămăsese la fel ca în copilărie.

– Cum vi se pare? ne-a întrebat ea, trăgând de corset.

– Splendidă, a spus Odile.

Încrucișându-mi brațele peste pieptul plat, m-am gândit o clipă, iar apoi i-am făcut complimentul care însemna cel mai mult pentru ea:

– Mai drăguță decât Angel.

– Nu! a exclamat Mary Louise, privindu-se în oglindă. Serios?

Am aprobat din cap, incapabilă să mai scot vreun cuvânt. M-am simțit plină de gelozie și, în clipa aceea, în care era mai frumoasă decât fusese vreodată, eu abia puteam să suport s-o privesc.

Keith a sosit. Stătea lângă ușă, iar Sue Bob l-a înghiontit spre Mary Louise. Felul în care a privit-o m-a făcut să mă simt deznădăjduită. Fierea mi s-a ridicat în gât. Am înghițit din nou și din nou. M-am dus înspre ușă, nefiind sigură cât mai puteam să rezist. Mary Louise a sărit înspre mine, iar Sue Bob a capturat un instantaneu cu noi două. *De ce ar trebui să te simți disperată și singură?* m-a întrebat valul de fiere din gât. *O prietenă adevărată nu te-ar fi făcut să te simți vinovată dacă n-ai fi venit să-i lauzi găteala. Jubilează, nu vezi? Spune-i băgătorului de seamă plin de coșuri despre culegătorul pe care l-a sărutat Mary Louise și despre faptul că făcea totul mai bine decât el.*

Cu brațul lui Mary Louise în jurul taliei mele, am spus:

– Keith...

Odile s-a încruntat.

– Ar trebui să știi... am continuat.

– Nu, mi-a șoptit Odile. Nu-i nevoie decât de un cuvânt. Deja văd ciorile care se învârt în capul tău.

Roman pentru adolescenți al scriitoarei americane Judy Blume (n. 1938)

Capitolul 45. Odile

Paris, septembrie 1944

Cum ai putut să mă trădezi? Întrebarea lui Margaret îmi răsuna în minte în timp ce mergeam pe trotuar, spre râu, spre casă. Deși magnificul pod Alexandru al III-lea strălucea în fața mea, nu vedeam decât capul chel al lui Margaret. Voiam să mă ascund în camera mea ori să mă confesez mamei sau lui Eugénie. Dar amândouă ar fi fost îngrozite de felul în care îmi pusesem prietena în calea pericolului. În calea lui Paul. Nu, îmi era prea rușine să dau ochii cu *maman*. Nu puteam să merg acasă. Și nu puteam să merg la bibliotecă, unde toată lumea o iubea pe Margaret. Îmi spusese clar că nu voia să mă mai vadă niciodată. Asta însemna că nu avea să se întoarcă la bibliotecă în condițiile în care eu lucram în continuare acolo și că și-ar fi pierdut prietenii și chemarea.

Nu cu mult timp în urmă le aruncasem priviri suspicioase abonaților, întrebându-mă care dintre ei ar fi fost capabil să scrie o scrisoare-cioară. Acum știam: cineva ca mine. *Domnule inspector, Margaret Saint James, cetățean britanic, a îndrăznit să se îndrăgostească de un soldat neamț.* Chiar îi înmănasem plângerea unui polițist.

Am început să traversez Sena, cu centura de piele legănându-se în mâna mea ca un comutator. Aplecată peste balustradă, m-am uitat la apă. Eram o brută, exact ca Paul. Am tras de verighetă și am aruncat-o în râu. Așa. Nu mai era soțul meu. Aveam să divorțăm, să nu ne mai vorbim vreodată. Divorț. O femeie divorțată era mai rău decât una decăzută. „Ce o să creadă vecinii?” ar fi spus *maman*. Ei nu i-ar fi păsat *de ce* divorțam. M-ar fi dat afară, așa cum făcuse cu mătușa Caro.

Cu o oră mai devreme, îmi sărbătorisem viitorul. Acum eram în întuneric. Nu știam ce să fac. Am hoinărit pe Champs-Élysées printre cupluri care luau cina la terase, printre oameni așteptând să intre la cinematograful. Am continuat să merg fără să știu unde mă duceam, până când am ajuns la

Spitalul American. Tocmai treceam pe lângă intrarea ambulanțelor, când o asistentă mi-a spus:

– Îmi pare bine că te-ai întors. Avem nevoie de ajutor.

Margaret nu voia să aibă de-a face cu mine, dar puteam să am grijă de răniții de aici. Puteam să stau la spital – personalul și voluntarii dormeau pe paturi de campanie – așa cum făcusem la începutul războiului. Nu trebuia să mă confrunt cu familia și cu prietenii, iar Paul nu m-ar fi găsit niciodată. Ușurată, m-am prăbușit pe veranda de ciment de la intrarea din spate.

Margaret avea dreptate. Nu voisem să recunosc ce tare mă înfuriasem atunci când ea insultase soldați precum Rémy sau când insinuase că suferința lui Bitsi era o prefăcătorie. Nu voisem să recunosc cât de geloasă eram pe viața ei strălucitoare. Îmi ascunsesem sentimentele, iar apoi, precum o sticlă de șampanie scuturată, ele explodaseră. Pe moment, simțisem nevoia s-o pedepsesc. Iar acel moment îmi fusese suficient ca să distrug două vieți: pe cea a lui Margaret și pe cea a fiicei ei.

Un soldat american care se sprijinea în cârje s-a târât până la mine.

– Salut, fetițo!

Mi-am tras nasul, iar el mi-a întins o batistă.

– Ce s-a întâmplat?

Mi-am mușcat buzele, temându-mă că, dacă aș fi deschis gura, toată povestea mi-ar fi ieșit de pe ele.

S-a așezat lângă mine.

– Ce s-a întâmplat?

– Am făcut ceva îngrozitor.

– Ei bine, asta e ceva ce pot înțelege majoritatea oamenilor.

Avea privirea așa de intensă, încât a trebuit să-i abat atenția.

– Din ce stat ești?

– Montana.

– Cum e acolo?

– Raiul.

Abonații din Kentucky spuseseră același lucru. La fel și cei din Kent, și cei din Saskatchewan.

– Va trebui să mă convingi.

– Montana e locul cel mai drăguț de pe pământ, iar asta spune ceva, dacă ne gândim că suntem în Parisul cel vesel. Voiam să scap din orașelul meu de provincie, dar, dacă am norocul să mă duc înapoi, jur că nu mai plec

niciodată. Oamenii de acolo sunt decenti și onești. Înainte mi se părea plictisitor.

– Plictiseala ar fi o schimbare bine-venită.

– Cum se face că vorbești așa de bine englezește?

– Am învățat engleza în copilărie, mergând la Biblioteca Americană.

– Aveți un Spital American și o bibliotecă Americană?

– Nu uita de Compania Americană de Radiatoare și de Biserica Americană! Domnul de Nerciat, unul dintre abonații noștri, obișnuia să glumească spunând că americanii au colonizat Parisul fără să spună nimănui.

A râs.

– Care abonați?

– Sunt bibliotecară. Adică am fost.

– Mi-ar plăcea să-ți văd biblioteca. Poate că ai să mi-o arăți.

M-am încruntat.

– Ai dreptate, mi-a spus el, frecându-și coapsa, cu piciorul ăsta beteag ar fi mai bine să stau locului. Dar mi-ar plăcea să petrec mai mult timp cu tine.

În următoarea după-amiază, am făcut un picnic pe verandă. El și-a dat rația de țigări la schimb pe șuncă și pe o baghetă. Mi-a povestit despre câmpurile din Montana, care semănau cu o pătură făcută din petice de materiale diferite. Mi-a spus că cerul imens era complet lipsit de nori. Mi-a spus că ar fi trebuit să încerc tocana de vițel a mamei lui. Două zile mai târziu, m-a cerut de nevastă.

Voiam să plec fără să mai dau ochii cu vreun cunoscut. S-o iau de la capăt și să devin altcineva, cineva mai bun. Desigur că avea să-mi fie dor de părinții mei, dar avea să le fie mai bine fără mine. Avea să-mi fie dor de colegi și de prieteni, dar în absența mea Margaret putea să-și continue munca la bibliotecă. Iubeam Biblioteca, însă Margaret însemna mai mult pentru mine. Și voiam să i-o demonstrez.

– Fetițe?

Buck s-a uitat la mine cu atâta înțelegere, încât am simțit că pot să-i spun orice. Dar cumva am simțit că deja știa.

– Bineînțeles că mă mărit cu tine.

M-a tras lângă el. Am simțit căldura pieptului lui, bumbacul moale al cămășii. M-am simțit în siguranță.

În ziua în care mă întorsesem din Bretania, îmi dusesem valiza la bibliotecă. Seara, când nu era acolo nimeni în afară de paznic, am luat-o, împreună cu legătura de scrisori-cioară pe care le furasem. La biroul lui Bitsi, care era acoperit cu desene făcute de copii, creioane lipicioase și cana ei preferată pe care n-o voia nimeni fiindcă era ciobită, am scris: *Draga mea Bitsi, te rog să ai mare grijă de Margaret. Spune-le lui mami și lui tata că sunt bine și că-mi pare rău. Ai grijă de manuscrisul doamnei profesoare Cohen. Țin la tine ca la o soră, o soră geamănă. A ta, Odile.* M-am plimbat prin bibliotecă și mi-am luat adio. Mai întâi de la sala periodicelor, unde începuse totul. Apoi de la arhivă, unde învățasem la fel de mult ca și abonații. De la pod, unde mi-am trecut degetele peste cotoarele cărților, ca să știe că n-aveam să le uit. Și am plecat de la bibliotecă pentru ultima oară.

Capitolul 46. Lily

Froid, Montana, ianuarie 1989

Pe drumul de întoarcere de la Mary Louise, Odile m-a întrebat care era lucrul pe care aproape că i-l spusese lui Keith.

- Nimic.
- Lily, m-a muștrat ea.
- L-a înșelat cu un culegător.
- Asta nu-i treaba ta. De ce i-ai spune?
- Nu știu!
- Ei bine, gândește-te.
- Voiam s-o am din nou pentru mine.
- E posibil să fii supărată pe ea?
- Poate.
- Care e, de fapt, crima ei?
- Nu vreau să vorbesc despre asta.
- Greu!

Știam că n-avea de gând s-o lase baltă.

- N-am prieten, dar ea a avut doi. În ultimele luni a uitat complet de mine.
- Înțeleg, a spus Odile.

M-am simțit așa de bine auzind acele cuvinte. Nodul amar din gât mi s-a risipit.

– Dacă Mary Louise te-a rănit în vreun fel, spune-i-o, a continuat Odile. Nu-ți ascunde sentimentele și să nu crezi că te-ai simți mai bine dacă ea ar fi nefericită. Mary Louise are o inimă mare. E suficient loc pentru Keith și pentru tine. În timp ce mergeam pe aleea din fața casei ei, a adăugat: O să ai și tu iubiți.

- Da, sigur.
- Crede-mă.

Îi vedeam expresia solemnă a feței la lumina stelelor.

– Iubirea o să vină și o să plece, apoi o să vină din nou. Dar dacă ai norocul de a avea o prietenă adevărată, prețuiește-o. N-o lăsa să plece.

Avea dreptate, trebuia s-o prețuiesc pe Mary Louise. Însă dacă i-aș fi spus ce fusesem pe punctul să fac, n-ar mai fi vorbit niciodată cu mine.

Odile a descuiat ușa din față, iar apoi ne-am cufundat în moliciunea canapelei.

– Vreau să fug de-acasă.

– Să n-o faci, mi-a spus Odile.

– De ce să nu fug?

– O să-ți spun de ce. Pentru că eu am fugit.

– Poftim?

– Ca și ție, mi-a fost rușine. Am fugit de părinții mei. De serviciu. Și de soțul meu.

– L-ați părăsit pe Buck?

– Nu, de primul meu soț. Soțul meu francez.

Eram derutată.

– Nu ești singura care a fost geloasă pe prietena ei cea mai bună, a recunoscut Odile.

– Dumneavoastră?

– Am trădat-o.

Și-a atins centura uzată.

– Margaret a spus că nu voia să mă mai vadă vreodată. Noi două aveam același cerc social și amândouă adoram biblioteca. Dar pentru ea era o muncă făcută din iubire – se oferise ca voluntară, în mod altruist, dând fără să primească nici o centimă în schimb.

– Cum ați putut să plecați?

– Dacă aș fi rămas, ea ar fi pierdut tot, mai ales locul pe care îl numea „acasă”. Iubeam biblioteca, dar o iubeam pe Margaret mai mult. Fiindcă eram prea rușinată ca să spun adevărul familiei și prietenilor, temându-mă prea tare de consecințe, m-am măritat cu Buck și am părăsit Franța fără să-mi iau rămas-bun. N-am văzut niciodată mormântul fratelui meu și sper că părinții noștri au putut să-i găsească trupul. A inspirat adânc. Am fugit. Și, până la tine, n-am spus nimănui.

M-am aruncat de gâtul ei, dar ea nu m-a îmbrățișat.

– N-o să pot să mă iert vreodată.

– Pentru ce i-ați făcut lui Margaret?

- Pentru că am abandonat-o.
- V-a spus să plecați.
- Câteodată, asta înseamnă că trebuie să rămâi.

Surprinsă de ceea ce spusese, m-am uitat la ferigile de lângă fereastră, la discurile așezate în teancuri ordonate, la raftul pe care stăteau cărțile noastre preferate. După tornada de dezvăluiri, aproape că mă așteptam să văd toate acele lucruri azvârlite pe podea.

- Dar... întotdeauna ați spus cuvintele potrivite.
- Asta fiindcă am spus multe cuvinte nepotrivite, cândva.
- Chiar sunteți bigamă?
- Buck a murit. Deci nu mai sunt.

Am chicotit amândouă, deși nu era amuzant. Și totuși, era, într-un fel.

- Ce ați făcut? A fost așa de grav?

Când Odile a terminat de spus povestea lui Margaret, a iubitului ei și a felului în care Paul și tovarășii lui o atacaseră, piesa care lipsea din puzzle a apărut și am văzut întregul tablou.

- Chiar dacă ceea ce spuneți e adevărat...
- E adevărat, mi-a spus ea, tăios. I-au zdrobit încheietura mâinii.
- N-a fost vina dumneavoastră. N-ați fost cea care i-a rupt oasele.
- Aș fi putut la fel de bine s-o fac. Eu spuseseam.
- Fiecare persoană e responsabilă pentru acțiunile ei.
- În general, sunt de acord, a spus Odile, dar nu în cazul ăsta. Miza era prea mare. Am pus-o pe Margaret în pericol. N-am spus nimănui nimic despre povestea asta, nici măcar lui Buck. M-a privit drept în ochi. Dar îți spun ție, fiindcă nu vreau să faci aceeași greșeală. Controlează-ți gelozia, altfel te va controla ea pe tine.

Îmi doream s-o pot convinge pe Odile că ceea ce simțeam era adevărat, că nu putea să rănească pe nimeni.

- V-ați întrebat se s-a întâmplat cu Margaret? Credeți că s-a dus în Anglia după fiica ei? Ați încercat vreodată s-o contactați, să vedeți dacă era bine?

Odile a deschis un sertar și a scos o tăietură din ediția iunie 1980 a ziarului *Herald*; am explorat profilul lui Margaret Saint James:

Pierduserăm iubiți, rude, mijloacele de existență. Mulți dintre noi adunam frânturile vieții noastre, deși unele bucăți erau duse pentru totdeauna.

Am avut o cunoștință care se consola de această pierdere distrugând lucruri. Zgomotul farfuriilor ce se spărgeau lovindu-se de podea era alinarea ei. Poate că voia să distrugă lucruri înainte ca lucrurile s-o distrugă pe ea, dar pe mine asta mă deranja. La Paris, aceia au fost ani plini de sărăcie; raționalizarea a continuat mult după încheierea războiului. Eram flămânzi și obosiți.

Am rugat-o pe menajera ei să-mi dea cioburile, crezând că puteam să le lipesc, însă nu mai aveau cum să fie reparate. Am început să folosesc bucățelele ca să înveselesc hainele uzate ale fiicei mele. Abonații bibliotecii admirau broșele pe care le făceam. Am început să le vând, iar pariziențele au început să poarte lucrurile făcute de mine. Ce e la modă la Paris ajunge în curând să fie purtat în toată lumea.

Am fost încântată să constat că Margaret trăia și era bine, că ajunsese o adevărată artistă.

- Sunteți sigură că a pierdut custodia asupra fiicei ei?
- Ea era sigură că asta urma să se întâmple.
- Din articol reiese că trăiau împreună.

Odile a studiat articolul.

- N-am interpretat niciodată așa spusele ei.
- Poate că lucrurile nu s-au terminat chiar atât de rău pentru Margaret. Iată adresa buticului ei din Paris. I-am arătat pagina. Ar trebui să-i scrieți.
- S-ar putea să nu vrea să citească vreo scrisoare de la mine.
- Ar trebui să încercați.
- Vreau să-i respect sentimentele.
- Vă temeți că n-o să răspundă.
- Printre altele.
- Scrieți-i!

Poate că asta moștenisem de la mama: eram o optimistă incurabilă. Simțeam că povestea lui Odile și a lui Margaret putea avea un final fericit, o simțeam din toată inima. „Iubirea o să vină și o să plece, apoi o să vină din nou. Dar dacă ai norocul de a avea o prietenă adevărată, prețuiește-o. N-o lăsa să plece.”

- O să mă gândesc.

Merseserăm pe un drum întunecat, plin de sentimente urâte, dar mă văzuse în momentele mele cele mai proaste și tot mă iubea. Am sărutat-o

pe obraji și i-am spus noapte bună. Din nou, Odile mă salvase.

Capitolul 47. Odile

Froid, Montana, 1983

Îmi petrecusem încă o zi de naștere singură, cu ochii la televizor, pentru că lui Buck și Marc le plăcea sportul. Mi-am adus aminte cum ne uitam la televizor de pe canapea, cum Buck tăia sonorul („Nenorociții ăștia de comentatori oricum nu spun niciodată ceva interesant“) ca să pot eu să ascult Bach la casetofon.

Poate că trăisem prea mult în trecut. Era ușor, pentru că atât de multe amintiri erau dulci. Îmi savurasem noaptea nunții cu Buck, oarecum surprinsă că putusem să simt din nou plăcere. „Iubirea e ca marea. E ceva care se mișcă, dar liniștit, ia forma țărmului pe care-l întâlnește și e diferită de fiecare dată.“ 813, *Ochii lor îl urmăreau pe Dumnezeu*.

Bineînțeles că trecusem și prin încercări. Îi întâlnisem pe părinții lui Buck la ei acasă, în ceea ce păreau a fi termenii lor.

– Mamă, tată, iată surpriza despre care v-am spus. Ea e mica mea prietenă, Odile, le-a spus Buck, mândru, trăgându-mă lângă el.

– E o plăcere să vă cunosc, am spus eu articulând clar, așa cum făcea contesa.

– O placă? a întrebat tatăl lui.

– Opinteală, l-a corectat mama lui.

– O, dragă, m-am căsătorit în Franța, a spus Buck, încercând să iasă din încurcătură printr-un joc de cuvinte.

Tatăl lui m-a privit cu îngrijorare. Zâmbetul vag al mamei s-a transformat într-o grimasă.

– Cum puteți fi căsătoriți dacă noi n-am fost acolo?

– Și Jenny? l-a întrebat domnul Gustafson.

– E ca o fiică pentru noi, a spus doamna Gustafson. Când tu ai fost plecat... am petrecut sărbătorile împreună.

Plecat? Buck nu fusese la băi în Europa, fusese la luptă.

– Toată lumea a crezut că tu și Jenny aveți un angajament, a continuat mama lui.

M-am uitat la Buck.

– A fost iubita mea din liceu, mi-a explicat el. N-am rugat-o niciodată să mă aștepte. Nu mai sunt copil. Războiul... N-are să-l înțeleagă niciodată așa cum o faci tu. Dintre toți, ești singura care știe cum e.

Era adevărat, eu și Buck aveam în comun războiul – mama lui nu reușea nici măcar să pronunțe cuvântul. Dar timpul a trecut și am avut multe alte lucruri în comun: o casă, un fiu și fericirea.

Socrii mei nu s-au deschis către mine niciodată, însă părintele Maloney era blând. M-a angajat ca secretară a bisericii. Îmi făcea plăcere să scriu buletinul informativ și să adun o mică bibliotecă în vestibul. A durat ceva până ce sătenii m-au iertat pentru că i-l „furasem“ pe Buck iubitei lui din liceu, dar cu cât erau mai duri concetățenii noștri, cu atât era el mai afectuos. Când i-am arătat lui Buck o fotografie a curții bibliotecii, el a plantat un șir de petunii, așa cum văzuse că erau cele de acolo. A făcut rost de niște cărți în franceză cu ajutorul unui coleg de arme din est, așa că rafturile mele s-au umplut de cărțile doamnei profesoare Cohen, trimise în Egipt după război. Deși manuscrisul pe care mi-l dăduse nu fusese publicat, îmi plăcea să cred că era în siguranță la bibliotecă. Buck nu s-a plâns niciodată de costul abonamentului meu la ediția franceză a ziarului *Herald*, n-a subliniat niciodată faptul că noutățile erau vechi de o săptămână. „Unele femei vor bijuterii, tu vrei hârtie“, îmi spunea el. „Am știut asta atunci când te-am luat de nevastă.“

Am citit fiecare articol cu noutățile de la BAP, de unde am aflat că domnișoara Reeder își încheiase activitatea la Biblioteca Congresului; domnișoara Wedd fusese eliberată din lagăr și se întorsese la bibliotecă, să-i țină contabilitatea; Bitsi fusese promovată ca director adjunct; contesa își publicase memoriile; iar Boris era pensionar. Era satisfăcător să știu că Biblioteca mergea mai departe. La un moment dat am văzut un interviu în care tatăl meu vorbea despre problema drogurilor, și pe Margaret promovată într-un articol de profil. Mi-era dor de ei, mai ales de Margaret.

Acum rătăceam prin casă precum o fantomă care n-avea pe cine să bântuie. Mâncam singură. Dormeam singură. Mă săturasem să fiu singură. În debara, mă uitam la cutia de bijuterii în care ascunsesem scrisorile pe care nu mă hotărâsem să le ard. Făcusem greșeli. Învățasem, dar niciodată

suficient de repede. Dacă viața mea ar fi fost un roman plin de capitole plictisitoare și palpitate în același timp, dureroase și amuzante, tragice și romantice, acum era momentul să mă gândesc la ultima pagină. Eram singură. Măcar dacă mi s-ar fi terminat povestea. Măcar dacă aș fi fost suficient de curajoasă ca să închid cartea odată pentru totdeauna.

Pușca lui Buck stătea sprijinită în colț. Luneta se acoperise de praf. Mă întrebam dacă era încărcată. Cunosându-l pe Buck, ar fi trebuit să fie. „Tu ai fost arma, Paul a apăsător pe trăgaci.” Nu, nu asta spusese Margaret. „El era arma, dar tu ai apăsător pe trăgaci.” Tu ai apăsător pe trăgaci. Ridică arma și apasă pe trăgaci. Am ridicat-o.

S-a auzit soneria. Nu-mi păsa. S-a auzit soneria. Degetul s-a mișcat spre trăgaci. Cineva a intrat în casă și a spus:

– Bună ziua!

Am recunoscut vocea. Era fetița care locuia în vecini. Am pus arma la locul ei.

– E cineva acasă?

Amețită, m-am dus în sufragerie.

– Scriu un referat despre dumneavoastră. Adică, despre țara dumneavoastră. Aș vrea să vă invit să ne faceți o vizită, ca să vă pun câteva întrebări.

Era ciudat să văd pe altcineva în sufrageria mea.

– Aici, la dumneavoastră, e ca într-o bibliotecă, a adăugat fetița.

Ultima oară când intrase cineva în casă fusese cu patru ani în urmă, atunci când bărbatul de la pompe funebre venise după trupul lui Buck. Fetița s-a întors să plece.

– Când? am întrebat-o.

S-a uitat în spate.

– Chiar acum, dacă vreți.

Se părea că viața îmi oferea un epilog.

Capitolul 48. Lily

Froid, Montana, 1988

– Colegiul o să fie un nou capitol din viața ta, mi-a spus Odile în timp ce ieșeam de la slujba de duminică. Depinde de tine să fie un capitol palpitant.

Urma să fie. Fusesem acceptată la Columbia, iar Mary Louise – la Institutul de Artă din New York. Mulțumesc lui Dumnezeu, fiindcă nu-mi puteam imagina viața fără ea. Keith se înscrișese la Vo-Tech în Butte, dar îi promisese să țină legătura. Robby rămânea în Froid. Tiffany se ducea la Northwestern sau poate că la Northeastern. Am simțit o nostalgie inexplicabilă vizavi de colegii mei de clasă, chiar și față de cei care nu-mi plăceau.

În sala de festivități, fiecare masă fusese decorată cu buchețele de flori în culorile clasei a XII-a, roșu cu alimba. Lângă filtrul de cafea, bărbații vorbeau despre vicleanul președinte Reagan, care se afla la Moscova pentru o întâlnire la nivel înalt. Noi, femeile, stăteam la coadă la prăjituri.

– Trebuie să fii așa de mândră de Lily, i-a spus doamna Ivers lui Odile.

– Probabil că o să plece la colegiu și o să se întoarcă mai deșteaptă decât noi toți, a adăugat bătrâna doamnă Murdoch.

– Deja e mai deșteaptă decât unii dintre noi, a spus Odile, uitându-se cu subînțeles la celelalte femei, care s-au împrăștiat repede.

Mi-am amintit de expresia *envoyer balader*, care, tradusă cuvânt cu cuvânt, are sensul de a trimite pe cineva la plimbare, dar care înseamnă, de fapt, a scăpa de cineva.

– Întotdeauna încercă să vorbească cu dumneavoastră, i-am spus lui Odile.

– Cine?

– Doamnele alea. Spun: „Frumoasă vreme“ sau „Încântătoare predică“, iar dumneavoastră le trimiteți la plimbare.

– Au fost rele cu mine.

Tonul ei iritat m-a surprins. A surprins-o și pe ea, i-am putut-o citi în privire.

– Au încercat să se revanșeze pentru asta, i-am spus. Oare nu e timpul să le dați o șansă?

Odile s-a uitat la doamnele care își turnau câte o cană de cafea. S-a dus lângă ele și a ridicat recipientul cu frișcă.

– O predică plină de avânt, azi, le-a spus ea.

Zâmbind emoționată, doamna Ivers a spus:

– Într-adevăr, așa a fost.

– Părintele a fost inspirat, a adăugat doamna Murdoch, ridicându-și cana.

Odile i-a turnat frișcă.

În dimineața ceremoniei de absolvire, mi-am pus bereta și rochia de la Gunne Sax, mi-am luat hârtia cu discursul și m-am dus la Odile. Pe peluză, măcălendiri scurtau pământul. „*Ai fost aproape să fii botezată Robin. Fii curajoasă.*” Of, mamă, am încercat...

Odile era la fel de entuziasmată ca și mine în ceea ce privea absolvirea. Chiar își înlocuise centura roșie, uzată, cu una neagră.

– *Très belle*, i-am spus.

A roșit.

– Citește-mi discursul.

M-am prefăcut că eram pe scenă. „Oamenii spun că adolescenții nu ascultă ceea ce li se spune. Ei bine, ascultăm. Auzim ceea ce spuneți și ceea ce nu spuneți. Uneori avem nevoie de sfaturi, dar nu întotdeauna. Nu ascultați atunci când vi se spune să nu deranjați pe cineva, ci întindeți mâna ca să vă faceți un prieten. Oamenii pot fi ciudați, nu știu întotdeauna ce să facă sau să spună. Nu le-o luați în nume de rău. N-aveți de unde să știți ce-i în sufletul lor. Să nu vă fie frică să fiți diferiți. Rămâneți pe poziții. În vremurile grele, amintiți-vă că nimic nu durează veșnic. Acceptați-i pe oameni pentru ceea ce sunt, nu pentru ce ați vrea voi să fie. Încercați să vă puneți în locul lor. Sau, așa cum ar spune prietena mea, Odile, *în pielea lor.*”

Odile mi-a zâmbit, fericită, și mi-a spus:

– Ai atâtia oameni în inimă.

Am îmbrățișat-o. Părea mică precum o pasăre colibri.

Ellie a venit cu aparatul de fotografiat, iar Odile a insistat să-și retușeze rujul de pe buze înainte să pozeze alături de mine. Apoi a venit timpul să plecăm. Băieții au vrut ca Odile să stea „foarte în spate“ în camionetă, împreună cu ei. Ellie și bunica Pearl au stat în mijloc. Tata m-a lăsat să conduc. Nici măcar nu mi-a dat sfaturile obișnuite, de genul „Nu-i călca pe copiii care se joacă pe trotuar“.

La școală, Mary Louise, îmbrăcată deja în roba de absolvent, cu toca pe cap, mi-a pus un ciucuraș negru la beretă. În sala de sport, promoția noastră de cincizeci de elevi era așezată pe rândurile din față. Precum spicele grele de grâu care-și vorbesc înainte să fie recoltate, șoaptele noastre s-au transmis de la unii la alții. M-am uitat în spate, la rudele și prietenii care veniseră să ne susțină. Orașul era întotdeauna în spatele nostru. Acum ne spuneam „la revedere“. Ne spuneam „bună ziua“. Terminaserăm, puteam pleca. Asta era ceea ce-mi dorisem de ani buni: să evadez. Și totuși...

Când mi-am ținut discursul, vocea mi-a tremurat. Privindu-i pe cei din public, am văzut expresia mândră a tatei și am adăugat: „Nu în cele din urmă, un sfat din partea fiicei unui bancher: găsiți-vă pasiunea, dar asigurați-vă că aveți un serviciu care plătește facturile“. Toată lumea a râs. Formația a cântat „Only the Young“, piesa trupei Journey. Fiecare elev a fost chemat pe rând, și ne-am dus pe podium ca să ne luăm diplomele. Apoi, cu un răcnet de entuziasm, ne-am aruncat tocile în aer. Eu și Mary Louise ne-am îmbrățișat. O ușă se deschisese larg.

Acasă, eu, Joe și Benji ne-am rostogolit din mașină, iar adulții ne-au urmat. Au venit prieteni la petrecerea dată în cinstea mea. Ellie i-a îndrumat în casă.

– Carol Anne a făcut prăjitura. E de ciocolată, bineînțeles, doar o cunoașteți pe Lily!

M-am uitat la Odile.

– O lecție de franceză?

– Una scurtă.

La masa de bucătărie de la ea de-acasă, eram fericită s-o am pe Odile numai pentru mine, ca întotdeauna. Ea mi-a întins un plic. Înăuntru erau un bilet de avion pentru Paris și o carte poștală alb-negru. Am îmbrățișat-o.

– Nu-mi vine să cred! am strigat, examinând biletul.

Era unul singur.

– Unde-i al dumneavoastră? Nu veniți?

– Nu de data asta.

Am citit cartea poștală. „Pentru Lily, un cadou ca să-ți petreci vara, cu toată dragostea mea.“ Paris. Nu părea posibil. Unde urma să locuiesc? Pe lângă asta, căminul studentesc și sesiunile de orientare din New York păreau o treabă simplă. Dar Parisul? Nu cunoșteam pe nimeni. Unde aveam să cunosc oameni?

Când am întors cartea și am văzut poza, răspunsul a devenit clar. În fața unei vile maiestuoase era o alee pietruită, mărginită de panseluțe sau poate că de petunii. Înăuntru, îmbrăcată în alb și cu fața ascunsă de borul pălăriei, era o femeie care se uita pe fereastră. Dedesubt erau scrise cuvintele: „Biblioteca Americană din Paris. Deschisă zilnic“.

Nota autoarei

În 2010, pe când lucram ca manager de programe la Biblioteca Americană din Paris, colegii mei, Nadia Kendrick Culshaw și Simon Gallo mi-au spus povestea curajosului personal care a menținut deschisă biblioteca în timpul celui de al Doilea Război Mondial. Nadia fusese curatorul unei expoziții despre bibliotecă în timpul războiului și după acesta, pentru care se consultase cu bibliotecari din locuri îndepărtate, precum Boise, Idaho. Nadia e o persoană extraordinară și mă gândesc la ea ca la domnișoara Reeder din romanul meu. Simon a lucrat la bibliotecă vreme de cincizeci de ani și știe totul despre ea. Pe lângă faptul că mi-a împărtășit din cunoștințele lui, a verificat toate numerele zecimale Dewey din această carte. Numerele sunt cele folosite în zilele noastre, nu cele din 1939. Mi-a explicat că fiecare bibliotecă își are propriul sistem de clasificare a cărților.

Mă minunez în fața curajului și dedicației bibliotecarilor de la BAP din timpul războiului, caracteristici care s-au menținut până în zilele noastre. Documentarea în vederea realizării acestei cărți a durat ani întregi. În acest timp, directoarea Audrey Chapuis și directoarea adjunctă Abigail Altman m-au susținut deplin, punându-mi la dispoziție documente, contacte și povești. I-am întâlnit pe copiii lui Boris Netchaev, Hélène și Oleg. De la ei am aflat despre experiența militară a lui Boris, precum și informații despre familia lui. Soția lui, Anna, a fost contesă, născută Grabbé; Boris nu avea nici un titlu, însă toți strămoșii lui deținuseră titluri de prinți și de conți. Părăsind Rusia, Boris și Anna au lăsat totul în urmă. Hélène a fost menționată în carte, era în apartament atunci când Gestapoul a dat buzna și l-a împușcat pe tatăl ei. Ea a scris: „În timpul copilăriei, am petrecut multe zile la Biblioteca Americană... aveam doar câteva luni pe când *papa* m-a dus la bibliotecă pentru prima oară... îmi amintesc și acum sunetul minunat al parchetului scârțâind ori trosnind atunci când cineva mergea repede, sau mirosul cărților, precum și alte detalii ca, spre exemplu, camerele încuiate în care nu aveam voie să intru. Întotdeauna m-am întrebat de ce, și cred și

acum că ascundeau oameni...” Biblioteca folosea fiecare metru pătrat disponibil, așa că observația lui Hélène mă face să mă întreb dacă bibliotecarii nu au ascuns cumva abonați evrei în timpul războiului.

Boris a lucrat la bibliotecă până la vârsta de șaiszeci și cinci de ani. A murit în 1982, la vârsta de optzeci de ani. Hélène a spus că era „*increvable*” (neobosit sau rezistent), în ciuda faptului că fusese împușcat de trei ori în plămân de către Gestapo și că fuma un pachet de Gitanes pe zi.

Atunci când domnișoara Dorothy Reeder s-a întors în Statele Unite, ea a strâns fonduri și a sensibilizat opinia publică în legătură cu acțiunile Crucii Roșii în Florida. Apoi a lucrat la Biblioteca Națională din Bogotá, Columbia, înainte să se alăture din nou personalului Bibliotecii Congresului. Mulțumită Arhivelor Asociației Bibliotecilor Americane, raportul ultrasecret al domnișoarei Reeder despre viața în Paris în timpul războiului e disponibil online. Le sunt recunoscătoare Carei Bertram și Lydiei Tang de la Arhivele Asociației Bibliotecilor Americane pentru ajutorul pe care mi l-au oferit. Mi-a făcut plăcere să citesc corespondența domnișoarei Reeder și să o împărtășesc cu voi, cititorii, în această carte. Scrisoarea mea preferată a fost cea către Helen Fickweiler. „Unul dintre cele mai grele lucruri pe care a trebuit să-l fac vreodată a fost să vă rog, pe tine și pe Peter, să vă întoarceți acasă. Știu totuși că e singura decizie bună și justă și atât mintea, cât și inima îmi vor funcționa mult mai bine din ziua în care voi ști că sunteți la adăpost în New York.

Nu îmi pot exprima în cuvinte recunoștința pentru loialitatea și devotamentul de care ați dat dovadă rămânând alături de noi în asemenea vremuri grele și pline de încercări. Munca voastră a fost întotdeauna excelentă și, fără cunoștințele și eficiența voastră, nu sunt sigură că ne-am fi putut continua activitatea.”

Domnișoara Reeder menționează banii pe care Helen trebuia să-i primească de la fondul bibliotecii atunci când ajungea în New York: 100 de dolari, echivalentul unui salariu pe o lună, și scrisoarea de recomandare pe care urma, de asemenea, să o primească. Directoarea își încheie scrisoarea astfel: „Cât despre tine, dacă voi avea vreodată un personal în subordine, oriunde m-aș afla, o să fii prima pe lista mea de colaboratori, dragă Helen. Cum aș putea vreodată să-ți mulțumesc sau să-ți spun ce simt?”

Helen Fickweiler și Peter Oustinoff s-au căsătorit după ce s-au întors în Statele Unite. Kate Wells, de la Biblioteca Publică Providence a postat un

articol din ediția din 19 iunie 1941 a ziarului *Buletinul de seară*. „Domnișoara Fickweiler a slăbit cinci kilograme și jumătate în timpul șederii în Parisul aflat sub Ocupație și spune că nu vrea să mai vadă niciodată vreo gulie, după ce a trebuit să consume această legumă gătită în atâtea moduri diferite...” Alexis, nepoata lui Helen și a lui Peter, a scris următoarele: „Helen colabora cu mișcarea de Rezistență din Paris și acolo l-a întâlnit pe Peter. Și el făcea parte din Forțele Aliate și astfel a început să lucreze cu forțele americane, franceze și ruse. Helen a fost bibliotecară în New York, la Clubul Chimiștilor, iar apoi la Universitatea din Vermont”.

Contabila, domnișoara Wedd, s-a întors din lagărul de detenție în care a fost internată și a lucrat la bibliotecă până când s-a pensionat. Dețin o fotografie adorabilă de la petrecerea ei de pensionare. Are fața radioasă și poartă un buchetel de flori prins la piept. Evangeline Turnbull și fiica ei au lucrat amândouă la bibliotecă până în momentul în care a fost declarat războiul. În calitate de canadience, deci parte a Commonwealthului, au fost considerate cetățeni britanici, adică inamici străini. S-au întors în Canada în iunie 1940.

Doctorul Hermann Fuchs, *Bibliotheksschutz*, sau „Protectorul bibliotecii”, care era responsabil cu activitatea intelectuală în Franța, Belgia și Olanda ocupate, s-a întors la Berlin după război și a continuat să fie bibliotecar. Nu el, ci Weiss și Leibbrandt (acesta din urmă, specialist în Europa de Est) au fost cei care au organizat prădarea bibliotecilor slave din Paris. Martine Poulain, expertă în bibliotecile franțuzești, scrie: „E greu de determinat rolul exact pe care l-a jucat doctorul Fuchs. Judecat cu bunăvoință (*bienveillance*) de către colegii lui francezi înainte, în timpul și după război, el a fost fără îndoială mai implicat în nelegiuirile naziste decât admite memoria colectivă”. Fuchs a plecat din Paris odată cu trupele germane, pe 14 august 1944. I-a scris unui coleg francez: „Plec așa cum am venit, prieten al bibliotecilor franceze și al anumitor bibliotecari francezi... Mai întâi la ordinele domnului Wermke, apoi în calitate de șef al serviciului bibliotecilor, am făcut tot posibilul să păstrez întregi legăturile dintre noi. Nu am reușit întotdeauna să fac ceea ce mi-am propus și nu am putut să-i ajut pe toți cei care mi-au cerut ajutor. Deseori circumstanțele au fost mai puternice decât mine; deseori necesitățile militare m-au obligat să renunț la acțiuni pe care le începusem. Las la latitudinea voastră, a francezilor, să îmi judecați comportamentul”.

În memoriile ei, *Umbre prelungi* (Charles Scribner's Sons, 1949), Clara de Chambrun a scris că Dr. Fuchs a avertizat personalul bibliotecii să fie atent la faptul că Gestapoul întindea capcane și că mai târziu a fost convocată de către el ca să-i explice motivul din care biblioteca deținea materiale antigermane. Contesa a mai povestit și situația în care un abonat a amenințat că avea să denunțe biblioteca. Scrisorile de denunț erau foarte răspândite în vremurile acelea. Există o sursă care afirmă că au existat între trei și cinci milioane de astfel de scrisori, alta vorbește despre o cifră situată între o sută cincizeci de mii și cinci sute de mii. Scrisorile de denunț din text sunt create de mine, dar au fost compuse pe baza scrisorilor găsite în arhivele Memorialului Shoah, Muzeul Holocaustului din Franța. Scrisorile pe care Odile le găsește în biroul tatălui ei sunt reale. Aceste scrisori, pline de ură și de furie, sunt greu de citit. Multe dintre ele sunt violente și iraționale. Multe sunt anonime și critice la adresa membrilor de familie, a prietenilor și colegilor de muncă. Pe lângă denunțarea evreilor, acuzațiile erau legate de ascultarea postului BBC, ponegrirea nemților, infidelitățile soțiilor prizonierilor de război și comercializarea bunurilor pe piața neagră.

Evenimentele din carte sunt bazate pe persoane și evenimente reale, dar am schimbat câteva elemente. În viața reală, domnișoara Frikart a fost secretara care a însoțit-o pe contesă la sediul nazist, unde aceasta din urmă a fost interogată de doctorul Fuchs. Domnișoara Reeder a fost cea care a spus că „nici un alt lucru nu posedă calitatea magică de a-i face pe oameni să vadă prin ochii altcuiva. Biblioteca e o punte între culturi, construită din cărți“ atunci când a mediatizat Serviciul Soldaților. De asemenea, am condensat timpul de după prima întâlnire dintre domnișoara Reeder și doctorul Fuchs. Contesa era plecată la casa ei de la țară. Întâlnirea cu domnișoara Reeder și cu personalul s-a petrecut câteva luni mai târziu.

Scopul meu în scrierea prezentei cărți a fost acela de a împărtăși acest capitol puțin cunoscut al celui de al Doilea Război Mondial și de a face cunoscute vocile bibliotecarilor curajoși care i-au sfidat pe nemți ca să-și ajute abonații și ca să împărtășească dragostea pentru literatură. Am vrut să explorez relațiile care ne fac ceea ce suntem, precum și modalitățile prin care ne susținem sau ne sabotăm unii pe alții. Limbajul este o poartă pe care putem să o deschidem sau să o închidem în fața oamenilor. Cuvintele pe care le folosim ne modelează percepțiile, așa cum fac și cărțile pe care le

citim, poveștile pe care ni le spunem unii altora și poveștile pe care ni le spunem nouă înșine. Personalul și abonații străini de la bibliotecă au fost considerați „inamici străini” și mulți dintre ei au fost închiși. Abonaților evrei nu li s-a mai permis accesul în bibliotecă și mulți dintre ei au fost apoi uciși în lagăre de concentrare. O prietenă a mea mi-a spus că, după părerea ei, atunci când oamenii citesc povești despre cel de al Doilea Război Mondial, se întreabă ce ar fi făcut dacă ar fi fost în locul personajelor. O întrebare mai bună ar fi ce putem face acum pentru a ne asigura că bibliotecile și învățătura le sunt accesibile tuturor și pentru a trata pe toată lumea cu demnitate și compasiune.

Mulțumiri

Un mare *merci* extraordinarei agente Heather Jackson pentru bunătatea ei și pentru faptul că a găsit editura cea mai potrivită drept casă pentru *Biblioteca din Paris*. De asemenea, îi mulțumesc agentei Linda Kaplan pentru că a adus cartea în atenția agenților și editorilor din întreaga lume.

Mii de mulțumiri echipei de la Atria – de la editorul meu, Trish Todd, care m-a convins de la primele cuvinte: „Mi-ai pus capac cu sistemul zecimal Dewey“, până la Libby McGuire, Lindsay Sagnette, Suzanne Donahue, Leah Hays, Mark LaFlaur, Ana Perez, Kristin Fassler, Lisa Sciambra, Wendy Sheanin, Stuart Smith, Isabel DaSilva, și Dana Trocker pentru susținere și entuziasm. Mulțumiri din suflet Lisei Highton, lui Katherine Burdon și echipei de la Two Roads din Marea Britanie. Un rând de aplauze pentru copy-editorii Tricia Callahan și Morag Lyall pentru atenția pe care au acordat-o detaliilor.

Recunoștință soțului meu, surorii, părinților, precum și prietenilor și colegilor care au citit ciorne și ale căror încurajări m-au susținut: Laurel Zuckerman, Diane Vadino, Chris Vanier, Wendy Salter, Mary Sun de Nerciat, Adélaïde Pralon, Anna Polonyi, Maggie Phillips, Emily Monaco, Jade Maître, Anca Metiu, Alannah Moore, Lizzy Kremer, Kaaren Kitchell, Rachel Kesselman, Marie Houzelle, Odile Hellier, Clydette și Charles de Groot, Jim Grady, Susan Jane Gilman, Andrea Delumea, Maddalena Cavaciuti, Amanda Bestor-Siegal și Melissa Amster.

Am crescut iubind bibliotecile și librăriile. Avem nevoie de astfel de spații mai mult decât oricând și mulțumesc bibliotecarilor și vânzătorilor de carte, oameni dedicați și muncitori, care creează aceste paradisuri literare.